

ธนาคารแห่งประเทศไทย
BANK OF THAILAND

เศรษฐกิจศาสตร์

ฉบับปรับปรุงใหม่

“

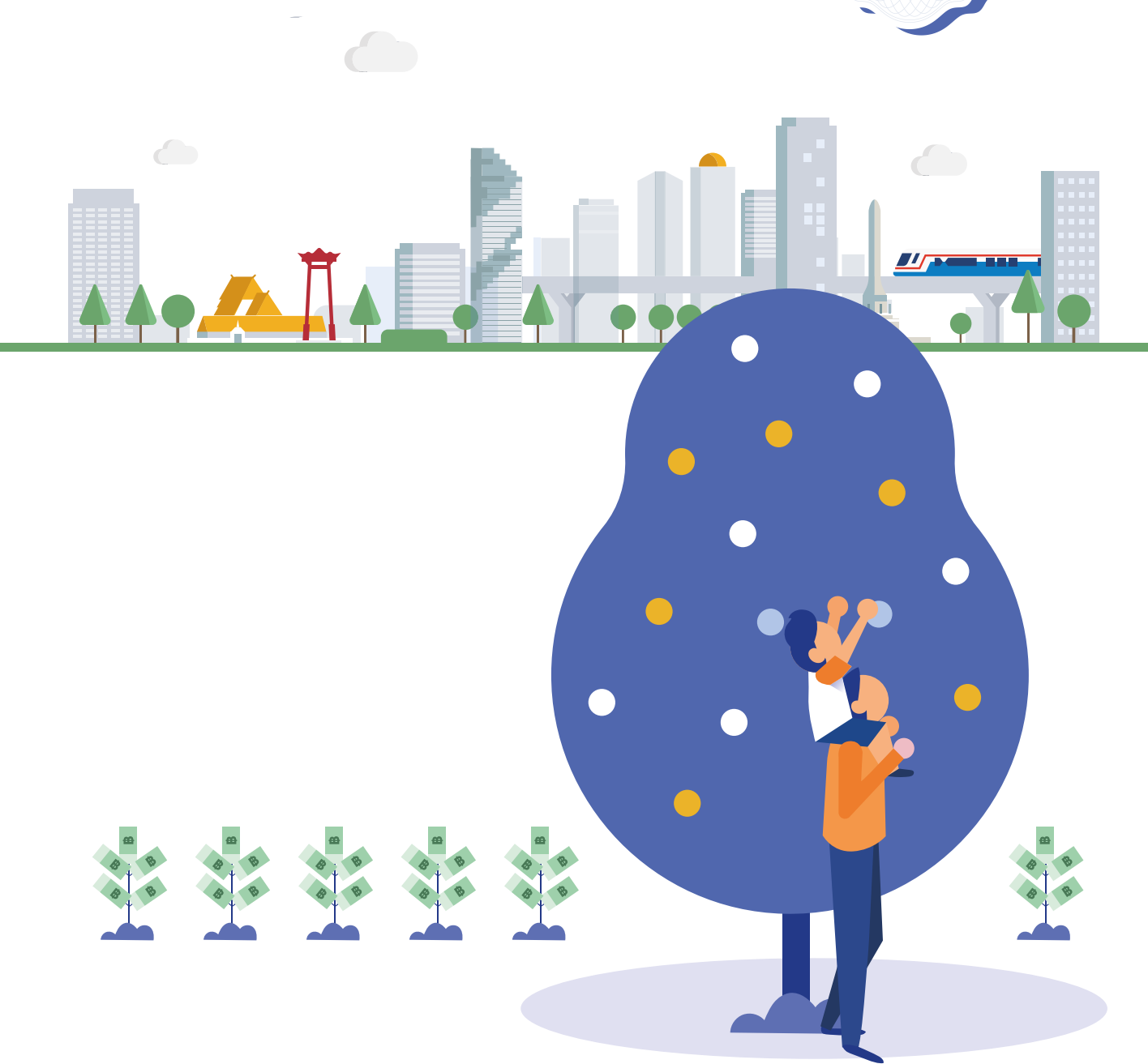
เศรษฐศาสตร์เป็นเรื่องใกล้ตัว
และไม่ได้ยากอย่างที่หลายคนเข้าใจกัน
หนังสือเล่มนี้จึงเป็น
หนังสือเรียนเสริมวิชาเศรษฐศาสตร์
ที่อธิบายถึงที่มาที่ไปของสิ่งที่เกิดขึ้น
ในชีวิตประจำวันด้วยหลักทางเศรษฐศาสตร์
เช่น ทำไมราคาสินค้าขึ้นเดียวกันถึงมีทั้งช่วงที่
ราคาถูกและราคาแพงแตกต่างกันออกไป เป็นต้น

”

เศรษฐศาสตร์

ฉบับปรับปรุงใหม่

เล่มเดียวอยู่

คำนำ

**ในฐานะผู้ใช้วิชาเศรษฐศาสตร์ทำงานทุก ๆ วัน ตัวผมมักจะได้รับคำถามจากเด็ก ๆ หรือจาก
ผู้ปกครองของเด็กว่า “เศรษฐศาสตร์เรียนเกี่ยวกับอะไร เรียนจบแล้วไปทำงานอะไรได้บ้าง ?”**

คำถามนี้ตอบให้ยากก็ได้ ตอบให้สั้นก็ได้ ใครอยากอ่านคำตอบยาว ๆ สามารถพลิกไปอ่านบทที่ 1 ของหนังสือเล่มนี้ได้ทันที แต่ถ้าให้ตอบสั้น ๆ ผมอยากจะอธิบายว่า เศรษฐศาสตร์ เป็นวิชาที่ว่าด้วยเหตุผล การตัดสินใจ และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องปากท้อง ความเป็นอยู่ และการทำมาหาได้ของพวกเราทุกคน เป็นวิชาที่ช่วยตอบใจที่ว่าด้วยข้าวของ เงินทุน แรงงาน และเทคโนโลยีที่มีอยู่นั้น เราควรจะบริหารจัดการทรัพยากรที่มีจำกัดเหล่านั้นอย่างไรให้เกิดประโยชน์ เกิดรายได้ เกิดความพึงพอใจสูงสุด ซึ่งเศรษฐศาสตร์จะช่วยให้แนวทางคิดอย่างเป็นระบบ และสามารถใช้ได้ทั้งสำหรับบุคคล ทั้งถิ่น อุตสาหกรรม ประเทศ หรือของโลก

เศรษฐศาสตร์อยู่ใกล้ตัวเรามากกว่าที่คิด เช่น คุณแม่จะซื้ออะไรมาทำอาหารดี เพราะราคาสินค้าในตลาดไม่เท่ากันในแต่ละวัน ชายหนุ่มจะพาหญิงสาวไปเที่ยวที่ไหนดี จึงจะทำให้สาวพอใจโดยไม่เกินงบประมาณในกระเป๋า อนาคตถ้าอยากมีบ้านมีรถจะรอเก็บออมจนมีเงินซื้อด้วยตัวเอง หรือจะกู้เงินจากธนาคารซื้อเดี๋ยวนี

ถ้าอยากเที่ยวญี่ปุ่นก็ต้องไปแลกเงินบาทเป็นเงินเยน ซึ่งบางวันก็แลกได้ถูกบางวันก็แพงขึ้นอยู่กับอัตราแลกเปลี่ยนในวันนั้น เป็นต้น

เศรษฐศาสตร์จะเป็นหลักคิดที่ช่วยให้เราสามารถตัดสินใจเลือกได้ดียิ่งขึ้น ช่วยให้เราเข้าใจที่มาที่ไปของเรื่องราวต่าง ๆ ในเรื่องเศรษฐกิจ เราจะสามารถฟังข่าวจากวิทยุและโทรทัศน์ได้เข้าใจมากขึ้น รวมทั้งสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วย

เศรษฐศาสตร์จึงเป็นวิชาที่ทุกคนนำไปใช้ประโยชน์ได้ ไม่จำกัดเฉพาะคนที่ใช้เศรษฐศาสตร์ในการประกอบอาชีพโดยตรง เช่น ครูสอนวิชาเศรษฐศาสตร์ นักวิจัย นักการธนาคาร นักวิเคราะห์เศรษฐกิจในบริษัทเอกชน หรือนักวางแผนเศรษฐกิจในหน่วยงานราชการเท่านั้น คนอื่น ๆ เช่น เกษตรกร ผู้ผลิตสินค้า พนักงานขาย ผู้ประกอบอาชีพอิสระ หรือแม้แต่ผู้บริโภคทั่ว ๆ ไปอย่างเรา ๆ ท่าน ๆ ก็ควรรู้หลักเศรษฐศาสตร์เช่นเดียวกัน

ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ในฐานะหน่วยงานหนึ่งของประเทศที่ใช้เศรษฐศาสตร์เป็นหลักในการทำงาน เพื่อให้เศรษฐกิจเติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืน เราต้องการเผยแพร่ความรู้ด้านเศรษฐศาสตร์ให้กว้างขวางออกไป เพื่อให้คนไทยมีหลักคิดที่ถูกต้องชัดเจน สามารถตัดสินใจด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ถูกพัดพาไปตามกระแสหรือตามสื่อต่าง ๆ ที่อาจไม่ถูกต้องก็ได้

นี่จึงเป็นที่มาของหนังสือเรียนเสริม “เศรษฐศาสตร์...เล่มเดียวอยู่” ซึ่ง ธปท. ไม่เพียงตั้งใจให้เป็นหนังสือเสริมสำหรับนักเรียนเท่านั้น แต่เราตั้งใจให้ประชาชนทั่วไปได้อ่านด้วย หนังสือเล่มนี้จึงถูกจัดทำขึ้นอย่างพิถีพิถัน เราได้คัดเลือกพนักงานของ ธปท. ซึ่งมีประสบการณ์ในการทำงานด้านเศรษฐกิจการเงินที่หลากหลาย รวมทั้งเคยมีประสบการณ์สอนวิชาเศรษฐศาสตร์ให้แก่คนในหลายระดับ ไม่ว่าจะเป็นเด็กนักเรียน ครูสอนวิชาเศรษฐศาสตร์ นักธุรกิจ จนถึงระดับชาวบ้านร้านตลาด ให้มาเป็นผู้เขียนหนังสือเล่มนี้

ผมได้มีโอกาสติดตามกระบวนการผลิตหนังสือ “เศรษฐศาสตร์... เล่มเดียวอยู่” ตั้งแต่ต้นจนจบ ได้เห็นความตั้งใจผู้เขียนและความเอาใจใส่ของคณะทำงานทุกคน จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นหนังสือความรู้ด้านเศรษฐศาสตร์ที่อ่านเข้าใจง่ายที่สุดในท้องตลาด มีเนื้อหาสาระครบถ้วน และมีความถูกต้องตามหลักวิชาการ ที่สำคัญ หนังสือเล่มนี้มีเสน่ห์ดึงดูดให้อ่านสนุก เพราะมีการยกตัวอย่างในชีวิตประจำวันมาประกอบความเข้าใจเนื้อหาในแทบทุกหน้า ช่วยให้ผู้อ่านเห็นภาพได้ง่ายขึ้น รวมทั้งมีคำถามชวนคิดแทรกเป็นระยะ ๆ ช่วยให้ผู้อ่านสนุกไปกับการวิเคราะห์ ตามความรู้ที่เพิ่งได้รับมา

หนังสือเล่มนี้น่าจะเป็นจุดเริ่มต้นให้ผู้อ่านสนใจวิชาเศรษฐศาสตร์มากขึ้น อาจเป็นแรงบันดาลใจให้เยาวชนหลายคนเลือกศึกษาเศรษฐศาสตร์ในระดับที่สูงขึ้นไป หรืออย่างน้อยก็ใช้เป็นประเด็นในวงสนทนากับเพื่อน ๆ เพื่อถกเถียงเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์ได้ เพราะผมเองก็ไม่ต้องการให้การศึกษาของเราจบที่การอ่าน-ท่องจำ-นำไปสอบ แต่ควรจะเป็น อ่าน-คิด-ถกเถียงฟังความ-นำไปปฏิบัติ มากกว่า

ท้ายที่สุด ขอเรียนว่าเราพร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้อ่านทุกท่านในการปรับปรุงหนังสือเล่มนี้ให้ดียิ่ง ๆ ขึ้น รวมทั้งพร้อมจะจัดทำหนังสือเล่มถัดไปหรือผลิตสื่อรูปแบบอื่น ๆ เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านเศรษฐศาสตร์ในสังคมไทยให้กว้างขวางมากขึ้น

ขอให้ทุกท่านสนุกกับการอ่าน “เศรษฐศาสตร์...เล่มเดียวอยู่” ครับ

ไพบุลย์ กิตติศรีกังวาน

ผู้ช่วยผู้ว่าการ สายนโยบายการเงิน

ธนาคารแห่งประเทศไทย

สิงหาคม 2555

คำนำ

(ฉบับปรับปรุงใหม่)

ในฐานะที่ปรึกษาหนังสือ “เศรษฐศาสตร์...เล่มเดียวอยู่” ผมรู้สึกยินดีมากหลังจาก สปท. ได้จัดทำและตีพิมพ์หนังสือเล่มนี้เมื่อปี 2555 และได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่นจากท่านผู้อ่าน มีหลายคนบอกผมว่าหนังสือเล่มนี้น่าสนใจและเป็นประโยชน์ เพราะอ่านได้ทุกว้ย ไม่ต้องมีพื้นฐานด้านเศรษฐศาสตร์มาก่อน เป็นการเล่าเรื่องเศรษฐศาสตร์แบบง่าย ๆ และนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ผู้เขียนและทีมงานต่างก็รู้สึกภูมิใจที่ได้สร้างสรรค์งานเขียนที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนในวงกว้าง

แม้ทุกวันนี้ ผู้อ่านจะเข้าถึงหนังสือเล่มนี้ได้สะดวกผ่านช่องทางออนไลน์ แต่มีคำขอให้ทาง สปท. ตีพิมพ์แบบรูปเล่มเพิ่มเติมมาอย่างต่อเนื่อง ในวาระที่หนังสือเล่มนี้จะตีพิมพ์ใหม่อีกครั้งหลังผ่านไป 8 ปี ทางผู้เขียนและทีมงานจึงตั้งใจถือโอกาสนี้ปรับปรุงเพิ่มเติมเนื้อหาให้สมบูรณ์และทันกับโลกในปัจจุบัน เช่น เทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่กำลังเปลี่ยนโลกจะมีผลกับเราอย่างไร ? หลังจากเกิดวิกฤตการเงินโลกในปี 2551 จนสหรัฐฯ ญี่ปุ่น สหภาพยุโรป ต้องหันมาใช้นโยบายการเงินแบบนอกกรอบ (unconventional monetary policy) เพื่อช่วยฟื้นเศรษฐกิจ เมื่อเวลาผ่านไปแล้ว 10 ปี เราเรียนรู้ผลที่ตามมาอย่างไรบ้าง ? ทำไมธนาคารกลางทั่วโลกให้ความสำคัญกับ “เสถียรภาพระบบการเงิน” มากขึ้น ? มีความเสี่ยงใหม่อะไรในโลกที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วและมีความไม่แน่นอนสูง เป็นต้น

ผมยังเชื่อว่า การอ่าน-คิด-ถกเถียงฟังความ-นำไปปฏิบัติ จะเป็นประโยชน์และทำให้เราอยู่รอดได้ในโลกยุคดิจิทัล ที่ต้องเรียนรู้และปรับตัวให้เร็ว เราต้องตั้งคำถามกับสิ่งใหม่ ๆ ถกเถียงแลกเปลี่ยนความคิดกับคนที่หลากหลาย นำไปปรับใช้และพัฒนาตัวเองให้ดีขึ้นทุก ๆ วัน หนังสือเล่มนี้จะช่วยฝึกกระบวนการนี้ได้ดี เพราะผู้เขียนจะเริ่มจากคำถามเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวัน มีกิจกรรมและคำถามชวนคิดเป็นระยะ มีการยกตัวอย่างจริงให้เห็น ช่วยร้อยเรียงความเข้าใจที่ละเอียดเรื่องจนสมบูรณ์ชัดเจน ในส่วนท้ายเล่มผู้เขียนได้รวบรวมศัพท์เศรษฐศาสตร์ที่น่าสนใจและข้อมูลเศรษฐกิจไทยที่สำคัญเอาไว้ สำหรับให้ผู้สนใจได้ใช้อ้างอิงและค้นคว้าเพิ่มเติมต่อไปด้วย

ท้ายที่สุด เรายังพร้อมรับฟังความคิดเห็นเพื่อปรับปรุงหนังสือเล่มนี้ให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไปในอนาคตนะครับ ขอให้สนุกกับการอ่าน “เศรษฐศาสตร์...เล่มเดียวอยู่” ฉบับปรับปรุงใหม่ครับ

ไพบุลย์ กิตติศรีกังวาน
รองผู้อำนวยการ ด้านบริหาร
ธนาคารแห่งประเทศไทย
ธันวาคม 2563

สารบัญ

08

บทที่ 1

ความเข้าใจและความสำคัญ
ของเศรษฐศาสตร์

18

บทที่ 2

ปัญหาพื้นฐาน
ทางเศรษฐศาสตร์

26

บทที่ 3

การแก้ปัญหาพื้นฐาน
ทางเศรษฐศาสตร์ :
ผลิตอะไร ผลิตอย่างไร
ผลิตให้ใคร

36

บทที่ 4

กลไกราคา : อุปสงค์และอุปทาน
56

กล่องความรู้ที่ 1

การใช้น้ำมันของไทย
มีความยืดหยุ่นต่อราคาหรือไม่ ?

60

กล่องความรู้ที่ 2

ตลาดแรงงาน
และการกำหนดค่าจ้างขั้นต่ำ

61

กล่องความรู้ที่ 3

ทักษะแรงงานในโลกการทำงาน
ยุคใหม่...เราต้องทำอะไรเพื่ออยู่รอด
ในอนาคต ?

64

บทที่ 5

การทำงานของระบบเศรษฐกิจแบบปิด

79

กล่องความรู้ที่ 4

ความเชื่อมโยงของภาคเศรษฐกิจจริงและภาคการเงิน

82

บทที่ 6

การทำงานของระบบเศรษฐกิจแบบปิดและมีรัฐบาล

94

บทที่ 7

การทำงานของระบบเศรษฐกิจแบบเปิดมีภาคต่างประเทศ

103

กล่องความรู้ที่ 5

เงินลงทุนจากต่างประเทศมีความสำคัญแค่ไหน ?

106

บทที่ 8

เป้าหมายของเศรษฐกิจมหภาค

112

กล่องความรู้ที่ 6

GDP เป็นตัวชี้วัดความกินดีอยู่ดีของประชาชนที่ดีจริงหรือ ?

120

กล่องความรู้ที่ 7

อัตราเงินเฟ้อต่ำลงทั่วโลกเพราะอะไร และจะส่งผลอย่างไรต่อการดำเนินนโยบายการเงิน ?

123

กล่องความรู้ที่ 8

ทำไมต้องแบ่งแยกบทบาทหน้าที่รัฐบาลกับธนาคารกลาง

126

บทที่ 9

การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาค (เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย)

130

กล่องความรู้ที่ 9

ใครคือผู้ชี้ทิศทางแนวนโยบายการคลัง ?

142

กล่องความรู้ที่ 10

การดำเนินนโยบายการเงินแบบพิเศษ (unconventional monetary policy) ของประเทศเศรษฐกิจหลัก

144

กล่องความรู้ที่ 11

กระบวนการทำนโยบายการเงินของแบงก์ชาติในปัจจุบัน

151

บทส่งท้าย

152

บทความท้ายเล่ม : เงินเฟ้อใกล้จริงหรือ ?

154

อภิธานศัพท์ (Glossary)

160

แหล่งค้นหาข้อมูลทางเศรษฐกิจ

164

วิภาคเศรษฐกิจไทย

บทที่ 1

ความเข้าใจและความสำคัญ ของเศรษฐศาสตร์

บทนี้เป็นการเปิดมุมมองเพื่อให้เข้าใจแก่นของวิชา “เศรษฐศาสตร์” ซึ่งเป็นแขนงความรู้ที่ช่วยให้เราเข้าใจพฤติกรรมของคนที่ต้องตัดสินใจเลือกอยู่ตลอดเวลาบนพื้นฐานของเหตุและผล ทั้งเรื่องเล็ก ๆ ในชีวิตประจำวันในระดับบุคคลและครอบครัว ไปจนถึงเรื่องใหญ่ ๆ ระดับประเทศ

เศรษฐศาสตร์ คืออะไร ทำไมจึงเป็นเรื่องใกล้ตัวและมีความสำคัญ

หลายคนคงเข้าใจว่า “เศรษฐศาสตร์” จะต้องพูดถึงเรื่องเงิน ๆ ทอง ๆ ด้วยศัพท์ต่าง ๆ ที่นักวิชาการชอบพูดกัน ไม่ว่าจะเป็น จีดีพี อัตราเงินเฟ้อ อัตราดอกเบี้ย อัตราแลกเปลี่ยน ฯลฯ แต่แท้จริงแล้ววิชาเศรษฐศาสตร์ดูจะมีอะไรมากกว่านั้น และหากเราลองถามชาวบ้านร้านตลาดทั่วไป “เศรษฐศาสตร์” อาจเป็นคำที่ไม่คุ้นหูแต่เราล้วนคุ้นเคยกับความรู้แขนงนี้ดี เพราะเศรษฐศาสตร์เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของคนเราทุกเพศ ทุกวัย และทุกอาชีพ จริง ๆ แล้วเราต่างก็มี “วิธีคิดแบบเศรษฐศาสตร์” อยู่ตลอดเวลาตั้งแต่ตื่นจนกระทั่งหลับ และตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย โดยที่เรารู้ตัวด้วยซ้ำไป เช่น

- ตื่นมาตอนเช้า เราเลือกระหว่างจะลุกไปโรงเรียน หรือจะนอนต่ออีกสักหน่อย
- เราจะไปโรงเรียนด้วยรถประจำทางหรือรถแท็กซี่
- เข้ามหาวิทยาลัย เราจะเลือกเรียนคณะที่เราชอบ หรือคณะที่พ่อแม่อยากให้เราเรียน
- ตอนนี้หมูมีราคาแพง เราหันมากินไก่หรือกินปลาดีกว่า

จากตัวอย่างในชีวิตประจำวันข้างต้น มาดูกันว่าคุณแค่ทำตามใจตัวเองหรือแท้จริงแล้วมีเหตุผลทางเศรษฐศาสตร์อยู่เบื้องหลัง

- **เลือก** ลุกไปโรงเรียน หรือนอนต่อ ต้องขังใจว่าจะเอาความสุขจากการนอน แล้วถูกคุณครูลงโทษ หรือสละความสุขเพื่อไม่ต้องถูกคุณครูทำโทษ เพราะเราไม่สามารถเลื่อนเวลาเข้าเรียนได้
- **เลือก** ไปด้วยรถประจำทาง โดยยอมเหนื่อยและเสียเวลาเพื่อเก็บเงินไปกินสเต็ก หรือนั่งแท็กซี่สะดวกสบายและยังมีเวลาเหลือไปอ่านหนังสือ แต่เหลือเงินนิดเดียวกินได้แค่ข้าวไข่เจียว เพราะเงินในกระเป๋าเรามีจำกัด
- **เลือก** คณะที่เราชอบ หรือคณะที่พ่อแม่อยากให้เราเรียน เพราะเรามีโอกาสเลือกเรียนได้แค่คณะเดียว
- **เลือก** กินไก่ กินปลา เพราะหมูมีราคาแพง หากเราจะกินหมูเท่าเดิม ก็ต้องจ่ายมากขึ้นและเหลือเงินทำอย่างอื่นน้อยลง

จะเห็นว่า “ทุกคนต้องตัดสินใจเลือก (make a choice) อยู่ตลอดเวลา” และบางครั้งเราตัดสินใจเลือกด้วยสัญชาตญาณและความคิดอ่านของเราไปแล้ว ทั้ง ๆ ที่ยังไม่เคยเรียนเศรษฐศาสตร์เลยด้วยซ้ำ มนุษย์ทุกคนเรียนรู้เศรษฐศาสตร์พื้นฐานด้วยตัวเอง โดยไม่ต้องให้ใครมาสอน เมื่อถึงวัยที่พอคิดอ่านเองได้แล้ว บางครั้งเราก็นำวิธีคิดแบบเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการประกอบการตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน โดยที่เราไม่รู้ตัว เคยคิดอย่างนี้บ้างหรือไม่ว่า “เราทำอย่างนี้แล้วคุ้มหรือไม่” นั่นก็เพราะการตัดสินใจเลือกของเราทำให้ได้มา ซึ่งของสิ่งหนึ่งที่เรายกชอบ แต่เราก็ต้องยอมเสียสละอีกสิ่งหนึ่งไป หรือพูดง่าย ๆ ว่า ทุกครั้งที่เลือกต้องมีการแลก หรือตรงกับสำนวนไทยว่า “ได้อย่างเสียอย่าง” ซึ่งตรงกับศัพท์ที่นักเศรษฐศาสตร์ชอบใช้กันว่า “trade-off” เช่น ถ้าเราเลือกที่จะนอนต่ออีกสักชั่วโมง ก็จะต้องเสียโอกาสที่จะใช้เวลาชั่วโมงนั้นดูการ์ตูนในตอนเช้า ออกกำลังกาย หรืออ่านหนังสือ เป็นต้น ถ้าเราประเมินแล้วว่าการนอนต่อคุ้มค่ากับสิ่งที่เราเสียไป เราก็เลือกที่จะทำ นั่นคือ วิธีคิดแบบเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนตัดสินใจและเลือกที่จะทำบนพื้นฐานของความ เป็นเหตุเป็นผล ดังนั้น เศรษฐศาสตร์จึงไม่ใช่วิชาที่ยากและเป็นเรื่องไกลตัวอย่างที่หลายคนคิด

หากพิจารณารากศัพท์ของคำว่า “เศรษฐศาสตร์” ซึ่งตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า ECONOMICS แล้วจะพบว่ามีรากศัพท์มาจากภาษากรีก 2 คำรวมกัน คือ “OIKOS” ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า “house” และ “NEMEIN” ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า “to manage” หมายถึงการบริหารจัดการ ดังนั้น เศรษฐศาสตร์ จึงหมายถึง “ศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการครอบครัว” ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับคนทุกคน

“
ทุกครั้งที่เลือก
ต้องมีการแลก หรือตรงกับ
สำนวนไทยว่า
“ได้อย่างเสียอย่าง”
ซึ่งตรงกับศัพท์ที่
นักเศรษฐศาสตร์ชอบใช้กันว่า
“trade-off”

”

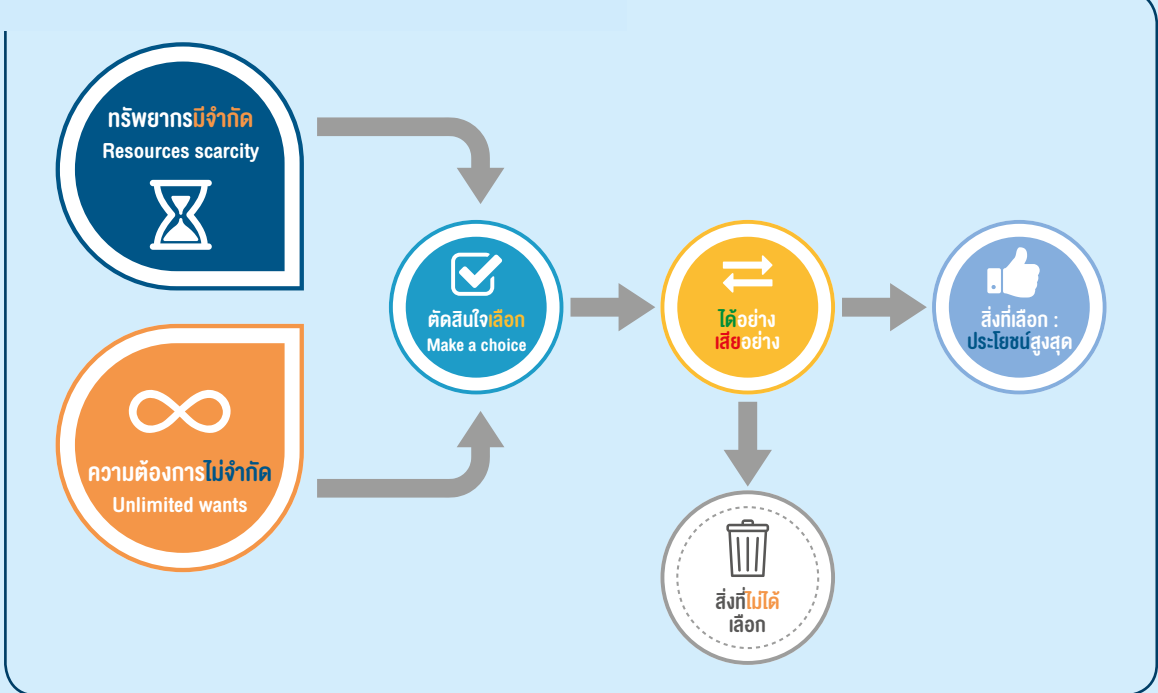
อย่างไรก็ตาม ในโลกยุคปัจจุบันซึ่งแต่ละครอบครัวต้องมีความสัมพันธ์กัน ผ่านทั้งการติดต่อสื่อสาร และการค้าขาย จึงเปรียบเสมือนเป็นครอบครัวภายใต้ตลาดเดียว คือ ตลาดโลก ในสมัยนี้วิชาเศรษฐศาสตร์จึงกว้างกว่าวิชาว่าด้วยการจัดการครอบครัว โดยนิยามว่าเป็น “วิชาที่ว่าด้วยการจัดสรรทรัพยากรเพื่อนำมาสนองความต้องการของมนุษย์ ซึ่งมีไม่จำกัด ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และประเทศชาติ โดยให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพสูงสุดเพื่อความอยู่ดีกินดีของมนุษย์”

ตัวอย่างปัญหาที่สามารถใช้ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ประกอบการตัดสินใจและแก้ไขได้เป็นอย่างดี เช่น ปัญหาที่ดินที่มีจำกัด แต่คนเราต้องการใช้ที่ดินเพื่อเพาะปลูกให้ได้ผลผลิตมาก ๆ และยังต้องแบ่งปันที่ดินบางส่วนสำหรับกิจกรรมหรือการใช้ประโยชน์ประเภทอื่น ๆ ด้วย เช่น การสร้างที่อยู่อาศัย การเลี้ยงสัตว์ การสร้างเส้นทางคมนาคม เป็นต้น แต่เราต้องยอมรับความเป็นจริงที่ว่าเราไม่สามารถขยายที่ดินไปยังนอกโลกได้ จึงต้องตัดสินใจเลือกจะใช้ที่ดินไปทำอะไรบ้างเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

จะเห็นว่าเพราะทรัพยากรมีจำกัด ขณะที่ความต้องการของคนเรามีไม่จำกัด เราจึงไม่สามารถผลิตทุกสิ่งทุกอย่างที่เราต้องการได้ จึงเกิดการเลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

(อ่านเพิ่มเติมได้จากบทที่ 2)

คำสำคัญ (Keywords) ของวิชานี้

เรารู้แล้วว่า เศรษฐศาสตร์ เป็นวิชาที่ศึกษาถึงพฤติกรรมของคนบนพื้นฐานเหตุและผล จึงไม่น่าแปลกใจที่หลายคนต้องเรียนเศรษฐศาสตร์เป็นวิชาพื้นฐาน ตั้งแต่ระดับมัธยมจนถึงระดับมหาวิทยาลัยไม่ว่าจะเป็นคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี คณะนิติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ ไม่เว้นแม้แต่คณะวิศวกรรมศาสตร์

เมื่อเศรษฐศาสตร์เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของคน การตัดสินใจเลือกในทางเศรษฐศาสตร์จึงไม่มีถูก ไม่มีผิด ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมความชอบและความพึงพอใจของแต่ละคน โดยแต่ละคนจะตัดสินใจเลือกในสิ่งที่ตัวเองพอใจและประเมินแล้วคุ้มค่า ยกตัวอย่างเช่น เมื่อเราซื้อตั๋วเข้าไปดูหนังแล้วพอดูไปสักพัก เรารู้แล้วว่าหนังไม่สนุก เปื่อ ง่วง สิ่งที่ต้องตัดสินใจตามมามีคือ เราจะทนนั่งดูต่อจนจบเพราะไหน ๆ ก็ซื้อตั๋วมาแล้ว หรือเลิกดูแล้วเอาเวลาไปทำอย่างอื่นดีกว่า เราคงต้องเปรียบเทียบการทนเบื่อกับความเสียดาย

เศรษฐศาสตร์ต่างกับเศรษฐกิจอย่างไร

เศรษฐกิจเป็นตัวกิจกรรมที่เกี่ยวกับการผลิต การบริโภค การซื้อขาย แลกเปลี่ยน การกระจายสินค้าและบริการต่าง ๆ ของคนที่อยู่ร่วมกันในสังคม ส่วน**เศรษฐศาสตร์**เป็นแขนงวิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคลและสังคมในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจดังกล่าว

รู้ไหม ว่า...?

พฤติกรรมของมนุษย์ มักจะติราคา
ผลประโยชน์ในอนาคตน้อยกว่า
ผลประโยชน์ในวันนี้ที่กดทับกันก็
ทำให้หลายคนมีนิสัยผัดวัน
ประกันพรุ่ง และไม่เอาแปลกใจ
ที่เรายังเห็นคนที่เลือกสูบบุหรี่อยู่
เพราะเขาเห็นประโยชน์วันนี้
(ผ่อนคลาย หายอยาก) มากกว่า
วันข้างหน้า (ไม่เป็นมะเร็ง
ไม่เสียชีวิต)

เงินที่ซื้อตัวมาว่าอันไหนมากกว่ากัน ถ้าเราตัดสินใจดูหนึ่งต่อก็แสดงว่าเรา
เสียตังเงินมากกว่า แต่สมมติว่าเพื่อนเราเลือกที่จะไม่ดูต่อ ก็แปลว่าเรา
เห็นว่าการทนเปื้อนมันหนักหนาสาหัสกว่าความเสียตังค่าตัว หรือไม่คุ้มที่จะ
ทนนั่งดูต่อมันเอง และการเอาเวลาไปทำอย่างอื่นจะได้ความพึงพอใจมากกว่า
ค่าตัวที่เสียไป จะเห็นว่าต่างคนต่างความคิด จริงอยู่ว่าคนเราทุกคนนั้น
ย่อมมีความอดทน แต่ความอดทนของแต่ละคนอาจจะยาวนานไม่เท่ากัน
ความเสียตังเงินก็ต่างกัน การตัดสินใจจึงไม่เหมือนกัน ถามว่าใครถูก
หรือใครผิด คงต้องตอบว่าไม่มีใครถูก และไม่มีใครผิด ทุกคนทำในสิ่งที่
ตัวเองพอใจ ประเมินแล้วว่าคุ้มค่า

เคยได้ยินคำกล่าวติดตลกใหม่ว่า คนมีมือเดียวเป็นนักเศรษฐศาสตร์
ไม่ได้ เพราะนักเศรษฐศาสตร์ชอบพูดว่า “on the other hand...” (แปลว่า
แต่ในอีกด้านหนึ่ง) เนื่องจากนักเศรษฐศาสตร์มักมองสองด้านเสมอ เพราะ
ความเป็นจริงทุกสิ่งมีทั้งข้อดีและข้อเสียควบคู่กันไป คงไม่มีอะไรดีไปหมด
หรือเสียไปหมด การตัดสินใจจึงไม่จำเป็นต้องเป็นแบบเดียวกันเสมอไป

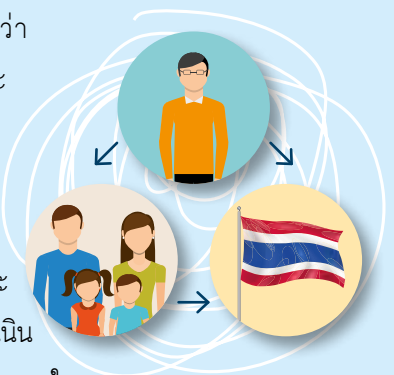
Key Points

- เศรษฐศาสตร์ เป็นวิชาที่ศึกษาถึง
พฤติกรรมของบุคคลและสังคม
ในการตัดสินใจเลือกใช้ทรัพยากร
ที่มีอยู่อย่างจำกัด มาผลิตสินค้า
และบริการต่าง ๆ เพื่อตอบสนอง
ความต้องการที่ไม่มีขีดจำกัด
ให้ได้ความพึงพอใจสูงสุด
- เศรษฐศาสตร์ช่วยให้คนเราเข้าใจ
และตัดสินใจ “เลือก” อย่างมี
เหตุผล
- ในการดำเนินชีวิตประจำวัน
เราทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย และ
ทุกอาชีพ ล้วนต้องเผชิญปัญหา
ทางเศรษฐศาสตร์

เรียนเศรษฐศาสตร์แล้ว ได้ประโยชน์อะไร ?

อ่านมาถึงตรงนี้อาจทำให้สงสัยว่า

แค่เข้าใจเหตุผลและพฤติกรรมของมนุษย์จะ
มีประโยชน์อย่างไร เราเรียนรู้เศรษฐศาสตร์
เพื่อจะได้เข้าใจปรากฏการณ์และปัญหา
ต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นทั้งสาเหตุ
และผลกระทบต่อบุคคล ครอบครัว และ
ประเทศชาติ เพื่อที่จะประยุกต์ใช้ในการดำเนิน
ชีวิตประจำวันอย่างมีเหตุผล และเลือกแนวทางใน
การแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ ตลอดจนสามารถวางนโยบาย
ที่เหมาะสมต่อเศรษฐกิจของประเทศได้

ในระดับบุคคล : เศรษฐศาสตร์ทำให้เราสามารถจัดสรรเวลาและเงินที่มีจำกัดได้คุ้มค่า เนื่องจากการตัดสินใจใด ๆ ย่อม “ได้อย่างเสียอย่าง (trade-off)” เสมอ เช่น ในฐานะที่เป็นแรงงานก็อาจเลือกอาชีพค้าขายหรือรับจ้าง ในฐานะของผู้บริโภคก็อาจเลือกซื้อสินค้าหรือบริการที่มีหลากหลายชนิด หลากยี่ห้อ หลากราคา หรือแม้กระทั่งจะเลือกซื้อสินค้าวันนี้หรือออมเงินไว้ใช้ในอนาคต

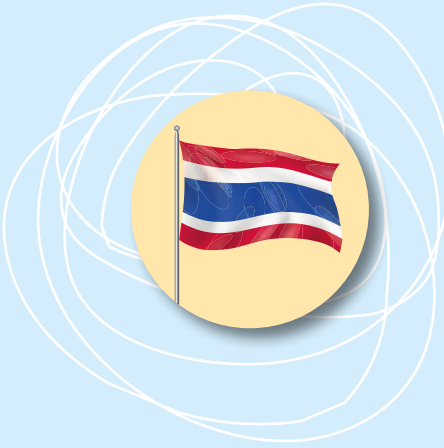
1

ในระดับครอบครัว : เศรษฐศาสตร์ช่วยให้ครอบครัวสามารถตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นสมาชิกคนไหนจะต้องทำงานอะไร เช่น แม่เป็นคนซักผ้า หุงข้าว พ่อซ่อมรถ แต่ถ้าจะให้พ่อซักผ้า หุงข้าวให้แม่ซ่อมรถคงไม่ดีแน่ ครอบครัวจึงต้องแบ่งหน้าที่ตามความถนัด ความพอใจ และความต้องการของสมาชิกแต่ละคน นอกจากนี้ เศรษฐศาสตร์ยังช่วยเรื่องการบริหารค่าใช้จ่ายภายในครอบครัว จากการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการภายใต้รายได้ที่มีจำกัด อาทิ หากจะซื้อรถยนต์ใหม่ก็ต้องแลกด้วยการลดค่าใช้จ่ายอื่น ๆ และถ้ารายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ก็จำเป็นต้องต้องควบคุมรายจ่ายหรือหาทางเพิ่มรายได้ แต่ถ้ารายได้มากกว่ารายจ่าย ก็จะต้องตัดสินใจในเรื่องการออมด้วย

2

3

ปัญหาทางสังคมและการเมือง
ก็มักจะมีผลสืบเนื่องมาจาก
ปัญหาทางเศรษฐกิจ

ในระดับชาติ : เศรษฐศาสตร์ช่วยให้เราเข้าใจว่า ต้องตัดสินใจ
อย่างไรเพื่อให้การจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เช่น
ตัดสินใจว่าจะผลิตอะไรดีหรือใครจะเป็นผู้ผลิต ใครจะเป็นคนปลูกพืชผัก
เลี้ยงสัตว์ ตัดเย็บเสื้อผ้า หรือใครจะเป็นหมอรักษาคนไข้ ฯลฯ เมื่อเป็นเช่นนี้
สังคมก็จะจัดสรรสมาชิกไปในกิจกรรมการผลิตต่าง ๆ และ**จัดสรรทรัพยากร
ที่มีอยู่อย่างจำกัดให้มีประสิทธิภาพสูงสุดโดยใช้ระบบตลาด**ที่มีกลไกราคาเป็น
ตัวจัดสรร เพราะจะเป็นตัวบอกว่าควรนำปัจจัยการผลิตนั้นมาผลิตสินค้าอะไร
มากน้อยแค่ไหน ใช้วิธีการใด และจำหน่ายจ่ายแจกสินค้านั้นไปให้ใครบ้าง
ตลอดจนจะนำรายได้มาแบ่งสรรปันส่วนให้กับเจ้าของปัจจัยการผลิตที่มี
ส่วนร่วมในการผลิตคนละเท่าไร

อย่างไรก็ดี เศรษฐศาสตร์ทำให้เราเข้าใจว่ายังมีกรณีในระบบตลาด
ไม่สามารถจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น เป็นสินค้าที่จำเป็น
ต่อการบริโภคแต่ภาคเอกชนไม่ยอมผลิต อาทิ การป้องกันประเทศ หรือ
สินค้าบางอย่างหากปล่อยให้เอกชนผลิตได้อย่างเสรี ก็จะทำให้เกิดการ
ผูกขาดของผู้ผลิตบางราย ซึ่งอาจทำให้ผู้ผลิต กำหนดราคาแพงจนประชาชน
ไม่สามารถเข้าถึงสินค้านั้นได้ ทั้ง ๆ ที่เป็นสินค้าที่จำเป็น รัฐบาลจึงจำเป็นต้อง
เข้ามาบริหารจัดการและผลิตสินค้าและบริการนั้น ๆ เสียเองในบางกรณี
เช่น การสร้างถนนและสาธารณูปโภคอื่น ๆ ไปสู่ชุมชนที่อยู่ห่างไกล
ซึ่งเอกชนคงไม่ทำแน่ เพราะขาดทุน

นอกจากนี้ รัฐบาลอาจไม่ส่งเสริมกิจกรรมบางประเภทที่ไม่ก่อประโยชน์
ต่อส่วนรวม อาทิ เก็บภาษีจากกิจกรรมที่ก่อให้เกิดมลพิษ หรือกิจกรรม
ที่เป็นโทษแก่ประชาชน เช่น เก็บภาษีสรรพสามิตจากสุรา เป็นต้น ทั้งนี้
เศรษฐศาสตร์จะช่วยให้รัฐบาลสามารถพิจารณาวางแผนงบประมาณ
(เงินที่รัฐบาลนำไปใช้จ่ายเพื่อการบริหารประเทศ) การใช้ทรัพยากรของ
ประเทศที่มีอยู่อย่างจำกัด เช่น ป่าไม้ น้ำ และเหมืองแร่ เป็นต้น เพื่อให้
เกิดประโยชน์สูงสุด ให้ประชาชนทุกคนกินดีอยู่ดี ได้รับบริการสาธารณะ
พื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ เช่น จะจัดสรรงบประมาณไปกับการศึกษา
และสาธารณสุขเท่าใดที่จะเป็นประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนและประเทศ
ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

แผนวิชาเศรษฐศาสตร์

ในปัจจุบัน การศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์แบ่งเป็น 2 แขนงหลัก คือ

1. เศรษฐศาสตร์จุลภาค (Microeconomics)

เป็นการศึกษากิจกรรมทางเศรษฐกิจของบุคคลและครัวเรือน เป็นการศึกษาเฉพาะส่วนย่อย ๆ ในระยะเวลาหนึ่ง ๆ เช่น พฤติกรรมของตลาด กลไกราคา (อ่านเพิ่มเติมจากบทที่ 3)

2. เศรษฐศาสตร์มหภาค (Macroeconomics)

เป็นการศึกษากิจกรรมทางเศรษฐกิจในภาพรวมหรือในระดับประเทศ เช่น รายได้ประชาชาติ การบริโภค การออม การลงทุน ภาวะการจ้างงานของประเทศ การเงินและการคลังของประเทศ การค้าระหว่างประเทศ อัตราดอกเบี้ย ซึ่งทั้งหมดนั้นเป็นปัญหาที่กว้างขวางกว่าเศรษฐศาสตร์จุลภาค เพราะว่าไม่ได้กระทบเพียงธุรกิจ หรือคนใดคนหนึ่งเท่านั้น แต่จะกระทบถึงบุคคลโดยทั่วไป ครัวเรือน การผลิตทั้งหมด และเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ

จากบทนี้เราทราบแล้วว่า **เหตุใดทุกคนจึงต้องเกี่ยวข้องกับเศรษฐศาสตร์** ปัญหาพื้นฐานที่ทุกคนต้องเผชิญ ก็คือ ทุกคนไม่ได้ในสิ่งที่ตัวเองต้องการทุกอย่าง ต้องตัดสินใจเลือกไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง แต่เราสามารถใช้ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ประกอบการตัดสินใจ “เลือก” อย่างมีเหตุผล ปัญหาที่ต้องเลือกนี้เกิดขึ้นได้อย่างไร จะได้กล่าวถึงในบทต่อไป

คุณเรียนรู้สิ่งเหล่านี้แล้วหรือยัง

- เข้าใจและทราบว่าเศรษฐศาสตร์สำคัญอย่างไร
- เข้าใจว่ากิจกรรมทุกอย่างที่เลือกมาต้องมีการได้อย่างเสียอย่าง
- นำความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ที่ได้ไปใช้ในการตัดสินใจในชีวิตประจำวันได้

กิจกรรมทดสอบความเข้าใจ

ลองยกตัวอย่างเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันที่ต้องใช้ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์มาช่วยในการตัดสินใจ

บทที่ 2

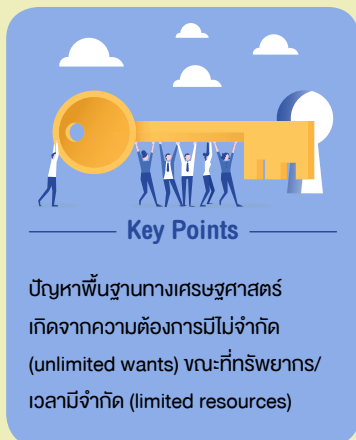
ปัญหาพื้นฐาน ทางเศรษฐศาสตร์

บทนี้เป็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์จากความต้องการของมนุษย์ที่มีอยู่อย่างไม่จำกัด ขณะที่ทรัพยากรมีไม่เพียงพอที่จะผลิตสิ่งเหล่านั้นได้ทั้งหมด แม้ในโลกนี้จะมีแหล่งทรัพยากรอยู่มากมายแต่ก็มีจำกัด บางอย่างใช้แล้วหมดไป บางอย่างแม้จะสร้างเพิ่มได้แต่ก็ต้องใช้เวลา ดังนั้น คนเราจึงต้องมีการตัดสินใจเลือกซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนล้วนต้องเผชิญในชีวิตประจำวัน โดยสิ่งที่ไม่ได้เลือกก็จะเป็นต้นทุนที่เราต้องเสียโอกาสไป หรือในทางเศรษฐศาสตร์เรียกว่า “ต้นทุนค่าเสียโอกาส (opportunity cost)”

ทรัพยากรมีจำกัด แต่ความต้องการของคนมีไม่จำกัด จึงเกิดปัญหาความขาดแคลน (Scarcity)

หากหยิบกระดาษขึ้นมาสักแผ่นแล้วลองจดสิ่งที่เราต้องการหรืออยากได้ในตอนนี้ คงมีมากมายนับไม่ถ้วน และถ้าลองเอาความต้องการของทุกคนมารวมกัน ไม่ยากนักเลยว่า จะต้องใช้ทรัพยากรเพื่อเป็นวัตถุดิบ เครื่องมือ เครื่องจักร แรงงาน ไฟฟ้า เท่าไรจึงจะเพียงพอที่จะสามารถผลิตของที่ทุกคนอยากได้ทั้งหมด ถ้าความต้องการมีมาก ๆ ทรัพยากรที่เอามาผลิตนี้ก็จะกลายเป็นของหายากหรือขาดแคลน (scarcity) ในที่นี้รวมถึงเวลาซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีค่าอย่างหนึ่งก็มีจำกัดด้วยเช่นกัน จะเห็นได้ชัดว่า ความต้องการมีไม่จำกัด (unlimited wants) ขณะที่ทรัพยากรมีจำกัด (limited resources) ทำให้เกิดปัญหาขึ้น ซึ่งก็เป็นปัญหาพื้นฐานที่เกิดขึ้นตลอดเวลา แล้วต้องทำอย่างไรจึงจะจัดสรรทรัพยากรมาผลิตให้ได้ในสิ่งที่เราต้องการ

คำตอบไม่ยาก คือ เราต้องเลือก ต้องตัดสินใจสละบางอย่าง เพราะไม่สามารถทำได้ทั้งหมดทุกทางเลือก เช่น ถ้าเรานำทรัพยากรที่มีมาผลิตของสิ่งหนึ่ง ก็จะไม่สามารถเอาไปผลิตของสิ่งอื่น บทบาทของวิชาเศรษฐศาสตร์จึงต้องการที่จะตอบว่า เราจะเลือกผลิตอะไร หรือไม่ผลิตอะไร เพื่อให้การเลือกดังกล่าวคุ้มค่าที่สุดที่สุด

กิจกรรมทดสอบความเข้าใจ

สิ่งที่เศรษฐศาสตร์เรียกว่าเป็นสินค้าขาดแคลน (scarce goods) มีทั้งที่จับต้องได้ และจับต้องไม่ได้ เช่น น้ำชลประทาน แรงงานทักษะสูง ที่ดิน ยี่ห้อสินค้า สัมปทาน ผู้ให้สัญญาณโทรศัพท์มือถือหรือโทรทัศน์

คำถาม : ลองยกตัวอย่างใกล้ตัวคุณ และลองอธิบายว่า

1. ทำไมตัวอย่างของคุณจึงเรียกได้ว่าเป็นสิ่งขาดแคลนทางเศรษฐศาสตร์
2. ความขาดแคลนนี้ทำให้ต้องตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างไร

ทางเลือกและค่าเสียโอกาส (Choice and Opportunity Cost)

หากเราต้องเลือกทำอะไรสักอย่างหนึ่ง คำถามที่อยู่ในใจ คือ “ทำอย่างนี้คุ้มหรือไม่” เพราะเมื่อเราเลือกทำอย่างหนึ่ง ก็ไม่สามารถทำอีกอย่างหนึ่งได้ในเวลาเดียวกัน เช่น ถ้าเลือกปลูกข้าวบนที่ดินผืนหนึ่ง ก็จะไม่สามารถปลูกข้าวโพดบนที่ดินเดียวกันได้เพราะที่ดินมีจำกัด

หรือ คุณแม่มีเงินเก็บและอยากจะนำไปลงทุน ถ้าคุณแม่เลือกซื้อหุ้น เพื่อจะได้รับเงินปันผล ก็ไม่สามารถเอาเงินจำนวนเดียวกันไปฝากธนาคาร เพื่อรับดอกเบี้ยได้

หรือ เราต้องเลือกว่าเย็นนี้จะทำอะไร ระหว่างเล่นฟุตบอลกับอ่านหนังสือทบทวนบทเรียน ถ้าเราเลือกเล่นฟุตบอล สิ่งที่เราเสียไปก็คือเวลาที่ใช้ในการอ่านหนังสือ จะเห็นได้ว่า เมื่อเราเลือกทำอย่างหนึ่ง เราก็เสียโอกาสที่จะทำอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งก็คือ “ค่าเสียโอกาส”

แล้วค่าเสียโอกาสนี้วัดกันอย่างไร เราสามารถวัดได้จากผลตอบแทนที่เราเสียไป จากการที่ไม่ได้ทำอีกอย่างหนึ่ง เช่น การที่คุณแม่เลือกลงทุนในหุ้น เท่ากับสูญเสียโอกาสที่จะได้รับดอกเบี้ยจากการฝากธนาคาร ค่าเสียโอกาสในการลงทุนในหุ้นนี้ ก็คือดอกเบี้ยที่ควรจะได้รับนั่นเอง

ค่าเสียโอกาสไม่จำเป็นต้องวัดเป็นตัวเงินเสมอไป เช่น ถ้าหากเย็นนี้เราเป็นเด็กดีเลือกที่จะอ่านหนังสือทบทวนบทเรียน ค่าเสียโอกาสของเราคืออะไร คือความสุขที่ได้ไปเล่นฟุตบอลกับเพื่อนๆ ซึ่งไม่สามารถวัดค่าออกมาเป็นตัวเงินได้ แต่ถ้าเราเลือกที่จะเล่นฟุตบอล ค่าเสียโอกาสของเราก็คือ ผลตอบแทนที่เราจะได้จากการอ่านทบทวนบทเรียน เช่น เรียนในห้องเรียนได้เข้าใจมากยิ่งขึ้น สอบได้คะแนนสูงขึ้น

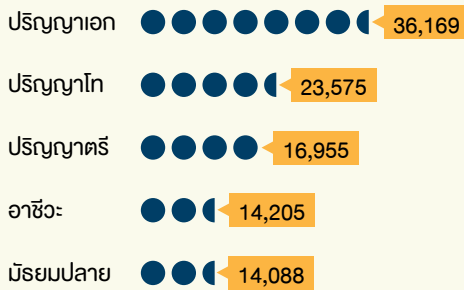

ตอนเป็นเด็ก เราอาจจะเฝ้ายามไม่อยากไปเรียนเพราะต้องตื่นแต่เช้า ไม่ได้นอนต่ออย่างสุขสบาย แต่ลองนึกดู เวลาที่เราใช้ไปกับการเรียน ไม่ว่าจะระดับประถม มัธยม มหาวิทยาลัย รวมถึงค่าเล่าเรียนที่คุณพ่อคุณแม่จ่ายไป ล้วนแลกกับโอกาสในอนาคตที่เราจะได้ทำงานดี ๆ เงินเดือนสูง ๆ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดังนั้น ต้นทุนค่าเสียโอกาสของการเลือกที่จะไม่เรียนในวันนี้ ก็คือรายได้ที่จะสูญเสียไปจากโอกาสที่จะได้งานเงินเดือนสูง ๆ และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นนั่นเอง

จากการสำรวจของ SCB EIC จากเงินเดือนเฉลี่ยเริ่มต้นของคนจบการศึกษาในแต่ละระดับมีความแตกต่างกัน (ข้อมูลสมัครงานออนไลน์กว่า 7 แสนราย จากเว็บไซต์หางานของไทย)

“ยิ่งจบสูง เงินเดือนยิ่งมาก”

ที่มา : ผลสำรวจของ SCB EIC ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2562

ต้นทุนในทางเศรษฐศาสตร์ จึงมีทั้งส่วนที่ต้องจ่ายเป็นตัวเงินจริงๆ เพื่อให้ได้สิ่งที่เราเลือก และส่วนที่มองไม่เห็นที่ซ่อนเร้นอยู่ซึ่งหมายถึง “ค่าเสียโอกาส” ตัวอย่างเช่น การเรียนต่อระดับปริญญาตรี ต้นทุนที่จ่ายเป็นตัวเงินจริงๆ คือ ค่าเล่าเรียนที่จ่ายไป 4 ปี สมมติว่าเท่ากับ 400,000 บาท ส่วนต้นทุนที่มองไม่เห็นคือ โอกาสที่จะได้รายได้ถ้าเราไม่เรียนแต่ไปทำงานในช่วงเวลานั้น สมมติว่าเราจบ ม. 6 สามารถทำงานมีรายได้ 80,000 บาทต่อปี นั่นก็คือการเรียนต่อปริญญาตรี ทำให้เรามีค่าเสียโอกาสเท่ากับรายได้ที่สูญเสียไป 4 ปี เท่ากับ $80,000 \times 4 = 320,000$ บาท ดังนั้น ต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์จึงเท่ากับ $400,000 + 320,000 = 720,000$ บาท จะเห็นว่าการเรียนต่อระดับปริญญาตรี มีต้นทุนที่เสียไปมากกว่าที่เราคิด ดังนั้น เราต้องพยายามตั้งใจเรียนจะได้มีอนาคตที่ดี ๆ เงินเดือนสูง ๆ คู่กับต้นทุนที่เสียไป

“ในชีวิตประจำวันของเราทุกคนต้องเผชิญกับเหตุการณ์ที่ต้องเลือก อยู่เสมอ ดังนั้น ทุกครั้งที่เราต้องตัดสินใจเลือก เราต้องชั่งน้ำหนักต้นทุน ค่าเสียโอกาสที่เสียไปด้วยแม้จะเป็นต้นทุนที่ซ่อนเร้นอยู่ก็ตาม”

ต้นทุนค่าเสียโอกาสมีความสำคัญต่อการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ อย่างจำกัดให้มีประสิทธิภาพสูงสุด แต่ถ้าตัดสินใจเลือกใช้ทรัพยากรหรือ ปัจจัยการผลิตโดยไม่ได้คำนึงถึงต้นทุนค่าเสียโอกาสก็อาจทำให้เกิดการใช้ ทรัพยากรอย่างไม่คุ้มค่า สิ้นเปลือง

Exam Tip

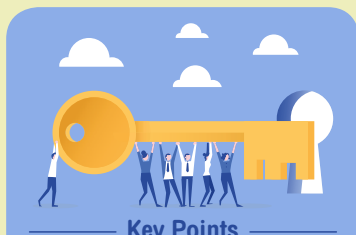
ถ้ามีหลายทางเลือก (alternative choices) ต้นทุนค่าเสียโอกาสของแต่ละทางเลือกจะคิดอย่างไร ขอให้จำไว้ว่า ต้นทุนค่าเสียโอกาส คือ ผลตอบแทนสูงสุดที่สูญเสียไปจากตัวเลือกอื่น ๆ ที่ไม่ได้เลือก (next best alternative) ไม่ใช่ ผลตอบแทนของทางเลือกทั้งหมดที่เราสูญเสียไปมารวม ๆ กัน เพราะเราเลือกทำได้สิ่งเดียว ไม่สามารถทำทุกอย่างได้ในเวลาเดียวกัน

ตัวอย่างเช่น คุณพ่ออาจมีหลายทางเลือกในการเลือกงานทำ เช่น อาจจะเป็นพนักงานบริษัท หรือ รับราชการตำรวจ หรือเป็นพ่อค้าก็ได้ แต่เวลาที่คุณพ่อมีจำกัด คือ 24 ชั่วโมงใน 1 วัน คุณพ่อสามารถเลือกทำงาน ได้อย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น ถ้าคุณพ่อเลือกเป็นพนักงานบริษัท ก็จะมีรายได้ 200,000 บาทต่อปี แต่จะไม่ได้รายได้ 150,000 บาทจากการรับราชการตำรวจ และไม่ได้รายได้ 120,000 บาทจากการเป็นพ่อค้า ต้นทุนค่าเสียโอกาส ในการเลือกเป็นพนักงานบริษัท จึงเท่ากับ 150,000 บาท ซึ่งเป็นรายได้สูงสุดที่สูญเสียไปจากตัวเลือกอื่น ๆ ที่ไม่ได้เลือก ไม่ใช่รายได้ของตำรวจกับพ่อค้ารวมกัน (ไม่ใช่ $150,000 + 120,000 = 270,000$ บาท)

อาชีพ	รายได้สุทธิต่อปี (บาท)
พนักงานบริษัท	200,000
รับราชการตำรวจ	150,000
พ่อค้า	120,000

การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน (sustainable) หมายถึง การใช้ หรือจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างฉลาด คำนึงถึงประหยัคและถนอม ในการใช้ เพื่อให้มีไว้ใช้อย่าง ยาวนานจนถึงคนรุ่นหลัง

Key Points

- การตัดสินใจเลือกทำอย่างหนึ่ง อย่างไม่ หรือใช้เวลาในการทำอะไร ก็ตาม ต้องมีต้นทุนค่าเสียโอกาส เกิดขึ้นเสมอ
- ต้นทุนค่าเสียโอกาส คือ ผลตอบแทนสูงสุดที่สูญเสีย ไปจากตัวเลือกอื่น ๆ ที่ไม่ได้เลือก (next best alternative) ซึ่งเป็นต้นทุนที่แท้จริงในการตัดสินใจ เลือกในทางเศรษฐศาสตร์

กิจกรรมทดสอบความเข้าใจ

ลองยกตัวอย่างเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันที่ต้องตัดสินใจเลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง ว่าเมื่อเลือกแล้ว อะไรเป็นต้นทุนค่าเสียโอกาส

ตัวอย่างเช่น แบงก์ชาติมีการออกธนบัตรที่ระลึกชนิดราคา 100 บาท ก็มีคนเข้าแถวรอเพื่อแลกซื้อธนบัตรแล้วนำไปขายต่อได้ในราคา 110 บาท (การแลกแต่ละครั้งมีการจำกัดจำนวน) สมมติว่าวันนั้นถ้าเขาไปจับแท็กซี่ ได้เงินหลังจากหักค่าน้ำมันและค่าเช่ารถแล้วเหลือ 600 บาทต่อวัน การเอาเวลาไปเข้าแถวรอแลกธนบัตรก็เท่ากับเขามีต้นทุนค่าเสียโอกาส เท่ากับ 600 บาท ดังนั้น ถ้าจะดูว่าคุ้มคากับค่าเสียโอกาสหรือไม่นั้น เขาจะต้องเปรียบเทียบระหว่างผลตอบแทนจากการเข้าแถวรอแลกธนบัตร เพื่อไปขายต่อ กับรายได้จากการจับแท็กซี่ในวันนั้น สมมติว่าถ้าเขาต่อแถว แลกธนบัตรได้วันละ 50 ฉบับ แล้วเอามาขายต่อได้กำไรฉบับละ 10 บาท เขาจะได้กำไรทั้งหมดเพียง 500 บาท ไม่คุ้มคาก็เมื่อเทียบกับค่าเสียโอกาส ที่จะเอาเวลาไปจับแท็กซี่ซึ่งจะได้รายได้ 600 บาท จะเห็นว่าถ้าไม่ได้คำนึงถึง ต้นทุนค่าเสียโอกาสก็อาจจะทำให้ใช้เวลาไปอย่างไม่คุ้มค่า

ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์ (Basic Problems of Economics) : ผลิตอะไร ผลิตอย่างไร ผลิตให้ใคร

ทรัพยากรที่มีจำกัด ขณะที่ความต้องการมีไม่จำกัด จึงทำให้เกิดปัญหาขาดแคลนทรัพยากร นำไปสู่ปัญหา 3 ข้อ คือ ผู้ผลิตจะผลิตอะไร ผลิตอย่างไร และผลิตให้ใคร ทั้ง 3 ปัญหานี้ คือ ปัญหาพื้นฐานที่เศรษฐศาสตร์จะเข้ามาช่วยแก้ไขว่าผู้ผลิตควรจัดสรรทรัพยากรที่มีจำกัดอย่างไร เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพราะเมื่อมีการตัดสินใจใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตไปผลิตอะไรอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว ก็จะทำให้เสียโอกาสที่จะเอาทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตจำนวนเดียวกันนั้นไปผลิตอย่างอื่นในเวลาเดียวกัน

จะเห็นว่าการจัดสรรทรัพยากรมีความสำคัญต่อการแก้ปัญหาพื้นฐานทั้ง 3 ข้อ เพราะการเลือกใช้ทรัพยากรมาผลิตสิ่งหนึ่งก็จะสูญเสียโอกาสที่จะผลิตสิ่งอื่น ๆ ถ้าผลิตแล้วขายไม่ออก ก็จะเสียทรัพยากรไปฟรี ๆ หรือผลิตออกมาแล้ว แต่มีจำนวนมากเกินไปจนล้นตลาด หรือน้อยเกินไปจนขาดตลาด ก็จะกระทบต่อผู้บริโภค ในกรณีที่ผู้ผลิตใช้ปัจจัยการผลิตไม่เหมาะสม ก็จะเป็นการสิ้นเปลืองทรัพยากร รวมทั้งทำให้ต้นทุนแพงด้วยหรือผลิตออกมาแล้ว ไม่ได้กระจายสินค้าออกไปอย่างเหมาะสม ก็จะทำให้เกิดปัญหาตามมา นำมาสู่คำถามที่ว่าแล้วเราจะจัดสรรทรัพยากรอย่างไร จะใช้อะไรมาเป็นตัวกำหนดหรือตัดสินใจ ซึ่งจะได้กล่าวถึงในบทต่อไป

What ? --> ปัญหาว่าจะผลิตอะไร

ปัญหานี้เกิดจากทรัพยากรหรือวัตถุดิบในการผลิตมีจำกัด ไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่มีไม่จำกัดได้ทั้งหมด ผู้ผลิตจึงต้องเลือกว่าจะผลิตอะไรบ้าง จำนวนเท่าใด ถึงจะได้ประโยชน์สูงสุด

ตัวอย่างเช่น ถ้าคุณแม่อยากทำธุรกิจ แต่ตอนนี้มีที่ดินแปลงเล็ก ๆ เพียงแปลงเดียว คุณแม่ก็คงเลือกทำธุรกิจได้เพียงธุรกิจเดียว คุณแม่ก็ต้องเลือกว่าจะทำธุรกิจไหนดี เช่น จะเปิดร้านตัดเสื้อดีหรือร้านกาแฟดีถึงจะได้ประโยชน์สูงสุด

How ? --> ปัญหาจะผลิตอย่างไร

ปัญหานี้เกิดจากเมื่อเราเลือกได้แล้วว่าจะผลิตอะไรก็ต้องมาคิดต่อว่าจะเลือกใช้ทรัพยากรหรือวัตถุดิบในการผลิตอย่างไร ถึงจะทำให้ต้นทุนถูกที่สุด และมีประสิทธิภาพมากที่สุด

ตัวอย่างเช่น ถ้าคุณแม่เลือกที่จะเปิดร้านตัดเสื้อ คุณแม่ก็ต้องตัดสินใจเลือกว่าจะใช้แรงงานคนตัดเย็บ หรือจะใช้เครื่องจักรแทน อย่างไหนจะมีต้นทุนน้อยกว่าเมื่อตัดเสื้อจำนวนเท่ากัน

for Whom ? --> กระจายสินค้าและจ่ายผลตอบแทนจากการผลิตไปให้ใครบ้าง

ปัญหานี้เกิดจากเมื่อผลิตสินค้าได้แล้ว เราไม่รู้ว่าจะใครจะเป็นผู้บริโภคสินค้าที่เราผลิตขึ้นมา ใครควรมีส่วนได้รับผลตอบแทนจากการผลิตสินค้านั้น นั่นก็คือ เราต้องคิดว่าเราจะเลือกว่าเราจะกระจายสินค้าและจ่ายผลตอบแทนจากการผลิตนั้นให้ใครบ้าง ถึงจะได้ประโยชน์สูงสุด

ตัวอย่างเช่น คุณแม่ต้องตัดสินใจเลือกว่าจะขายเสื้อที่ตัดขึ้นมาให้ใครบ้าง ซึ่งคุณแม่ก็จะเลือกขายเสื้อให้กับคนที่ต่อรองราคากันได้จนพอใจกันทั้งสองฝ่าย และคุณแม่ก็จะเลือกจ่ายผลตอบแทนให้แก่ทรัพยากรหรือวัตถุดิบที่คุณแม่นำมาใช้ในการผลิต เช่น จ่ายค่าแรงให้กับแรงงานคนที่มาช่วยคุณแม่ตัดเย็บเสื้อผ้า เป็นต้น

คุณเรียนรู้สิ่งเหล่านี้แล้วหรือยัง

- เข้าใจความสำคัญของค่าเสียโอกาส
- สามารถระบุปัญหาพื้นฐานในชีวิตที่เศรษฐศาสตร์จะเข้ามาช่วยแก้ไข

บทที่ 3

การแก้ปัญหาพื้นฐาน ทางเศรษฐศาสตร์ : ผลิตอะไร ผลิตอย่างไร ผลิตให้ใคร

บทนี้เป็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของกลุ่มต่าง ๆ ในระบบเศรษฐกิจ และกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ดำเนินไปได้อย่างไรและใช้อะไรเป็นตัวแก้ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์ โดยรูปแบบของระบบเศรษฐกิจ ที่ต่างกัน ตัวแก้ปัญหาก็จะต่างกันไป ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม กลไกราคาจะเข้ามาทำหน้าที่แก้ปัญหา ทางเศรษฐศาสตร์ ซึ่งราคาจะเป็นตัวบอกให้ทราบว่าควรผลิตสินค้าอะไร มากน้อยแค่ไหน ใช้ทรัพยากร อย่างไร กระจายสินค้าและจ่ายผลตอบแทนจากการผลิตไปให้ใครบ้าง ขณะที่ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม กลไกราคาแทบไม่มีบทบาท รัฐจะเป็นผู้วางแผน ใช้อำนาจสั่งการ ควบคุม และดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เกือบทั้งหมด

เสริมความรู้

กิจกรรมทางเศรษฐกิจ คือ การกระทำต่าง ๆ เพื่อมาตอบสนองความต้องการของมนุษย์ เราทราบอยู่แล้วว่าทุกคนต้องกินต้องใช้ จึงทำให้เกิด

1. **การผลิต** – สร้างสิ่งของหรือบริการมาเพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภค
2. **การบริโภค** – กินหรือใช้เพื่อสนองความต้องการ
3. **การแลกเปลี่ยน** – เอาสินค้าที่เราผลิตได้ไปแลกเปลี่ยนสินค้าอื่นที่เราผลิตไม่ได้ หรือผลิตได้ไม่ดี เพื่อตอบสนองความต้องการของเรา
4. **การกระจาย** – จำแนกแจกจ่ายสินค้าไปยังผู้ที่ต้องการ (ผู้บริโภค) และนำรายได้มาแบ่งสรรปันส่วนให้กับเจ้าของปัจจัยการผลิตที่มีส่วนร่วมในการผลิตจะเห็นว่าการกิจกรรมทางเศรษฐกิจไม่ใช่เรื่องที่มาบังคับกันเพื่อให้เกิดขึ้น แต่การดำรงชีพของมนุษย์ที่ต้องการแสวงหาสิ่งต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการต่างหากที่ทำให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจขึ้นมา

ในระบบเศรษฐกิจมีใครบ้าง ? : หน่วยเศรษฐกิจ (Economic Units)

ก่อนที่จะเราจะทำความเข้าใจถึงการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ เรามาทำความรู้จักกับกลุ่มต่าง ๆ ในระบบเศรษฐกิจกันก่อน จากบทก่อนเราทราบแล้วว่า ความต้องการของคนเรามีอยู่อย่างไม่จำกัด ทุก ๆ คนต่างแสวงหาสิ่งของหรือบริการมาเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง เช่น เมื่อหิวเราก็ต้องซื้ออาหารมารับประทาน เมื่อผอมยาวเราก็ไปตัดผม เมื่อป่วยเราก็ไปพบแพทย์ เป็นต้น การรับประทานอาหาร การใช้บริการช่างตัดผม การบริการทางการแพทย์ เหล่านี้ในทางเศรษฐศาสตร์ถือว่าเป็นการบริโภคทั้งสิ้น การบริโภคจึงไม่ได้หมายถึงการรับประทานอาหารเท่านั้น แต่รวมถึงการใช้สินค้าและรับบริการด้วย และเมื่อเกิดการบริโภคจึงเกิดเป็น**กิจกรรมทางเศรษฐกิจ**ขึ้นมา มีการผลิตสินค้าและบริการเหล่านี้เพื่อตอบสนองความต้องการ แล้วนำมาแลกเปลี่ยนกัน อาจเป็นการแลกเปลี่ยนสินค้ากับสินค้า หรือการแลกเปลี่ยนสินค้ากับเงินซึ่งใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนก็ได้ เราเรียกผู้ที่ทำการผลิตสินค้าและให้บริการเหล่านี้ว่า “**ผู้ผลิต**” ส่วนผู้ที่ใช้หรือผู้ซื้อสินค้าและรับบริการอย่างเรา ๆ ว่า “**ผู้บริโภค**”

เนื่องจากทรัพยากรต่าง ๆ มีอยู่อย่างจำกัด ในขณะที่ความต้องการของผู้บริโภคมีอยู่มากมาย ทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคจึงต้องตัดสินใจใช้ทรัพยากรโดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของตน โดยผู้ผลิตจะเป็นผู้รวบรวมทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตต่าง ๆ จากเจ้าของปัจจัยการผลิต เพื่อมาผลิตสินค้าและบริการที่ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคมากที่สุดและด้วยต้นทุนที่ต่ำที่สุด ส่วนผู้บริโภคก็จะใช้ทรัพยากรตามความจำเป็น คุ่มค่า และประหยัดที่สุด

ปัจจัยการผลิตคืออะไร ใครเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ผลตอบแทนที่ได้รับคืออะไร

ปัจจัยการผลิต สรุปลำย ๆ ก็หมายถึง อะไรก็ตามที่ต้องนำมาใช้ในระบบการผลิตเพื่อให้เกิดเป็นสินค้าและบริการขึ้นมา อย่างเช่น การผลิตผ้าสักผืน จะต้องใช้อะไรบ้าง เราต้องมีที่ดินเพื่อปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ต้องมีคนงานมาช่วยปลูก ดูแล ให้อาหารตัวไหม เอาใยที่หุ้มตัวไหมออกมาอยู่ในรูปของเส้นไหม แล้วก็ส่งเข้าโรงงานทอผ้า ต้องมีเครื่องมือเครื่องจักรที่ใช้ในการทอ ต้องใช้ไฟฟ้า แล้วก็สาวโรงงาน แต่กิจกรรมพวกนี้เกิดขึ้นเองไม่ได้ ต้องมีคนที่เป็นผู้รวบรวมสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เข้าด้วยกันเพื่อผลิตให้ได้ผ้าผืนออกมา จะเห็นได้ว่า การผลิตผ้าสักผืน เราต้องใช้หลายสิ่งหลายอย่างไม่ว่าจะเป็นที่ดินที่ใช้ในการปลูก แรงงาน เครื่องมือเครื่องจักร รวมถึงแรงงานที่เป็นผู้รวบรวมสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เข้าด้วยกันเพื่อนำมาใช้ในการระบบการผลิต สิ่งต่าง ๆ ที่เราต้องใช้ในการผลิตเหล่านี้ เรียกว่า **“ปัจจัยการผลิต”** ในทางเศรษฐศาสตร์ เราแบ่งปัจจัยการผลิตเป็น 4 ประเภท ดังนี้

- **ที่ดิน (land)** หมายถึง ที่ดินที่ใช้ในการเพาะปลูก รวมถึงการใช้เป็นสถานที่ของอาคารโรงงานที่ทำการผลิตด้วย
- **แรงงาน (labour)** หมายถึง ความคิดและกำลังกายของมนุษย์ที่นำไปใช้ในการผลิต
- **ทุน (capital)** ความหมายทางเศรษฐศาสตร์ หมายถึง สิ่งก่อสร้าง และเครื่องจักรเครื่องมือที่ใช้ในการผลิต
- **ผู้ประกอบการ (entrepreneurship)** หมายถึง ผู้ที่รวบรวมปัจจัยการผลิตต่าง ๆ มาทำการผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตตามที่ต้องการ

ใครเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ? ถ้าไม่ใช่ประเทศสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ที่รัฐบาลเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตไปเสียทั้งหมด คนอย่างเรา ๆ ท่าน ๆ ก็เป็นเจ้าของปัจจัยได้ เช่น นายแรงงาน (แรงงานและแรงกาย) รวมถึงสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัวไม่ว่าจะเป็น พ่อ แม่ ลูก ปู่ ย่า ลุง ป้า น้า อา ฯลฯ ล้วนเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตได้ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นเจ้าของที่ดิน แรงงาน ทุน หรือเป็นผู้ประกอบการ และคน ๆ เดียวก็เป็นเจ้าของปัจจัยได้มากกว่า 1 ชนิด เช่น พ่ออาจจะเปิดร้านขายก๋วยเตี๋ยว พ่อก็จะเป็นเจ้าของที่ดิน แรงงาน ทุน และ แถมเป็นผู้ประกอบการไปด้วยเลย จะเห็นว่าเจ้าของปัจจัยการผลิต ก็คือ **“หน่วยครัวเรือน”** นั่นเอง

ผลตอบแทนของปัจจัยการผลิตที่ได้รับคืออะไร ในบทก่อนเราทราบแล้วว่า ของทุกอย่างมีต้นทุนค่าเสียโอกาสเสมอ การเอาปัจจัยการผลิตไปใช้ก็เช่นกัน มันก็จะมต้นทุนค่าเสียโอกาสเพราะหากใช้ปัจจัยการผลิตนี้ผลิตของอย่างหนึ่ง ในเวลาเดียวกันก็ไม่สามารถใช้ปัจจัยการผลิตจำนวนเดียวกันไปผลิตอย่างอื่นได้ **ดังนั้น จึงต้องให้ค่าตอบแทนตามต้นทุนค่าเสียโอกาส** คำถามต่อไป คือว่าปัจจัยการผลิตแต่ละอย่างมีต้นทุนค่าเสียโอกาสอะไรบ้าง

- **ที่ดิน (land)** ถ้าเราเป็นเจ้าของที่ดิน สมมติว่าถ้าเราเอาที่ดินมาปลูกพืช ตั้งโรงงานเอง เราก็จะเสียโอกาสที่จะนำที่ดินแปลงเดียวกันนี้ไปให้คนอื่นเช่า ต้นทุนค่าเสียโอกาสที่เสียไปในที่นี้ ก็คือ ค่าเช่าที่ควรจะได้รับ ผลตอบแทนของที่ดิน ก็คือ **ค่าเช่า (rent)** นั่นเอง
- **แรงงาน (labour)** ถ้าเราเป็นเจ้าของแรงงาน หรือพูดง่าย ๆ ก็คือเราเป็นคนที่ยายแรงงาน สมมติเราเลือกที่จะใช้แรงงานเราในการทำนาปลูกข้าว แทนที่จะไปทำงานในโรงงานหรือบริษัท ต้นทุนค่าเสียโอกาสที่เราจะเสียไป ก็คือ ค่าจ้างที่เราควรจะได้รับถ้าทำงานในโรงงานหรือบริษัทนั้น ๆ ผลตอบแทนของแรงงาน ก็คือ **ค่าจ้าง (wage หรือ salary)**
- **ทุน (capital)** ถ้าเราเป็นเจ้าของทุน ไม่ว่าจะเป็นอาคาร โรงงาน เครื่องมือเครื่องจักร เราก็ต้องจัดหาปัจจัยทุนเหล่านี้มา โอกาสที่จะเสียไป ก็คือ แทนที่เราจะสามารถเอาเงินที่เราลงทุนในปัจจัยทุนเหล่านี้ไปฝากธนาคารแล้วได้รับดอกเบี้ย ต้นทุนค่าเสียโอกาสหรือผลตอบแทนของทุน ก็คือ **ดอกเบี้ย (interest)**
- **ผู้ประกอบการ (entrepreneurship)** ถ้าเราเป็นผู้ประกอบการ ที่รวบรวมปัจจัยการผลิตต่าง ๆ เพื่อทำการผลิต เมื่อขายของได้ก็ได้รับรายจากการขายมา แต่ส่วนหนึ่งก็ต้องจ่ายค่าตอบแทนให้ปัจจัยการผลิตซึ่งเป็นต้นทุนของผู้ประกอบการ ส่วนค่าเหนื่อยของผู้ประกอบการ ก็คือ ส่วนเหลือที่จะได้เมื่อหักต้นทุนทั้งหมดแล้ว นั่นก็คือ **กำไร (profit)** นั่นเอง

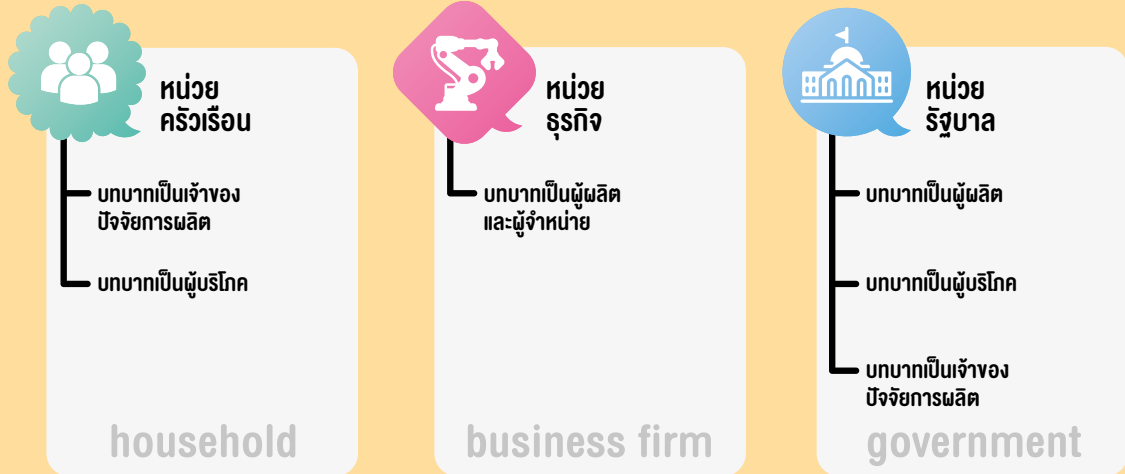
เมื่อผู้ผลิตและผู้บริโภคมาเจอกัน แล้วกิจกรรมทางเศรษฐกิจดำเนินไปได้อย่างไร

เมื่อผู้ผลิตและผู้บริโภคมาเจอกัน ต่างฝ่ายต่างทราบความต้องการของตนเอง โดยผู้บริโภคก็ซื้อสินค้าและบริการมาเพื่อตอบสนองความต้องการของตัวเอง ขณะที่ผู้ผลิตก็จะทำการผลิตสินค้าและบริการเพื่อขายให้กับผู้บริโภค ซึ่งสิ่งที่ได้ตอบแทนก็คือ กำไร ถ้ามีกันอยู่แค่ 2 คน คงไม่ยาก ผู้บริโภค (ผู้ซื้อ) กับ ผู้ผลิต (ผู้ขาย) ก็จะทำการตกลงราคาร่วมกัน ลองนึกถึงเราไปซื้อเสื้อสักตัวในตลาดนัด ถ้าคนขายตั้งราคา 300 บาท เราอาจจะบอกว่าแพงไป ขอลดเป็น 250 บาท ไม่ได้หรอก คนขายอาจจะบอกว่าไม่ได้หรอก รับมา ก็ตัวละ 240 บาทแล้ว ขอเป็น 260 บาทก็แล้วกัน เราก็ยอมจ่ายเงินให้ในราคา 260 บาท ดังนั้น ราคาเสื้อที่ตัวละ 260 บาท ก็คือ ราคาที่ผู้ซื้อและผู้ขายต่างยอมรับร่วมกัน เกิดการซื้อขายแลกเปลี่ยนในกรณีเช่นนี้กิจกรรมทางเศรษฐกิจก็เกิดขึ้นได้แล้ว แต่ในความเป็นจริง การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจไม่ได้เกิดขึ้นแค่กับคนสองคน แต่เกิดกับทุกคนที่รวมกันอยู่ในสังคม ที่เราเรียกว่า “หน่วยเศรษฐกิจ (economic units)”

ในระบบเศรษฐกิจ ประกอบด้วยหน่วยเศรษฐกิจต่าง ๆ ดังนี้

- 1) **หน่วยครัวเรือน** เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต คือ ที่ดิน แรงงาน เงิน หรือเป็นผู้ประกอบการ ขณะเดียวกันก็เป็นผู้บริโภคสินค้าและบริการด้วย
- 2) **หน่วยธุรกิจ** เป็นผู้รวบรวมปัจจัยการผลิตต่าง ๆ เพื่อนำมาผลิตและจำหน่ายให้กับผู้บริโภค (อาจจะเป็นผู้ผลิต หรือผู้จำหน่ายอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเป็นทั้งผู้ผลิตและผู้จำหน่ายไปพร้อม ๆ กันก็ได้)
- 3) **หน่วยรัฐบาล** คอยควบคุม ดูแล ออกระเบียบและกฎหมาย แต่บางครั้งก็เป็นผู้ผลิตสินค้าและบริการเสียเอง หากหน่วยธุรกิจไม่สามารถดำเนินการผลิตให้แก่หน่วยครัวเรือนได้ เช่น การรักษาความสงบเรียบร้อย การป้องกันประเทศ การให้บริการสวัสดิการทางสังคมไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข เป็นต้น เนื่องจากเอกชนย่อมต้องการทำธุรกิจที่มีกำไร สินค้าและบริการในลักษณะดังกล่าว จึงไม่มีเอกชนอยากทำ และหากรัฐบาลไม่ทำ ก็อาจทำให้ประชาชนโดยเฉพาะผู้มีรายได้น้อยเดือดร้อน

การที่รัฐบาลเป็นผู้ผลิต ทำให้รัฐบาลเป็นผู้ซื้อสินค้าและบริการต่าง ๆ จากหน่วยครัวเรือนและหน่วยธุรกิจด้วย อาทิ การจ้างแรงงาน ซึ่งก็คือข้าราชการนั่นเอง การซื้อกระดาษ อุปกรณ์สำนักงาน คอมพิวเตอร์ เป็นต้น นอกจากรัฐบาลจะมีบทบาทเป็นผู้ผลิตและผู้ซื้อแล้ว รัฐบาลยังมีบทบาทเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตบางประเภทด้วย เช่น ป่าไม้ ที่ดิน แร่ธาตุต่าง ๆ เป็นต้น ถ้าหน่วยธุรกิจต้องการนำทรัพยากรดังกล่าว มาใช้ในการผลิต ก็จะต้องจ่ายค่าตอบแทนให้แก่รัฐบาลด้วย อาทิ ค่าสัมปทาน

จะเห็นว่าหน่วยเศรษฐกิจจะแบ่งแยกบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ กันไป แต่บางครั้งคน ๆ เดียวก็สามารถเป็นได้หลายบทบาท ในช่วงเวลาที่ต่างกัน เช่น คุณพ่อทำงานที่บริษัท ก็เป็นเจ้าของแรงงาน พอตตอนกลางวันก็เป็นผู้บริโภคเพราะต้องซื้ออาหารมารับประทาน พอตเย็นคุณพ่อหารายได้เสริมโดยการขับแท็กซี่ คุณพ่อก็จะกลายเป็นผู้ผลิตเพราะต้องให้บริการรับส่งผู้โดยสาร

คำถามทดสอบความเข้าใจ

คุณรู้ไหมว่าคุณมีบทบาทเป็นอะไรในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ลองอธิบาย และยกตัวอย่างให้เห็นชัดเจน

Key Points

- ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม จะใช้กลไกราคาในการแก้ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์
- ผู้ผลิตและผู้บริโภคเป็นผู้กำหนดราคาร่วมกัน โดยต่างฝ่ายต่างส่งสัญญาณให้อีกฝ่ายทราบว่าตนเต็มใจและมีความสามารถที่จะซื้อหรือขายที่ราคาเท่าไร

การแก้ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์

หน่วยเศรษฐกิจทั้งสามหน่วย ได้แก่ หน่วยครัวเรือน หน่วยธุรกิจ และหน่วยรัฐบาล จะมารวมตัวกันเพื่อดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งเมื่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจมีมากขึ้นและเกิดการเชื่อมโยงกัน จึงเกิดเป็น “ระบบเศรษฐกิจ” ซึ่งรูปแบบของระบบเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ในโลก จะมีความแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับรูปแบบการปกครอง ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมของแต่ละประเทศ

1. ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมหรือทุนนิยม (capitalism) ทุกคนมีสิทธิเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต สินค้าและบริการต่าง ๆ ที่ตนหาได้มา และทุกคนก็มีเสรีภาพเต็มที่ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งเขาเห็นว่าเป็นประโยชน์แก่เขามากที่สุด โดยเจ้าของปัจจัยการผลิตมีอิสระที่จะนำปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ไปใช้ทำอะไรก็ได้ตามที่ตนพอใจ เช่น อาจจะขายที่ดินให้เช่าต่อ หรือใช้ปลูกข้าวเอง ผู้ผลิตก็มีอิสระที่จะซื้อปัจจัยการผลิต และใช้ปัจจัยการผลิตมาผลิตสินค้าตามเงินทุนที่มีอยู่ ขณะที่ผู้บริโภคเองก็มีอิสระในการเลือกซื้อสินค้าต่าง ๆ ได้ตามที่ตนพอใจตามเงินในกระเป๋าที่มีอยู่ กิจกรรมทางเศรษฐกิจเหล่านี้ดำเนินไปโดยมีกลไกราคา ซึ่งจะทำหน้าที่แก้ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์ โดยราคาจะเป็นตัวกำหนดว่าควรนำปัจจัยการผลิตนั้นมาผลิตสินค้าอะไร มากน้อยแค่ไหน ใช้ทรัพยากรอย่างไร และกระจายสินค้าและจ่ายผลตอบแทนจากการผลิตไปให้ใครบ้าง โดยรัฐบาลจะไม่เข้าไปเกี่ยวข้อง รัฐบาลจะมีหน้าที่เพียงการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองและการป้องกันประเทศ และทำให้บรรยากาศการซื้อขายเป็นไปได้โดยสะดวก

capitalism

ราคาจะถูกกำหนดจากผู้ซื้อ (ผู้บริโภค) และผู้ขาย (ผู้ผลิต) ร่วมกัน ถ้าผู้ซื้อต้องการสินค้านั้น ก็ส่งสัญญาณให้ผู้ผลิตทราบว่าเขาอยากจะจ่ายในราคาเท่าไร ถ้าของผู้ขายผลิตมาขายมีไม่พอกับความต้องการซื้อของผู้บริโภค ผู้บริโภคก็ต้องยอมจ่ายในราคาที่สูงขึ้นเพื่อให้ได้สินค้านั้นมา ซึ่งก็จะจูงใจให้ผู้ผลิต ผลิตออกมาขายมากขึ้นด้วย แต่ถ้าสินค้ามีเหลือเพื่อผลิตออกมาขายมากกว่าที่ผู้ซื้อต้องการ ราคาสินค้านั้นก็จะลดลง ผู้ผลิตก็จะผลิตลดลงด้วย (จะอธิบายกฎของอุปสงค์กับอุปทานในลำดับถัดไป) ดังนั้น จะเห็นว่าราคาเป็นตัวบอກให้ทราบว่า จะผลิตสินค้าอะไรและเป็นจำนวนเท่าใด (what) ส่วนจะผลิตอย่างไร (how) ราคาจะเป็นตัวตัดสินใจเช่นกัน โดยผู้ผลิตจะเลือกใช้ปัจจัยการผลิตและวิธีการผลิตที่ต้นทุนถูกที่สุดเพื่อขายตามราคาดานั้นแล้วได้กำไรมากที่สุด ส่วนปัญหาที่ว่า จะผลิตให้ใคร (for whom) ราคาจะเป็นตัวบอກให้ทราบว่า ใครควรจะเป็นผู้ได้ไป เพราะผู้ผลิตก็จะเลือกขายให้กับผู้ที่ให้ราคาสูงที่สุด

รู้ไหม ว่า...?

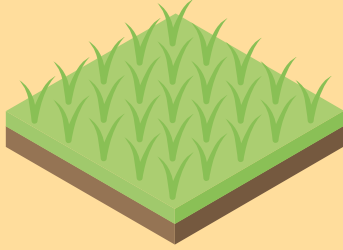
อดัม สมิธ เจ้าของ
ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์
ลัทธิเสรีนิยม กล่าวไว้ว่า
เมื่อแต่ละคนในระบบเศรษฐกิจ
มุ่งแสวงหาประโยชน์ส่วนตน (ผู้บริโภค
ต้องการความพอใจสูงสุดจากการ
บริโภค ส่วนผู้ผลิตต้องการกำไร
สูงสุด) ทรัพยากรจะถูกจัดสรร
ผ่านกลไกราคา (หรือระบบตลาด)
ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม
มากที่สุด จึงได้กล่าวเปรียบเทียบกับ
กลไกดังกล่าวว่าเป็น “มือที่มอง
ไม่เห็น (invisible hand)”

Exam Tip

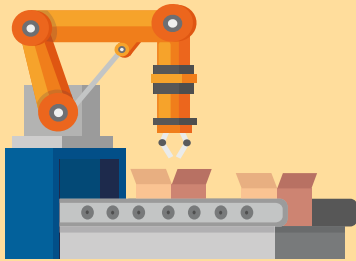
กลไกราคาจะปรับให้ราคาของผู้ซื้อต้องการซื้อเท่ากับราคาของผู้ขายเสนอขายเรียกว่า “ราคาดุลยภาพ” และจำนวนสินค้าที่ผู้ซื้อต้องการซื้อเท่ากับจำนวนสินค้าที่ผู้ขายเสนอขายพอดีเรียกว่า “ปริมาณดุลยภาพ” (อ่านเพิ่มเติมในบทที่ 4)

อย่างไรก็ดี การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมหรือทุนนิยม แม้จะมีข้อดีในแง่ที่ทุกคนมีเสรีภาพในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ผู้ผลิตและผู้บริโภคมีอิสระในการเลือกผลิต และเลือกบริโภคสินค้าและบริการ แต่ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมก็มีข้อเสียอยู่หลายอย่าง เช่น

- ผู้ผลิตรายใหญ่บางรายอาจผูกขาดการผลิตทั้งหมดในสินค้านั้น ๆ ซึ่งมักเกิดขึ้นในธุรกิจที่ต้องใช้เงินลงทุนมาก เทคโนโลยีทันสมัย ทำให้ผู้ผลิตรายอื่น ๆ ไม่สามารถเข้ามาแข่งขันได้ ผู้ผลิตรายใหญ่จึงสามารถกำหนดราคาสินค้าได้แพง ๆ ผู้ซื้อจำต้องจ่ายเพราะเป็นสินค้าที่จำเป็น ขณะที่ผู้มีรายได้น้อยก็อาจจะหมดโอกาสในการบริโภคสินค้าเหล่านั้น

- การที่ทุกคนมีสิทธิเป็นเจ้าของสินค้าและปัจจัยการผลิต เช่น ที่ดิน ทุน ที่ค้นหาได้มา และทุกคนก็มีอิสระเต็มที่ในการใช้สิ่งเหล่านั้น แต่นั่นก็อาจก่อให้เกิดปัญหารายได้ไม่เท่าเทียมกัน รวยจนต่างกันมาก เพราะผู้ที่มีทรัพย์สินมากกว่าหรือมีความสามารถสูงกว่าจะเป็นผู้ได้เปรียบ ผู้มีรายได้สูงก็รวยขึ้นเรื่อย ๆ ในขณะที่ผู้มีรายได้น้อยซึ่งไม่มีโอกาสเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตก็จนลง

- สินค้าและบริการบางอย่างจำเป็นต่อการดำรงชีวิต แต่อาจจะไม่มีใครยอมผลิตเพราะไม่คุ้มกับเงินลงทุน เนื่องจากสินค้าและบริการเหล่านี้ไม่สามารถกีดกันคนอื่นไม่ให้มาใช้ด้วยได้หรือเมื่อผลิตแล้วไม่สามารถเก็บเงินจากผู้บริโภคได้ เช่น การจัดหากองกำลังทหารเพื่อป้องกันประเทศ หรือการส่งไฟฟ้าและประปาสู่ท้องถนนบท รัฐจึงต้องเข้ามาดำเนินการเอง
- การใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง ไม่คุ้มค่า เช่น ในบางช่วงที่มีการแข่งขันกันสร้างคอนโดมิเนียมเพราะคิดว่าเป็นกิจการที่ให้ผลตอบแทนหรือกำไรดี เมื่อสร้างขึ้นมามากๆ ก็เกิดมีมากเกินไป ความต้องการ หรือที่เรียกว่า oversupply ทำให้ผู้ประกอบการประสบภาวะขาดทุน กิจการต้องล้มเลิก เสียเงินทุนที่ลงทุนไป เป็นการสูญเสียทรัพยากรไปอย่างเปล่าประโยชน์และไม่คุ้มค่า เป็นต้น

2. ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม (socialism) คือ ระบบเศรษฐกิจที่รัฐบาลเข้าไปควบคุมหรือเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตและกิจการที่สำคัญ ๆ เพื่อประโยชน์โดยรวม โดยมีรัฐเป็นผู้วางแผน ควบคุมและดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นส่วนใหญ่ ผู้ผลิตจะผลิตสินค้าตามนโยบายรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็นผลิตอะไร (what) โดยวิธีการผลิตใด (how) รวมถึงคุณภาพแบบไหน ขณะที่ผู้บริโภคก็ถูกจำกัดสิทธิในการเลือกบริโภค รัฐจะเป็นผู้กำหนดเองว่าจะบริโภคสินค้าอะไร จำนวนเท่าใด (for whom)

แต่การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม แม้จะมีข้อดีที่ทำให้เกิดความเท่าเทียมกันระหว่างคนในสังคม และมีการกระจายผลประโยชน์ ไม่ตกอยู่กับผู้มีเงินทุนมาก หรือผูกขาดปัจจัยการผลิต นอกจากนี้ รัฐบาลยังสามารถดูแลและควบคุมการใช้ทรัพยากรในการผลิตได้ แต่ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมก็มีข้อเสีย หากการวางแผนและการดำเนินนโยบายผิดพลาด การจัดสรรทรัพยากรอาจไม่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด เอกชนไม่มีแรงจูงใจในการทำงานและการผลิต ไม่เกิดการพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ ที่ต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์เพราะขาดเสรีภาพ

ในปัจจุบันเป็นยุคของการค้าเสรี มีการติดต่อการค้าและเชื่อมโยงการลงทุนไปทั่วโลก ทำให้ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมมีความยืดหยุ่นมากขึ้น ตัวอย่างเช่น ประเทศจีน ซึ่งมีระบอบการปกครองแบบสังคมนิยม ก็มีการสนับสนุนให้ต่างชาติเข้ามาลงทุนมากขึ้นในกิจการที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ เช่น อุตสาหกรรมภาคการเงิน และประกันภัย อุตสาหกรรมการเกษตร อุตสาหกรรมพลังงาน หรือแม้แต่อุตสาหกรรมจัดหาแร่ธาตุ เป็นต้น

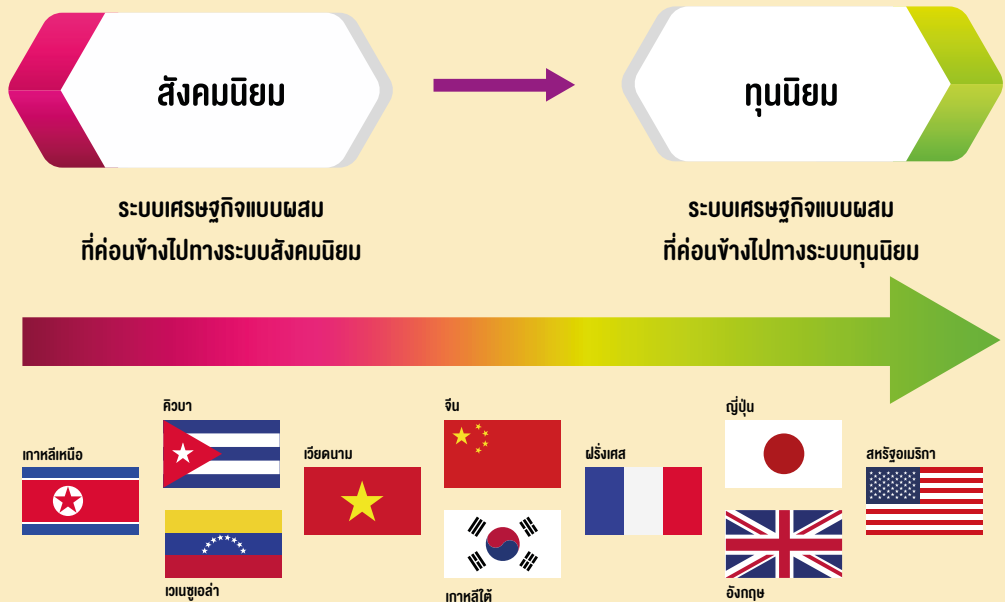
3. ระบบเศรษฐกิจแบบผสม (mixed economy) เป็นระบบเศรษฐกิจที่ผสมผสานระหว่างลักษณะของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม โดยกลไกราคาจะทำหน้าที่แก้ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ รัฐเพียงเข้าไปแทรกแซงหรือควบคุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจบางประเภทเท่านั้นเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจและเป็นประโยชน์ต่อสังคม อาทิ การให้บริการด้านการศึกษา สาธารณสุข และโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เป็นต้น

ปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ในโลกล้วนแต่มีลักษณะของระบบเศรษฐกิจแบบผสมทั้งสิ้น ต่างกันเพียงแต่ว่าประเทศไหนจะเป็นระบบเศรษฐกิจแบบผสมที่ค่อนข้างไปทางระบบทุนนิยม (กลไกราคาเป็นตัวแก้ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ) หรือระบบเศรษฐกิจแบบผสมที่ค่อนข้างไปทางระบบสังคมนิยม (รัฐบาลเป็นผู้วางแผน ควบคุม และดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ)

คุณเรียนรู้สิ่งเหล่านี้แล้วหรือยัง

- เข้าใจบทบาทของกลุ่มต่าง ๆ ในระบบเศรษฐกิจ ทั้งหน่วยครัวเรือน หน่วยธุรกิจ หน่วยรัฐบาล
- เข้าใจการแก้ปัญหาทางเศรษฐศาสตร์ของระบบเศรษฐกิจในรูปแบบต่าง ๆ

จากบทนี้เราจะเห็นว่า แทบทุกระบบเศรษฐกิจล้วนพึ่งพาการจัดสรรทรัพยากรผ่านกลไกราคา เป็นส่วนใหญ่ กลไกราคาจะเป็นสิ่งกำหนดว่าระบบเศรษฐกิจจะผลิตสิ่งใด (what) ผลิตอย่างไร (how) และ จะผลิตให้ใคร (for whom) รวมทั้งใครจะได้รับผลตอบแทนเท่าใด ซึ่งในบทถัดไปจะอธิบายถึงการทำงานของกลไกราคาเพิ่มเติม

กิจกรรมทดสอบความเข้าใจ

คุณคิดว่าประเทศไทยเป็นระบบเศรษฐกิจแบบใด และใช้อะไรเป็นตัวแก้ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์ ผลิตอะไร (what), ผลิตอย่างไร (how), ผลิตและจ่ายผลตอบแทนให้ใคร (for whom)

บทที่ 4

กลไกราคา : อุปสงค์และอุปทาน

บทนี้เป็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับกลไกราคาซึ่งเป็นตัวแก้ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์ หรือเป็นตัวจัดสรรทรัพยากรในระบบเศรษฐกิจ โดยราคาของสินค้าและบริการจะถูกกำหนดจากความต้องการซื้อของผู้ซื้อ (อุปสงค์) และปริมาณเสนอขายของผู้ขาย (อุปทาน) ของสินค้านั้น ๆ กล่าวคือเมื่อราคาลดลง ปริมาณความต้องการซื้อจะมากขึ้น

ขณะที่ปริมาณเสนอขายจะน้อยลง แต่เมื่อราคาเพิ่มขึ้น ปริมาณความต้องการซื้อและปริมาณเสนอขายจะเปลี่ยนแปลงในทิศทางตรงกันข้าม การทำงานของกลไกราคานี้จะปรับจนกระทั่งราคาที่ผู้ซื้อต้องการซื้อเท่ากับราคาที่ผู้ขายเสนอขายเรียกว่า “ราคาดุลยภาพ” และจำนวนสินค้าที่ผู้ซื้อต้องการซื้อเท่ากับจำนวนสินค้าที่ผู้ขายเสนอขายพอดี เรียกว่า “ปริมาณดุลยภาพ” ทั้งนี้ ราคาและปริมาณดุลยภาพสามารถเปลี่ยนไปจากเดิมได้ หากมีการเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์และ/หรืออุปทาน ซึ่งจะเกิดเป็นราคาและปริมาณดุลยภาพใหม่ขึ้นมา

เสริมความรู้

ตลาด คือ ที่ ๆ ผู้ผลิตและผู้บริโภค มาเจอกัน ซึ่งตลาดในทางเศรษฐศาสตร์ ไม่จำเป็นต้องมีสถานที่ในการซื้อขายก็ได้ เพียงแค่ให้ผู้ซื้อและผู้ขายทำการตกลงซื้อขาย แลกเปลี่ยนสินค้ากันก็พอ เช่น การซื้อขายกันทางอินเทอร์เน็ต ตลาดในทางเศรษฐศาสตร์จึงมีความหมายกว้างกว่าตลาดที่เราเห็นอยู่ทั่ว ๆ ไป

การกำหนดราคาตามอุปสงค์และอุปทาน

การที่ระบบเศรษฐกิจมีหลายแบบ ทำให้การจัดสรรทรัพยากรหรือการแก้ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์แตกต่างกันไป ในระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม รัฐจะเป็นผู้วางแผนจัดสรรทรัพยากรเอง และเป็นผู้กำหนดว่าจะผลิตอะไร และจำหน่ายจ่ายแจกไปให้ใคร ขณะที่ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมจะให้กลไกราคาเป็นตัวจัดสรรทรัพยากร โดยราคาจะเป็นตัวกำหนดว่าควรผลิตสินค้าอะไร มากน้อยเพียงใด ด้วยวิธีการผลิตใด และกระจายสินค้าไปให้ใครบ้าง ซึ่งผู้ผลิตและผู้บริโภคจะร่วมกันเป็นผู้กำหนดราคา การซื้อขายสินค้าและบริการจะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อได้ราคาที่ผู้ผลิตและผู้บริโภคพอใจ

อุปสงค์

เราในฐานะผู้บริโภค เราจะพอใจซื้อสินค้าและบริการที่เราต้องการจำนวนเท่าใด และจะยอมจ่ายที่ราคาต่อหน่วยเท่าใด ลองมาคิดดูว่ามีอะไรบ้างที่เป็นตัวกำหนดความต้องการของเรา ตัวอย่างเช่น เราอยากจะกินข้าวกลางวันจะเลือกกินอะไรดี เราอาจจะคำนึงถึงความชอบของเรา ราคาของอาหารแต่ละอย่างที่มีให้เลือก เงินในกระเป๋าที่เรามี เช่น เลือกทานข้าวมันไก่ เพราะเราชอบทานไก่ และราคาถูกกว่าข้าวขาหมู ถูกกว่าก๋วยเตี๋ยวเนื้อ ถูกกว่าผัดไทย และเงินในกระเป๋าของเราพอจ่าย

ถ้าสมมติให้ปัจจัยอื่น ๆ ไม่เปลี่ยนแปลงเลย ยกเว้นราคาของสินค้าและบริการชนิดนั้น เช่น ถ้าปกติเราดื่มชาสมุนไพรวันละ 2 แก้ว แล้ววันหนึ่งราคาชาสมุนไพรแพงขึ้นจากแก้วละ 30 บาท เหลือแก้วละ 20 บาท เราอาจจะอยากดื่มชาสมุนไพรเพิ่มขึ้นเป็นวันละ 3 แก้ว แต่ถ้าชาสมุนไพรแพงขึ้นจนทำให้แก้วละ 40 บาท เราอาจจะอยากดื่มชาสมุนไพรน้อยลงเหลือแค่วันละแก้ว ปริมาณชาสมุนไพร 1 แก้ว 2 แก้ว หรือ 3 แก้วที่เรายินดีที่จะซื้อ ณ ระดับราคาต่าง ๆ นี้เราเรียกว่า **อุปสงค์ของผู้ซื้อ**

Key Points

- อุปสงค์แสดงถึงความต้องการซื้อสินค้าหรือบริการ ณ ระดับราคาต่าง ๆ โดยต้องมี 2 เงื่อนไข คือ (1) ผู้บริโภคมีความเต็มใจที่จะซื้อ (willing to pay) และ (2) ผู้บริโภคมีความสามารถที่จะซื้อ (ability to pay)
- เมื่อราคาสินค้าลดลง ปริมาณความต้องการซื้อจะมากขึ้น แต่เมื่อราคาสูงขึ้น ปริมาณความต้องการซื้อก็จะลดลงตาม “กฎของอุปสงค์”
- ความสัมพันธ์นี้เป็นจริงก็ต่อเมื่อปัจจัยอื่นไม่เปลี่ยนแปลง เช่น รสนิยม ความชอบ เงินในกระเป๋า และราคาสินค้าอื่นที่ทดแทนกันได้ เป็นต้น

แต่ไม่ใช่ว่าเพียงผู้ซื้อเกิดความต้องการซื้อแล้วจะเรียกว่ามีอุปสงค์ได้เลย ผู้ซื้อจะต้องสามารถจ่ายค่าสินค้าหรือบริการนั้น ๆ ได้จริงด้วย เช่น เราต้องการซื้อโทรศัพท์มือถือรุ่นล่าสุด ทันสมัยและราคาแพง แต่มีเงินไม่พอซื้อ อย่างนี้ไม่เรียกว่าเป็นอุปสงค์เพราะสุดท้ายเราก็ไม่สามารถซื้อโทรศัพท์มือถือรุ่นนั้นมาใช้ได้ ในทางเศรษฐศาสตร์ อุปสงค์ (demand) จึงหมายถึง ปริมาณของสินค้าชนิดหนึ่งที่ผู้ซื้อต้องการซื้อ และมีความสามารถที่จะซื้อสินค้านั้นได้ ณ ราคาต่าง ๆ ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ถ้าสนิยม เงินในกระเป๋า และปัจจัยอื่น ๆ ไม่เปลี่ยนแปลง ซึ่งโดยปกติผู้บริโภคจะมีความต้องการซื้อมากขึ้นเมื่อราคาถูกลง นั่นคือ ความสัมพันธ์ระหว่างราคาและปริมาณ ความต้องการซื้อจะสวนทางกัน ความสัมพันธ์นี้เราเรียกว่า กฎของอุปสงค์ (law of demand) นั่นเอง

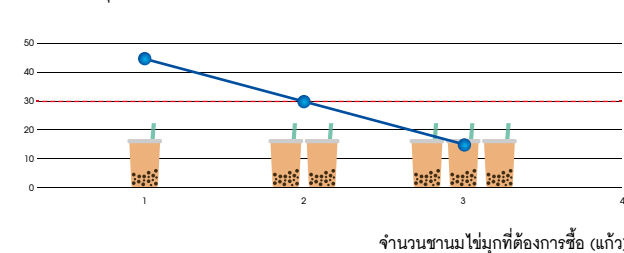
คำถามชวนคิด...?

ถ้าเราลองเอาจำนวนแก้วของชาสมุนไพรที่เราต้องการซื้อมาเปรียบเทียบกับราคา โดยวาดกราฟให้แกนนอนเป็นราคาชาสมุนไพร (แก้ว) ที่เราต้องการจะดื่ม แล้วลากเชื่อมจุดต่าง ๆ เราจะได้เส้นกราฟอย่างไร

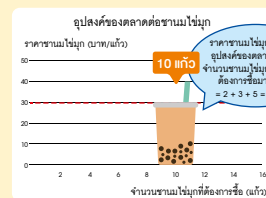
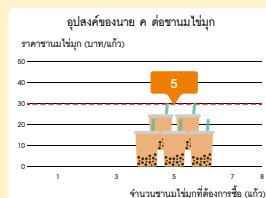
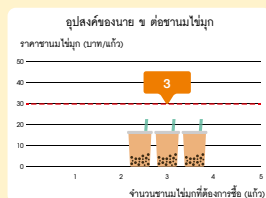
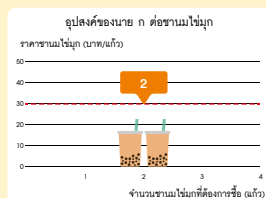
เส้นกราฟที่ได้ก็จะมีลักษณะลาดต่ำลงจากบนซ้ายมาล่างขวา ซึ่งแสดงความต้องการดื่มชาสมุนไพรของเรา ณ ระดับราคาต่าง ๆ นั่นเอง หรือเรียกว่า เส้นอุปสงค์ส่วนบุคคลหรือเส้นอุปสงค์ของผู้ซื้อแต่ละราย (individual demand)

ในความเป็นจริงเราไม่ได้เป็นผู้ซื้อเพียงคนเดียว ถ้าเอาอุปสงค์ที่มีต่อชาสมุนไพรของทุกคนมารวมกัน ณ ระดับราคาเดียวกัน เราจะเรียกว่า อุปสงค์ของตลาด (market demand)

ราคาชาสมุนไพร (บาท/แก้ว)

จำนวนชาสมุนไพรที่ต้องการซื้อ (แก้ว)

อุปทาน

มาในฟากผู้ขายหรือผู้ผลิตกันบ้าง ถ้าเราจะผลิตของสักอย่างมาขาย เราจะพอใจที่จะขายจำนวนเท่าใด และจะอยากขายที่ราคาเท่าใด เราจะต้องคำนึงถึงอะไรบ้าง เราอาจจะนึกถึงราคาที่จะขายได้ ต้นทุนวัตถุดิบ ค่าจ้างแรงงาน เทคโนโลยีการผลิต ราคาสินค้าอื่นที่ใช้ได้เหมือนกับของที่เราจะผลิต เป็นต้น

ถ้าเราสมมติให้ปัจจัยอื่น ๆ ไม่เปลี่ยนแปลง ยกเว้นราคาที่จะขายได้ ลองจินตนาการว่า เมื่อของราคาสูงขึ้น ผู้ผลิตจะพอใจที่จะเสนอขายสินค้ามากขึ้นหรือน้อยลง แน่นอนว่า คำตอบที่ได้ก็จะต้องตรงข้ามกับผู้ซื้อ หากเป็นผู้ซื้ออย่างเรา ๆ ก็อยากซื้อถูก ๆ ถ้าราคาสูงขึ้น ก็คงอยากซื้อน้อยลง ขณะที่ผู้ผลิตหรือผู้ขายก็อยากขายของแพง ๆ เพราะจะได้กำไรมาก ๆ ดังนั้น ถ้าของแพงขึ้น ก็จะต้องขายมากขึ้น เช่น ถ้าปกติแม่ค้าขายขานมไข่มุกแก้วละ 25 บาท ขายได้วันละ 50 แก้ว แต่ถ้าราคาขานมไข่มุกเพิ่มขึ้นเป็นแก้วละ 30 บาท แม่ค้าก็อาจจะขายเพิ่มขึ้นเป็นวันละ 70 แก้ว แต่ถ้าต้องลดราคาขานมไข่มุกลงเหลือแก้วละ 20 บาท แม่ค้าก็อาจจะอยากขายขานมไข่มุกน้อยลงเหลือแค่ 30 แก้ว เพราะทำอะไรก็สู้ไม่คุ้มกับค่าเหนื่อย ปริมาณขานมไข่มุก 30 แก้ว 50 แก้ว หรือ 70 แก้วที่ผู้ขายเสนอขาย ณ ระดับราคาต่าง ๆ นี้เราเรียกว่า **อุปทานของผู้ขาย**

Key Points

- อุปทานแสดงถึงความต้องการขายสินค้าหรือบริการของผู้ผลิต ณ ระดับราคาต่าง ๆ และต้องมี 2 เงื่อนไข คือ (1) ผู้ผลิตมีความเต็มใจที่จะขาย (willing to sell) และ (2) ผู้ผลิตมีความสามารถที่จะขาย (ability to sell)
- เมื่อราคาสินค้าเพิ่มขึ้น ปริมาณเสนอขายจะมากขึ้น และเมื่อราคาลดลงปริมาณเสนอขายจะลดลงตาม “กฎของอุปทาน”
- ความสัมพันธ์นี้เป็นจริงก็ต่อเมื่อปัจจัยอื่นไม่เปลี่ยนแปลง เช่น ราคาปัจจัยการผลิต และเทคโนโลยีในการผลิต เป็นต้น

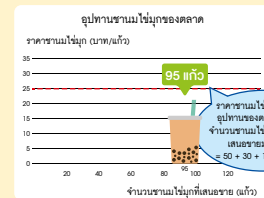
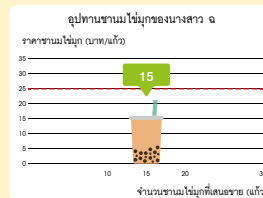
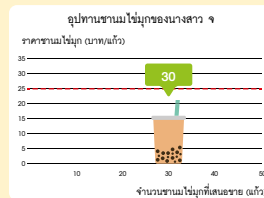
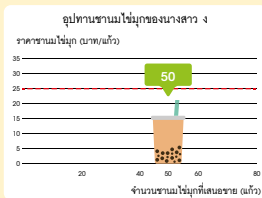
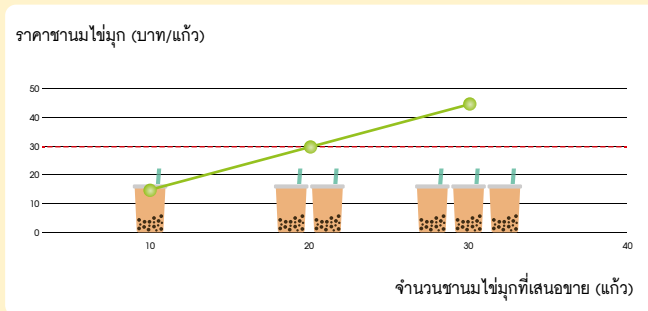
เช่นเดียวกับอุปสงค์ ผู้ขายยินดีที่จะขายยังไม่พอที่จะเกิดเป็นอุปทานได้ ผู้ขายจะต้องสามารถขายสินค้าหรือบริการนั้น ๆ ได้จริงด้วย ตัวอย่างเช่น ถ้าราคาข้าวหอมมะลิเพิ่มขึ้นจาก 14,000 บาทต่อตัน เป็น 20,000 บาทต่อตัน ถ้าเราเป็นชาวนาก็อยากจะขายข้าวให้ได้มาก ๆ แต่สมมติว่าที่ดินปลูกข้าวเกิดประสบภาวะน้ำท่วมไม่สามารถเก็บเกี่ยวได้ จะเห็นได้ถึงแม้ว่าชาวนาอยากจะขายข้าวมากแค่ไหนก็ไม่สามารถทำได้ อย่างนี้ไม่เรียกว่าเป็นอุปทาน เพราะสุดท้ายชาวนาก็ไม่มีข้าวมาขาย นั่นคือ **อุปทาน (supply)** จะหมายถึง **ปริมาณของสินค้าชนิดหนึ่งที่ผู้ขายยินดีที่จะขาย และมีความสามารถที่จะขายสินค้านั้นได้ ณ ราคาต่าง ๆ ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง** โดยปริมาณอุปทานของสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่ง จะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกันกับราคาของสินค้าชนิดนั้น หากปัจจัยอื่น ๆ คงที่ ไม่มีการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ เมื่อราคาสินค้าสูงขึ้น ปริมาณอุปทานจะเพิ่มขึ้น เนื่องจากผู้ผลิตมีความต้องการที่จะเสนอขายมากขึ้น เพราะคาดการณ์ว่าจะได้กำไรสูงขึ้น ในทางกลับกัน เมื่อราคาสินค้าลดลง ปริมาณอุปทานจะน้อยลง นั่นคือ **กฎของอุปทาน (law of supply)** นั่นเอง

คำถามชวนคิด...

นึกออกไหมว่า กราฟของเส้นอุปทานของผู้ผลิต หน้าตาเป็นเช่นไร ? ถ้าให้แกนตั้งเป็นราคาที่เสนอขาย และแกนนอนเป็นปริมาณเสนอขายจะได้หน้าตากราฟเป็นเช่นไร ?

ถ้าเอาอุปทานของผู้ผลิตแต่ละราย (individual supply) มารวมกัน ณ ระดับราคาเดียวกัน ที่เราเรียกว่า อุปทานของตลาด (market supply)

ราคาชาวมะม่วง 25 บาท
อุปทานของตลาด เท่ากับ
จำนวนชาวมะม่วงที่ทุก ๆ คน
เสนอขายมารวมกัน
 $= 50 + 30 + 15 = 95$ แก้ว

การกำหนดราคาและปริมาณ ดุลยภาพ

เรารู้แล้วว่าตลาด คือ ที่ผู้ผลิตและผู้บริโภคมาเจอกัน แต่ในเมื่อผู้ผลิตอยากขายของในราคาแพง ๆ ส่วนผู้บริโภคก็อยากซื้อของในราคาถูก ๆ แล้วเราจะทราบได้อย่างไรว่าราคาควรจะเป็นเท่าไร และซื้อขายกันในจำนวนกี่ชิ้น ตัวอย่างเช่น จากตารางด้านล่างนี้ที่แสดงถึงราคาของส้มในตลาดแห่งหนึ่งในช่วงเทศกาลตรุษจีน ปริมาณความต้องการซื้อของผู้บริโภคและปริมาณเสนอขายของผู้ผลิต

ราคาซื้อ (บาท/กก.)	ปริมาณความต้องการซื้อ (กก.)	ปริมาณเสนอขาย (กก.)
50	30	210
45	60	180
40	90	150
35	120	120
30	150	90
25	180	60
20	210	30

จากตารางด้านบน จะเห็นว่าปริมาณความต้องการซื้อหรืออุปสงค์ เป็นไปตาม**กฎของอุปสงค์** คือ ถ้าราคาถูกลงก็อยากซื้อเพิ่มขึ้น ถ้าราคาแพงขึ้นก็อยากซื้อน้อยลง ส่วนปริมาณเสนอขายหรืออุปทาน เป็นไปตาม**กฎของอุปทาน** คือ ถ้าราคาถูกลงก็อยากขายน้อยลง ถ้าราคาแพงขึ้นก็อยากขายมากขึ้น

Key Points

- กลไกราคาจะปรับให้ราคาของผู้ซื้อต้องการซื้อเท่ากับราคาของผู้ขาย เสนอขายเรียกว่า “ราคาดุลยภาพ” และจำนวนสินค้าที่ผู้ซื้อต้องการซื้อเท่ากับจำนวนสินค้าที่ผู้ขายเสนอขายพอดี เรียกว่า “ปริมาณดุลยภาพ”
- เมื่อเกิดอุปสงค์ส่วนเกิน และอุปทานส่วนเกิน กลไกราคาจะทำหน้าที่ปรับเข้าสู่ดุลยภาพ

เรามาดูกระบวนการทำงานของตลาดกันว่ามันจะปรับตัวกันอย่างไรที่จะทำให้ผู้ซื้อและผู้ขายต่างยอมรับราคาและปริมาณซื้อขายเดียวกัน ก่อนอื่นสมมติว่า ถ้าผู้ขายเสนอขายส้มในราคา กิโลกรัมละ 50 บาท ผู้ที่ยินดีที่จะซื้อราคานี้ก็จะมีความต้องการซื้อรวมกันทั้งหมด 30 กิโลกรัม แต่ผู้ขายนำส้มออกขายรวมกันถึง 210 กิโลกรัม ก็จะทำให้ส้มเหลือขายไม่หมด 180 กิโลกรัม เราเรียกว่า เกิดอุปทานส่วนเกิน (excess supply) หรือภาษาแบบชาวบ้านง่าย ๆ ก็คือ สินค้าล้นตลาด คนขายก็ต้องรู้แล้วว่า การตั้งราคาที่ กิโลกรัมละ 50 บาท คงจะแพงเกินไป ก็จะลดราคาลงมา เพราะเขารู้ว่าผู้ซื้อจะยินดีซื้อมากขึ้นเมื่อราคาถูกลง แม้ถ้าจะลดราคาส้มลงมาจากกระทั่งปริมาณส้มที่แม่ค้าต้องการจะขายเท่ากับปริมาณที่ผู้ซื้อต้องการจะซื้อในที่สุด (120 กิโลกรัม) นั่นคือ ราคา กิโลกรัมละ 35 บาท ซึ่งก็คือ **“ราคาดุลยภาพ”** นั่นเอง และปริมาณส้มที่ทำการซื้อขาย ณ ราคาดุลยภาพนี้ เรียกว่า **“ปริมาณดุลยภาพ”** ซึ่งกระบวนการปรับราคาจนเข้าสู่ดุลยภาพนี้เองที่เราเรียกว่า **การทำงานของกลไกราคา (price mechanism)** โดยกลไกราคาจะทำหน้าที่ปรับให้ราคากลับไปสู่ราคาดุลยภาพ

Exam Tip

ตลาดที่มีการแข่งขันกัน ผู้ขายจะไม่สามารถกำหนดราคาขายได้เองตามใจชอบ ต้องขายตามราคาตลาดหรือราคาคุณภาพ ซึ่งถูกกำหนดจากอุปสงค์และอุปทานในตลาด และตลาดที่กลไกราคาทำงานได้ดี ผู้บริโภคจะมีทางเลือกมากมาย ในการบริโภค (plenty of choice) ไม่ซื้อของผู้ขายรายนี้ก็สามารถซื้อรายอื่นได้ ผู้ขายแต่ละรายจึงต้องแข่งขันกัน ทำให้ราคาต่ำลงมา

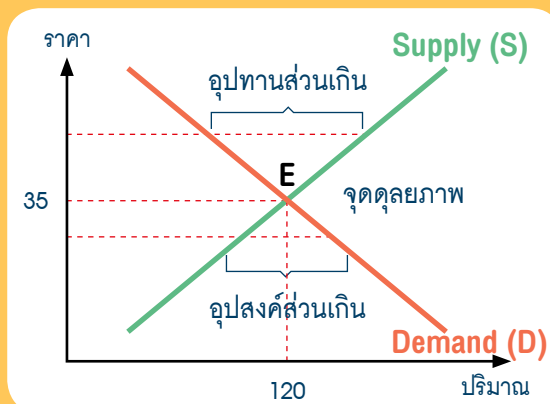
คำถามชวนคิด...?

แล้วถ้าผู้ผลิตตั้งราคาส้มไว้แค่โลกรัมละ 20 บาท จะเกิดอะไรขึ้น กลไกราคาทำงานอย่างไร ราคาและปริมาณคุณภาพในตลาดจะเป็นเท่าไร (คำใบ้ : เกิดสินค้าไม่พอขาย หรือ สินค้าขาดตลาด)

Exam Tip

ถ้าลองวาดกราฟจากตารางด้านบนดู ก็จะเห็นว่าราคาคุณภาพและปริมาณคุณภาพจะเกิดตรงที่เส้นอุปสงค์ตัดกับเส้นอุปทานพอดี ซึ่งเราเรียกจุดนั้นว่า “จุดดุลยภาพ” (equilibrium point)

เสริมความรู้

เมื่อผู้ซื้อและผู้ขายต่างยอมรับราคาและปริมาณซื้อขายเดียวกันที่ราคาคุณภาพและปริมาณคุณภาพ เราก็คงทราบแล้วว่า จะใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด (อาทิ ที่ดิน แรงงาน) ไปผลิตสัมจำนวนเท่าไร ถึงจะพอเพียงกับความต้องการของตลาด ทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตที่เหลือก็จะถูกจัดสรรไปใช้ผลิตสินค้าและบริการอื่น ๆ ที่สังคมต้องการต่อไป

การเปลี่ยนแปลงของราคาและปริมาณ คุณภาพ

เป็นไปได้ไหมที่ราคาอาจจะไม่ได้ลดลงเลย แต่ผู้ซื้ออาจจะอยากซื้อมากขึ้น หรือผู้ผลิตจะนำสินค้าออกมาขายน้อยลง ทั้ง ๆ ที่ราคาสินค้าก็เท่าเดิม

การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ เกิดจากการเปลี่ยนแปลงในอุปสงค์ (change in demand) และการเปลี่ยนแปลงในอุปทาน (change in supply) ตอนที่กล่าวถึงในหัวข้อ “อุปสงค์” และ “อุปทาน” เราก็บอกแล้วว่าอุปสงค์และอุปทานของสินค้าและบริการไม่ได้ถูกกำหนดจากราคาเพียงอย่างเดียว มีปัจจัยอื่น ๆ อีกที่เป็นตัวกำหนด ซึ่งเมื่อปัจจัยพวกนี้เปลี่ยนแปลง อุปสงค์และอุปทานของสินค้าก็จะเปลี่ยนแปลงไปด้วย และเมื่ออุปสงค์และอุปทานของสินค้าเปลี่ยน ก็จะทำให้ราคาและปริมาณคุณภาพเปลี่ยนแปลงไปด้วย พอนึกออกไหมว่าเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

การเปลี่ยนแปลงในอุปสงค์ ซึ่งเกิดจากปัจจัยอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ราคาเปลี่ยนแปลง ดังนี้

1. รายได้ของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลง ตามปกติวิสัยของคน ถ้ารายได้เพิ่มขึ้น ผู้บริโภคจะมีความต้องการซื้อสินค้าเพิ่มขึ้นด้วย แต่ถ้ารายได้ลดลง ความต้องการซื้อสินค้าก็จะลดลงตามไปด้วยในทุกช่วงราคา สินค้าที่กล่าวถึงนี้ คือ **สินค้าปกติ (normal goods)** อุปสงค์ของสินค้าเหล่านี้จะเพิ่มขึ้นตามรายได้ของผู้บริโภคที่เพิ่มขึ้น แต่ก็มีสินค้าไม่ปกติด้วยก็จะตรงกันข้ามกัน คือ อุปสงค์หรือความต้องการซื้อจะลดลงเมื่อรายได้เพิ่ม และอุปสงค์หรือความต้องการซื้อจะเพิ่มขึ้น เมื่อรายได้ของผู้บริโภคลดลง ตัวอย่างเช่น รถไฟชั้น 3 เสื้อผ้าไหม เป็นต้น เราเรียกสินค้าพวกนี้ว่า **สินค้าด้อยคุณภาพ (inferior goods)**

2. ราคาสินค้าอื่นที่เกี่ยวข้องจะเปลี่ยนแปลง ในโลกนี้ไม่ได้มีสินค้าชนิดเดียว การเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้าหนึ่งอาจมีผลต่อปริมาณความต้องการซื้อหรืออุปสงค์ของสินค้าอีกอย่างหนึ่งได้ แต่ก็ขึ้นอยู่กับว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าทดแทนกัน (substitute goods) หรือเป็นสินค้าที่ใช้ร่วมกัน (complementary goods)

ถ้าเป็น**สินค้าทดแทนกัน** เมื่อราคาสินค้าตัวหนึ่งสูงขึ้น จะส่งผลให้ปริมาณความต้องการซื้อสินค้าอีกชนิดหนึ่งเพิ่มขึ้น เช่น เนื้อหมูกับเนื้อไก่ ถ้าเนื้อหมูแพง คนก็อาจหันไปบริโภคเนื้อไก่แทน ทำให้ปริมาณความต้องการซื้อเนื้อไก่เพิ่มขึ้น แต่ถ้าเป็น**สินค้าที่ใช้ร่วมกัน** เมื่อราคาสินค้าตัวหนึ่งสูงขึ้น จะส่งผลให้ปริมาณความต้องการซื้อสินค้าอีกชนิดลดลงด้วย เช่น น้ำมันแพง ปริมาณความต้องการซื้อรถยนต์น้อยลง ทั้งนี้ ก็เพราะจะต้องใช้น้ำมันเป็นเชื้อเพลิงนั่นเอง

3. รสนิยมหรือความชอบของผู้บริโภค บัจจุบันนี้จะส่งผลโดยตรงต่อปริมาณความต้องการซื้อหรืออุปสงค์ของสินค้า เราจะเห็นได้ว่าผู้ขายสินค้าต่างมีการลงทุนโฆษณากันมากมาย ทั้งนี้ ก็เพื่อที่จะทำให้ผู้บริโภคเกิดความนิยมชมชอบและอยากซื้อสินค้านั้น ๆ มากขึ้น จึงเป็นการสร้างความภักดีต่อตราสินค้า (brand loyalty) หรือเป็นการเพิ่มอุปสงค์ต่อสินค้านั้น ๆ

4. การคาดการณ์ของผู้บริโภค ลองนึกดูว่าถ้าเราคาดว่าพรุ่งนี้ราคาน้ำมันจะปรับขึ้นอีก 80 สตางค์ต่อลิตร จะเกิดอะไรขึ้น คนส่วนใหญ่ก็จะรีบเข้าปั๊มไปเติมน้ำมันตั้งแต่วันนี้ จะเห็นว่าความต้องการน้ำมันเพิ่มสูงขึ้นทั้ง ๆ ที่ราคาน้ำมันวันนี้ยังเท่าเดิม ดังนั้น การคาดการณ์ของผู้บริโภคจึงมีผลต่ออุปสงค์ของสินค้านั้น ๆ ด้วย

5. จำนวนผู้ซื้อ สินค้าที่มีผู้ซื้อเยอะ อุปสงค์ก็จะมากตามไปด้วย สินค้าใดผู้ซื้อน้อย อุปสงค์ก็จะน้อยตาม ตัวอย่างเช่น มือถือ iPhone โดยเฉพาะตอนที่ยังออกมาใหม่ ๆ มีผู้ที่ต้องการอยากซื้อเป็นจำนวนมาก และมีการแห่กันไปเข้าแถวรอซื้อ อาจจะเรียกได้ว่า เป็นการซื้อตามกระแส ทำให้อุปสงค์ของสินค้านี้เพิ่มมากขึ้น

รู้ไหมว่า...?

ถ้าไม่ต้องแจก
ก๊วฟรีในปั๊ม
หรือคาราโอเกะ ถ้าเรารู้หลักคิด
ทางเศรษฐศาสตร์คงตอบได้ไม่ยาก
เพราะการแจกก๊วฟรีจะช่วยเพิ่มอุปสงค์
เครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั่นเอง เราคง
ไม่กินแต่ก๊วอย่างเดียว เพราะจะรู้สึก
คอแห้งและยังอาจจะติดคอได้

การเปลี่ยนแปลงในอุปทาน ซึ่งเกิดจากปัจจัยอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ราคาเปลี่ยนแปลง ดังนี้

1. ราคาปัจจัยการผลิตเปลี่ยนแปลง ราคาปัจจัยการผลิตเป็นตัวกำหนดต้นทุนการผลิตของผู้ผลิต ถ้าราคาปัจจัยการผลิตสูงขึ้น ต้นทุนการผลิตก็จะสูงตามไปด้วย ส่งผลให้กำไรของผู้ผลิตลดลง ผู้ผลิตจึงลดปริมาณการผลิตและการขายลง หรืออุปทานลดลงนั่นเอง

2. เทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิต การค้นพบวิธีการผลิตใหม่ ๆ เทคนิควิทยาการต่าง ๆ สามารถทำการผลิตได้มากขึ้น หรือใช้ปัจจัยการผลิตน้อยลง ก็จะทำให้ต้นทุนการผลิตลดลง ผู้ขายก็จะสามารถขายสินค้านั้น ๆ มากขึ้น

3. ราคาของสินค้าอื่นที่ใช้ปัจจัยการผลิตเดียวกัน จากตัวอย่างเดิม ถ้าราคาข้าวหอมมะลิเพิ่มขึ้นจาก 14,000 บาทต่อตัน เป็น 20,000 บาทต่อตัน ชาวไร่ก็อาจหันมาปลูกข้าวหอมมะลิ แทนการปลูกข้าวโพดกันมากขึ้น ส่งผลให้อุปทานข้าวโพดลดลง

4. การคาดการณ์ของผู้ผลิต ตัวอย่างเช่น ถ้าขาวนาคาดการณ์ว่าราคาข้าวจะสูงขึ้นจากโครงการรับจำนำข้าวของรัฐบาล ขาวนา ก็จะหันมาปลูกข้าวมากขึ้น ปลูกพืชอื่น (เช่น มันสำปะหลัง ข้าวโพด) น้อยลง ส่งผลให้อุปทานของข้าวเพิ่มขึ้นนั่นเอง

5. จำนวนผู้ขาย สินค้าที่มีผู้ขายมาก อุปทานก็จะมากตามไปด้วย สินค้าใดผู้ขายน้อย อุปทานก็จะน้อยตามไปด้วย ลองนึกถึงตอนใกล้เปิดเทอม เราจะเห็นว่าปริมาณขายหรืออุปทานเครื่องแบบนักเรียน รองเท้านักเรียน กระเป๋านักเรียน จะมากกว่าในช่วงปกติ นั่นก็เพราะมีผู้ขายมาออกร้านกันเป็นจำนวนมากนั่นเอง

กิจกรรมทดสอบความเข้าใจ

อุปสงค์และอุปทานของรถยนต์ไฟฟ้าที่ช่วยประหยัดค่าน้ำมัน และค่าซ่อมบำรุง จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร (เพิ่มขึ้นหรือลดลง) ถ้าปรากฏข้างนี้ในหน้าหนังสือพิมพ์

ความไม่สงบในตะวันออกกลาง
ทำให้ราคาน้ำมันปรับตัวสูงขึ้น

คนตระหนักถึงสภาวะโลกร้อน
การใช้รถยนต์ไฟฟ้าจะเป็นมิตร
กับสิ่งแวดล้อม

บริษัทคู่แข่งประกาศลดราคา
เพื่อแข่งขันเพิ่มยอดขาย

รัฐบาลประกาศขึ้นค่าแรงขั้นต่ำ

รถยนต์ไฟฟ้าคือ รถยนต์ที่ใช้พลังงานไฟฟ้าแบตเตอรี่มาช่วยในการขับเคลื่อน โดยไม่ใช้น้ำมันเชื้อเพลิง ทำให้รถยนต์ไฟฟ้าประหยัดค่าเชื้อเพลิงรถได้มากกว่าถึง 3 เท่า

Exam Tip

การเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์และอุปทาน ที่เกิดจากปัจจัยที่ไม่ใช่ราคาเหล่านี้ จะทำให้เส้นอุปสงค์ และเส้นอุปทานเคลื่อนไปจากเดิมทั้งเส้น (shift) อาจจะไปทางซ้ายหรือทางขวา แล้วแต่ว่าปัจจัยเหล่านี้จะทำให้อุปสงค์หรืออุปทานเพิ่มขึ้นหรือลดลง คุณทราบหรือไม่ว่า ถ้าอุปสงค์เพิ่มขึ้นอาจจะมาจากรายได้ที่เพิ่มขึ้น เส้นอุปสงค์จะ shift ไปทางซ้ายหรือทางขวา แล้วถ้าอุปทานลดลงจากต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น เส้นอุปทานจะ shift ไปทางซ้ายหรือทางขวากันแน่ ลองวาดกราฟดู (คำใบ้ : การที่อุปสงค์เพิ่มขึ้นหมายถึง ปริมาณความต้องการซื้อมากขึ้นในทุกระดับราคา ส่วนอุปทานลดลงหมายถึง ปริมาณเสนอขายลดลงในทุกระดับราคา)

การเปลี่ยนแปลงของราคาและปริมาณดุลยภาพ เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์

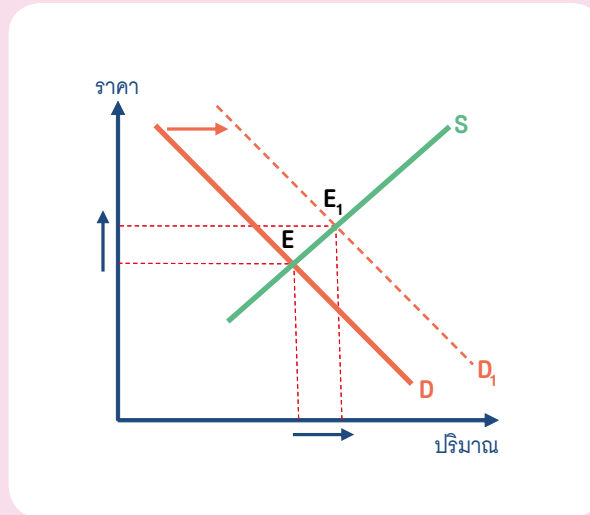
จากตัวอย่างเดิม ปริมาณการซื้อขายส้มในตลาด คราวนี้มีข่าวออกมาว่าการกินส้มจะช่วยทำให้มีอารมณ์ดี คนก็หันมากินส้มมากขึ้น (ความชอบเปลี่ยน) ทำให้ปริมาณความต้องการซื้อหรืออุปสงค์มากขึ้นในทุกๆระดับราคา ตามตารางด้านล่างนี้ ถามว่าราคาและปริมาณดุลยภาพจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

ราคาส้ม (บาท/กก.)	ปริมาณความต้องการซื้อเดิม (กก.)	ปริมาณความต้องการซื้อใหม่ (กก.)	ปริมาณความต้องการขาย (กก.)
50	30	90	210
45	60	120	180
40	90	150	150
35	120	180	120
30	150	210	90
25	180	240	60
20	210	270	30

เดิมผู้ซื้อและผู้ขายต่างยอมรับราคาและปริมาณซื้อขายเดียวกัน ที่ราคาดุลยภาพ กิโลกรัมละ 35 บาท ปริมาณดุลยภาพที่เท่ากับ 120 กิโลกรัม ณ ราคานี้ ไม่เกิดอุปทานส่วนเกินและอุปสงค์ส่วนเกิน แต่เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในอุปสงค์ คือ อุปสงค์ส้มเพิ่มมากขึ้นในทุกๆระดับราคา (เส้นอุปสงค์ส้มเคลื่อนย้ายไปทางขวาทั้งเส้น) หากราคาส้มยังเท่าเดิมที่ 35 บาทต่อกิโลกรัม จะเกิดอะไรขึ้น ปริมาณความต้องการซื้อจะเพิ่มขึ้นเป็น 180 กิโลกรัม แต่ปริมาณที่ผู้ขายนำออกมาขายมีแค่ 120 กิโลกรัม จะทำให้ส้มขาดตลาด เกิดเป็นอุปสงค์ส่วนเกินจำนวน 60 กิโลกรัม ผู้ซื้อที่ต้องแย่งกันซื้อก็เสนอซื้อในราคาที่สูงขึ้น ผู้ขายทราบอย่างนี้ก็ปรับขึ้นราคา ราคาจะสูงขึ้นจนกระทั่งอุปสงค์ส่วนเกินหายไป หรือก็คือปริมาณส้มที่ผู้ซื้อต้องการซื้อเท่ากับปริมาณส้มที่ผู้ขายต้องการขาย นั่นคือ ที่ราคา กิโลกรัมละ 40 บาท และปริมาณซื้อขายอยู่ที่ 150 กิโลกรัม ซึ่งเป็นราคาและปริมาณดุลยภาพใหม่ ซึ่งจะไม่มีปัญหาส้มขาดตลาด จะเห็นว่า

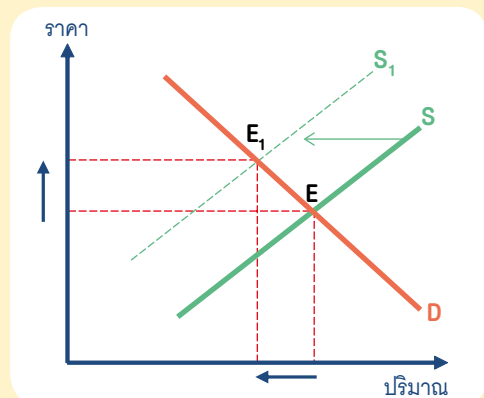
กลไกราคาจะทำให้เกิดจุดดุลยภาพใหม่ โดยราคาดุลยภาพใหม่จะสูงขึ้นกว่าราคาดุลยภาพเดิม และปริมาณดุลยภาพใหม่จะเพิ่มขึ้นกว่าปริมาณดุลยภาพเดิมด้วย (ลองวาดกราฟดูจะเข้าใจง่ายขึ้น) ลองนึกถึงช่วงเทศกาลตรุษจีน ทำไมแม่บ้านถึงปั่นว่าราคาหมูแพง นั่นเพราะปริมาณความต้องการซื้อหมูจะเพิ่มขึ้นในช่วงเทศกาล กลไกราคาจะปรับให้ปริมาณซื้อกับปริมาณขายเท่ากัน ซึ่งจะทำให้ราคาหมูแพงขึ้นนั่นเอง

การเปลี่ยนแปลงของราคาและปริมาณดุลยภาพ เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงของอุปทาน

คำถามชวนคิด...?

จากตัวอย่างเดิมเรื่องส้ม ถ้าสมมติว่าผู้ผลิตเจอกับปัญหาต้นทุเรียนป่วยแพงขึ้น ราคาและปริมาณดุลยภาพในตลาดจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร
(คำใบ้ : เกิดการเปลี่ยนแปลงอุปทาน โดยอุปทานลดลงในทุกระดับราคา)

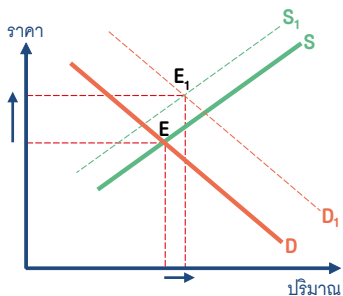

การเปลี่ยนแปลงของราคาและปริมาณ ดุลยภาพ เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งอุปสงค์ และอุปทาน

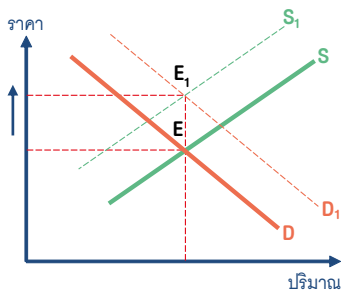
ในความเป็นจริงแล้ว ไม่จำเป็นต้องเกิดการเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์
หรือการเปลี่ยนแปลงของอุปทานอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น ทุกอย่างสามารถ
เกิดขึ้นพร้อมกันได้ ซึ่งอาจทำให้ทั้งราคาและปริมาณเปลี่ยนแปลงไปได้
อาจจะเพิ่มขึ้น ลดลง หรือเท่าเดิมก็ได้ ขึ้นอยู่กับว่าอุปสงค์และอุปทาน
อย่างไรเปลี่ยนแปลงไปมากกว่ากัน

ตัวอย่างเช่น ผู้บริโภคต้องการกินส้มมากขึ้น แต่ผู้ผลิตมีต้นทุน
ที่เพิ่มขึ้นจากราคาปุ๋ย ทำให้ผู้ผลิตลดปริมาณขายลง ราคาดุลยภาพและ
ปริมาณดุลยภาพจะเป็นอย่างไร

กรณีที่ 1 การเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์ (ต้องการกินส้มมากขึ้น)
มากกว่าการเปลี่ยนแปลงอุปทาน (ปริมาณเสนอขายส้ม
ลดลง)

→ ราคาดุลยภาพ**เพิ่มขึ้น** และ ปริมาณดุลยภาพ**เพิ่มขึ้น**

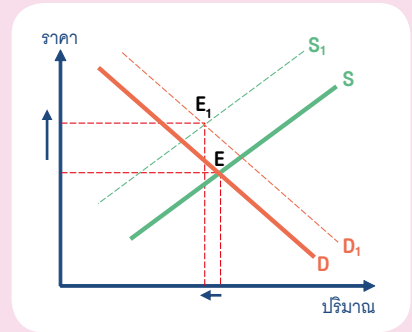

กรณีที่ 2 การเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์ (ต้องการกินส้มมากขึ้น)
เท่ากับการเปลี่ยนแปลงอุปทาน (ปริมาณเสนอขายส้มลดลง)

→ ราคาดุลยภาพ**เพิ่มขึ้น** และ ปริมาณดุลยภาพ**เท่าเดิม**

กรณีที่ 3 การเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์ (ต้องการกินส้มมากขึ้น)
น้อยกว่าการเปลี่ยนแปลงอุปทาน (ปริมาณเสนอขายส้ม
ลดลง)

→ ราคาดุลยภาพ**เพิ่มขึ้น** และ ปริมาณดุลยภาพ**ลดลง**

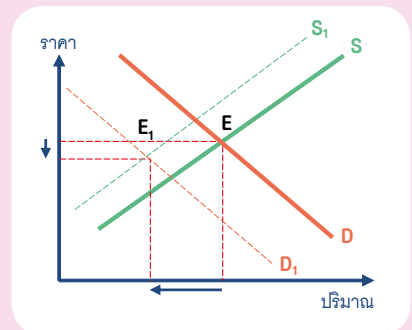

สรุปได้ว่า ตัวอย่างนี้อุปสงค์เพิ่มขึ้น ขณะที่อุปทานลดลง จะทำให้ราคา
ดุลยภาพเพิ่มขึ้นแน่นอน แต่ปริมาณดุลยภาพอาจจะเพิ่มขึ้น ลดลง หรือ
เท่าเดิมก็ได้ ขึ้นกับขนาดของอุปสงค์และอุปทานที่เปลี่ยนแปลงไป

อีกตัวอย่างหนึ่ง ถ้าผู้บริโภคต้องการกินส้มลดลง แต่ผู้ผลิตยังคงมี
ต้นทุนที่เพิ่มขึ้นจากราคาปุ๋ย ทำให้ผู้ผลิตลดปริมาณขายลง ราคาดุลยภาพ
และปริมาณดุลยภาพจะเป็นอย่างไร

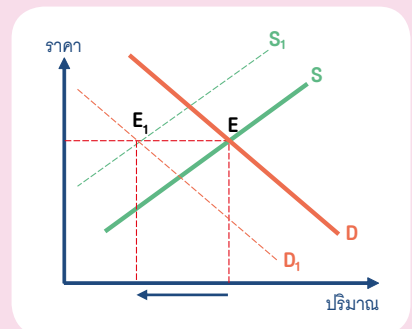
กรณีที่ 1 การเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์ (ต้องการกินส้มลดลง)
มากกว่าการเปลี่ยนแปลงอุปทาน (ปริมาณเสนอขายส้ม
ลดลง)

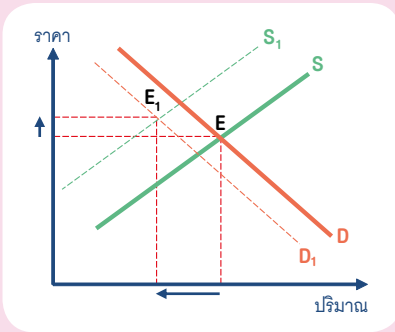
→ ราคาดุลยภาพ**ลดลง** และ ปริมาณดุลยภาพ**ลดลง**

กรณีที่ 2 การเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์ (ต้องการกินส้มลดลง)
เท่ากับการเปลี่ยนแปลงอุปทาน (ปริมาณเสนอขายส้มลดลง)

→ ราคาดุลยภาพ**เท่าเดิม** และ ปริมาณดุลยภาพ**ลดลง**

กรณีที่ 3 การเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์ (ต้องการกินส้มลดลง)
น้อยกว่าการเปลี่ยนแปลงอุปทาน (ปริมาณเสนอขายส้มลดลง)

→ ราคาดุลยภาพเพิ่มขึ้น และ ปริมาณดุลยภาพลดลง

สรุปได้ว่า ตัวอย่างนี้อุปสงค์ลดลง ขณะที่อุปทานก็ลดลงด้วย จะทำให้ปริมาณดุลยภาพลดลงแน่นอน แต่ราคาดุลยภาพอาจจะเพิ่มขึ้น ลดลง หรือเท่าเดิมก็ได้ ขึ้นอยู่กับขนาดของอุปสงค์และอุปทานที่เปลี่ยนแปลงไป

ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคา

เราทราบแล้วว่าจากกฎของอุปสงค์ ถ้าราคาสินค้าสูงขึ้น ปริมาณความต้องการซื้อจะลดลง แล้วเคยสงสัยไหมว่า ทำไมเมื่อราคาสินค้าแต่ละอย่างปรับเพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่เท่า ๆ กัน แต่เรากลับลดการซื้อสินค้าบางอย่างหรือถึงขนาดไม่ซื้อสินค้านั้นเลย ขณะที่บางอย่างเราซื้อลดลงเพียงนิดเดียว เช่น น้ำอัดลม ถ้าเพิ่มราคาเป็นเท่าตัว เราอาจจะอยากซื้อน้อยลงหรือไม่อยากซื้อเลย แต่ถ้าเป็นยาแก้ไอ ถึงราคาจะเพิ่มขึ้นไปเท่าไร แต่เรายังจำเป็นต้องซื้อหากเราเป็นไข้ จะเห็นได้ว่า ที่เป็นแบบนี้ก็เพราะความต้องการของคนเรามีความอ่อนไหวต่อราคาที่เปลี่ยนแปลงไปของสินค้าแต่ละอย่างไม่เท่ากัน หรือมีความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาของสินค้าแตกต่างกันนั่นเอง

มาลองดูกันว่า ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาของสินค้าแต่ละอย่างคิดกันอย่างไร วิธีคิดไม่ได้ยุ่งยากเลย แค่เปรียบเทียบว่าราคาที่เปลี่ยนแปลงไป จะทำให้ปริมาณการซื้อสินค้าเปลี่ยนแปลงไปแค่ไหน มากกว่าหรือน้อยกว่าราคาที่เปลี่ยนแปลงไป

ตัวอย่างเช่น ถ้าสั้ราคาแพงขึ้น 10 บาท จาก 40 บาท เป็น 50 บาท ทำให้ปริมาณความต้องการซื้อลดลง 60 กิโลกรัม จาก 150 กิโลกรัม เป็น 90 กิโลกรัม อย่างใดเปลี่ยนแปลงมากกว่ากันระหว่างราคาสั้กับปริมาณความต้องการซื้อ เพื่อให้เปรียบเทียบกันได้ ขอให้เป็นร้อยละ (%) การเปลี่ยนแปลง นั่นคือ ราคาสั้ราคาแพงขึ้น $(50-40)/40 = 25\%$ ทำให้ปริมาณความต้องการซื้อลดลงถึง $(90-150)/150 = -40\%$ จะเห็นว่า ปริมาณความต้องการซื้อสั้เปลี่ยนแปลงไปมากกว่าการเปลี่ยนแปลงของราคาสั้ ในทางเศรษฐศาสตร์ เราจะถือว่าสั้มีความยืดหยุ่นต่อราคามาก นั่นคือ **สินค้าที่มีความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคามาก หรือ elastic คือสินค้าที่มีการเปลี่ยนแปลงของปริมาณอุปสงค์มากกว่าการเปลี่ยนแปลงของราคา** สินค้าประเภทนี้ ได้แก่ สินค้าที่สามารถหาสินค้าอื่นทดแทนได้ง่าย หรืออาจจะเป็นสินค้าฟุ่มเฟือย เช่น น้ำอัดลม และเครื่องประดับเพชรพลอย เป็นต้น สินค้าพวกนี้ราคาเปลี่ยนแปลงไปเล็กน้อยก็ทำให้ปริมาณซื้อเปลี่ยนแปลงไปได้มาก

ในทางตรงกันข้าม หากเทียบกันแล้ว การเปลี่ยนแปลงของปริมาณอุปสงค์น้อยกว่าการเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้านั้นจะเป็นสินค้าที่มีความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาน้อย หรือ **inelastic** ได้แก่ สินค้าที่จำเป็นต่อการครองชีพ แม้ราคาจะสูงขึ้นแต่เราก็ยังจำเป็นต้องซื้อมากินมาใช้ในชีวิตประจำวัน หรือเป็นสินค้าที่สามารถหาสินค้าอื่นทดแทนได้ยากนั่นเอง เช่น ยารักษาโรค เป็นต้น

Exam Tip

ในทางเศรษฐศาสตร์ การวัดค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ของราคาจะคำนวณจากเปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงของปริมาณอุปสงค์ หารด้วย เปอร์เซ็นต์การเปลี่ยนแปลงของราคา (ค่าความยืดหยุ่นจึงไม่มีหน่วย) จากตัวอย่างนี้ ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ของราคา จะเท่ากับ $-40\%/25\% = -1.6$ หรือเขียนเป็นสูตรได้ว่า

$$\text{ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคา} = \frac{\% \text{ การเปลี่ยนแปลงในปริมาณอุปสงค์}}{\% \text{ การเปลี่ยนแปลงของราคา}}$$

- ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาจะมีเครื่องหมายเป็นลบเสมอ เพราะจากกฎของอุปสงค์ ความสัมพันธ์ระหว่างราคาและปริมาณความต้องการซื้อเป็นไปในทางผกผันกัน

- ในที่นี้ค่าความยืดหยุ่นมีค่าเกิน 1 (**ไม่**เครื่องหมาย) หรือการเปลี่ยนแปลงของปริมาณความต้องการซื้อสินค้ามากกว่าการเปลี่ยนแปลงของราคา แสดงว่าสินค้านี้มีความยืดหยุ่นมาก หรือ elastic แต่ในทางกลับกัน ถ้าค่าความยืดหยุ่นมีค่าน้อยกว่า 1 (**ไม่**เครื่องหมาย) หรือการเปลี่ยนแปลงของปริมาณความต้องการซื้อสินค้าน้อยกว่าการเปลี่ยนแปลงของราคา แสดงว่าสินค้านี้มีความยืดหยุ่นน้อย หรือ inelastic

ดังนั้น จะเห็นแล้วว่าสินค้าต่างกันจะมีความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาไม่เท่ากัน นึกออกไหมว่าสินค้าอะไรที่มีความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาน้อยมากหรือแทบจะไม่มีเลย คำตอบ ก็คือ โฉงศพ เพราะไม่ว่าจะเพิ่มหรือลดราคา ก็ไม่มีผลต่ออุปสงค์เลย (ถ้ามีคนตายก็ต้องซื้อไม่ว่าราคาจะถูกหรือแพง เช่นกัน ถ้าไม่มีคนตาย ก็ไม่ซื้อไม่ว่าราคาจะถูกหรือแพง)

คำถามชวนคิด...?

ในอดีตรถไฟฟ้าของอินเดียได้ชื่อว่า สกปรก ห้างน้ำเหิน ไม่ตรงเวลา ไม่ทันสมัย และมีหนี้สินสะสม 70,000 กว่าล้านบาท หากเป็นบริษัทเอกชนก็ล้มละลายไปนานแล้ว แต่ปี 2550 รถไฟฟ้าของอินเดียกลับเป็นหน่วยงานที่ทำเงินสูงสุดเป็นอันดับที่ 2 ให้กับรัฐบาล โดยมีการปรับปรุงคุณภาพการให้บริการ และแทนที่รถไฟฟ้าของอินเดียจะปรับขึ้นราคาค่าโดยสาร แต่กลับปรับลดราคาลงมา ทำให้จำนวนผู้โดยสารเพิ่มสูงขึ้นมาก ในขณะเดียวกันก็เพิ่มขบวนรถไฟให้ยาวขึ้น ทำให้ต้นทุนการบรรทุกผู้โดยสารต่อคนลดลง

คำถาม : 1. รู้ไหมว่าทำไมรถไฟฟ้าของอินเดียจึงปรับลดค่าโดยสารลง

2. ผลของรายได้เป็นอย่างไรหลังจากปรับลดราคาค่าโดยสารลง (สมมติให้รายได้ของรถไฟฟ้าในอินเดียมาจากตัวค่าโดยสาร)

(คำใบ้ : ใช้ความรู้จากหลักการของความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคา ให้เป็นประโยชน์ ...การรถไฟฟ้าของอินเดียทราบว่าการใช้บริการรถไฟฟ้าของคนอินเดียมีความยืดหยุ่นต่อราคามาก ดังนั้น ถ้าลดราคาลง จะทำให้จำนวนผู้โดยสารเพิ่มขึ้นมากกว่าราคาที่ปรับลดลงเสียอีก เช่น ลดราคาค่าโดยสารลงแค่ 10% แต่จำนวนผู้โดยสารเพิ่มขึ้นถึง 30% จะเห็นว่าคุ้มกับการที่ปรับลดราคาค่าโดยสารลง เพราะรายได้ของการรถไฟฟ้าจะเพิ่มขึ้นนั่นเอง)

คำถามชวนคิด...?

การที่เราทราบว่าสินค้านั้นมีความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคามากหรือน้อย มีประโยชน์อย่างไร

(คำใบ้ : ลองนึกดูว่าหากสินค้าที่เราขายมีความยืดหยุ่นต่อราคามาก ถ้าเราเป็นผู้ผลิตหรือผู้ขายสินค้านั้น ซึ่งเราก็คงอยากให้รายได้จากการขายเพิ่มขึ้นมาก ๆ แล้วเราควรจะทำอย่างไร ... ขึ้นราคาสินค้า หรือลดราคาสินค้า หรืออยู่เฉย ๆ ดีกว่า)

ตัวอย่างจากตารางด้านล่างนี้เป็นราคาค่าโดยสารมอเตอร์ไซด์รับจ้างจากแบงก์ชาติไปท่าพระจันทร์ และจำนวนคนใช้บริการ ณ ระดับราคาต่าง ๆ เป็นดังนี้

ราคาค่าโดยสาร (บาท/คน)	จำนวนคนใช้บริการ (คน)	รายได้จากการเก็บค่าโดยสาร (บาท)
50	10	500
40	20	800
30	50	1,500
20	60	1,200

สมมติว่าเราเป็นคนขับมอเตอร์ไซด์รับจ้าง เราจะตั้งราคาค่าโดยสารกี่บาท ค่าตอบก็ไม่น่ายาก เราต้องตั้งที่ราคา 30 บาท เพราะเป็นราคาที่ให้รายได้สูงสุด คราวนี้ เราลองมาคำนวณดูค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ของการโดยสารมอเตอร์ไซด์ต่อราคากัน เขาเป็นในช่วง 30 - 40 บาท ถ้าคนขับมอเตอร์ไซด์รับจ้างลดราคาค่าโดยสารจาก 40 บาท เป็น 30 บาท (ราคาเปลี่ยนแปลงไปเท่ากับ $(30-40)/40 = -25\%$) ทำให้จำนวนผู้โดยสารเพิ่มขึ้นจาก 20 คน เป็น 50 คน (อุปสงค์เพิ่มขึ้นเท่ากับ $(50-20)/20 = 150\%$) ดังนั้น ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาที่เราคำนวณได้คือ $(150\%/-25\%) = -6$ ในที่นี้ค่าความยืดหยุ่นมีค่าเกิน 1 (ไม่ดูเครื่องหมาย) แสดงว่าการโดยสารมอเตอร์ไซด์นี้มีความยืดหยุ่นมาก หรือ elastic จะเห็นว่าการเพิ่มของจำนวนผู้โดยสารมากกว่าการลดราคาค่าโดยสาร จึงทำให้คนขับมอเตอร์ไซด์รับจ้างได้รายได้เพิ่มขึ้นจาก 800 บาท มาเป็น 1,500 บาท แต่ต้องลดราคาค่าโดยสารลงจาก 40 บาท เหลือ 30 บาท (เป็นหลักการเดียวกันกับที่ใช้ตอบคำถามด้านบนว่าทำไมรถไฟของอินเดียจึงปรับลดค่าโดยสารลง) นั่นคือ ถ้าผู้ผลิตทราบว่าสินค้าที่ตนเองขายนั้นมีความยืดหยุ่นมาก การปรับลดราคาก็จะมีผลให้ปริมาณความต้องการซื้อของผู้บริโภคปรับเพิ่มขึ้นมากกว่าราคาที่ลดลงไปส่งผลให้รายได้มากขึ้นนั่นเอง

ดังนั้น ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาของสินค้าแต่ละอย่างจึงมีประโยชน์ต่อผู้ผลิตหรือผู้ขายในการตั้งราคา/ปรับราคา เนื่องจากถ้าผู้ขายทราบว่าสินค้าที่ตนเองขายนั้นมีความยืดหยุ่นมาก ก็ควรจะปรับลดราคาลง เพราะปริมาณซื้อจะเพิ่มขึ้นมากกว่าราคาที่ปรับลดลง ส่งผลให้รายได้จากการขายสินค้ามากขึ้น แต่ถ้าผู้ขายเกิดอยากปรับราคาเพิ่มขึ้น แทนที่รายได้จะเพิ่มขึ้น กลับจะทำให้รายได้ลดลงกว่าเดิมเสียอีก เพราะปริมาณการซื้อจะลดลงมากกว่าราคาที่ปรับเพิ่มขึ้น ส่งผลให้รายได้ลดลงนั่นเอง ดังนั้น ถ้าสินค้าที่ขายมีความยืดหยุ่นมาก ก็ควรปรับลดราคาเพื่อให้ปริมาณขายเพิ่มขึ้นมาก ๆ ซึ่งก็จะทำให้รายได้เพิ่มขึ้นนั่นเอง

แต่ถ้าผู้ขายทราบว่าสินค้าที่ตนเองขายนั้นมีความยืดหยุ่นน้อย ก็อาจจะปรับราคาขึ้นได้ เพราะปริมาณซื้อจะลดลงน้อยกว่าราคาที่ปรับเพิ่มขึ้น ส่งผลให้รายได้จากการขายสินค้ามากขึ้น แต่ถ้าผู้ขายปรับราคาลงเพื่อกระตุ้นยอดขาย แทนที่รายได้จะเพิ่มขึ้น กลับจะทำให้รายได้ลดลงกว่าเดิม เพราะปริมาณการซื้อจะเพิ่มขึ้นน้อยกว่าราคาที่ปรับลดลง ส่งผลให้รายได้ลดลงนั่นเอง ดังนั้น ถ้าสินค้าที่ขายมีความยืดหยุ่นน้อย ผู้ขายอาจจะปรับราคาขึ้น เพราะปริมาณขายลดลงไม่มาก ซึ่งก็จะทำให้รายได้เพิ่มขึ้นนั่นเอง

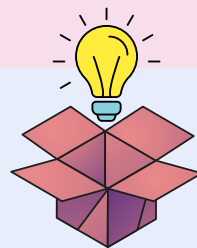
สรุปได้ว่า

สินค้าที่มีความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคามาก การปรับลดราคาจะทำให้รายได้เพิ่มขึ้น (เพราะอุปสงค์เพิ่มขึ้นมากกว่าราคาที่ลดลง)

ขณะที่การปรับเพิ่มราคาจะทำให้รายได้ลดลง (เพราะอุปสงค์ลดลงมากกว่าราคาที่เพิ่มขึ้น)

สินค้าที่มีความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาน้อย การปรับลดราคาจะทำให้รายได้ลดลง (เพราะอุปสงค์เพิ่มขึ้นน้อยกว่าราคาที่ลดลง)

ขณะที่การปรับเพิ่มราคาจะทำให้รายได้เพิ่มขึ้น (เพราะอุปสงค์ลดลงน้อยกว่าราคาที่เพิ่มขึ้น)

กล่องความรู้ที่ 1

การใช้น้ำมันของไทยมีความยืดหยุ่นต่อราคาหรือไม่ ?

หลายคนคงไม่อาจปฏิเสธว่า น้ำมันเป็นพลังงานที่มีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันของเรา และเป็นทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด คิดหรือไม่ว่าปริมาณการใช้น้ำมันมีความยืดหยุ่นต่อราคาอย่างไร มาลองดูกัน

เพื่อให้เห็นภาพชัดขึ้น มาดูพฤติกรรมของประชาชนที่เกิดขึ้นจริง ๆ เลยดีกว่าว่า เขาทั้งหลายมีพฤติกรรมการใช้น้ำมันเปลี่ยนแปลงไปตามราคาที่เปลี่ยนแปลงไปหรือไม่

ในช่วงเดือนพฤษภาคม - มิถุนายน 2550 ราคาน้ำมันเบนซินแพงขึ้นจากช่วงเดียวกันปีก่อน 8.8% ส่งผลให้ปริมาณการใช้น้ำมันลดลง 2.3% ซึ่งคิดเป็นค่าความยืดหยุ่นของการใช้น้ำมันต่อราคาในช่วงนั้นได้เท่ากับ -0.3 ($-2.3\%/8.8\%$) ในช่วงเดือนมิถุนายน - กรกฎาคม 2553 ราคาน้ำมันเบนซินเพิ่มขึ้นเพียง 2.5% แต่ปริมาณการใช้น้ำมันกลับลดลงถึง 7.5% ซึ่งคิดเป็นค่าความยืดหยุ่นของการใช้น้ำมันต่อราคาในช่วงนั้นได้เท่ากับ -3.0 ($-7.5\%/2.5\%$)

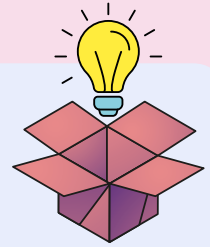
สังเกตว่าเมื่อราคาน้ำมันแพงขึ้น เราก็จะใช้น้ำมันลดลงตามกฎของอุปสงค์ แต่ปริมาณการใช้จะลดมากหรือน้อย เมื่อเทียบกับขนาดของการเปลี่ยนแปลงของราคาน้ำมันขึ้นอยู่กับหลายปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้น้ำมัน จะเห็นได้ว่า ทั้ง ๆ ที่ในช่วงเดือนมิถุนายน - กรกฎาคม 2553 ราคาเพิ่มขึ้นน้อยกว่าช่วงเดือนพฤษภาคม - มิถุนายน 2550 แต่ปริมาณการใช้กลับลดลงมากกว่า ทั้งนี้ ก็เพราะราคาน้ำมันมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ตั้งแต่ต้นปี 2553 ทำให้ประชาชนบางส่วนหันมาใช้เชื้อเพลิงอื่นทดแทนการใช้น้ำมันกันมากขึ้น ทั้งก๊าซปิโตรเลียมเหลว (LPG) และก๊าซธรรมชาติ (NGV) ซึ่งมีราคาถูกกว่าน้ำมัน เพราะรัฐบาลให้การอุดหนุนลดหย่อน จะเห็นจากกรณีนี้ว่า เมื่อหาพลังงานอื่นมาใช้แทนน้ำมันได้มากขึ้น การใช้น้ำมันก็จะมีค่าความยืดหยุ่นต่อราคาเพิ่มขึ้นด้วย หรือปริมาณการใช้ลดลงมากกว่าราคาที่เพิ่มขึ้นนั่นเอง

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าการใช้น้ำมันมีความยืดหยุ่นต่อราคา แต่ความยืดหยุ่นจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้น้ำมัน ซึ่งแตกต่างกันออกไปในแต่ละช่วงเวลา

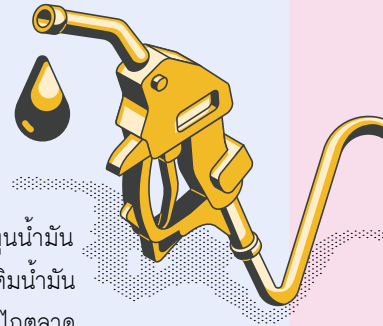
น้ำมันไม่ได้มีความสำคัญเพียงแค่ว่าในชีวิตประจำวันของเราแต่ละคนเท่านั้น แต่ยังมีความสำคัญต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจของไทยด้วย โดยเฉพาะด้านการขนส่งที่ต้องใช้น้ำมันในสัดส่วนสูงเมื่อเทียบกับพลังงานอื่น ๆ เพราะไทยใช้การขนส่งทางถนนถึงกว่า 80% นอกจากนี้ ประสิทธิภาพการใช้น้ำมันของเรายังอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งดูได้จากปริมาณการใช้น้ำมันต่อ GDP ของไทยที่ยังอยู่ในระดับสูงเมื่อเทียบกับต่างประเทศ ทำให้ไทยต้องนำเข้าน้ำมันดิบเพื่อมากลั่น ซึ่งปี ๆ หนึ่งอยู่ในระดับสูง จากข้อมูลปี 2562 ไทยนำเข้าน้ำมันดิบถึง 6.7 แสนล้านบาท หรือมากกว่ารายได้จากการส่งออกสินค้าเกษตรทั้งปีเสียอีก การนำเข้าน้ำมันที่มากนี้เองทำให้เราต้องเผชิญกับความเสี่ยงจากความผันผวนของราคาน้ำมันในตลาดโลกค่อนข้างมาก

กล่องความรู้ที่ 1 (ต่อ)

การใช้น้ำมันของไทยมีความยืดหยุ่นต่อราคาหรือไม่ ?

ในช่วงที่ราคาน้ำมันในตลาดโลกเพิ่มขึ้นมาก ซึ่งถ้าราคาน้ำมันในประเทศปรับสูงขึ้นตาม ก็อาจส่งผลกระทบต่อประชาชนผู้ใช้น้ำมันและภาคธุรกิจ รัฐบาลจึงเข้ามาช่วยตรึงราคาน้ำมันดีเซล เพื่อช่วยลดค่าขนส่งและชะลอการปรับขึ้นของราคาสินค้าอื่น รวมทั้งอาจเป็นเจตนาดีที่อยากให้ ผู้บริโภคและผู้ผลิตมีเวลาปรับตัว แต่ด้วยราคาที่ถูกเกินจริงนั้น กลับทำให้พฤติกรรมการใช้ น้ำมันของประชาชนบิดเบือน คือแทนที่คนจะลดการใช้ น้ำมัน แต่กลายเป็นใช้น้ำมันเพิ่มขึ้นในช่วงที่รัฐบาล ตรึงราคา เช่นเดียวกับช่วงตั้งแต่ปลายเดือนสิงหาคม 2554 ที่รัฐบาลงดเว้นการเก็บเงินเข้ากองทุนน้ำมัน คนก็ใช้น้ำมันกันมากอย่างที่เรารู้กันว่าวันที่ประกาศนโยบายนี้ออกมา มีรถรอต่อแถวเข้าปั๊มเพื่อเติมน้ำมัน กันแน่นขนัด และบางปั๊มติดป้ายว่าน้ำมันเบนซิน 91 หมดด้วยซ้ำไป ซึ่งนโยบายเช่นนี้อาจทำให้กลไกตลาด ขาดประสิทธิภาพในระยะยาวได้

เพราะเรารู้ดีอยู่แล้วว่า รัฐบาลอาจไม่สามารถฝืนกลไกตลาดได้ตลอดไป เพราะการลดราคาน้ำมันเช่นนี้มีต้นทุนที่ต้องเข้าไปอุดหนุน ขาดเสีย หากวันใดรัฐบาลไม่สามารถอุดหนุนได้อีกต่อไป จำเป็นต้องปล่อยให้ราคาลอยตัว เมื่อนั้นจะยิ่งทำให้ราคาน้ำมันและราคาสินค้าอื่น ๆ เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จนเกิดผลเสียรุนแรงกว่าการที่รัฐบาลทยอยลดการอุดหนุนลงเพื่อให้ผู้ใช้น้ำมันได้ค่อย ๆ ปรับตัว อย่างไรก็ตาม ด้วยเทคโนโลยีที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว เช่น การผลิตรถยนต์ไฟฟ้า รวมถึงเศรษฐกิจแบ่งปัน (sharing economy) อย่างธุรกิจ Grab หรือ Uber ก็อาจจะทำให้ปริมาณการใช้น้ำมันลดลงในอนาคต

จำไว้ว่า น้ำมันเป็นทรัพยากรที่ใช้แล้วหมดไป เราทุกคนจึงควรตระหนักถึงความสำคัญของการนำทรัพยากรน้ำมันมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และร่วมกันอนุรักษ์พลังงานเพื่อจะได้มีพลังงานไว้ใช้ในวันข้างหน้า

คำถามชวนคิด...?

การตรึงราคาน้ำมันไปเรื่อย ๆ หรือนโยบายลดราคาน้ำมันจะทำให้ผู้ใช้น้ำมัน ประหยัดน้ำมันจริงหรือไม่ ?

น้ำมันเป็นวัตถุดิบในการผลิต ซึ่งเป็นต้นทุนอย่างหนึ่งของผู้ผลิต และเป็นเชื้อเพลิงสำหรับการ ขับรถขนส่ง เมื่อราคาน้ำมันแพงขึ้น ทุกคนก็ต้องมีการปรับตัวโดยใช้น้ำมันน้อยลง โดยไม่จำเป็นต้องรอให้รัฐบาลช่วยตรึงราคา/ลดราคา หรือจ่ายชดเชยราคาน้ำมันที่สูงขึ้น ผู้ผลิตและผู้บริโภคมีความสามารถในการปรับตัว ถ้าให้เวลาและโอกาส และให้สัญญาณที่ถูกต้อง ตรงกับความเป็นจริงว่า ราคาน้ำมันยังคงแพงต่อไป เมื่อนั้นเราจะได้เห็นการปรับตัวของ ผู้ใช้น้ำมันเกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม หากมีกลุ่มที่ปรับตัวลำบาก รัฐบาลอาจจะสร้างกลไกบางอย่าง เพื่อช่วยเหลือเฉพาะกลุ่มนี้ได้

เสริมความรู้

จริง ๆ แล้ว แนวคิดเรื่องความยืดหยุ่นในทางเศรษฐศาสตร์ไม่ได้มีแค่ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาของสินค้า แต่สามารถคิดหาความยืดหยุ่นอื่น ๆ ได้ด้วย เช่น ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อรายได้ และความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาสินค้าอื่นที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

ตัวอย่างเช่น เมื่อรายได้เพิ่มขึ้น ทำไมเราถึงซื้อสินค้าบางอย่างเพิ่มขึ้นมาก ขณะที่ซื้อสินค้าบางอย่างเพิ่มขึ้นเพียงนิดเดียว หรืออาจจะซื้อลดลงด้วยซ้ำก็เป็นไปได้ เช่น เบียร์กึ่งสำเร็จรูป ถ้ารายได้เพิ่มขึ้น ความต้องการซื้อเบียร์กึ่งสำเร็จรูปอาจจะน้อยลง ขณะที่รายได้เพิ่มขึ้น เราอาจจะอยากซื้อเสื้อผ้ามากขึ้น ที่เป็นแบบนี้ก็เพราะความต้องการสินค้าแต่ละอย่างของคนเรา มีความอ่อนไหวต่อรายได้ที่เปลี่ยนแปลงไปไม่เท่ากัน หรือมีความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อรายได้แตกต่างกัน

$$\text{ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อรายได้} = \frac{\% \text{ การเปลี่ยนแปลงในปริมาณอุปสงค์}}{\% \text{ การเปลี่ยนแปลงของรายได้ของผู้บริโภค}}$$

ดังนั้น แนวคิดความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อรายได้ ทำให้เราทราบว่า รายได้ที่เปลี่ยนแปลงไปจะทำให้ปริมาณการซื้อสินค้าเปลี่ยนแปลงไปแค่ไหน และทราบว่า สินค้านั้นเป็นสินค้าปกติ (normal goods) หรือเป็นสินค้าด้อยคุณภาพ (inferior goods) เพราะถ้าความยืดหยุ่นมีค่าเป็นบวก แสดงว่า เมื่อรายได้เพิ่มขึ้น จะมีความต้องการซื้อสินค้ามากขึ้น และเมื่อรายได้ลดลง จะมีความต้องการซื้อสินค้าน้อยลง ซึ่งเป็นลักษณะของสินค้าปกติ ในทางกลับกัน ถ้าความยืดหยุ่นมีค่าเป็นลบ แสดงว่า เมื่อรายได้ลดลง จะมีความต้องการซื้อสินค้ามากขึ้น และเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น จะมีความต้องการซื้อสินค้าน้อยลง ซึ่งเป็นลักษณะของสินค้าด้อยคุณภาพ ตัวอย่างเช่น รถไฟชั้น 3 เสื้อผ้าโหล เบียร์กึ่งสำเร็จรูป เป็นต้น ซึ่งลักษณะของสินค้าปกติ และสินค้าด้อยคุณภาพได้พูดถึงไปแล้วในหัวข้อ “การเปลี่ยนแปลงในอุปสงค์”

อีกตัวอย่างหนึ่ง ถ้าราคาหมูสูงขึ้น ทำไมคนถึงกินไก่มากขึ้น ที่เป็นแบบนี้ก็เพราะเรากินหมูหรือไก่แทนกันได้ ความต้องการกินไก่ของเราจึงมีความอ่อนไหวต่อราคาหมูที่เปลี่ยนแปลงไป หรือมีความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาสินค้าอื่นที่เกี่ยวข้อง (ความยืดหยุ่นไขว้)

$$\text{ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาสินค้าอื่นที่เกี่ยวข้อง} = \frac{\% \text{ การเปลี่ยนแปลงในปริมาณอุปสงค์}}{\% \text{ การเปลี่ยนแปลงของราคาของสินค้าอื่นที่เกี่ยวข้อง}}$$

ดังนั้น แนวคิดความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาสินค้าอื่นที่เกี่ยวข้อง ทำให้เราทราบว่า ราคาสินค้าชนิดหนึ่งที่เปลี่ยนแปลงไป จะทำให้ปริมาณการซื้อสินค้าอีกชนิดที่เกี่ยวข้องเปลี่ยนแปลงไปแค่ไหน และทราบว่า สินค้านั้นเป็นสินค้าทดแทนกัน (substitute goods) หรือเป็นสินค้าที่ใช้ร่วมกัน (complementary goods) โดยถ้าความยืดหยุ่นมีค่าเป็นบวก แสดงว่า เมื่อราคาสินค้า ก. เพิ่มขึ้น ความต้องการซื้อสินค้า v. จะมากขึ้น และเมื่อราคาสินค้า ก. ลดลง ความต้องการซื้อสินค้า v. จะมีน้อยลง นั่นแสดงว่า สินค้า v. สามารถทดแทนสินค้า ก. ได้ ตัวอย่างเช่น เนื้อหมูกับเนื้อไก่ แต่ในทางกลับกัน ถ้าความยืดหยุ่นมีค่าเป็นลบ แสดงว่า เมื่อราคาสินค้า ก. ลดลง ความต้องการซื้อสินค้า v. จะมากขึ้น และเมื่อราคาสินค้า ก. เพิ่มขึ้น ความต้องการซื้อสินค้า v. จะมีน้อยลง นั่นแสดงว่าสินค้า v. จะเป็นสินค้าที่ใช้ร่วมกับสินค้า ก. ตัวอย่างเช่น รถยนต์กับน้ำมัน ซึ่งได้พูดถึงไปแล้วในหัวข้อ “การเปลี่ยนแปลงในอุปสงค์” ทั้งนี้ ขนาดของความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาสินค้าอื่นที่เกี่ยวข้อง (ความยืดหยุ่นมีค่ามากหรือน้อย) จะบอกให้เราทราบว่าสินค้านั้นสามารถทดแทนหรือใช้ร่วมกันได้ดีเพียงใด

ความยืดหยุ่นของอุปทานต่อราคา

มาในฟากผู้ผลิตกันบ้าง ความยืดหยุ่นของอุปทานต่อราคา ก็หลักการคิดเดียวกันกับความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคา แต่เป็นการเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของปริมาณอุปทานกับการเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้าที่มี

$$\text{ความยืดหยุ่นของอุปทานต่อราคา} = \frac{\% \text{ การเปลี่ยนแปลงในปริมาณอุปทาน}}{\% \text{ การเปลี่ยนแปลงของราคา}}$$

ความยืดหยุ่นของอุปทานต่อราคามาก หรือ **elastic** คือสินค้าที่มีการเปลี่ยนแปลงของปริมาณอุปทานจะมากกว่าการเปลี่ยนแปลงของราคา ตัวอย่างเช่น เสื้อผ้าสำเร็จรูป เพราะเมื่อราคาเพิ่มขึ้น ผู้ผลิตสามารถผลิตออกมาขายได้เพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน ไม่มีปัญหาในเรื่องวัตถุดิบ ผู้ผลิตสามารถหาวัตถุดิบมาใช้ได้ง่าย ไม่เหมือนกับน้ำมันที่การขยายการผลิตอาจจะยากกว่า อาจต้องมีการขอสัมปทาน มีต้นทุนการขุดเจาะที่สูง ซึ่งน้ำมันจะมีการเปลี่ยนแปลงของปริมาณอุปทานน้อยกว่าการเปลี่ยนแปลงของราคา หรือเป็นสินค้าที่มีความยืดหยุ่นของอุปทานต่อราคาน้อย หรือ **inelastic**

นอกจากต้นทุนการผลิตจะเป็นปัจจัยที่กำหนดค่าความยืดหยุ่นของอุปทานต่อราคาว่าจะมากหรือน้อยแล้ว ยังมีปัจจัยอื่น ๆ อีก ได้แก่

(1) **ระยะเวลา** ซึ่งทำให้อุปทานในระยะยาวมีค่าความยืดหยุ่นมากกว่าในระยะสั้น เพราะผู้ผลิตสามารถเปลี่ยนแปลงจำนวนการผลิตได้เต็มที่ตามการเปลี่ยนแปลงของราคา

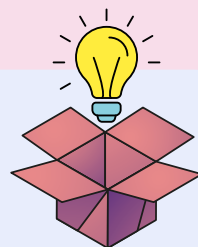

(2) **ความคงทนของสินค้า** สินค้าซึ่งเก็บไว้ได้ไม่นาน เช่น ผักผลไม้ที่เน่าเสียได้ง่าย จะมีค่าความยืดหยุ่นของอุปทานน้อยมากหรือแทบจะไม่มีเลย ลองนึกถึง ช่วงเย็น ๆ (ใกล้ค่ำ) แม่ค้าจะรีบขายเลหลังผลไม้ แม้ว่าราคาจะลดลงมาก ๆ แต่ปริมาณผลไม้ที่เอาออกมาขายจะไม่ลดลง เพราะแม่ค้ากลัวผลไม้จะเน่าเสียก่อน ถึงแม้จะเก็บไว้ก็ไม่สามารถขายได้ สู้เอามาลดราคาขายจะพอได้ทุนคืนบ้าง

กิจกรรมทดสอบความเข้าใจ

ลองยกตัวอย่างสินค้าที่ใช้ในชีวิตประจำวันที่มีลักษณะ elastic หรือมีความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคามาก ขณะเดียวกันก็มีความยืดหยุ่นของอุปทานต่อราคามากเช่นเดียวกันมาสัก 1 อย่าง

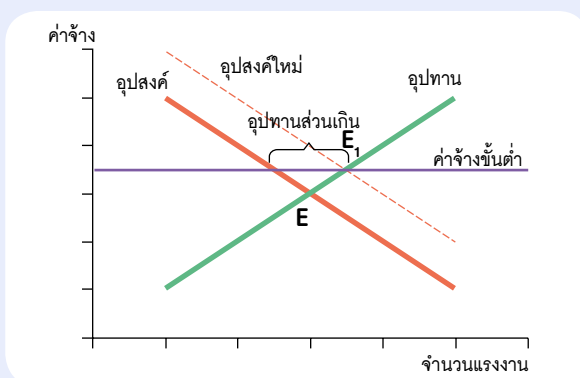
กล่องความรู้ที่ 2

ตลาดแรงงานและการกำหนดค่าจ้างขั้นต่ำ

นอกจากอุปสงค์และอุปทานของสินค้าที่ได้พูดถึงไปก่อนหน้านี้ กฎของอุปสงค์และอุปทานก็นำมาประยุกต์ใช้กับตลาดแรงงานได้เช่นกัน โดยพิจารณาว่า จำนวนคนงานหรือจำนวนชั่วโมงทำงานเป็นสินค้าชนิดหนึ่งมีราคาเป็นค่าจ้าง เมื่อค่าจ้างเพิ่มสูงขึ้น นายจ้างจะมีความต้องการจ้างแรงงานลดลง แต่แรงงานจะมีความต้องการขายแรงงานหรือทำงานเพิ่มขึ้น ซึ่งกลไกราคาจะเป็นตัวปรับให้ความต้องการจ้างแรงงานของนายจ้างเท่ากับความต้องการขายแรงงานพอดีกัน หรือได้จำนวนคนงานหรือจำนวนชั่วโมงทำงานที่เป็นดุลยภาพ ณ ค่าจ้างที่สองฝ่ายตกลงร่วมกัน หรือเรียกว่า “ค่าจ้างดุลยภาพ”

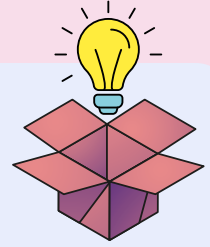
แต่ด้วยความเป็นห่วงว่าค่าจ้างดุลยภาพอาจอยู่ในระดับต่ำเกินไป เนื่องจากแรงงานมีอำนาจต่อรองน้อยกว่านายจ้าง ทำให้ต้องยอมรับค่าจ้างที่ต่ำซึ่งอาจจะไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายเพื่อดำรงชีพในชีวิตประจำวัน รัฐบาลจึงกำหนดให้มีคณะกรรมการชุดหนึ่งเข้ามาดูแลเพื่อให้เกิดความเหมาะสมในการกำหนดค่าจ้างเรียกว่า “คณะกรรมการค่าจ้าง” ที่ประกอบด้วยตัวแทนของนายจ้าง ลูกจ้างและภาครัฐ โดยจะทำการกำหนด “ค่าจ้างขั้นต่ำ” ซึ่งเป็นค่าจ้างต่ำสุด ซึ่งนายจ้างจะต้องจ่ายแก่ลูกจ้างเป็นรายชั่วโมง รายวันหรือรายเดือนตามที่กฎหมายกำหนด โดยพิจารณาจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น ราคาสินค้าที่จำเป็นในการดำรงชีพ ค่าครองชีพของนายจ้าง และภาวะเศรษฐกิจโดยรวม ซึ่งที่ผ่านมาจะมีการพิจารณาปรับค่าจ้างขั้นต่ำเป็นประจำอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

แล้วการกำหนดค่าจ้างขั้นต่ำ จะส่งผลอย่างไรต่อตลาดแรงงาน ?

กล่องความรู้ที่ 2 (ต่อ)

ตลาดแรงงานและการกำหนดค่าจ้างขั้นต่ำ

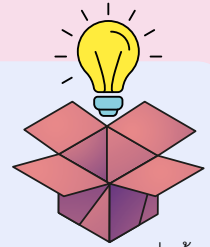

หากมีการกำหนดค่าจ้างขั้นต่ำที่สูงกว่าค่าจ้างดุลยภาพในตลาด ก็จะมีแรงงานที่ต้องการทำงานมากขึ้น แต่นายจ้างจะต้องการจ้างงานลดลงแสดงว่า มีคนที่ต้องการทำงานแต่ไม่ถูกจ้างงานหรือคนว่างงาน นั่นคือ ทำให้เกิดภาวะอุปทานของแรงงานส่วนเกินขึ้นนั่นเอง

แต่ในความเป็นจริงแล้ว การกำหนดค่าจ้างขั้นต่ำไม่จำเป็นต้องทำให้เกิดการว่างงานมากขึ้นเสมอไป หากแรงงานมีการพัฒนาความรู้ และทักษะฝีมือทำให้ผลิตสินค้าได้มากขึ้น นายจ้างก็จะยอมจ่ายค่าจ้างมากขึ้นได้ ทำให้อุปสงค์ของแรงงานเพิ่มสูงขึ้น หรือเส้นอุปสงค์เคลื่อนจากเดิมไปทางขวาเป็นเส้นใหม่ และตัดกับเส้นอุปทาน เกิดดุลยภาพใหม่ที่จุด E1 ซึ่งแรงงานจะได้ค่าจ้างเท่ากับค่าจ้างขั้นต่ำที่สูงกว่าค่าจ้างดุลยภาพเดิมในตลาด และเกิดการจ้างงานมากขึ้นไม่เกิดอุปทานแรงงานส่วนเกิน

กล่องความรู้ที่ 3

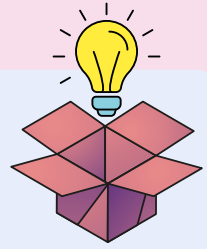
ทักษะแรงงานในโลกการทำงานยุคใหม่...เราต้องทำอะไรเพื่ออยู่รอดในอนาคต ?

จากที่เราเข้าใจแล้วว่าอะไรที่เป็นตัวกำหนดค่าจ้างแรงงาน การพัฒนาทักษะฝีมือทำให้เกิดอุปสงค์หรือความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้น แล้วรู้หรือไม่ว่า ในโลกการทำงานยุคใหม่ที่เทคโนโลยีกำลังจะเข้ามาเปลี่ยนโลก หรือที่เราได้ยินกันว่า “เทคโนโลยีดีลรัปชั่น” แรงงานไทยหรือผู้ที่เข้าสู่ตลาดแรงงานต้องเตรียมพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่นี้กันอย่างไร

อย่างที่เราคุ้น “โรบอต - เอไอ” หรือ เจ้าหุ่นยนต์ - ปัญญาประดิษฐ์ ที่ใช้ระบบสมองกล ตัวอย่างเช่น ยานยนต์ขับเคลื่อนอัตโนมัติ หุ่นยนต์ที่ช่วยดูแลผู้สูงอายุ นอกจากจะทำให้เราใช้ชีวิตสะดวกสบายขึ้นแล้ว ยังมีแนวโน้มที่จะเข้ามาแย่งงานมนุษย์หรือมาทำงานร่วมกับมนุษย์มากขึ้น ขณะเดียวกันเราเห็นเทรนด์การเติบโตของ “Gig Economy” ซึ่งคือ ระบบเศรษฐกิจที่ผู้ทำงานรับงานเป็นครั้งๆ มีความเป็นอิสระและไม่ได้เป็นลูกจ้างประจำของบริษัท หรือที่เรียกคนทำงานอาชีพอิสระนี้ว่า “ฟรีแลนซ์ (freelance)” ส่วนใหญ่เป็นคนรุ่นใหม่ที่เกิดมาพร้อมกับเทคโนโลยี แม้จะสามารถใช้โครงสร้างพื้นฐานอินเทอร์เน็ตทำให้ทำงานได้ทุกที่ ทุกเวลา และเน้น “การใช้ชีวิตไปด้วยและทำงานไปด้วย” แต่แรงงานกลุ่มนี้จะมีรายได้ที่ไม่แน่นอน รวมถึงขาดสวัสดิการและรายได้ในยามเจ็บป่วย

ภาวะตลาดแรงงานไทยเอง ปัจจุบันก็มีแรงงานนอกระบบถึงกว่าครึ่งหนึ่งของแรงงานทั้งหมด ซึ่งไม่ได้รับความคุ้มครองและไม่มีหลักประกันทางสังคม ส่วนใหญ่มีการศึกษาและผลิตภณน้อย หรือก็คือจำนวนผลผลิตที่แรงงาน 1 คนผลิตได้น้อยและมีรายได้ต่ำ เมื่อเทียบกับแรงงานที่อยู่ในระบบ ยิ่งไปกว่านั้นเป็นที่น่าตกใจว่า ในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา ผลิตภาพแรงงานไทยแทบไม่เติบโต หรืออยู่ในระดับใกล้เคียงเดิม มีหน้าซ้ำ กำลังแรงงานไทยก็ลดลงจากการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ซึ่งศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและธุรกิจธนาคารไทยพาณิชย์ได้ประเมินว่า หากแรงงานยังไม่ปรับปรุงผลิตภาพให้ดีขึ้น เศรษฐกิจไทยอาจต้องใช้เวลา 30 ปีหรือมากกว่าในการก้าวพ้นกับดักรายได้ปานกลางเพื่อกลายเป็นประเทศรายได้สูง จึงเป็นความท้าทายต่อผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

กล่องความรู้ที่ 3 (ต่อ)

ทักษะแรงงานในโลกการทำงานยุคใหม่...เราต้องทำอะไรเพื่อยุ่รอดในอนาคต ?

ในส่วนของแรงงานเอง ญุ่แจที่จจะทำให้แรงงานไทยเป็น “แรงงานแห่งอนาคต” พร้อมรับมือกับคลื่นเทคโนโลยีดิสรั้บชั้นได้ คือ การยกระดับและพัฒนาทักษะแรงงาน (upskill & reskill) หรือการพัฒนาทักษะที่มีอยู่เดิมให้แข็งแรงมากขึ้น นำมาปรับในบริบทใหม่ที่เกิดขึ้น และการเพิ่มทักษะใหม่ๆ ที่ไม่เคยมีมาก่อน ตัวอย่างเช่น ทักษะด้านการทำงานร่วมกับเครื่องจักรที่ควบคุมด้วยโปรแกรมเอไอ ซึ่งหลายองค์กรในสหรัฐฯ และประเทศพัฒนาแล้วหลายประเทศพยายามหาทางออกกับเรื่องนี้ มุ่งมั่นให้พนักงานต้องผ่านการฝึกอบรม reskilling และ upskilling เพื่อปิดช่องว่างทักษะในปัจจุบัน และพัฒนาการศึกษาสำหรับอนาคต เห็นได้ชัดว่าการปรับทักษะมีความสำคัญอย่างมากในยุคเทคโนโลยีดิสรั้บชั้น

นอกจากนี้ การเรียนรู้ตลอดชีวิต (lifelong learning) เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญ ไม่จำเป็นต้องเป็นการเรียนรู้เรื่องใหม่ทั้งหมดก็ได้ แต่เป็นการเอาความรู้เก่ามาต่อยอด หรือจะเรียนรู้จากการทำงานไปด้วย เป็นการอยากรู้ด้วยตนเอง ไม่ต้องมีใครมาเคี่ยวเข็ญ และเชื่อว่าทุกอย่างพัฒนาได้ หรือการมี “growth mindset” รวมทั้งต้องปรับการเรียนรู้ของตัวเองให้เป็น “active learning” คือ ต้องติดตาม พยายามทำความเข้าใจ เชื่อมต่อกับความรู้เก่าที่มีอยู่

ในส่วนของภาครัฐและภาคเอกชน ต้องมีการออกแบบหลักสูตรที่สนองตอบความต้องการของตลาดแรงงานที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเหมือนในประเทศเยอรมนีและสิงคโปร์ และเชื่อมโยงกับระบบการศึกษาให้มากขึ้นโดยเฉพาะพัฒนาทักษะแรงงานที่เป็นที่ต้องการในอนาคต เช่น ทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ (critical thinking) การคิดเชิงนวัตกรรม (innovative thinking) ทักษะความคิดเชิงริเริ่มสร้างสรรค์ (creative thinking) และภาษาต่างประเทศ นอกจากนี้ ต้องเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเรียนรู้พัฒนาทักษะต่างๆ ผ่านการทำโครงการ (project-based) เน้นความคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา ซึ่งจะเป็ความท้าทายของระบบการศึกษาไทยอย่างมาก ตรงกับคำกล่าวที่ว่า “We can’t educate today’s students for tomorrow’s world with yesterday’s schools”

จริง ๆ แล้ว นวัตกรรมไม่จำเป็นต้องเป็นการประดิษฐ์สิ่งของชนิดใหม่เสมอไป อาจเป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ กระบวนการ รูปแบบองค์กร หรือการตลาดได้ ทั้งนี้ ก็เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้าหรือลดค่าใช้จ่ายในการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพหรือเพิ่มอำนาจต่อรองในการกำหนดราคาสินค้าให้สูงขึ้น ซึ่งนวัตกรรมนี้แหละ...จะเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่จะช่วยให้เศรษฐกิจไทยสามารถเติบโตได้ในระยะยาวอย่างยั่งยืน จากที่เคยขับเคลื่อนโดยปัจจัยการผลิต (factor-driven) และประสิทธิภาพ (efficiency-driven)

การพัฒนาอนวัตกรรมต้องมีการลงทุนในการวิจัยและพัฒนาในระดับสูงและต่อเนื่อง ควบคู่ไปกับการพัฒนากำลังคนเพื่อที่จะสามารถสร้างนวัตกรรมและสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ด้วยการบูรณาการความรู้ใน 4 สาขาวิชาการ ได้แก่ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ หรือที่เรียกว่า “STEM (Science, Technology, Engineering and Mathematics)” ที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันที่เป็นเรื่องใกล้ตัวที่สามารถนำมาใช้ได้ทุกวัน

คุณเรียนรู้สิ่งเหล่านี้แล้วหรือยัง

- เข้าใจการทำงานของกลไกราคา โดยมีอุปสงค์และอุปทานเป็นตัวกำหนดราคาและปริมาณดุลยภาพ
- นำความรู้เกี่ยวกับกลไกราคา ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาสินค้า ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

What How for Whom

จากบทนี้เราทราบแล้วว่า กลไกราคาจะเป็นตัวปรับให้ราคาของผู้ซื้อต้องการซื้อเท่ากับราคาที่ผู้ขายเสนอขาย หรือเกิด “ราคาดุลยภาพ” และจำนวนสินค้าที่ผู้ซื้อต้องการซื้อเท่ากับจำนวนสินค้าที่ผู้ขายเสนอขายพอดี หรือ “ปริมาณดุลยภาพ” ในระบบตลาดที่เป็นการแข่งขันเสรี จึงใช้กลไกราคาเป็นตัวจัดสรรทรัพยากรในระบบเศรษฐกิจเพราะราคาทำให้เรารู้ว่าระบบเศรษฐกิจควรจะผลิตสิ่งใด (what) ผลิตอย่างไร (how) และจะผลิตให้ใคร (for whom) รวมทั้งใครจะได้รับผลตอบแทนเท่าใด

จากที่เราทราบเฉพาะส่วนย่อย ๆ หรือในระดับจุลภากว่า อุปสงค์และอุปทานเป็นอย่างไร และกลไกราคาทำงานอย่างไรจึงเกิดเป็นราคาดุลยภาพ และปริมาณดุลยภาพ ต่อไปในบทที่ 5 - 7 ภาพจะใหญ่ขึ้นจะเป็นการศึกษากิจกรรมทางเศรษฐกิจในภาพรวมหรือในระดับประเทศ โดยจะเริ่มจากบทที่ 5 ที่เป็นการอธิบายกิจกรรมทางเศรษฐกิจในระบบเศรษฐกิจปิดที่มีแค่ผู้บริโภค (ภาคครัวเรือน) และผู้ผลิต (ภาคธุรกิจ) กันก่อน จากนั้นบทที่ 6 ภาพจะค่อย ๆ ซับซ้อนขึ้น โดยมีภาครัฐบาลเข้ามาด้วย ต่อจากนั้นบทที่ 7 จะเป็นลักษณะระบบเศรษฐกิจแบบเปิดที่มีภาคต่างประเทศ ซึ่งจะมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

บทที่ 5

การทำงานของระบบเศรษฐกิจแบบปิด

บทนี้เป็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจในระบบเศรษฐกิจแบบปิดที่ยังมีความซับซ้อนน้อย มีเพียงภาคครัวเรือนและภาคธุรกิจที่ผลิตและค้าขายกันเอง โดยภาคครัวเรือนจะทำหน้าที่ในการบริโภค (ซื้อของ) ขณะเดียวกันก็เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตที่ขายให้กับภาคธุรกิจด้วย ส่วนภาคธุรกิจจะทำหน้าที่ในการผลิตและลงทุน (ขายของ) ซึ่งสองภาคนี้มีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน และมีผลต่อเศรษฐกิจโดยรวม

การทำงานของระบบเศรษฐกิจแบบปิด

ระบบเศรษฐกิจที่มีการผลิตและการบริโภคมากขึ้น กิจกรรมทางเศรษฐกิจก็จะยุ่งยากซับซ้อนขึ้น โดยที่ในความเป็นจริง ผู้บริโภคเองก็ไม่สามารถผลิตสิ่งของใช้เองได้ทุกอย่าง จึงเกิดหน่วยธุรกิจหรือภาคธุรกิจขึ้น ซึ่งเป็นผู้ที่รวบรวมปัจจัยการผลิตเพื่อนำมาผลิตสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค จากบทที่ 3 เราทราบแล้วว่าภาคครัวเรือนจะมีบทบาทเป็นทั้งผู้บริโภค ขณะเดียวกันก็เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตด้วย โดยวงจรกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ก็คือ ภาคครัวเรือนขายปัจจัยการผลิตให้กับภาคธุรกิจ และเมื่อภาคครัวเรือนได้เงินค่าตอบแทนมาก็นำมาซื้อหาสินค้าและบริการจากภาคธุรกิจเพื่อตอบสนองความต้องการของตน ในขณะที่ภาคธุรกิจเมื่อได้รับปัจจัยการผลิตมาก็จะผลิตสินค้าและบริการแล้วจำหน่ายให้ภาคครัวเรือน ซึ่งก็จะได้รับเงินค่าสินค้าและบริการจากภาคครัวเรือนซึ่งเป็นผู้บริโภคเป็นการตอบแทน และลงทุนเพื่อขยายการผลิตต่อไป สรุปได้ง่าย ๆ ว่าภาคครัวเรือนซื้อของ ภาคธุรกิจขายของ

เสริมความรู้

อรรถประโยชน์ (utility) หมายถึง ความพอใจที่ผู้บริโภคได้รับจากการบริโภคสินค้าหรือบริการชนิดใดชนิดหนึ่ง ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง

เมื่อผู้บริโภคได้บริโภคสินค้าและบริการเพิ่มขึ้นทีละหน่วยแล้ว อรรถประโยชน์ส่วนที่เพิ่มขึ้นหรือความพอใจของผู้บริโภคที่เพิ่มขึ้นจากการบริโภคสินค้านั้น ๆ จะลดลงตามลำดับ สองนึกถึงตอนที่เรากินแกงและกินก๋วยเตี๋ยวชามแรก ความพอใจของเราจะสูงมาก แต่พอกินอีกเป็นชามที่ 2 ชามที่ 3 ความพอใจส่วนที่เพิ่มขึ้นจากการกินก๋วยเตี๋ยวเพิ่มอีก 1 ชาม ก็จะน้อยลงเรื่อย ๆ จนในที่สุด ความพอใจที่ได้กินเพิ่มอีกชามอาจจะถึงกับติดลบไปเลย (ไม่พอใจ) นั่นคือ เราอิ่มมากจนไม่อยากกินต่อแล้ว

ในการดำรงชีพในแต่ละครัวเรือน ไม่ว่าจะมีรายได้หรือค่าตอบแทนจากการขายปัจจัยการผลิตมากน้อยเพียงใดก็ตาม จำเป็นจะต้องมีการใช้จ่ายเงินที่หามาได้นั้นไปในการซื้อสินค้าและบริการมาเพื่อบริโภค ซึ่งหลังจากใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้ามาบริโภค รายได้ส่วนที่เหลือก็จะเก็บออมไว้เพื่อใช้จ่ายในการบริโภคในอนาคตเพราะปกติแล้วมนุษย์จะกลัวความเสี่ยงกังวลว่า รายได้ในอนาคตอาจจะไม่แน่นอน จึงไม่ใช้สอยเงินที่ได้มาในวันนี้รวดเดียวหมด แต่จะเก็บออมเพื่อวันข้างหน้า โดยอาจนำเงินออมนั้นไปลงทุนเพื่อหากำไรต่อ หรือนำไปให้ภาคธุรกิจกู้ยืมเป็นเงินลงทุนขยายการผลิต ซึ่งเราจะได้รับผลตอบแทน คือ ดอกเบี้ย ดังนั้น ในระบบเศรษฐกิจหนึ่ง ๆ จะมีทั้งการบริโภค การออม และการลงทุน

ภาคครัวเรือนกับการบริโภค

เมื่อสมาชิกในครัวเรือนได้รับผลตอบแทนของปัจจัยการผลิต เช่น ได้รับค่าจ้างจากการขายแรงงาน ก็สามารถนำเอาค่าตอบแทนหรือรายได้นั้นไปใช้จ่ายใช้สอย ซื้อหาสินค้าและบริการที่ต้องการได้ การใช้จ่ายใช้สอยนี้เองที่เรียกว่า การบริโภค (consumption) ซึ่งเมื่อครัวเรือนบริโภคสินค้าหรือบริการที่ต้องการก็จะได้รับความสุขหรือได้รับประโยชน์จากการบริโภคตอบแทน ภาษาทางเศรษฐศาสตร์เราจะเรียกว่า **อรรถประโยชน์จากการบริโภค (utility)**

สินค้าและบริการที่ครัวเรือนบริโภคมีทั้งของใช้ที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ได้แก่ ปัจจัย 4 (อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค) และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่ช่วยสร้างความสุขในการดำรงชีวิต เช่น รถยนต์ โทรศัพท์มือถือ การไปดูหนัง เป็นต้น ในบรรดาสินค้าต่าง ๆ ยังอาจแยกประเภทสินค้าตามความคงทนหรือระยะเวลาการใช้งานได้ด้วย เช่น รถยนต์ ตู้เย็น โทรทัศน์ เป็นสินค้าที่มีความคงทนสามารถใช้ได้ยาวนานหลายปี ในขณะที่เสื้อผ้า รองเท้า ใช้ได้หลายครั้ง แต่ก็ไม่นาน เราเรียกพวกนี้ว่า สินค้ากึ่งคงทน และสินค้าบางอย่างไม่คงทนเลย เช่น พืชผักผลไม้ที่เน่าเสียได้ในเวลาไม่กี่วัน หรือสบู่ ยาสระผม ยาสีฟันที่ใช้แล้วก็หมดไป ต้องซื้อใหม่

คำถามชวนคิด...?

ในช่วงที่เศรษฐกิจไม่ดี เราจะชะลอการบริโภคสินค้าประเภทไหนมากกว่ากัน ระหว่างสินค้าคงทน เช่น โทรทัศน์ กับ สินค้าไม่คงทน เช่น อาหาร สบู่ ยาสีฟัน

น่าจะตอบได้ไม่ยาก เมื่อรายได้ลดลง คนจะชะลอซื้อสินค้าที่ไม่จำเป็นและมีราคาแพงออกไปก่อน ซึ่งก็คือ พวกสินค้าคงทน นั่นเอง โดยอาจจะใช้งานของที่มีอยู่แล้วนานขึ้น

ปัจจัยที่กำหนดการบริโภคของภาคครัวเรือน

การบริโภคของภาคครัวเรือนได้จากการบริโภคของแต่ละคนในทุกครัวเรือนย่อย ๆ มารวมกัน เพราะฉะนั้นปัจจัยส่วนใหญ่ที่กำหนดอุปสงค์การซื้อสินค้าของแต่ละบุคคล (ที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 4) จึงสามารถนำมาอธิบายการบริโภคของภาคครัวเรือนได้

1. ระดับรายได้ของผู้บริโภค คงเป็นปัจจัยอย่างแรกที่ผู้บริโภคจะพิจารณา เพราะรายได้มากก็บริโภคได้มาก รายได้น้อยก็บริโภคได้น้อยลงมา แต่ก็มีกรณีการบริโภคที่ไม่ขึ้นกับรายได้เหมือนกัน เพราะคนเราก็ต้องกินอาหารเพื่อประทังชีวิต มีเสื้อผ้าไว้สวมใส่ ซึ่งเราเรียกการบริโภคอย่างนี้ว่าเป็นระดับการบริโภคขั้นต่ำที่จะดำรงชีวิตได้ และถึงจะไม่มีรายได้ เราก็ต้องกู้มาเพื่อซื้อหามาบริโภค หรือขอคนอื่นมา

2. การคาดคะเนเหตุการณ์ในอนาคต การคาดการณ์ของผู้บริโภคไม่ว่าจะเป็นรายได้ในอนาคต ราคาสินค้า ปริมาณสินค้า ล้วนส่งผลต่อการตัดสินใจในการบริโภคทั้งสิ้น เช่น ถ้าคาดว่า เงินเดือนจะขึ้น 10% หรือเงินโบนัสจะออกเดือนหน้า เขาอาจจะใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเพิ่มขึ้นตั้งแต่วันนี้ ทำนองใช้ก่อนล่วงหน้า แต่ถ้าคาดการณ์ว่า ในอนาคตรายได้ของเขาจะลดลง เขาก็จะลดการบริโภคลง และออมให้มากขึ้นเพื่อเอาไปใช้จ่ายในวันข้างหน้า

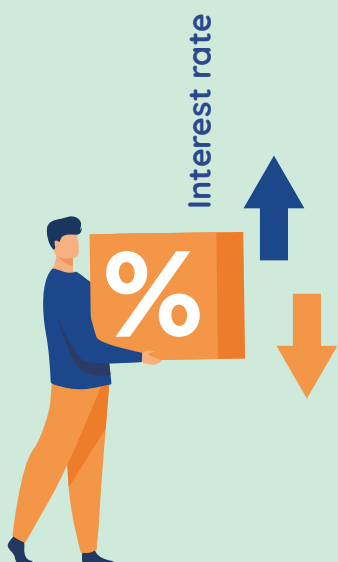

รู้ไหมว่า...?

ถ้ารวมรายจ่ายของคนที่อยู่ในประเทศไทยทุกคนรวมกันเกือบครึ่งหนึ่งของรายได้ทั้งหมดนั้น เป็นการใช้จ่ายใช้สอยเพื่อบริโภคสินค้าและบริการในประเทศ หรือการบริโภคของครัวเรือนคิดเป็นสัดส่วนถึงครึ่งหนึ่งใน GDP ด้วยเหตุนี้เอง การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของการบริโภค จึงส่งผลต่อเศรษฐกิจโดยรวมอย่างมาก ซึ่งการคาดคะเนเหตุการณ์ในอนาคตหรือความเชื่อมั่นของผู้บริโภคมีส่วนสำคัญต่อการตัดสินใจในการบริโภค หลายประเทศจึงมีการจัดทำดัชนีความเชื่อมั่นผู้บริโภคเพื่อคาดการณ์แนวโน้มเศรษฐกิจของประเทศ

บัตรเครดิตหรือบัตรสินเชื่อก็เป็นสินเชื่อประเภทหนึ่ง ที่ทำให้ผู้บริโภคสามารถซื้อก่อนจ่ายทีหลังได้ บัตรเครดิตถือกำเนิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกา ปี 1914 โดยบริษัท เยอนออรัล ปีโตรเลียม คอร์ปอเรชั่น ออฟ แคลิฟอร์เนีย ซึ่งปัจจุบันคือบริษัท โมบิลอยส์ จำกัด โดยทำบัตรดังกล่าว ให้กับลูกค้าและพนักงานของบริษัทเพื่อนำไปชำระค่าน้ำมัน ต่อมาราวปี 1950 นายแฟรงค์ แมคนามารา ซึ่งเป็นนักธุรกิจเกิดล้มพกกระเป๋าสตางค์ติดตัวไปทานอาหารและไม่มีเงินจ่าย จึงคิดว่าถ้ามีบัตรพิเศษที่ใช้แทนเงินสดได้ก็จะดี จึงได้สร้างบัตรไดเนอร์สคลับขึ้นมา ซึ่งสามารถใช้ได้กับร้านอาหารต่าง ๆ ในกลุ่มเพื่อนเขา 200 คน โดยไม่ต้องพกเงินสด แต่ก็พัฒนาเรื่อย ๆ จนเป็นบัตรเครดิตในปัจจุบัน

ส่วนในแง่ของการคาดการณ์ราคาสินค้า ถ้าคาดว่าราคาจะสูงขึ้น ผู้บริโภคก็จะพากันไปซื้อสินค้ามากกว่าปกติ ก็คงไม่แปลกเพราะไม่มีใครอยากซื้อของแพง ลองนึกถึงว่า พอวันนี้ บริษัทน้ำมันประกาศว่า พรุ่งนี้ราคาน้ำมันจะปรับขึ้นอีก 80 สตางค์ต่อลิตร เราจะเห็นรถแท็กซี่ปั๊มเพื่อรอเติมน้ำมันกันตั้งแต่ววันนี้ หรือถ้าคาดว่าราคาสินค้าจะลดลง เช่น สิ้นเดือนนี้จะมีงาน MIDNIGHT SALE ห้างดังจะมีการนำสินค้าที่ห้อยดั่งมาลดราคากระหน่ำถึง 30 - 70% หลายคนก็คงชะลอการซื้อสินค้าที่ห้อยดั่งนั้นออกไปก่อนเพื่อรอซื้อในงานที่สามารถซื้อได้ถูกกว่า

สำหรับการคาดการณ์ปริมาณสินค้า ถ้าเรารู้ว่า จะเกิดน้ำท่วมใหญ่ หรือจะเกิดภาวะสงคราม แน่นอนว่า ปริมาณสินค้าที่ออกขายก็จะมีน้อยลง ผู้บริโภคก็จะแหกกันไปซื้อสินค้าเพื่อกักตุนไว้ก่อน การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคก็จะมาก

3. สินเชื่อเพื่อการบริโภค แม้ว่าผู้บริโภคจะมีรายได้ในขณะนี้ไม่พอจ่ายซื้อสินค้าและบริการ แต่ผู้บริโภคก็สามารถกู้ยืมโดยขอเงินสินเชื่อจากธนาคารเพื่อที่จะสามารถบริโภคสินค้าและบริการนั้น ๆ ได้ การบริโภคในปัจจุบันจึงสูงขึ้น แต่ผู้บริโภคก็มีภาระที่ต้องจ่ายเงินในอนาคต ทำให้ความสามารถในการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในอนาคตลดลง หรือเป็นการนำเงินในอนาคตมาจ่ายซื้อสินค้าเพื่อบริโภคในปัจจุบัน

4. อัตราดอกเบี้ย อัตราดอกเบี้ยส่งผลต่อทั้งผู้ออมและผู้กู้ โดยเมื่ออัตราดอกเบี้ยสูงขึ้น จูงใจให้คนออมเงินเพิ่มขึ้นและใช้จ่ายเพื่อการบริโภคน้อยลง ส่วนผู้กู้ก็จะกู้มาบริโภคน้อยลงเพราะอัตราดอกเบี้ย ซึ่งเป็นต้นทุนในการกู้ยืมสูงขึ้น (อ่านเพิ่มเติมได้จากกล่องความรู้ที่ 3 เรื่อง ความเชื่อมโยงของภาคเศรษฐกิจจริงและภาคการเงิน)

5. สนธิยอม หรือค่านิยมทางสังคม พังผืน ใดๆ อาจจะคล้ายกัน แต่ไม่ใช่สิ่งเดียวกัน เพราะค่านิยมทางสังคม คือ ความนิยมของคนส่วนมากในสังคมหนึ่ง ๆ ที่เป็นที่ยอมรับเป็นการทั่วไป เช่น แฟชั่นการแต่งตัวในแต่ละยุคสมัย แต่รสนิยม คือ ความชอบหรือไม่ชอบส่วนตัวของเรา ซึ่งก็ถูกกำหนดจากค่านิยมทางสังคมเพราะมนุษย์เป็น สัตว์สังคมที่มีพฤติกรรมเลียนแบบการบริโภคของคนในสังคมเดียวกัน ดังนั้น ถ้าค่านิยมทางสังคมให้ความสำคัญ กับวัตถุ ผู้บริโภคบางกลุ่มก็จะมุ่งใช้จ่ายซื้อสินค้าและบริการที่ฟุ่มเฟือยและมีราคาสูง ทำให้สังคมนั้นมีการบริโภค อยู่ในระดับสูง ขณะที่การออมต่ำ ยกตัวอย่าง เด็กนักเรียนชั้นประถมที่แข่งกันมีโทรศัพท์มือถือรุ่นใหม่ ๆ

ภาคครัวเรือนกับการออม

บุคคลหรือครัวเรือนจะมีการแบ่งสรรรายได้ของเขาระหว่างการบริโภคและการออม โดยส่วนที่เหลือจาก ใช้จ่ายเพื่อการบริโภค ก็คือ การออมนั่นเอง ดังนั้น การออมกับการบริโภคจึงมีความสัมพันธ์กัน ถ้าเรามีรายได้ อยู่ จำนวนหนึ่ง หากบริโภคมาก การออมก็จะน้อยลง ขณะที่บริโภคน้อย การออมก็จะมากขึ้น หรือเขียนอย่างง่าย ๆ ได้ว่า **รายได้ = การบริโภค + การออม**

เมื่อเราออมเงิน ก็เท่ากับเราเสียสละการบริโภคในวันนี้เพื่อไปใช้จ่ายในวันข้างหน้า ผลตอบแทนของการออม ในวันนี้ ก็คือ ดอกเบี้ยที่ได้รับ ดังนั้น การออมของคนเราจะมากหรือน้อยจึงขึ้นอยู่กับดอกเบี้ย นอกจากนี้ ยังขึ้นอยู่กับรายได้ (รายได้มาก ออมได้มาก) และการใช้จ่ายในการบริโภค (บริโภคมาก ออมน้อย)

เราทราบแล้วว่า รายได้ = การบริโภค + การออม คำถาม คือ เราจะบริโภคมามากกว่ารายได้ ได้หรือไม่

ถ้าหากเราบริโภคมามากกว่ารายได้ นั่นก็เท่ากับ **การออมติดลบ** ซึ่งก็คือ เราต้องไปกู้มานั่นเอง โดยอาจจะไปกู้คนอื่นมา หรือกู้ตัวเอง ซึ่งก็คือ การเอา เงินออมของตัวเองออกมาใช้ก่อน เราควรระวังก็ต่อเมื่อเราคิดว่า จะสามารถ ข้าราชการได้ในอนาคต และถ้าเรามีวินัยในการใช้เงิน เงินที่เรากู้อนั้น ควรต้องนำไปใช้จ่ายในสิ่งที่สามารถสร้างผลตอบแทนได้มากกว่าดอกเบี้ย เงินกู้ที่เราต้องจ่าย นั่นก็คือ ควรกู้เพียงเพื่อใช้จ่ายสำหรับลงทุนให้ได้ ผลตอบแทนนอกเงยกลับมา ไม่ควรกู้เพื่อบริโภค เนื่องจากการบริโภคเป็น การใช้จ่ายแล้วก็หมดไป

คำถามชวนคิด...?

ภาคครัวเรือนเป็นแหล่งเงินออมที่สำคัญ ของประเทศที่ภาคธุรกิจก็นำไปใช้ ในการลงทุน แล้วภาคธุรกิจมีการออม ด้วยหรือไม่ การออมในภาคธุรกิจได้แก่อะไร การออมในภาคธุรกิจ ได้แก่ ผลกำไร ที่เก็บไว้ (retained earnings) หรือก็คือ กำไรของธุรกิจที่เก็บสะสมไว้หลังจาก ที่จ่ายเงินปันผลให้กับผู้ถือหุ้นแล้ว

การบริโภค การออม กับผลที่มีต่อเศรษฐกิจ

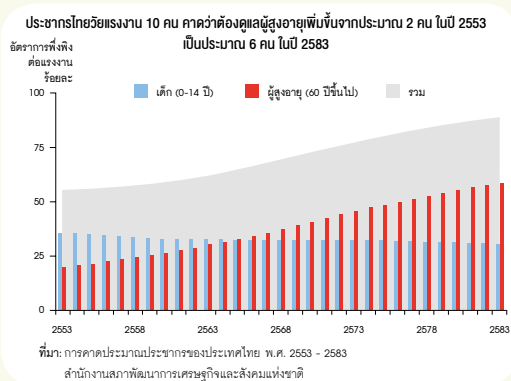
เมื่อการบริโภคของภาคครัวเรือนมากขึ้น ก็จะกระตุ้นให้ภาคธุรกิจทำการผลิตสินค้าและบริการมากขึ้น เกิดการลงทุนขยายการผลิต มีการใช้ปัจจัยการผลิตและเกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้น ทำให้คนมีรายได้เพิ่มขึ้น นั่นคือเศรษฐกิจเติบโต หรือรายได้ของคนในประเทศเพิ่มขึ้นนั่นเอง

ขณะที่การออมจะทำให้เศรษฐกิจเติบโตได้ในอนาคต เพราะการออมทำให้เรามีเงินเหลือเพื่อไปใช้ในการลงทุนมากขึ้น เมื่อเราลงทุนมากขึ้น อาทิ มีการซื้อเครื่องจักรเพิ่ม ขยายโรงงาน ก็จะทำให้เรามีความสามารถในการผลิตเพิ่มขึ้น เมื่อมีการผลิตมากขึ้น ก็จะส่งผลให้การจ้างงานเพิ่มขึ้น คนมีรายได้เพิ่มขึ้น บริโภคเพิ่มขึ้น และเศรษฐกิจจึงขยายตัว

การออมเป็นปัจจัยสำคัญต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ แต่อัตราการออมของไทยยังต่ำมากเมื่อเทียบกับอดีต และเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาค ยิ่งไปกว่านั้น ไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ หรือพูดให้เห็นภาพ ทุก 7 คน จะมีคนแก่ 1 คน โดยผู้สูงอายุมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ขณะที่ประชากรในวัยแรงงานมีแนวโน้มลดลงอย่างรวดเร็ว **การออมจึงมีความสำคัญมากขึ้น โดยเฉพาะเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายหลังเกษียณ**

อ่านเพิ่มเติมได้จากโครงการศึกษาด้านโครงสร้างเศรษฐกิจไทยที่มีนัยต่อการดำเนินนโยบายการเงิน เรื่อง “สังคมสูงวัยกับความท้าทายของตลาดแรงงานไทย” ได้ที่

* คำนียามจาก องค์การสหประชาชาติ

สังคมผู้สูงอายุ (aging society) คือ สังคมที่มีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 7 ของประชากรทั้งหมด

สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (aged society) คือ สังคมที่มีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 14 ของประชากรทั้งหมด

ภาคธุรกิจกับการลงทุน

การที่ภาคครัวเรือนซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้บริโภคต้องการบริโภคหรือจับจ่ายใช้สอยซื้อสินค้าและบริการ ทำให้อีกบุคคลหรือกลุ่มบุคคลหนึ่งในระบบเศรษฐกิจที่เราเรียกว่า **ภาคธุรกิจ** เห็นช่องทางในการแสวงหากำไร (profits) โดยนำเอาปัจจัยการผลิตต่าง ๆ มาผลิตสินค้าและบริการแล้วจำหน่ายให้กับผู้บริโภค

การผลิตที่เริ่มตั้งแต่การนำเอาปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ไปผ่านกระบวนการผลิตหรือกรรมวิธีในการผลิต จนกระทั่งออกมาเป็นสินค้าหรือบริการสำเร็จรูปเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคนั้น ก็มีการใช้กระบวนการผลิตตั้งแต่แบบง่าย ๆ ที่ไม่ต้องอาศัยเครื่องมือ และวิวัฒนาการมากนัก เช่น การทำนาปลูกข้าว เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น

ต่อมากระบวนการผลิตก็เริ่มมีการดัดแปลงเป็นผลผลิตใหม่ หรือเพื่อไม่ให้เกิดการเน่าเสีย ล้นเหลือ เช่น การนำผลไม้มาแปรรูป การนำฝ้ายมาทอเป็นผ้า การนำทางมะพร้าวมาผลิตไม้กวาด ซึ่งกระบวนการผลิตยังไม่ยุ่งยากซับซ้อนมากนัก อาจใช้คนแค่คนเดียวผลิตก็ได้ เช่น การผลิตไม้กวาดทางมะพร้าว ก็แค่เก็บทางมะพร้าว เอามาสานร้อยต่อกับด้ามก็เสร็จ ขายได้แล้ว จนมาถึงการผลิตสินค้าที่ซับซ้อนขึ้น และมีขั้นตอนกระบวนการมาก ต้องใช้คนที่มีความรู้ ทักษะ ความสามารถเฉพาะด้านตลอดจนเครื่องมือ เครื่องจักร เงินทุนจำนวนมากขึ้น เช่น การผลิตสับประรดกระป๋อง ไปจนถึงการผลิตรถยนต์ ซึ่งกระบวนการผลิตมีทั้งป้อนชิ้นส่วนเชื่อมประกอบตัวถัง ฟันสี ประกอบชิ้นส่วน ติดตั้งอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์และระบบไฟฟ้า และทดสอบคุณภาพ เป็นต้น ดังนั้น บางครั้งผู้ประกอบการคนเดียวอาจทำไม่ไหว จึงต้องแบ่งงานกันทำและเกิดเป็นห่วงโซ่อุปทาน (supply chain) เพื่อเชื่อมต่อการผลิตจากผู้ผลิตขั้นต้นไปจนถึงผู้ผลิตขั้นสุดท้าย

เสริมความรู้

การผลิตสินค้าอย่างหนึ่งกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมการผลิตต่อเนื่อง **ผ่านทางผลเชื่อมโยง (linkages) ต่าง ๆ** ทั้งในลักษณะ**ความเชื่อมโยงของการผลิตไปข้างหน้า (forward linkage)** คือ ผลที่กระตุ้นให้เกิดการขยายตัวในกิจกรรมการผลิตอื่นที่ใช้ผลผลิตของกิจกรรมนี้เป็นวัตถุดิบในการผลิต ตัวอย่างเช่น การผลิตอุตสาหกรรมกระดาษและเยื่อกระดาษ ก่อให้เกิดการผลิตสิ่งพิมพ์และบรรจุภัณฑ์ การผลิตไม้แปรรูปก่อให้เกิดการผลิตเฟอร์นิเจอร์ ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไม้ที่ใช้ในครัวเรือน

ลักษณะ**ความเชื่อมโยงของการผลิตไปข้างหลัง (backward linkage)** หรือผลที่กระตุ้นให้เกิดการขยายตัวในกิจกรรมการผลิตที่ผลิตวัตถุดิบป้อนกิจกรรมนี้ ตัวอย่างเช่น การผลิตรถยนต์ ก่อให้เกิดการผลิตชิ้นส่วนรถยนต์ ต่อเนื่องมาด้วยการผลิตยางพลาستيك โลหะ เป็นต้น

อุตสาหกรรมเดียวสามารถมีทั้ง **backward linkage** และ **forward linkage** ตัวอย่างเช่น อุตสาหกรรมสิ่งทอ จะมี **backward linkage** เป็นอุตสาหกรรมการเกษตรปลูกหม่อน เลี้ยงไหม ส่วน **forward linkage** ก็คือ ธุรกิจแฟชั่น เสื้อผ้า กระเป๋า หรือเครื่องประดับ ตกแต่งต่าง ๆ

นอกจากนี้ ยังมีการร่วมมือในลักษณะเครือข่ายลอจิสติกส์ (logistics network) เพื่อให้การเคลื่อนย้ายสินค้าเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีระบบสามารถส่งมอบได้ทันเวลา (just in time) และช่วยลดต้นทุนการขนส่งและการบริหารจัดการ โดยเครือข่ายลอจิสติกส์จะเกี่ยวข้องตั้งแต่การขนส่งและเคลื่อนย้ายสินค้า การจัดเก็บ และการกระจายสินค้าจากแหล่งที่ผลิต (source of origin) ไปยังแหล่งที่มีความต้องการ (source of consumption)

เมื่อความต้องการบริโภคสินค้าและบริการมากขึ้น ภาคธุรกิจจำเป็นต้องขยายกำลังการผลิต ประกอบกับเมื่อเวลาผ่านไป กระบวนการผลิตก็จะมีมากขึ้นเรื่อยๆ และมีเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อให้สามารถผลิตสินค้าและบริการต่างๆ ได้มากขึ้นโดยมีต้นทุนการผลิตที่ต่ำลง หรือเป็นการเพิ่มศักยภาพการผลิต เหล่านี้จึงทำให้เกิดการลงทุน (investment) หรือในทางเศรษฐศาสตร์จะหมายถึง การเพิ่มปัจจัยการผลิตประเภททุน เช่น การสร้างโรงงาน โกดัง ซื้อเครื่องมือเครื่องจักรใหม่ เป็นต้น นอกจากนี้ยังรวมถึงส่วนเปลี่ยนแปลงในสินค้าคงเหลือ (change in inventories)

สินค้าคงเหลือ คือ สินค้าสำเร็จรูป หรือสินค้าที่อยู่ระหว่างขั้นตอนการผลิต ตลอดจนวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต โดยปกติแล้ว ธุรกิจก็จะมีสินค้าคงเหลือไว้เพื่อให้การผลิตหรือการขายสามารถดำเนินไปได้อย่างราบรื่น แต่การมีสินค้าคงคลังมากเกินไปอาจทำให้ต้นทุนการเก็บรักษาสูง สินค้าเสื่อมสภาพ หรือล้าสมัย นอกจากนี้ ยังสูญเสียโอกาสในการนำเงินที่จมอยู่กับสินค้าคงคลังนี้ไปหาประโยชน์ในด้านอื่น ๆ แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าธุรกิจมีสินค้าคงคลังน้อยเกินไป ก็อาจประสบปัญหาสินค้าขาดแคลนไม่เพียงพอ เสียโอกาสในการขายสินค้าให้แก่ลูกค้า และหากสิ่งที่ขาดแคลนนั่นเป็นวัตถุดิบที่สำคัญ การผลิตและการขายก็อาจต้องหยุดชะงัก ส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจได้ ดังนั้น ธุรกิจจึงต้องมีการจัดการสินค้าคงคลังของตนให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม อย่างไรก็ดี ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง อาจจะมีการผลิตสินค้ามากกว่าที่ขายได้ หรือผลิตแล้วขายไม่ออก/ขายไม่หมด มีวัตถุดิบเหลือตกค้าง ก็จะทำให้สินค้าคงเหลือเพิ่มขึ้น ขณะที่ถ้าขายสินค้าได้มากกว่าที่ผลิตได้ ก็จะเป็นการดึงเอาสินค้าออกมาขาย และมีการใช้วัตถุดิบในการผลิตค่อนข้างมาก สินค้าคงเหลือก็จะลดลง

คำถามชวนคิด...?

ภาคธุรกิจเป็นภาคที่ทำให้เกิดกิจกรรมการลงทุน แล้วภาคครัวเรือนลงทุนได้หรือไม่ การลงทุนในภาคครัวเรือนได้แก่อะไร

การลงทุนในภาคครัวเรือน ก็ได้แก่ การซื้อบ้านใหม่ เพราะเราถือว่า บ้านเป็นสินทรัพย์อย่างหนึ่ง หากเจ้าของอยู่เอง ก็จะทำให้ประหยัดค่าเช่าในการไปเช่าที่อื่นอยู่ หรือหากให้ผู้อื่นเช่า ก็จะได้ค่าเช่ามาเป็นรายได้ การซื้อบ้านจึงเป็นการลงทุนอย่างหนึ่งของภาคครัวเรือน

สำหรับการซื้อที่ดินเพื่อเก็งกำไร ซื้อหุ้น ฝากเงินธนาคาร ซื้อพันธบัตรรัฐบาล เหล่านี้เป็นการลงทุนทางการเงิน (financial investment) ซึ่งไม่ถือว่าเป็นการลงทุนในทางเศรษฐศาสตร์ เพราะเป็นเพียงแค่การเปลี่ยนมือผู้ถือหลักทรัพย์ ไม่ทำให้เกิดผลิตสินค้าและบริการได้เพิ่มขึ้น เราคงเคยได้ยินว่า วิกฤติการณ์ต้มยำกุ้ง ส่วนหนึ่งเกิดจากการนำเงินทุนไปใช้ในกิจกรรมที่ไม่ช่วยให้เกิดการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตเพื่อให้ผลผลิตมีปริมาณหรือมูลค่าสูงขึ้น เช่น การเก็งกำไรที่ดิน หุ่น จ้างอยู่ว่าการเก็งกำไรที่ดิน หรือหุ้น ทำให้ราคาที่ดิน/หุ้นสูงขึ้นเรื่อย ๆ แม้เจ้าของจะมีรายได้เพิ่มขึ้นมากมายจากการขายสินทรัพย์เหล่านี้ แต่ก็ไม่ได้มีผลผลิตเพิ่มขึ้นมา

เช่นเดียวกับการซื้อเครื่องมือเครื่องจักรที่ใช้แล้ว สิ่งก่อสร้างมือสองของภาคธุรกิจ ก็จะไม่นับเป็นการลงทุนทางเศรษฐศาสตร์ เพราะเป็นเพียงการเปลี่ยนมือผู้ถือกรรมสิทธิ์เท่านั้น ทั้งนี้ การลงทุนได้นับไปแล้วเมื่อตอนซื้อครั้งแรก ดังนั้น การซื้อเครื่องมือเครื่องจักรที่ใช้แล้ว สิ่งก่อสร้างมือสองจึงไม่นำมารวมในการคำนวณผลผลิตมวลรวมประชาชาติ หรือ GDP อีกด้วย

ดังนั้น การที่สินค้าคงเหลือเพิ่มขึ้นหรือลดลงนั้น เราถือว่าเป็นส่วนเปลี่ยนแปลงในสินค้าคงเหลือ โดยหากสินค้าคงเหลือเพิ่มขึ้น ส่วนเปลี่ยนแปลงในสินค้าคงเหลือก็จะเป็นบวก ขณะที่สินค้าคงเหลือลดลง ส่วนเปลี่ยนแปลงสินค้าคงเหลือก็จะเป็นลบ ซึ่งเราถือว่า ส่วนเปลี่ยนแปลงในสินค้าคงเหลือเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการลงทุน โดยหากส่วนเปลี่ยนแปลงในสินค้าคงเหลือเป็นบวก รายจ่ายลงทุนก็จะเพิ่มขึ้น ในทางตรงข้าม หากส่วนเปลี่ยนแปลงในสินค้าคงเหลือเป็นลบ รายจ่ายลงทุนก็จะลดลง

ปัจจัยที่กำหนดการลงทุน

ถ้าถามผู้ประกอบการว่า ในการตัดสินใจลงทุนนึกถึงอะไรเป็นอย่างแรก เขาคงตอบได้ในทันทีว่า ต้องคิดถึงผลตอบแทนที่จะได้รับ (returns) ว่า คຸ້ມคຸ້ມกับเงินที่ลงทุนไปหรือไม่ ซึ่งก็คือ กำไรนั่นเอง แต่นอกจากกำไรแล้วยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่ต้องพิจารณาอีก โดยทั่วไปแล้ว ปัจจัยที่กำหนดการลงทุน ได้แก่

1. กำไรที่คาดว่าจะได้รับ (expected profit) ในการลงทุน ภาคธุรกิจต้องคิดถึงผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับจากการลงทุนว่าคຸ້ມกับเงินที่ลงทุนหรือไม่ หากคาดว่าผลตอบแทนมากกว่าต้นทุนที่ลงทุนไปก็จะได้กำไร ซึ่งเป็นแรงจูงใจให้ตัดสินใจลงทุนเพิ่มขึ้น แต่ตรงกันข้าม หากคาดว่าผลตอบแทนจะน้อยกว่าต้นทุน ก็คงไม่มีใครยอมลงทุน

2. อัตราดอกเบี้ย (interest rate) เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยเป็นค่าตอบแทนที่ต้องจ่ายให้เจ้าของเงินทุน หรือเป็นต้นทุนค่าเสียโอกาส (จากการที่ไม่ได้นำไปลงทุนอย่างอื่น) รายจ่ายดอกเบี้ยจึงเป็นส่วนหนึ่งของต้นทุนการผลิตของผู้ประกอบการ ดังนั้น ถ้าอัตราดอกเบี้ยสูง การลงทุนก็จะลดลง แต่ถ้าอัตราดอกเบี้ยต่ำ การลงทุนก็จะเพิ่มขึ้น

3. ราคาปัจจัยการผลิต ผู้ประกอบการตัดสินใจลงทุนก็เพื่อให้สามารถผลิตสินค้าและบริการได้มากขึ้น ดังนั้น หากราคาปัจจัยการผลิตสูงขึ้น กำไรจากการผลิตสินค้าและบริการก็จะน้อยลง ก็จะทำให้การลงทุนลดลงตามไปด้วย

4. ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เป็นปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญต่อการลงทุนในปัจจุบันและอนาคต ทุกวันนี้กระบวนการผลิตนับวัน ๆ ก็ยิ่งจะมีความซับซ้อนมากขึ้น จึงต้องมีการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อผลิตสินค้าให้มีความทันสมัยมากขึ้น หรือมีผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ออกมา ทั้งนี้ก็เพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขัน และเป็นผู้นำตลาด

5. นโยบายของรัฐบาลและเสถียรภาพทางการเมือง นับว่ามีส่วนสำคัญ ไม่แพ้ปัจจัยอื่นๆ กล่าวคือ นโยบายของรัฐบาล ทั้งทางด้านภาษี การส่งเสริม การลงทุน นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรม ล้วนมีผลต่อการลงทุน ทั้งนี้ ทิศทางนโยบายที่ชัดเจนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการตัดสินใจลงทุนของผู้ประกอบการ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด ก็คือ นโยบายการส่งเสริมการใช้ รถยนต์ไฟฟ้า ซึ่งผู้ผลิตต้องมีการปรับตัวและลงทุนครั้งใหญ่ตั้งแต่ต้นน้ำ อย่างผู้ผลิตเหล็ก พลาสติก แบตเตอรี่ ไปจนถึงระบบปลายทาง เช่น ระบบ ลิฟต์ ซึ่ง ศูนย์บริการหลังการขาย หากนโยบายของรัฐบาลไม่มีความชัดเจน ก็จะทำให้เกิดความล่าช้าและอาจสูญเสียโอกาสในการเป็นผู้นำด้านรถยนต์ ไฟฟ้าในภูมิภาคอีกด้วย

6. ความไม่แน่นอนของแนวโน้มเศรษฐกิจ อาทิ ระดับราคาสินค้าโดยรวม สูงขึ้นและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้ภาคธุรกิจไม่สามารถคาดการณ์ ต้นทุนและยอดขายในอนาคตได้อย่างถูกต้องจึงทำให้ภาคธุรกิจไม่กล้าลงทุน (อ่านเพิ่มเติมในหัวข้อ “เงินเฟ้อ” ในบทที่ 8)

การลงทุนกับผลที่มีต่อเศรษฐกิจ

เราทราบแล้วว่า การลงทุนเป็นการเพิ่มความสามารถหรือศักยภาพ ในการผลิตให้สูงขึ้น ทำให้ผลิตได้มากขึ้น ซึ่งก็จะมีการใช้ปัจจัยการผลิต มากขึ้นด้วย ส่งผลให้เจ้าของปัจจัยการผลิตมีรายได้มากขึ้น ซึ่งก็จะทำให้ ความสามารถหรืออำนาจซื้อสูงขึ้นตามไปด้วย จึงมีการใช้จ่ายเพื่อการบริโภค มากขึ้น ส่งผลให้เศรษฐกิจขยายตัว หรือรายได้ของประเทศเพิ่มขึ้น และ ยิ่งไปกว่านั้น การบริโภคที่มากขึ้น ยังทำให้ภาคธุรกิจขายสินค้าได้มากขึ้น ภาคธุรกิจที่มีกำไรมากขึ้น ก็จะลงทุนเพิ่มขึ้นต่อเนื่องไปอีกนั่นเอง

การลงทุนโครงสร้างพื้นฐานของ รัฐบาลไม่ว่าจะเป็นถนน รถไฟฟ้า รถไฟรางคู่ สนามบิน ก็มีผลช่วย กระตุ้นให้เกิดการลงทุนของ ภาคเอกชนได้ด้วย เพราะทำให้ต้นทุน ค่าขนส่งและลอจิสติกส์ของ ภาคเอกชนลดลง รวมทั้งสร้าง ความต้องการที่อยู่อาศัยให้กับ ผู้บริโภคด้วย สืบเนื่องจาก คอนโดมิเนียมที่ผูกติดไปหมด ตามแนวรถไฟฟ้า จึงทำให้ การลงทุนของภาคเอกชนคึกคัก ไม่เฉพาะแต่ธุรกิจสังหาริมทรัพย์ ยังรวมถึงธุรกิจก่อสร้าง อุตสาหกรรมวัสดุก่อสร้าง อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์ อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า

ธนาคารแห่งประเทศไทยมีการสำรวจความเชื่อมั่นของภาคธุรกิจทุกเดือนทั้งในส่วนความเชื่อมั่นในผลประกอบการ คำสั่งซื้อ การผลิต การลงทุน การจ้างงาน และต้นทุนการผลิต โดยครอบคลุมทุกประเภทธุรกิจทั้งภาคการผลิต ภาคการค้า ก่อสร้าง ขนส่ง และภาคบริการอื่น ๆ รวมแล้วกว่า 1,000 ราย ซึ่งจะทำให้มั่นใจและสามารถประเมินภาพเศรษฐกิจได้อย่างถูกต้องมากขึ้น ทั้งนี้ ก็เพราะความเชื่อมั่นของภาคธุรกิจที่ดีขึ้นหรือแย่ลงจะเป็นตัวกำหนดทิศทางการลงทุนในระยะต่อไป ซึ่งการลงทุนถือเป็นสิ่งสำคัญในการเพิ่มความสามารถในการผลิตของประเทศในระยะยาว

ปัจจุบัน เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทมากขึ้น และอาจส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรง (disrupt) ต่อผลิตภัณฑ์เดิมในตลาด หรือที่เราได้ยินกันว่า disruptive technology ซึ่งก็คือ นวัตกรรมหรือเทคโนโลยีที่สร้างตลาดและมูลค่าให้กับตัวผลิตภัณฑ์ที่ใช้เทคโนโลยี ซึ่งจะช่วยให้คุณภาพ ประสิทธิภาพของกระบวนการผลิตดีขึ้น ทำให้ต้นทุนการผลิต หรือราคาของผลิตภัณฑ์ถูกลง สามารถตอบโจทย์ผู้บริโภคอย่างเรา ๆ ได้มากขึ้น และเปลี่ยนโมเดลธุรกิจและรูปแบบการแข่งขัน

จริง ๆ แล้ว กระบวนการที่เทคโนโลยีใหม่ disrupt ผลิตภัณฑ์เดิม ๆ ไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่เคยเกิดขึ้นมาแล้ว classic case ที่ทั่วโลกต่างพูดถึง คือ กล้องถ่ายรูปโกดัก (Kodak) ในตลาดกล้องฟิล์มที่ใหญ่ที่สุดในโลกที่ถูกเทคโนโลยีกล้องดิจิทัล disrupt และต่อมา กล้องดิจิทัลก็ถูก disrupt โดยกล้องที่มีขนาดเล็กจากโทรศัพท์มือถือ จะเห็นได้ว่า แนวโน้มของ disruptive technology มีมาต่อเนื่องและเร็วมากขึ้นเรื่อย ๆ ในปัจจุบัน เทคโนโลยี autonomous vehicles หรือยานยนต์ไร้คนขับ ก็เป็นอีกหนึ่งเทคโนโลยีที่ถูกจับตามองที่จะมา disrupt อุตสาหกรรมยานยนต์ ฉะนั้นหากธุรกิจไม่ปรับตัวทำให้ทันเทคโนโลยี โดยเพิ่มการลงทุน ก็คงเหลือเพียงแค่ซื้อให้คนรุ่นหลังจกจ่ายอย่าง Kodak เป็นแน่

ผลตอบแทนสูงเกินตัวทวีคูณ : ลงทุนได้มากกว่าที่ลงทุน

การลงทุนจะทำให้กิจกรรมและรายได้ในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น มากกว่าเม็ดเงินที่ลงทุนในตอนแรกผ่านการทำงานของตัวทวีคูณ (multiplier) โดยเมื่อมีการลงทุนของภาคธุรกิจจะทำให้มีการใช้เงินต่อไปอีกหลายระลอก

multiplier

คุณเคยได้ยินเพลงโฆษณาทางโทรทัศน์ ของธนาคารแห่งหนึ่งหรือไม่

เงินกำลังจะหมุนไป กำลังจะหมุนไป ให้ชุมชน

[เจ้าของโรงงาน] ด้วยเงินก้อนนี้ อะ

ผมจะมีโรงงานใหม่ (ทั้งยาว ทั้งใหญ่)

ทันสมัย สร้างรายได้ให้ขยายผล (ขยายผล ขยายผล)

อะ เสร็จแล้วหนา จ่ายค่ารับเหมา

[ผู้รับเหมา] เราได้เงินมา

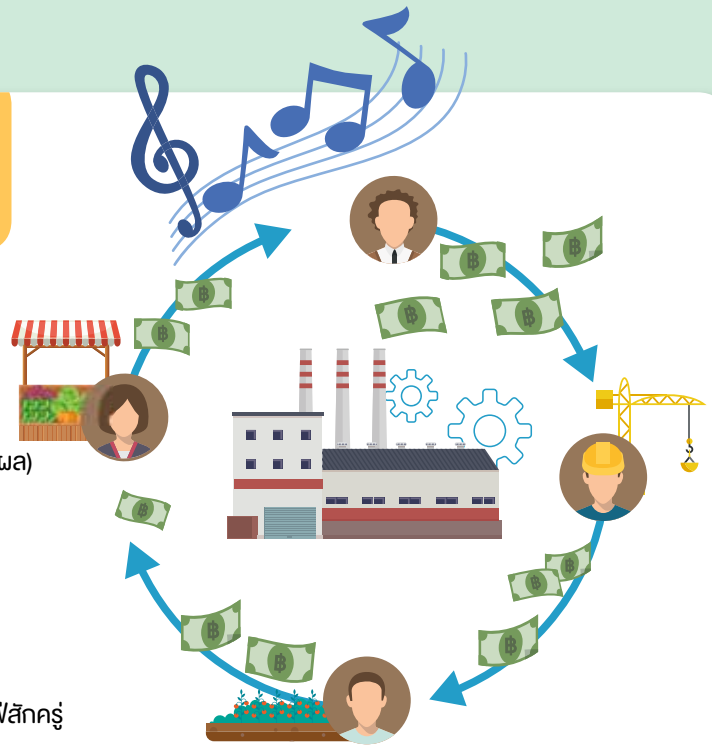
ไม่รอช้า รับจ่ายค่าวัสดุทันใด

เงินกำลังจะหมุนไป กำลังจะหมุนไป ให้ชุมชน

[เจ้าของ] อี... ได้เงินแล้ว จะขอจะจะไปเที่ยวคาเฟ่สักครู่

[เมียเจ้าของ] จู๊ฮุกกู อามานี้แม่ แม่จะเปิดสวนอาหาร (อาหาร อาหาร)

กิจการดี มีเงินจ่ายให้คนงาน

[คนขายผัก] ประทานโทษครับ ผมมารับคำสั่งפקครับ

เงินกำลังจะหมุนไป กำลังจะหมุนไป ให้ชุมชน

[คนขายผัก] ด้วยเงินก้อนนี้ ผมจึงมีรถคันใหม่ (รถใหม่ รถใหม่)

แถมเหลือจ่ายให้ปากทอง เจ้าของสวน

[เจ้าของสวน] ได้เงินมา ไม่รอช้า พาลูกไปร้านยายจวน

ชำระด่วนที่เซ็นไว้

[ลูกสาว] แม่ หนูอยากได้ปลากระป๋อง

เงินกำลังจะหมุนไป กำลังจะหมุนไป ให้ชุมชน

เงินกำลังจะหมุนไป กำลังจะหมุนไป ให้ชุมชน

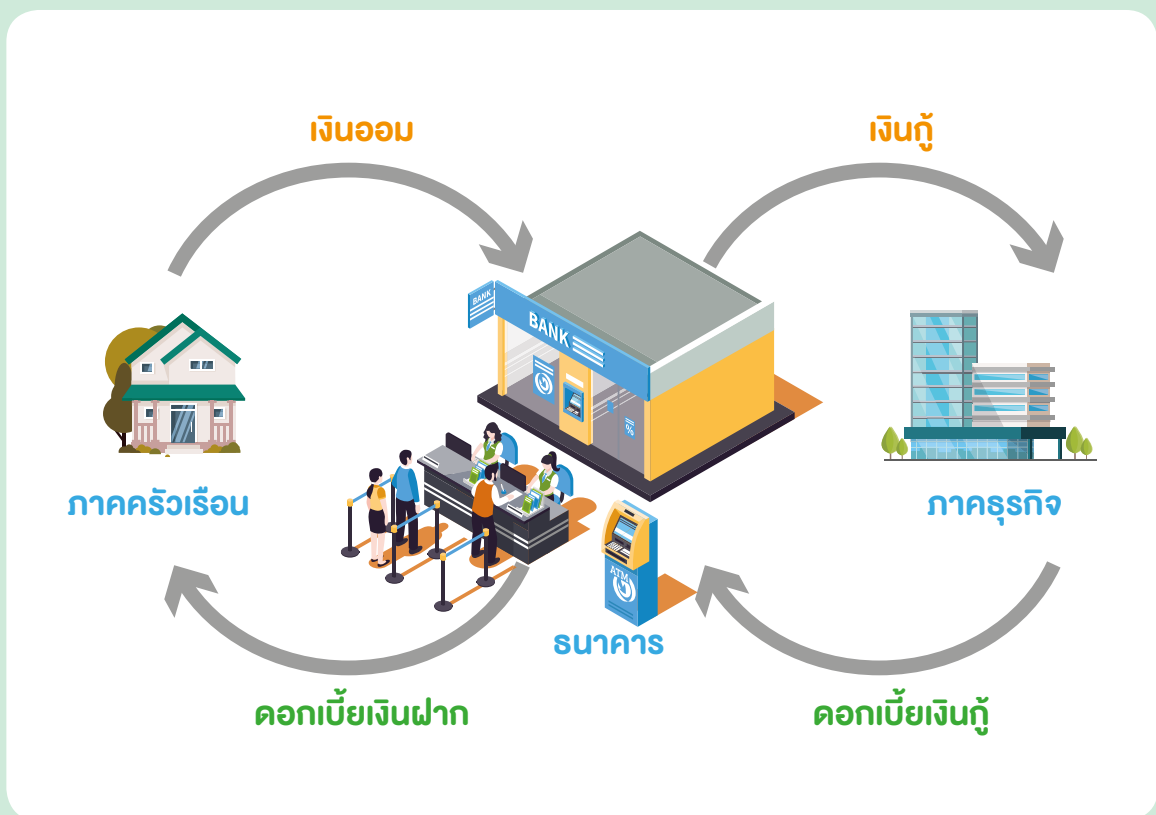
จากเพลง ๆ นี้ ทำให้เราเห็นว่า ด้วยเงินก้อนเดียวกันที่เจ้าของโรงงานลงทุนเพื่อสร้างโรงงาน ไม่ได้ทำให้เกิดการลงทุนเฉพาะโรงงานเท่านั้น แต่ยังได้การลงทุนอย่างอื่นเพิ่มเติมด้วย อาทิ ได้สวนอาหาร ได้รถคันใหม่ จึงเห็นได้ว่า การลงทุนของธุรกิจหนึ่งจะก่อให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจมากกว่าแค่การลงทุนครั้งแรกนั้นอย่างเดียว ซึ่งเราเรียกเหตุการณ์อย่างนี้ว่า “ผลของตัวทวีคูณ (multiplier effect)”

เงินที่ลงทุนมาจากไหน

ภาคธุรกิจก็อาจใช้เงินออมจากผลกำไรที่เก็บไว้มาลงทุน หรืออาจจะขอกู้ยืมจากผู้มีเงินออมซึ่งก็คือ ภาคครัวเรือนนั่นเอง เพราะเราทราบแล้วว่าภาคครัวเรือนเป็นแหล่งเงินออมที่สำคัญ แล้วภาคธุรกิจทราบได้อย่างไรว่าครัวเรือนไหนมีเงินออมพอที่จะให้กู้ได้ หรือพูดง่าย ๆ คือ ผู้กู้กับผู้ขอกู้จะมาเจอกันได้อย่างไร คำตอบก็ไม่ยาก คือ ผู้กู้กับผู้ขอกู้จะพบกันได้ผ่านตัวกลางที่เรียกว่า **ภาคการเงิน** นั่นจึงเป็นที่มาว่า ทำไมเราจึงต้องมีธนาคารและสถาบันการเงินต่าง ๆ เป็นตัวกลางระหว่างผู้กู้และผู้ให้กู้ โดยระดมเงินออมจากผู้ให้กู้ไปให้แก่ผู้กู้หรือผู้ที่ต้องการเงินเพื่อการลงทุนดำเนินธุรกิจ ดังนั้น จึงเกิดการเชื่อมโยงของภาคเศรษฐกิจที่มีการผลิตสินค้าและบริการ หรือเราเรียกว่า **ภาคเศรษฐกิจจริง** กับ **ภาคการเงิน**

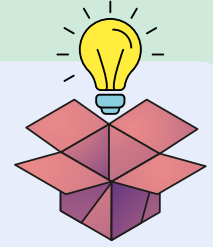
เสริมความรู้

จริง ๆ แล้วเงินลงทุน ยังมาจากการกู้ต่างประเทศ หรือต่างประเทศนำเงินมาลงทุนในประเทศเราก็ได้ (อ่านเพิ่มเติมในบทที่ 7)

กล่องความรู้ที่ 4

ความเชื่อมโยงของภาคเศรษฐกิจจริงและภาคการเงิน

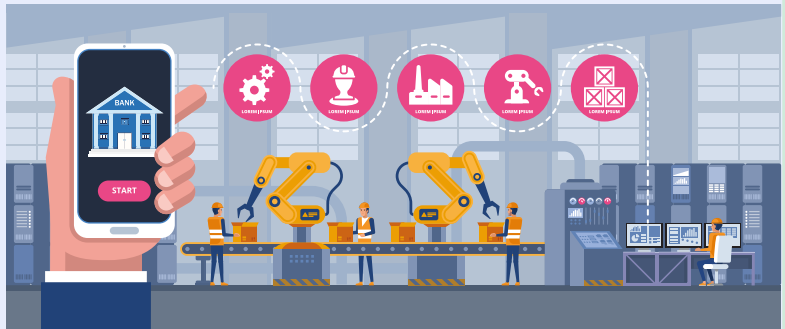
ในระบบเศรษฐกิจนั้นแบ่งคร่าว ๆ เป็น 2 ส่วน คือ (1) ภาคเศรษฐกิจจริง และ (2) ภาคการเงิน โดยภาคเศรษฐกิจจริงที่ได้ยินกันคุ้นหูว่า “real sector” นั้น ก็คือ ภาคเศรษฐกิจที่มีการผลิตสินค้าและบริการจากผู้ประกอบการที่ใช้วัตถุดิบและปัจจัยการผลิตต่าง ๆ อาทิ แรงงาน ที่ดิน และทุน มาผสมผสานหรือผ่านกระบวนการผลิตเป็นสินค้าและบริการ และมีกลไกราคาเป็นตัวตัดสินว่าธุรกิจจะผลิตอะไร ใช้อย่างไร ผลิตอย่างไร และจำหน่ายให้กับใคร อย่างที่เราได้กล่าวมาข้างต้น ขณะที่ภาคการเงินเป็นเหมือนตัวหล่อลื่นกิจกรรมในภาคเศรษฐกิจจริงเพราะเป็นภาคเศรษฐกิจที่ทำหน้าที่เป็นตัวกลางเกี่ยวกับธุรกรรมด้านการเงินระหว่างผู้กู้และผู้ให้กู้ โดยระดมเงินออมจากผู้ให้กู้ไปให้แก่ผู้ที่ต้องการเงินไปเพื่อการบริโภคหรือเพื่อการลงทุนดำเนินธุรกิจ ซึ่งคนที่ทำหน้าที่เป็นตัวกลางที่ว่านี้ ก็คือ สถาบันการเงิน แต่ไม่ใช่เฉพาะธนาคารเท่านั้น บริษัทเงินทุน สหกรณ์ หรือแม้แต่โรงรับจำนำก็ทำหน้าที่นี้ได้

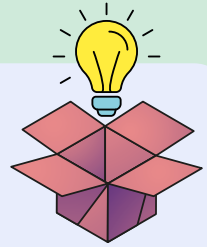
หากเปรียบภาคเศรษฐกิจจริงเหมือนกับร่างกายของคนเรา และภาคการเงินเปรียบเสมือนกับระบบเลือดที่ไหลเวียนหล่อเลี้ยงร่างกาย ถ้าการไหลเวียนของเลือดไม่ดี เกิดติดขัด ร่างกายของคนเราก็แย่ตามไปด้วยเช่นกัน หากภาคการเงินมีปัญหา ก็จะมีผลต่อการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของภาคเศรษฐกิจจริงด้วย เหมือนที่หลายคนอาจเคยได้ยินในช่วงวิกฤติการเงินโลกในปี 2551 นั้น จุดเริ่มต้นมาจากปัญหาในภาคการเงินในสหรัฐฯ ที่มีปัญหาขาดสภาพคล่อง และได้ขยายผลกระทบจากภาคการเงินสู่ภาคเศรษฐกิจจริง การจับจ่ายใช้สอยชะลอลง สินเชื่อของภาคธุรกิจตึงตัว (สถาบันการเงินไม่ต้องการหรือไม่อยากปล่อยกู้ให้กับภาคธุรกิจ) ภาคธุรกิจจึงต้องลดการผลิต และปลดคนงานจำนวนมาก ซึ่งนอกจากส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจสหรัฐฯ แล้ว ยังส่งผลให้เศรษฐกิจการค้าโลกถดถอยตามไปด้วย จะเห็นว่า ภาคการเงินมีความสำคัญต่อภาคเศรษฐกิจจริง และทั้งสองภาคนี้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงต่อกันอย่างแยกไม่ออก

การเชื่อมโยงจากภาคการเงินไปสู่ภาคเศรษฐกิจจริง

เราทราบจากในบทก่อน ๆ แล้วว่า ดอกเบี้ยถือเป็นต้นทุนค่าเสียโอกาสอย่างหนึ่ง เพราะหากเรานำเงินไปลงทุนในหุ้นก็จะเสียโอกาสที่จะได้รับดอกเบี้ยจากการฝากธนาคาร ดังนั้น ต้นทุนค่าเสียโอกาสในการลงทุนในที่นี้จึง

หมายถึงดอกเบี้ยที่ควรจะได้รับ ซึ่งดอกเบี้ยนี้เองที่เป็นผลตอบแทนที่ให้กับผู้ให้กู้หรือผู้ออมเงินที่ยอมเสียสละการบริโภคในปัจจุบัน ขณะที่ดอกเบี้ยก็เป็นต้นทุนที่ผู้กู้หรือผู้ลงทุน (ภาคธุรกิจ) ต้องจ่าย โดยมีธนาคารหรือสถาบันการเงินที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงกิจกรรมการออมและการลงทุนระหว่างผู้ออมและผู้ลงทุนเข้าด้วยกัน

กล่องความรู้ที่ 4 (ต่อ)

ความเชื่อมโยงของภาคเศรษฐกิจจริงและภาคการเงิน

เมื่ออัตราดอกเบี้ยสูงขึ้น สิ่งที่เกิดขึ้น คือ คนก็ย้งนำเงินที่หามาได้ไปฝากธนาคาร หรือออมเงินเพิ่มขึ้น เพราะด้วยเงินเท่าเดิม แต่ตอนนี้ได้ดอกเบี้ยตอบแทนเพิ่มขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้จึงเท่ากับว่าเงินที่เหลือสำหรับการบริโภค ณ ตอนนั้น ลดลงด้วย ในขณะเดียวกัน ในส่วนของภาคธุรกิจซึ่งเป็นผู้กู้ เมื่ออัตราดอกเบี้ยสูงขึ้น นั้นหมายความว่า เรามีต้นทุนในการกู้เงินเพื่อไปลงทุนสูงขึ้น ซึ่งภาคธุรกิจเองก็อาจจะไม่อยากจะกู้เพราะมีความเสี่ยงที่ว่า โครงการที่ลงทุนอาจให้ผลตอบแทนต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยที่กู้มา นอกจากการลงทุนของภาคธุรกิจที่ลดลงแล้ว ยังรวมถึงการกู้เพื่อบริโภคสินค้าคงทนของผู้บริโภคที่ลดลงด้วย เช่น รถยนต์ บ้าน ฯลฯ ดังนั้น การที่อัตราดอกเบี้ยสูงขึ้น จึงทำให้การออมเพิ่มขึ้น ขณะที่การบริโภคและการลงทุนก็จะลดลง ทำให้เศรษฐกิจจะชะลอ

ในทางตรงกันข้าม **เมื่ออัตราดอกเบี้ยลดลง** คนก็ย่อมไม่อยากจะฝากเงินไว้ที่ธนาคาร หรือออมเงินลดลง เพราะได้รับผลตอบแทนน้อยลง จึงนำเงินไปใช้สำหรับการบริโภคมากขึ้นเพราะต้นทุนของการบริโภคถูกลง ในส่วนของภาคธุรกิจ เมื่ออัตราดอกเบี้ยลดลง โครงการบางอย่างก็อาจคุ้มทุนที่จะดำเนินการหรือมีความน่าสนใจที่จะลงทุนมากขึ้นเพราะต้นทุนการกู้ยืมถูกลง การลงทุนของภาคธุรกิจจึงเพิ่มขึ้น ดังนั้น การที่อัตราดอกเบี้ยลดลง จึงทำให้การออมลดลง ขณะที่การบริโภคและการลงทุนเพิ่มขึ้น ส่งผลทำให้การขยายตัวทางเศรษฐกิจเร่งตัวขึ้น

เราเห็นแล้วว่า การเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยในภาคการเงินมีผลต่อการใช้จ่ายของภาคครัวเรือน และการลงทุนของภาคธุรกิจ ซึ่งจะมีผลต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ อัตราดอกเบี้ยจึงเป็นเครื่องมือหลักในการดำเนินนโยบายการเงินของแบงก์ชาติเพื่อทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจไม่ว่าจะเป็นการผลิต การบริโภค การค้า และการลงทุนเพิ่มขึ้นหรือลดลง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการจ้างงาน การขยายตัวทางเศรษฐกิจและอัตราเงินเฟ้อในที่สุด (จะกล่าวถึงในบทที่ 9 หัวข้อ “นโยบายการเงิน”)

กิจกรรมทดสอบความเข้าใจ

ภาคครัวเรือนและภาคธุรกิจมีบทบาทในระบบเศรษฐกิจอย่างไร เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายของสองภาคนี้จะมีผลอย่างไรต่อเศรษฐกิจ

- ระบบเศรษฐกิจแบบปิดที่มีภาคครัวเรือนและภาคธุรกิจ โดยภาคครัวเรือนจะมีบทบาทในระบบเศรษฐกิจผ่านการบริโภคและเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ขณะที่ภาคธุรกิจจะมีบทบาทในระบบเศรษฐกิจผ่านการผลิตและการลงทุน
- การบริโภคของภาคครัวเรือนขึ้นกับหลายปัจจัย อาทิ ระดับรายได้ การคาดการณ์รายได้ ราคาและปริมาณสินค้าในอนาคต การเข้าถึงสินเชื่อและอัตราดอกเบี้ย รสนิยมผู้บริโภค
- การลงทุนของภาคธุรกิจขึ้นอยู่กับกำไรที่จะได้รับจากการลงทุน อัตราดอกเบี้ย ราคาปัจจัยการผลิต เทคโนโลยี รวมถึงนโยบายของรัฐบาล
- การบริโภคและการลงทุนมีผลต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจผ่านผลของตัวทวีคูณ
- ภาคเศรษฐกิจจริงและภาคการเงินมีความเชื่อมโยงต่อกัน โดยภาคการเงินเป็นเหมือนตัวหล่อลื่นกิจกรรมในภาคเศรษฐกิจจริง
- การเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยในภาคการเงินมีผลต่อการใช้จ่ายของภาคครัวเรือน และการลงทุนของภาคธุรกิจ ซึ่งจะมีผลต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

คุณเรียนรู้สิ่งเหล่านี้แล้วหรือยัง

- บทบาทของภาคครัวเรือนและภาคธุรกิจต่อระบบเศรษฐกิจ
- ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคและลงทุนได้
- ความสัมพันธ์ระหว่างภาคเศรษฐกิจจริงและภาคการเงิน

จากบทนี้เราราบแล้วว่า **ภาคครัวเรือนและภาคธุรกิจมีบทบาทในระบบเศรษฐกิจผ่านการบริโภคและการลงทุน** แต่ระบบเศรษฐกิจก็ยังอยู่ไม่ได้ถ้าไม่มีภาครัฐบาล ในบทต่อไป เราจะได้กล่าวถึงว่า **ทำไมระบบเศรษฐกิจจึงต้องมีภาครัฐบาล และภาครัฐบาลมีบทบาทอย่างไรในระบบเศรษฐกิจ** ระบบเศรษฐกิจแบบปิดที่มีภาครัฐบาลจะมีการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างไร

บทที่ 6

การทำงานของระบบเศรษฐกิจ แบบปิดและมีรัฐบาล

บทนี้เป็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจทำไมต้องมีภาครัฐบาล การที่มีภาครัฐบาลก็เพราะกลไกราคาไม่สามารถทำหน้าที่ได้สมบูรณ์ ไม่ก่อให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ หรือเกิดความล้มเหลวของตลาด รัฐบาลจึงต้องเข้ามามีบทบาทในระบบเศรษฐกิจ

ทำไมต้องมีรัฐบาล ?

จากบทก่อน ๆ เราทราบแล้วว่า ตลาดเป็นที่ผู้ผลิตและผู้บริโภคมาเจอกัน โดยภาคธุรกิจก็จะทำหน้าที่เป็นผู้ผลิต โดยรวบรวมปัจจัยการผลิต มาผลิตสินค้าและบริการเพื่อจำหน่ายให้ผู้บริโภค ขณะที่ภาคครัวเรือนก็จะเป็นผู้บริโภคสินค้าและบริการเหล่านั้น โดยมีราคาเป็นตัวที่บอกให้ผู้ผลิตทราบว่า จะผลิตสินค้าอะไร เป็นจำนวนเท่าใด จะใช้เงินทุน แรงงานเท่าไรจึงจะเหมาะสมคุ้มค่าที่สุด และจะจำหน่ายไปให้กับใคร นอกจากนี้ ราคายังเป็นตัวที่บอกให้ผู้บริโภคทราบว่า ควรจะบริโภคอะไร และจำนวนเท่าใดที่เต็มใจจะซื้อ ซึ่งดูเหมือนว่าถ้าเป็นเช่นนี้ กิจกรรมทางเศรษฐกิจก็ควรจะดำเนินการไปได้ด้วยดี โดยมีกลไกราคาทำหน้าที่ในการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม

เสริมความรู้

การที่ภาครัฐบาลต้องเข้ามาผลิตสินค้าสาธารณะ เพื่อให้บริการกับประชาชน เพราะเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องการ ประชาชนจึงต้องจ่ายเงินให้รัฐบาลด้วย ในรูปของภาษี ดังบทความตอนหนึ่งของ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ที่กล่าวไว้ว่า “เรื่องที่ผมจะเรียกร้องข้างต้นนี้ ผมไม่เรียกร้องเปล่า ผมยินดีเสียภาษีอากรให้ส่วนรวมตามอัตภาพ”

ที่มา : บทความเรื่อง “คุณภาพชีวิต

ปฏิทินแห่งความหวัง จากครรภ์มารดา

ถึงเชิงตะกอน” เขียนโดย ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์

รู้ไหม
ว่า...?

จากข้อมูลต้นปี 63 มลพิษทางอากาศในกรุงเทพมหานครพุ่งสูงจนติดอันดับ 5 ของเมืองที่มีมลพิษทางอากาศมากที่สุดในโลก โดยอันดับ 1 คือเมือง Lahore ประเทศปากีสถาน

แต่ลองคิดดูสิว่า ถ้ามีปัญหาเหล่านี้ คุณจะมีทางเลือกอย่างไร ?

- มีสินค้าที่จำเป็นต่อการบริโภคแต่ผู้ผลิตไม่ยอมผลิต เพราะผลิตแล้วไม่สามารถเก็บเงินจากผู้บริโภคได้ เช่น การป้องกันประเทศ
- มีสินค้าที่ผลิตแล้วสร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น เช่น การปล่อยน้ำเสียจากโรงงาน การปล่อยฝุ่นละอองจากโรงงานถ่านหิน การขายมาแมลงในส่วนผลไม้ เสียงที่ดังรบกวนจากเครื่องบินที่ขึ้นลง เป็นต้น
- ธุรกิจที่ต้องใช้เงินลงทุนมาก เทคโนโลยีทันสมัย ทำให้ผู้ผลิตรายอื่นไม่สามารถเข้ามาแข่งขันได้ จนสามารถตั้งราคาสินค้าขายได้แพง ๆ ทำให้คนจำนวนมากหมดโอกาสในการบริโภคของเหล่านั้น
- มีสินค้าที่โฆษณาเกินจริง ทำให้ผู้บริโภคหลงเชื่อ เช่น ยาลดความอ้วน เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า ในบางครั้งกลไกราคาไม่สามารถแก้ปัญหาเหล่านี้ได้ ซึ่งเป็น **ความล้มเหลวของตลาด** (market failure) ดังนั้น รัฐบาลจึงต้องเข้ามามีการจัดการแก้ปัญหา

ความล้มเหลวของตลาด (Market Failures) แบ่งได้เป็น 4 อย่าง ดังนี้

1. **สินค้าสาธารณะ (public goods)** เป็นสินค้าที่จำเป็นต่อการบริโภค แต่ภาคเอกชนไม่ยอมผลิต เนื่องจากผลิตแล้วไม่สามารถเก็บเงินจากผู้บริโภคได้ เพราะมีแต่คนอยากใช้แต่ไม่ยอมจ่าย หรือผู้บริโภคทุกคนพยายามที่จะทำตนเป็น free rider (ใช้ฟรี) ภาครัฐบาลจึงต้องเข้ามาผลิตสินค้าและให้บริการต่าง ๆ เหล่านี้เองแก่ประชาชน เช่น การป้องกันประเทศ และการดูแลความสงบเรียบร้อยของตำรวจ เป็นต้น

2. **สินค้าที่มีผลกระทบภายนอก (externalities)** คำว่า “ผลกระทบภายนอก” นี้ หมายถึง ผลกระทบต่อคนอื่นและสังคมที่ไม่มีส่วนในการผลิตหรือการบริโภค ซึ่งผลกระทบนี้อาจเป็นไปได้ทั้งทางลบ (เป็นโทษ) และทางบวก (เป็นประโยชน์) เช่น กรณีของโรงงานผลิตไฟฟ้าที่ปล่อยฝุ่นควัน

สู่อากาศเป็นผลกระทบทางลบต่อสังคม ภาครัฐบาลจึงต้องเข้ามาเรียกเก็บภาษีจากผู้ที่ยกมลพิษ หรือเป็นที่รู้จักกันว่า “ภาษีสิ่งแวดล้อม” เพื่อจ่ายชดเชยให้กับผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนและใช้ในการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม สำหรับกรณีของผลกระทบทางบวกนั้น ได้แก่ การฉีดวัคซีนป้องกันโรคติดต่อ เพราะการฉีดวัคซีนป้องกันโรคติดต่อ นอกจากเป็นการป้องกันโรคติดต่อของผู้ฉีดเองแล้ว ยังป้องกันมิให้เกิดการแพร่ระบาดของโรคติดต่อไปยังบุคคลอื่น ดังนั้น ภาครัฐบาลต้องเข้ามาส่งเสริมกิจกรรมเหล่านี้ โดยสามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น ให้เงินอุดหนุน ลดภาษี จัดหาแหล่งเงินทุนในการผลิตผลิตสินค้าและบริการนั้น ๆ เอง เป็นต้น

3. สินค้าที่มีลักษณะเป็นการผูกขาดโดยธรรมชาติ (natural monopoly)

การผูกขาดโดยธรรมชาตินี้ หมายถึง การที่มีผู้ผลิตเพียงรายเดียวที่สามารถผลิตสินค้านั้นได้ เพราะต้องใช้เงินลงทุนมาก อาศัยเทคโนโลยีทันสมัย ซึ่งต้องใช้เวลาในการคิทุนนาน จึงเสมือนเป็นการกีดกันไม่ให้คนอื่นเข้ามาผลิตแข่งขันด้วย ทั้ง ๆ ที่ไม่มีข้อห้ามในการผลิตแข่งขัน ในเมื่อเป็นผู้ผลิตเพียงรายเดียวในการผลิตสินค้านี้สามารถกำหนดราคาสูง ๆ ทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงสินค้านั้นได้ โดยเฉพาะสินค้าที่จำเป็นต่อผู้บริโภค เช่น ไฟฟ้าและประปา จึงเป็นหน้าที่ของรัฐบาลในการเข้ามาผลิตหรือให้บริการแทนภาคเอกชนเพื่อให้ราคาอยู่ในระดับที่เหมาะสม (fair price) พอที่ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้

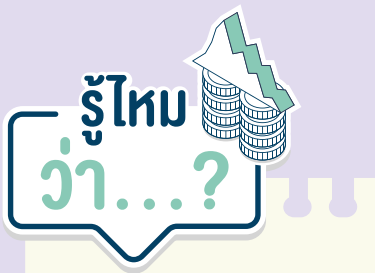

การศึกษาก็เป็นตัวอย่างหนึ่งของการผลิตสินค้าและบริการที่ทำให้เกิดผลกระทบภายนอกที่เป็นบวก ซึ่งรัฐต้องอุดหนุนการศึกษา สำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกระดับการศึกษา โดยสำหรับชั้นก่อนประถมศึกษา อยู่ในอัตรา 1,700 บาทต่อคนต่อปี ชั้นประถมศึกษา 1,900 บาทต่อคนต่อปี ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 3,500 บาทต่อคนต่อปี สำหรับมัธยมศึกษาตอนปลาย 3,800 บาทต่อคนต่อปี รวมถึงระดับอาชีวศึกษา โดยอัตราเงินที่อุดหนุนขึ้นอยู่กับสาขาวิชาที่เรียน ซึ่งรวมแล้วเงินอุดหนุนเพื่อการศึกษาของรัฐในทุกระดับชั้น ปี หนึ่งถึงกว่า 23,000 ล้านบาท

เสริมความรู้

บางคนอาจจะเถียงว่า ไม่จริง ปัจจุบันก็เห็นโรงไฟฟ้าของเอกชนตั้งหลายแห่ง

คำตอบก็คือ แม้ปัจจุบันโรงไฟฟ้าของเอกชนมีอยู่หลายแห่งก็จริง แต่ทั้งหมดก็ต้องมาใช้บริการสายส่ง สายจำหน่ายของรัฐบาลอยู่ดี เพราะการวางโครงข่ายทั่วประเทศต้องใช้เงินลงทุนสูง นอกจากนี้ ก็มีการบางอย่างอาจโอนไปให้เอกชนทำ (privatization) แต่รัฐบาลก็จะควบคุมราคาหรือค่าบริการเพื่อให้ราคาอยู่ในระดับที่เหมาะสมที่ประชาชนสามารถจ่ายได้

หน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ดูแล
ผู้บริโภคมีหลายหน่วยงานด้วยกัน
เช่น สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครอง
ผู้บริโภค สำนักงานคณะกรรมการ
อาหารและยา กรมการค้าภายใน
กระทรวงพาณิชย์ กองชั่ง ตวง วัด
กระทรวงพาณิชย์ สำนักงาน
มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
 เป็นต้น

4. สินค้าที่ผู้ผลิตและผู้บริโภคมีข้อมูลไม่เท่ากัน (asymmetric information) ส่วนใหญ่จะเป็นผู้บริโภคที่ได้รับข้อมูลไม่เพียงพอต่อการตัดสินใจบริโภค หรือบริโภคมากเกินไป เช่น การโฆษณาคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์อาหารเสริมที่อวดอ้างสรรพคุณทำให้หอม หน้าขาวใส รัฐบาลจึงต้องเข้ามาจัดการโดยให้ผู้ผลิตเปิดเผยข้อมูลข้อเท็จจริงแก่สาธารณะ และมีการจัดตั้งหน่วยงานคุ้มครองผู้บริโภคอีกหลายหน่วยงานด้วย

การแทรกแซงของรัฐบาล : แก้ไขความล้มเหลวของตลาด หรือจะกลายเป็นการบิดเบือนตลาด

จะเห็นแล้วว่า ในบางครั้งกลไกราคาไม่สามารถทำหน้าที่ในการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพได้ ทำให้มีการผลิตและการบริโภคสินค้าเกินกว่าระดับที่เหมาะสม เกิดการผลิตมากเกินไป เป็นความสิ้นเปลืองทรัพยากรของประเทศ หรือมีการผลิตและการบริโภคสินค้าน้อยกว่าระดับที่เหมาะสมจากปัญหาการผูกขาดตลาด ทำให้สินค้ามีราคาแพงและมีปริมาณไม่เพียงพอกับความต้องการของประชาชนแม้จะเป็นสินค้าจำเป็น หรือการที่ตลาดละเลยการผลิตและการบริโภคสินค้าที่เป็นโทษต่อคนอื่น ๆ และสังคม เช่น เหล้า บุหรี่ เป็นต้น ดังนั้น รัฐบาลจึงต้องเข้ามาแก้ไขความล้มเหลวของตลาด (market failures) เพื่อช่วยให้การจัดสรรทรัพยากรมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

แต่ถ้าตลาดกำลังทำงานมีประสิทธิภาพดีอยู่แล้ว ยิ่งรัฐบาลเข้ามาแทรกแซงมากเท่าไร ยิ่งน่าเป็นห่วงว่าจะเป็นการบิดเบือนตลาด ราคาที่อาจจะถูกเกินจริง ทำให้กลไกการปรับตัวของผู้บริโภคถูกบิดเบือน หรือใช้มากกว่าที่ควรจะเป็น ทำให้เกิดการสิ้นเปลืองทรัพยากร อีกทั้งยังสร้างภาระให้กับรัฐบาล ซึ่งก็คือ เงินภาษีประชาชน จึงเป็นไปได้ว่า นโยบายเศรษฐกิจที่เป็นความหวังดีของรัฐบาลอาจจะสร้างผลเสียให้แก่ประเทศได้ เช่น กรณีวิกฤติน้ำมันปาล์มเมื่อต้นปี 2554 ที่ปาล์มน้ำมันในประเทศออกสู่ตลาดลดลง ในขณะที่ความต้องการใช้เพิ่มขึ้นมากจากการนำไปผลิตเป็นไบโอดีเซล โดยปกติตลาดจะสามารถปรับตัวเองได้เมื่อสินค้ามีไม่เพียงพอกับความต้องการ ราคาสินค้านั้นก็ต้องปรับตัวสูงขึ้น ส่งผล

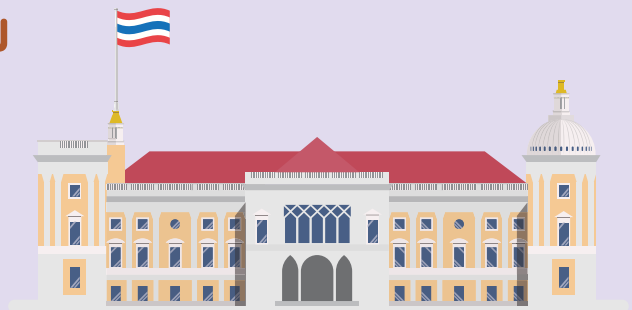
ให้ความต้องการน้อยลงมาเอง หรือไม่ผู้ผลิตก็อาจจะเพิ่มอุปทานสินค้านั้นในตลาด โดยอาจจะนำเข้าจากต่างประเทศ แต่รัฐบาลกลับมีนโยบายควบคุมการนำเข้าน้ำมันปาล์มจากต่างประเทศ ซึ่งทำให้ปัญหาน้ำมันปาล์มขาดแคลนยิ่งทวีความรุนแรงขึ้น ส่งผลให้ราคาสูงขึ้นไปอีก ขณะเดียวกัน รัฐบาลก็เลือกที่จะแก้ปัญหาโดยตรึงราคาน้ำมันปาล์มบรรจขวดให้อยู่ในระดับต่ำเพื่อให้ผู้บริโภคสามารถซื้อได้ แทนที่จะให้ราคาปรับตัวสูงขึ้นตามกลไกตลาดเพื่อสะท้อนต้นทุนและกระตุ้นให้เกิดการปรับตัวของผู้บริโภค ผู้ผลิตบางรายถึงกับหยุดวางจำหน่ายสินค้า ทำให้ประชาชนผู้บริโภคเดือดร้อนเป็นอย่างมาก จะเห็นว่า กรณีนี้ นโยบายรัฐบาลแทนที่จะส่งผลดี แต่กลับยิ่งเป็นการฝืนไม่ให้เกิดตลาดเกิดการปรับตัว ปัญหาจึงทวีความรุนแรงขึ้นหรือกล่าวได้ว่าตัวอย่างการแทรกแซงของรัฐบาลในกรณีนี้เป็นการก่อให้เกิดการบิดเบือนของตลาด ส่งผลให้ทรัพยากรไม่ถูกจัดสรรอย่างมีประสิทธิภาพ

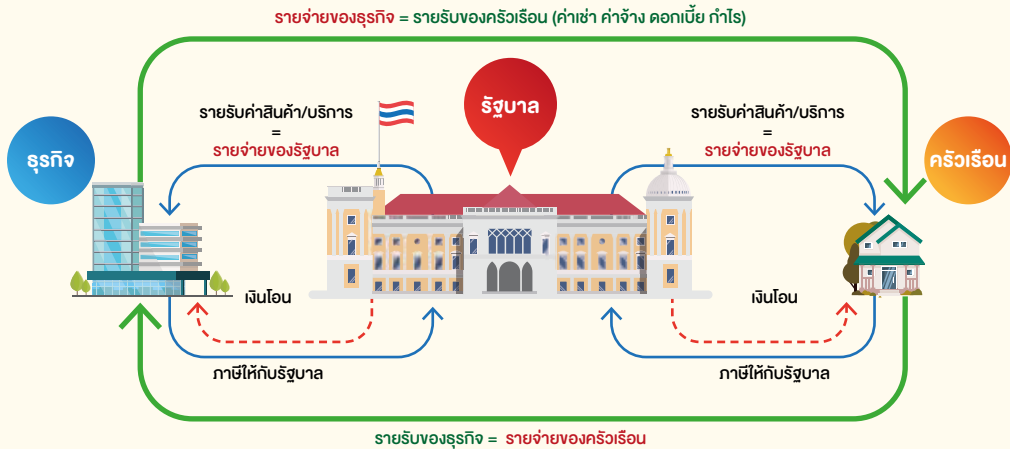
รัฐบาลกับการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

เราพอทราบแล้วว่า ในบางครั้งกลไกราคาก็ทำหน้าที่ได้ไม่สมบูรณ์หรือเกิดความล้มเหลวของตลาด เช่น แม้จะเป็นสินค้าจำเป็นต่อการบริโภคแต่ไม่มีใครอยากผลิตเพราะผลิตแล้ว

ไม่สามารถเก็บเงินจากผู้บริโภคได้ หรือเป็นสินค้าผูกขาดที่ผู้ผลิตสามารถกำหนดราคาได้แพง ๆ จนประชาชนไม่สามารถเข้าถึงสินค้านั้นได้ รัฐบาลจึงต้องเข้ามาช่วยจัดการ โดยอาจทำการผลิตสินค้าและบริการนั้น ๆ เสียเอง ซึ่งต้องจ่ายค่าตอบแทนปัจจัยการผลิตให้กับภาคครัวเรือน เช่น เงินเดือนข้าราชการหรือค่าจ้างแรงงานนั่นเอง ขณะเดียวกัน รัฐบาลก็มีการบริโภคโดยซื้อสินค้าและบริการจากภาคครัวเรือนและภาคธุรกิจ เช่น เครื่องใช้สำนักงาน วัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น ซึ่งเงินที่รัฐบาลใช้จ่ายทั้งในการซื้อปัจจัยการผลิตและการซื้อสินค้าและบริการเพื่อบริโภค ส่วนใหญ่ก็มาจากภาษีของประชาชน ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับบริการนั้น ๆ จากรัฐบาล อย่างไรก็ตาม รัฐบาลยังมีรายจ่ายอีกส่วนหนึ่งที่เป็นเงินโอนให้เปล่าแก่ประชาชนผู้มีรายได้น้อย

ระบบเศรษฐกิจแบบปิด กรณีมีรัฐบาล

การใช้จ่ายของรัฐบาล

การใช้จ่ายของรัฐบาลแบ่งเป็นรายจ่ายเพื่อการบริโภค (หรือแบบประจำ) เช่น เงินเดือนและค่าจ้าง (ค่าตอบแทนแรงงาน) ค่าซื้อสินค้าและบริการ (ค่าวัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ ค่าใช้สอย และค่าสาธารณูปโภค) และรายจ่ายเพื่อการลงทุน (หรือแบบลงทุน) ได้แก่ การก่อสร้างถนนหนทาง เชื้อเพลิง ขลประทาน รถไฟ รถไฟฟ้า นอกจากนี้ ยังมีรายจ่ายประเภทเงินโอน (transfer payments) หรือเป็นเงินโอนให้เปล่าๆ กับประชาชน ไม่ได้รับสินค้าและบริการตอบแทน เช่น เบี้ยผู้สูงอายุ เงินช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อย เป็นต้น

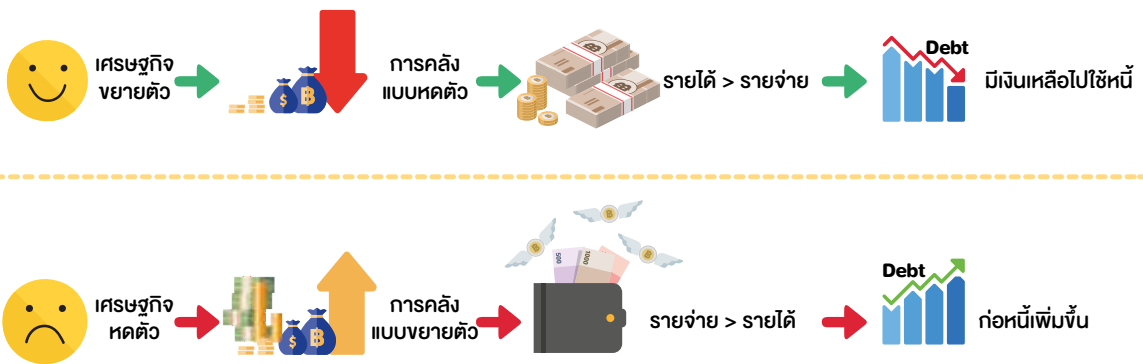
เสริมความรู้

รายจ่ายประเภทเงินโอน เป็นการโอนเงินจากรัฐบาลไปสู่ประชาชนกลุ่มหนึ่ง (คนหนึ่งสู่อีกคนหนึ่ง) ไม่ได้ก่อให้เกิดผลผลิต จึงไม่ได้นับรวมอยู่ใน GDP (อ่านเพิ่มเติมจากบทที่ 8)

การใช้จ่ายของรัฐบาล ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เป็นตัวกำหนด ดังนี้

1. รายได้ของรัฐบาล รายได้ส่วนใหญ่ของรัฐบาล ก็คือ เงินภาษีของประชาชนนั่นเอง นอกจากนี้ ยังมีรายได้ที่มีไม่ภาษีด้วย ในบทก่อนๆ เราทราบแล้วว่า รัฐบาลมีบทบาทเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตบางประเภทด้วย เช่น ป่าไม้ ที่ดิน แร่ธาตุต่าง ๆ เป็นต้น จึงมีรายได้เป็นค่าตอบแทนจากที่หน่วยธุรกิจมาใช้ทรัพยากรดังกล่าวในการผลิต เช่น ค่าสัมปทาน ค่าภาคหลวงป่าไม้ ค่าภาคหลวงแร่ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังรวมถึงรายได้ที่น่าสนใจจากรัฐวิสาหกิจ ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ รายได้จากสลากกินแบ่งรัฐบาล ฯลฯ

2. นโยบายการคลังของรัฐบาล นโยบายการคลังมีอยู่ 3 แบบ คือ นโยบายการคลังแบบขยายตัว นโยบายการคลังแบบสมดุล และนโยบายการคลังแบบหดตัว โดยนโยบายการคลังแบบขยายตัว รายจ่ายจะมากกว่ารายได้ ซึ่งต้องกู้มาใช้จ่ายและทำให้เกิดหนี้สาธารณะที่ต้องชดใช้คืนในอนาคต นโยบายการคลังแบบขยายตัวนี้ มักจะใช้เมื่อต้องกระตุ้นเศรษฐกิจในช่วงที่เศรษฐกิจซบเซา ขณะที่นโยบายการคลังแบบหดตัว รายจ่ายจะน้อยกว่ารายได้ มักจะใช้ในกรณีที่เศรษฐกิจขยายตัวดีอยู่แล้ว รัฐบาลก็จะเหลือเงินมาใช้หนี้สาธารณะที่ก่อไว้ในอดีต (อ่านเพิ่มเติมในบทที่ 9)

ผลต่อเศรษฐกิจผ่านตัวทวีคูณ : รัฐบาลลงทุนได้มากกว่าที่ลงทุน

การลงทุนของรัฐบาลทำให้เกิดกิจกรรมและรายได้ในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นมากกว่าที่รัฐบาลลงทุนในตอนแรกผ่านการทำงานของ **“ตัวทวีคูณของการใช้จ่ายรัฐบาล”** เช่นเดียวกันการใช้จ่ายเพื่อลงทุนของเอกชนที่ได้กล่าวไปแล้วเมื่อบทก่อน ยกตัวอย่าง รัฐบาลลงทุนสร้างถนน 100 ล้านบาท รายจ่ายนี้ก็จะป็นรายได้ของผู้รับเหมาก่อสร้าง ผู้รับเหมาก่อสร้างก็เอาไปใช้ต่อเป็นรายได้ให้กับคนขายอิฐ หิน ปูน ทราย แล้วก็ใช้ต่อกันไปเรื่อยๆ อีกหลายระลอก ดังนั้น ด้วยเงินลงทุนของรัฐบาล 100 ล้านบาท จะก่อให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจและเพิ่มรายได้ให้แก่ส่วนอื่น ๆ ในระบบเศรษฐกิจ เช่น

ผู้รับเหมาก่อสร้าง คนขายอิฐ หิน ปูน ทราย เป็นต้น ซึ่งจะมากกว่าเม็ดเงิน 100 ล้านบาทที่รัฐบาลจ่ายไปในครั้งแรก การลดภาษีก็เช่นกัน ทำให้เกิดกิจกรรมและรายได้ในระบบเศรษฐกิจเป็นเม็ดเงินมากกว่าภาษีที่รัฐบาลสูญเสียไป เพราะเมื่อรัฐบาลลดภาษี เงินในกระเป๋าของประชาชนก็เพิ่มขึ้น ซึ่งก็เป็นการเพิ่มรายได้ที่จะนำไปใช้ต่อนั่นเอง

ถ้ารัฐบาลต้องการให้เศรษฐกิจขยายตัวดี ก็เพียงแค่ใช้จ่ายเยอะ ๆ หรือลดภาษีมาก ๆ ใช่มั้ย ?

จากที่กล่าวมา หากรัฐบาลใช้จ่ายเยอะ ๆ หรือลดภาษีมาก ๆ ก็น่าจะเป็นการกระตุ้นให้เศรษฐกิจขยายตัวได้อีก แต่รู้ไหมว่าผลลัพธ์ที่ตามมา คือ หนี้ของรัฐบาลซึ่งก็คือหนี้ของประเทศก็จะเพิ่มมากขึ้นด้วย ซึ่งหากหนี้ของประเทศเราอยู่ในระดับสูงมาก ต่างประเทศก็คงไม่เชื่อมั่น และอาจไม่ให้เรากู้ยืมเพิ่มเติมอีก และหากการใช้จ่ายของรัฐบาลเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจ ในช่วงที่อุปทานตึงตัว หรือการใช้ทรัพยากรเต็มที่แล้ว ไม่สามารถเพิ่มทรัพยากรเพื่อทำการผลิตตอบสนองความต้องการที่เพิ่มขึ้น จากการกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาล เมื่อของมีน้อย ความต้องการมีมาก ก็ทำให้คนแย่งกันกิน แย่งกันใช้ ในที่สุดก็จะผลักดันให้ราคาสินค้าและบริการสูงขึ้น หรือที่เราเรียกว่าเกิดภาวะเงินเฟ้อ (อ่านเพิ่มเติมจากหัวข้อ “เสถียรภาพด้านราคา” ในบทที่ 8) ดังนั้น ผลจากการใช้จ่ายมาก ๆ ก็อาจไม่ช่วยให้เศรษฐกิจขยายตัวอย่างที่เรากำลังต้องการ แต่เป็นการกระตุ้นให้ราคาเพิ่มขึ้นแทน ซึ่งจะส่งผลเสียและเป็นอันตรายต่อระบบเศรษฐกิจในที่สุด ดังนั้น การใช้นโยบายของรัฐจึงต้องเหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจด้วย

รายได้ของรัฐบาล

เราทราบแล้วว่า แหล่งรายได้สำคัญเพื่อนำมาใช้จ่ายของรัฐบาล ก็คือ เงินภาษีของประชาชน แล้วเราเก็บภาษีจากอะไรบ้าง ?

ภาษีมียู่ด้วยกันหลายประเภท ภาษีที่สำคัญ ๆ ได้แก่

- **ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา** ที่จัดเก็บจากผู้มีรายได้ โดยจัดเก็บในอัตราก้าวหน้า (Progressive Income Tax : PIT) คือ ใครรายได้มาก ก็เก็บภาษีเพิ่มมากยิ่งขึ้น ใครมีรายได้น้อย ก็เก็บภาษีน้อย

รู้ไหม
ว่า...?

จริง ๆ แล้ว ภาษีมูลค่าเพิ่มเป็น ภาษีทางอ้อมเพราะเมื่อเก็บภาษี กับผู้ผลิต ผู้ผลิตสามารถผลักภาระให้ผู้บริโภคได้โดยคิดรวม ไปในราคาสินค้าและบริการ

รู้ไหม
ว่า...?

อัตราภาษีบุคคลธรรมดาของไทยในปัจจุบันเป็นแบบขั้นบันไดในอัตราก้าวหน้า โดยเงินได้สุทธิที่มากกว่า 5 ล้านบาทขึ้นไป จะเสียภาษีบุคคลธรรมดาในอัตราสูงสุดคือ 35% ของเงินได้สุทธิ รองลงมา คือ เงินได้สุทธิที่ 2 - 5 ล้านบาท จะเสียภาษีในอัตรา 30% ซึ่งถึงแม้จำนวนคนที่เสียภาษีในสองอัตรานี้จะไม่มีมาก คิดเป็นเพียง 6% ของจำนวนผู้เสียภาษีบุคคลธรรมดาทั้งหมด แต่เมื่อคิดเป็นเบ็ดเงินภาษีกลับมาถึง 2 ใน 3 ของภาษีบุคคลธรรมดาที่เก็บได้ทั้งหมด ขณะที่ผู้มีรายได้ต่ำ รัฐบาลก็ได้ช่วยบรรเทาภาระภาษีให้กับคนกลุ่มนี้ โดยมีการยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาสำหรับเงินได้ที่ไม่เกิน 150,000 บาทแรก ซึ่งกลุ่มนี้มีจำนวน 1 ใน 3 ของจำนวนผู้เสียภาษีบุคคลธรรมดาทั้งหมด แต่คิดเป็นภาษีที่สูญเสียไปไม่มากเพียงปีละ 1.5 พันล้านบาท หรือ 0.8% ของภาษีบุคคลธรรมดาที่เก็บได้ทั้งหมด

เงินได้สุทธิ (บาท)	อัตราภาษี PIT
1 - 150,000	ได้รับยกเว้น
150,001 - 300,000	5%
300,001 - 500,000	10%
500,001 - 750,000	15%
750,001 - 1,000,000	20%
1,000,001 - 2,000,000	25%
2,000,001 - 5,000,000	30%
5,000,001 บาทขึ้นไป	35%

คำนวณภาษีบุคคลธรรมดากันอย่างง่าย สมมติเรามีเงินได้สุทธิหลังหักค่าใช้จ่ายและค่าลดหย่อนต่าง ๆ แล้ว จำนวน 400,000 บาท เราจะต้องเสียภาษีบุคคลธรรมดาจำนวนเท่าไร

เงินได้ 150,000 บาทแรก ได้รับการยกเว้นภาษี และที่เหลือ 250,000 บาท จะเสียภาษีใน 2 อัตรา คือ 150,000 บาท เสียอัตราภาษี 5% (ระหว่าง 150,001 บาท - 300,000 บาท) ส่วนอีก 100,000 บาท (ที่เกินจาก 150,000 บาท) จะตกอยู่ในช่วงอัตราภาษี 10% (ระหว่าง 300,001 บาท - 500,000 บาท) ดังนั้น ภาษีที่เราต้องเสียภาษี จะเท่ากับ 17,500 บาท ($150,000 \times 5\% + 100,000 \times 10\%$)

- **ภาษีเงินได้นิติบุคคล** คือ ภาษีที่จัดเก็บจากรายได้ของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนต่าง ๆ ซึ่งปัจจุบันเก็บกับ SMEs ตามช่วงกำไรสุทธิในอัตราตั้งแต่ 0% - 20% ของกำไรสุทธิ ส่วนกิจการขนาดใหญ่เก็บในอัตราเดียวที่ 20%

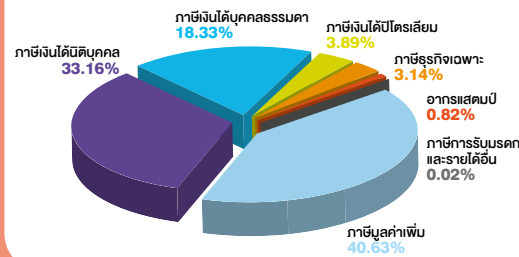
- **ภาษีมูลค่าเพิ่ม** ภาษีตัวนี้น่าจะคุ้นเคยกันดี เก็บจากการบริโภคของเราทุกคน ลองเข้าร้านสะดวกซื้อแล้วดูใบเสร็จรับเงินที่ซื้อสินค้าเราจะเห็นคำว่า “VAT Included” นั่นคือ ทุก ๆ ครั้งที่เราจ่ายเงินซื้อสินค้าตามร้านค้า เราต้องจ่ายภาษีมูลค่าเพิ่มด้วย (รวมเข้าไปในราคาสินค้าแล้ว) โดยภาษีมูลค่าเพิ่มที่จัดเก็บอยู่ในปัจจุบันอยู่ที่อัตรา 7%

เสริมความรู้

แม้ภาษีมูลค่าเพิ่มจะจัดเก็บในอัตราเดียวกัน คือ 7% สำหรับทุกสินค้าและกับทุกคน แต่ในความจริงแล้ว คนที่มีรายได้สูงจะจ่ายภาษีประเภทนี้มากกว่าคนที่มียาได้น้อย เพราะคนที่บริโภคมาก (ส่วนใหญ่เป็นคนที่มียาได้น้อย) ก็จะถูกรับมาก เช่น รถยนต์หรู อาหารตามภัตตาคารราคาแพง ส่วนคนที่บริโภคสินค้าที่จำเป็นและมีราคาถูก (ส่วนใหญ่เป็นคนที่มียาได้น้อย) ก็จะถูกรับได้น้อย ซึ่งแน่นอนว่า 7% ของรถยนต์หรูที่คนที่มียาได้น้อยซื้อก็ต้องมีมูลค่ามากกว่า 7% ของรถจักรยานยนต์ที่คนที่มียาได้น้อยซื้อ นอกจากนี้ สินค้าและบริการที่จำเป็นพื้นฐานที่น่าจะเป็นภาระคนที่มียาได้น้อยมากกว่าคนที่มียาได้สูง รัฐบาลก็มีการยกเว้นการเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มในสินค้าพวกนี้ ซึ่งได้แก่ อาหารสด (ตามตลาด) ยาโรคเรื้อรัง การรักษาพยาบาล การศึกษา การเดินทางในประเทศ และการเช่าที่อยู่อาศัย

ในแต่ละปี รัฐบาลพึ่งรายได้จากการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มเกือบครึ่งหนึ่ง รองลงมาจะเป็นภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ทั้งหมดนี้ก็เกือบ 90% ของรายได้ภาษีที่จัดเก็บได้ รัฐบาลก็สามารถนำเงินรายได้ไปใช้จ่ายคืนให้กับผู้มีรายได้น้อยในรูปแบบเงินโอน รวมทั้งเอาไปลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจได้อีกด้วย

สัดส่วนรายได้ภาษีในปีงบประมาณ 2563 (ตุลาคม 2562 - กันยายน 2563)

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

- **ภาษีสรรพสามิต** จัดเก็บจากสินค้าและบริการบางประเภทที่ควรจะต้องรับภาระภาษีสูงกว่าปกติ เพราะก่อให้เกิดโทษต่อสังคม เช่น สุรา เบียร์ และยาสูบ เป็นต้น ที่มีคำเรียกอย่างไม่เป็นทางการว่า “ภาษีบาป” เพื่อจูงใจให้ลดการบริโภค และนำเงินมาบรรเทาผลกระทบที่เกิดขึ้น อาทิ สนับสนุนการรณรงค์ผ่านโครงการต่าง ๆ ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ตลอดจนค่ารักษาพยาบาลผู้ป่วยโรคทางเดินหายใจและโรคมะเร็งจากการสูบบุหรี่หรือดื่มสุรา นอกจากนี้ เรายังมีการเก็บภาษีสรรพสามิตจากน้ำมันเพื่อจูงใจให้ลดการใช้น้ำมันและการก่อกมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงยังมีภาษีสรรพสามิตจากสินค้าที่มีลักษณะเป็นสินค้าฟุ่มเฟือย เช่น น้ำหอม รถยนต์ เรือยacht รวมทั้งสถานบริการ เช่น สนามแข่งม้า สนามกอล์ฟ เป็นต้น

รัฐบาลกับการก่อหนี้ของประเทศ

หากรายได้ของรัฐบาลไม่เพียงพอกับรายจ่าย ก็จำเป็นต้องกู้มาใช้จ่าย ซึ่งการก่อหนี้ก็ไม่ใช่ว่าเรื่องเลวร้ายเสมอไป หากสามารถนำมามลงทุนที่อาจก่อให้เกิดผลตอบแทนมากกว่าเงินกู้ที่ลงไป ตัวอย่างเช่น ถ้าเราทำธุรกิจซึ่งคาดว่าจะได้รับผลตอบแทนหรือกำไรดี แต่เรามีเงินอยู่จำกัดไม่สามารถลงทุนหรือขยายกิจการได้ เราก็อาจเสียโอกาสที่จะได้รับผลตอบแทนนั้นไป เราอาจจะกู้มาลงทุนก็ได้ ประเทศชาติก็เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนาอย่างเรา ซึ่งยังจำเป็นต้องใช้จ่ายเงินเพื่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นถนนหนทาง ไฟฟ้า ประปา การคมนาคมขนส่ง การชลประทาน เพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิตของประเทศ อันจะส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศด้วย ดังนั้น การก่อหนี้ของรัฐบาลก็ควรจะทำได้ถ้าเป็นเพื่อการลงทุนพัฒนาประเทศและได้พิจารณาแล้วว่าก่อให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า ไม่ใช่การใช้จ่ายเพื่อบริโภคที่ใช้จ่ายแล้วหมดไป ซึ่งไม่สนับสนุนการพัฒนาประเทศในระยะยาว รวมทั้งการก่อหนี้ต้องไม่เป็นไปในลักษณะหนี้สินล้นพ้นตัว จนไม่สามารถบริหารจัดการได้ และกระทบต่อความน่าเชื่อถือของประเทศ ซึ่งจะทำให้ต้นทุนการกู้แพงขึ้น หรืออาจถึงขั้นไม่มีใครกล้าให้กู้เลยก็ได้ เราคงไม่อยากให้ประเทศเป็นอย่างประเทศในละตินอเมริกาหรือยุโรปบางประเทศที่ประสบวิกฤติหนี้จนเกือบจะต้องล้มละลาย

เสริมความรู้

หนี้ที่เกิดขึ้นจากการกู้ยืมของรัฐบาล ซึ่งก็จะเป็นหนี้ของประเทศด้วยนั้น เราเรียกหนี้ว่า “**หนี้สาธารณะ**” ซึ่งครอบคลุมถึงหนี้ที่รัฐบาลกู้เองโดยตรงและหนี้ที่รัฐบาลเข้าไปค้ำประกัน

แล้วจะรู้ได้อย่างไรว่า **หนี้สาธารณะ**ของประเทศมีมากหรือน้อยแค่ไหน พิจารณาจากอะไร ? สองนึกถึงเวลาที่ธนาคารจะปล่อยกู้ให้กับใคร ก็จะคิดก่อนว่า ผู้กู้นั้นจะมีความสามารถกู้คืนเงินกู้ได้หรือไม่ สิ่งที่จะใช้บอกก็คือ รายได้ของผู้กู้ ถ้าคนไหนมีรายได้มากก็น่าจะสามารถคืนเงินกู้ได้ ธนาคารก็กล้าที่จะให้กู้ แต่ถ้าคนไหนมีรายได้น้อย ธนาคารก็คงไม่กล้าปล่อยกู้ให้เยอะ เพราะให้กู้มากก็อาจเสี่ยงที่จะไม่ได้คืนทั้งหมด หนี้ของประเทศก็คล้ายกับหนี้ของธุรกิจหรือคนธรรมดาคนหนึ่ง ซึ่งก็ต้องพิจารณาเกี่ยวกับความสามารถในการใช้คืนหรือรายได้ของประเทศ เราจึงมักดูยอดหนี้สาธารณะเกี่ยวกับรายได้ของประเทศ

ประเทศไทยมีหนี้สาธารณะ ณ สิ้นสุดปีงบประมาณ 2563 (ณ เดือนกันยายน 2563) จำนวน 7.8 ล้านล้านบาท และเมื่อเทียบกับรายได้ของประเทศ (GDP) ก็จะคิดเป็นประมาณ 49% ของ GDP

กิจกรรมทดสอบความเข้าใจ

ทำไมเศรษฐกิจจึงต้องมีรัฐบาล และรัฐบาลมีบทบาทอย่างไรในระบบเศรษฐกิจ เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของเราอย่างไร จงอธิบายพร้อมยกตัวอย่าง

คุณเรียนรู้สิ่งเหล่านี้แล้วหรือยัง

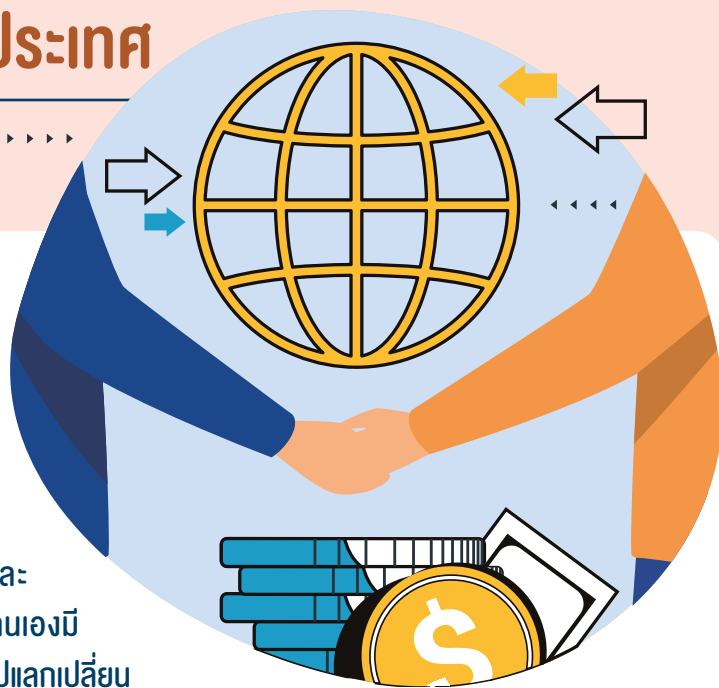
- ทำไมระบบเศรษฐกิจต้องมีรัฐบาล
- รัฐบาลมีบทบาทอย่างไรต่อระบบเศรษฐกิจ

จากบทนี้เราทราบแล้วว่า กลไกตลาดที่ล้มเหลว ทำให้ต้องมีรัฐบาลเข้ามาจัดการ กิจกรรมทางเศรษฐกิจจึงมีรัฐบาลเข้ามาเกี่ยวข้อง จะเห็นว่า องค์ประกอบของระบบเศรษฐกิจตอนนี้ ก็จะมีภาคครัวเรือน ภาคธุรกิจ และรัฐบาล ซึ่งยังเป็นระบบเศรษฐกิจแบบปิด แต่ในความเป็นจริงแล้ว เราไม่ได้อยู่ประเทศเดียวในโลก เราไม่ได้ผลิตได้ทุกอย่าง เก่งไปทุกเรื่อง จึงต้องมีการเปิดประเทศเพื่อทำการซื้อขายแลกเปลี่ยนกับต่างประเทศ ขณะเดียวกันก็มีการลงทุนระหว่างประเทศด้วย ในบทต่อไป เราจะได้กล่าวถึงระบบเศรษฐกิจแบบเปิดที่มีภาคต่างประเทศ ซึ่งจะซับซ้อนขึ้น

บทที่ 7

การทำงานของระบบเศรษฐกิจแบบเปิดมีภาคต่างประเทศ

บทนี้เป็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจแบบเปิดที่มีภาคต่างประเทศ เนื่องจากแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันด้านทรัพยากร เทคโนโลยี ความชำนาญในการผลิต จึงทำให้เกิดการค้าระหว่างกัน โดยแต่ละประเทศจะเลือกผลิตสินค้าและบริการที่ตนเองมีความถนัดและได้เปรียบมากที่สุด แล้วนำไปแลกเปลี่ยน (ทำการค้า) กับสินค้าและบริการที่ตนเองมีความถนัดหรือได้เปรียบน้อยกว่ากับประเทศอื่น ๆ และมีอัตราแลกเปลี่ยนเพื่อเป็นอัตราที่ใช้แลกเปลี่ยนระหว่างเงินสกุลของประเทศตนกับเงินสกุลของประเทศคู่ค้า

ทำไมต้องมีการค้าระหว่างประเทศ ?

ประเทศเราไม่ได้อยู่เพียงประเทศเดียวในโลกนี้ และเราไม่สามารถผลิตได้ทุกอย่าง หรือเก่งไปเสียหมด จึงต้องเปิดประเทศเพื่อทำการค้ากับต่างประเทศ โดยประเทศใดมีทรัพยากรชนิดใดมากก็就可以ผลิตสินค้าที่ใช้ทรัพยากรนั้นได้มากกว่า หรือมีต้นทุนการผลิตที่ถูกลงกว่า และได้เปรียบในการผลิตและส่งออกขายต่างประเทศ เช่น ประเทศตะวันออกกลางที่มีแหล่งน้ำมันจำนวนมากก็เป็นประเทศผู้ส่งออกน้ำมัน ไทยคงไม่สามารถผลิตแข่งได้ ต้องซื้อเพื่อเอามาใช้ในประเทศ ขณะที่ไทยเองก็มีที่ดินเพาะปลูกข้าวจำนวนมาก แรงงานมีราคาถูก ไทยจึงมีความได้เปรียบในการปลูกข้าว ทำให้ไทยเป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ของโลก

Exam Tip

**การค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้นได้ด้วย
2 อย่าง คือ “ความได้เปรียบ” และ
“การแลกเปลี่ยน”**

นอกจากทรัพยากรที่แตกต่างกันมาก แต่ละประเทศก็มีความถนัดในการผลิตสินค้าแตกต่างกัน จะด้วยเทคโนโลยี (technology) ความชำนาญเฉพาะอย่างในการผลิต (specialization) หรือกรรมวิธีการผลิตที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ซึ่งทำให้การผลิตสินค้าชนิดเดียวกันของแต่ละประเทศมีต้นทุนไม่เท่ากัน ประเทศที่ผลิตด้วยต้นทุนที่ถูกกว่าก็จะได้เปรียบในการผลิตและส่งออก ทำให้เกิดการค้านระหว่างประเทศขึ้นได้เช่นกัน ตัวอย่างเช่น สวิตเซอร์แลนด์เป็นแหล่งผลิตและส่งออกนาฬิกา ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีทั่วโลก ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่ผลิตและส่งออกรถยนต์และเครื่องใช้ไฟฟ้ารายใหญ่ของโลก

การที่แต่ละประเทศผลิตสินค้าที่ตนเองทำได้ดี มีความถนัด และมีต้นทุนการผลิตต่ำกว่า แล้วมาค้าขายกัน หลักการนี้เป็นไปตามหลักของความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (comparative advantage) นั่นคือ แต่ละประเทศจะผลิตสินค้าที่ตนเองมีความถนัด ต้นทุนถูกกว่า เป็นสินค้าส่งออก ขณะเดียวกันก็จะนำเข้าสินค้าที่ตนเองผลิตไม่ได้หรือผลิตได้แต่ต้นทุนสูงกว่า เช่น ญี่ปุ่นมีความชำนาญในการผลิตเครื่องเอกซเรย์ เครื่องจักร ไทยจึงต้องนำเข้าจากญี่ปุ่น ขณะที่ญี่ปุ่นก็นำเข้าสินค้าเกษตรอย่างพริกขี้หนู ยางพารา จากไทย เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงเปรียบเสมือนการแบ่งงานกันทำตามความถนัดของแต่ละประเทศ ทำให้การใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ การค้าระหว่างประเทศจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประเทศต่าง ๆ ได้รับประโยชน์ร่วมกัน ทำให้ประชาชนทั่วโลกมีมาตรฐานการครองชีพโดยเฉลี่ยสูงขึ้น

คำถามชวนคิด...?

การที่ประเทศยักษ์ใหญ่ออย่างสหรัฐอเมริกา (สหรัฐฯ) ที่มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับหนึ่งของโลก มุ่งปกป้องผลประโยชน์ทางการค้าของตัวเองมากเกินไป เพื่อปกป้องอุตสาหกรรมในประเทศและแก้ปัญหาขาดดุลการค้า (ซื้อหรือนำเข้า มากกว่า ขายหรือส่งออก) โดยตั้งกำแพงภาษีสูงขึ้นหรืออาจมีมาตรการที่ใช้ภาษีมาใช้มากขึ้น เช่น จ้ออ้างเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศ โดยหวังว่าจะช่วยเพิ่มการผลิตและการจ้างงาน รวมทั้งดึงดูดเงินลงทุนจากต่างประเทศมากกว่าการนำเข้า โดยมุ่งเป้าไปที่จีน ซึ่งเป็นคู่ค้ารายใหญ่ และสหรัฐฯ เสียดุลการค้าค่อนข้างมาก **ท่านคิดว่า ตามหลักของความได้เปรียบทั้งหมดแล้ว ผลประโยชน์โดยรวมถึงสหรัฐฯ เอง และประเทศคู่ค้าอื่น ๆ ได้รับมากขึ้นหรือไม่**

คำตอบ คือ การตั้งกำแพงภาษีสูงขึ้นหรือมีมาตรการกีดกันทางการค้า ก็เท่ากับว่าเป็นการบิดเบือนราคาที่แท้จริง และประโยชน์ของการค้าระหว่างประเทศไม่เกิดขึ้น ไม่ได้เกิดการแบ่งกันทำตามความถนัด หรือตามความได้เปรียบของต้นทุน ผู้บริโภคสหรัฐฯ ต้องบริโภคสินค้าที่มีราคาแพงขึ้น หรืออาจจะต้องลดการบริโภคลงเพราะสินค้ามีราคาแพง และแม้ผู้ผลิตในสหรัฐฯ อาจจะขายได้มากขึ้น มีการผลิต การจ้างงาน แต่สหรัฐฯ ไม่ได้มีความชำนาญในการผลิต หรือมีทรัพยากรที่เพียงพอที่จะทำต้นทุนสูงแทนที่จะไปผลิตอย่างอื่นที่ได้เปรียบกว่า ขณะที่ประเทศที่ส่งออกปสหรัฐฯ ก็ขายได้ลดลงหากไม่สามารถหาตลาดอื่นทดแทน จะเห็นว่า โดยรวมแล้วไม่มีประเทศไหนที่ได้ประโยชน์แม้แต่สหรัฐฯ เอง และจะเป็นการใช้ทรัพยากรไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ แทนที่ผู้บริโภคจะได้บริโภคสินค้าที่คุณภาพดีขึ้นในราคาที่ถูกลงและมีการเลือกมากขึ้นในการซื้อสินค้า นี้ยังไม่นับรวมผลเสียหากประเทศที่ถูกขึ้นภาษีนำเข้ามีการแบ่งขั้นตอนการผลิตในหลาย ๆ ประเทศ หรือที่เรียกว่า ห่วงโซ่การผลิต (supply chain) ประเทศที่อยู่ในห่วงโซ่การผลิตก็จะพลอยถูกกระทบด้วย มีหน้าซ้ำ หากประเทศที่ถูกเก็บภาษีมีการตอบโต้กลับด้วยการขึ้นภาษีนำเข้าด้วยก็จะยิ่งทำให้การค้าระหว่างประเทศยิ่งแย่ลง

การค้าระหว่างประเทศนี้เองที่ทำให้ระบบเศรษฐกิจที่เดิมเคยมีแค่ภาคครัวเรือน ภาคธุรกิจ และภาครัฐบาล ต้องมีภาคต่างประเทศเข้ามาด้วย หรือที่เราเรียกว่า**ระบบเศรษฐกิจแบบเปิด** และเมื่อมีการค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้น ก็ย่อมมีประเทศที่ผลิตสินค้าได้ดี และขายได้มากกว่าอีกประเทศหนึ่ง โดยประเทศที่ขาย (ส่งออก) สินค้า มากกว่าซื้อ (นำเข้า) จากประเทศอื่น ก็จะได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่ **“เกินดุลการค้า”** ส่วนประเทศที่นำเข้าสินค้าจากประเทศอื่นมาใช้ในประเทศของตนมากกว่าที่ส่งออกไปขายประเทศอื่น ก็จะได้ชื่อว่า **“ขาดดุลการค้า”**

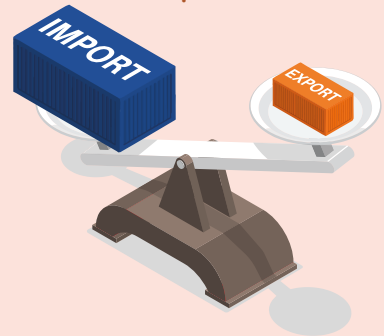
ทั้งนี้ ประเทศที่ส่งออกสินค้าไปขาย จะได้เงินจากต่างประเทศมาสะสมไว้เป็นของตน ในทางกลับกัน ประเทศที่นำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ ก็จะต้องนำเงินของประเทศตนเองไปชำระให้คู่ค้า ดังนั้น ประเทศที่เกินดุลการค้าก็หมายความว่า จะมีเงินตราต่างประเทศจากประเทศอื่น ๆ ไหลเข้ามา ส่วนประเทศที่ขาดดุลการค้าก็ต้องนำเงินตราต่างประเทศในกระเป๋าของประเทศตนไปจ่ายให้ประเทศอื่น

โดยปกติแล้ว ประเทศหนึ่ง ๆ อาจมีสถานะเป็นผู้เกินดุลการค้าบ้าง ในบางเดือน และเป็นผู้ขาดดุลการค้าบ้างในบางเดือน ปรับเปลี่ยนไปตามความสามารถในการผลิต หรือความต้องการของตลาดในช่วงเวลานั้น ๆ อย่างไรก็ตาม ประเทศที่เกินดุลบ่อย ๆ หรือติดต่อกันนาน ๆ ก็จะมีเงินจากต่างประเทศไหลเข้ามาสะสมในกระเป๋าเงินของประเทศ สามารถนำไปให้ประเทศที่ขาดดุลนาน ๆ กู้ได้ หรือนำไปลงทุนในประเทศอื่น ๆ ที่มีทรัพยากรมากกว่า หรือมีต้นทุนการผลิตถูกกว่าได้ด้วย ประเทศที่เกินดุลการค้า จึงถูกเรียกอีกอย่างว่าเป็น **“ผู้ให้กู้ยืม”** ซึ่งตรงกันข้ามกับประเทศที่ขาดดุลการค้าที่มีอีกฐานะหนึ่ง คือ **“ผู้กู้ยืม”** จะเห็นได้ว่า การค้าระหว่างประเทศยังนำมาซึ่งการลงทุนหรือการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างกันอีกด้วย

เกินดุลการค้า

ขาดดุลการค้า

เสริมความรู้

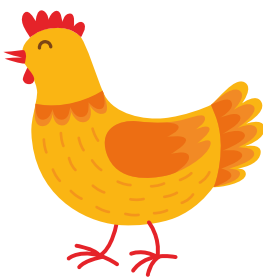
ภาคต่างประเทศมีความสำคัญต่อประเทศเรามากน้อยแค่ไหน ?

การค้าระหว่างประเทศทำให้เกิดการซื้อขายระหว่างกัน บางประเทศก็มีมูลค่าการค้าระหว่างประเทศมหาศาล (มูลค่าการส่งออกสินค้าและบริการ รวมกับมูลค่าการนำเข้าสินค้าและบริการ) บางประเทศก็มีมูลค่าการค้าระหว่างประเทศไม่มากนัก ซึ่งนั้นก็แสดงถึงว่าแต่ละประเทศมีระดับการเปิดประเทศไม่เท่ากัน ซึ่งการเปิดประเทศสามารถวัดได้จากสัดส่วนของมูลค่าการค้าระหว่างประเทศ คือ มูลค่าการส่งออกสินค้าและบริการ รวมกับมูลค่าการนำเข้าสินค้าและบริการ แล้วหารด้วยรายได้ของประเทศ หรือ GDP

การกำหนดราคาในการค้าระหว่างประเทศ/อัตราแลกเปลี่ยน

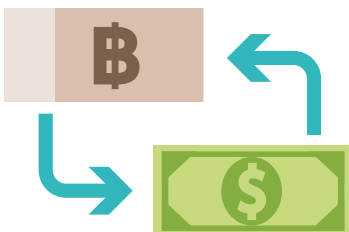
การค้าระหว่างประเทศนั้นก็เหมือนการค้าทั่วไป คือ ผู้ซื้อและผู้ขายต้อง “ตกลงราคากัน” สำหรับการค้าระหว่างคนในประเทศเดียวกัน การกำหนดราคานั้นง่าย เนื่องจากใช้สกุลเงินเดียวกัน แต่สำหรับการค้าขายกับคนในต่างประเทศนั้น มีความซับซ้อนขึ้นเล็กน้อย เพราะสกุลเงินแต่ละประเทศแตกต่างกัน เช่น เมื่อเราซื้อชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์จากสหรัฐอเมริกา โดยไทยใช้สกุลบาท แต่สหรัฐอเมริกาใช้เงินสกุลดอลลาร์สหรัฐ ดังนั้นนอกเหนือจากการกำหนดราคาชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์แล้ว ต้องมีการตกลง “อัตราที่จะใช้แลกเปลี่ยนสกุลเงินบาทและสกุลเงินดอลลาร์สหรัฐ” เรานิยมเรียกสั้น ๆ ว่า “อัตราแลกเปลี่ยน” ซึ่งเป็นการเทียบค่าของเงินสกุลหนึ่งกับเงินอีกสกุลหนึ่ง

ในการเทียบค่าเงินสกุลหนึ่งกับอีกสกุลหนึ่ง ไม่ได้อยู่ที่ขนาดของประเทศ หรือระดับความร่ำรวยของประเทศนั้น ๆ แต่อย่างใด แต่การตกลงอัตราแลกเปลี่ยนนี้ จะขึ้นอยู่กับ “อำนาจซื้อที่แท้จริง” ของเงินสกุลนั้น ๆ หรือก็คือ สินค้าและบริการที่เงินสกุลนั้นจะซื้อได้ นั่นเอง

ตัวอย่างเช่น	ไก่ 1 ตัว	=	30 บาท	ในประเทศไทย
ขณะที่	ไก่ 1 ตัว	=	1 ดอลลาร์สหรัฐ	ในประเทศสหรัฐ

ดังนั้น เมื่อเชื่อมโยงอำนาจซื้อที่แท้จริงของเงินบาทและดอลลาร์สหรัฐ จะได้ว่า

30 บาท	=	ไก่ 1 ตัว	=	1 ดอลลาร์สหรัฐ
(สกุลบาท)		(อำนาจซื้อที่แท้จริง)		(สกุลเงินดอลลาร์สหรัฐ)

จึงเป็นที่มาว่า ทำไม 30 บาท = 1 ดอลลาร์สหรัฐ นั่นเอง

ค่าเงินบาทแข็งหรืออ่อนค่า คืออะไร และเกิดขึ้นได้อย่างไร

ค่าเงินบาทแข็งหรืออ่อนค่า คืออะไร ? สมมติว่าถ้าเรามองว่าเงินดอลลาร์สหรัฐฯ เป็นสินค้าอย่างหนึ่ง ราคาของดอลลาร์สหรัฐฯ ในรูปของเงินบาท ก็คือ อัตราแลกเปลี่ยน นั่นเอง ดังนั้น อัตราแลกเปลี่ยนก็จะแสดงถึงค่าเงินบาท เพราะหมายถึง จำนวนเงินบาทที่นำไปแลกเปลี่ยนกับเงินตราต่างประเทศ หรือเงินสกุลอื่น ๆ เช่น ดอลลาร์สหรัฐฯ ดอลลาร์สิงคโปร์ เยนญี่ปุ่น ปอนด์สเตอร์ลิง เป็นต้น เช่น นำเงิน 29 บาทไปแลกได้ 100 เยนญี่ปุ่น นำเงิน 30 บาท ไปแลกได้ 1 ดอลลาร์สหรัฐฯ หรือนำเงิน 36 บาท ไปแลกได้ 1 ยูโร เป็นต้น

ค่าเงินไม่จำเป็นต้องเท่าเดิมเสมอไป ค่าเงินบาทอาจจะแข็งขึ้นหรืออ่อนลงก็ได้ ถ้า**ค่าเงินบาทแข็งขึ้น (Baht appreciation)** ก็หมายถึง เงินบาทของเรามีค่ามากขึ้นเมื่อเทียบกับเงินสกุลอื่น แม้เรามีเงินบาทน้อยลงก็ยังสามารถแลกเป็นเงินสกุลอื่นในจำนวนเท่าเดิมได้ เช่น อัตราแลกเปลี่ยนเมื่อวานนี้เป็น 30 บาท ต่อ 1 ดอลลาร์สหรัฐฯ แสดงว่าเราใช้เงินบาทจำนวน 30 บาทไปแลกกับ 1 ดอลลาร์สหรัฐฯ แต่ถ้าวันนี้อัตราแลกเปลี่ยนกลายเป็น 28 บาท ต่อ 1 ดอลลาร์สหรัฐฯ เราจึงใช้เงินแค่ 28 บาท ก็สามารถแลก 1 ดอลลาร์สหรัฐฯ ได้ นั่นคือ เงินบาทของเรามีค่ามากขึ้นเมื่อเทียบกับดอลลาร์สหรัฐฯ ดังนั้น เมื่อเราพูดว่าค่าเงินบาท**แข็งขึ้น**ก็จะหมายความว่าเงินบาทมี**ค่ามากขึ้น** หรือเงินบาท**แพงขึ้น** นั่นเอง

คำถามชวนคิด...

การที่ค่าเงินบาทแข็งค่าเมื่อเทียบกับเงินสกุลอื่น ๆ แสดงว่าเงินบาทของเรามีค่ามากขึ้น เมื่อเทียบกับเงินสกุลอื่น นั่นก็น่าจะดีเพราะเงินเรามีค่ามากขึ้น คุณเห็นด้วยหรือไม่ ? (คำใบ้ : อ่านได้จากหัวข้อ “ใครได้ใครเสีย เมื่อเงินบาทแข็งค่าหรืออ่อนค่า”)

เสริมความรู้

การเปรียบเทียบเงินตราของแต่ละประเทศเป็นสินค้า แม้ความเป็นจริงแล้วเราไม่ได้ต้องการซื้อเงินตราต่างประเทศนั้นหรอก แต่เราต้องการสินค้าหนึ่ง ๆ ที่ซื้อขายกันด้วยเงินดอลลาร์สหรัฐฯ ต่างหาก จึงทำให้เราต้องการเงินตราต่างประเทศ หรือที่เรียกกันว่าเป็นอุปสงค์สืบเนื่อง (derived demand) นั่นเอง

ส่วน**ค่าเงินบาทอ่อนค่าลง (Baht depreciation)** ก็จะตรงกันข้ามกับค่าเงินบาทแข็ง คือ เงินบาทของเรามีค่าน้อยลงเมื่อเปรียบเทียบกับเงินสกุลอื่น หรือเราต้องมีเงินบาทมากขึ้นถึงจะแลกเป็นเงินสกุลอื่นในจำนวนเท่าเดิมได้ เช่น จาก 30 บาท ต่อ 1 ดอลลาร์สหรัฐฯ เป็น 32 บาท ต่อ 1 ดอลลาร์สหรัฐฯ เมื่อเราพูดว่าค่าเงินบาท**อ่อนลง**ก็มีความหมายว่าเงินบาทมีค่าน้อยลง หรือเงินบาท**ถูกลง** นั่นเอง

ดังนั้น เวลาพูดว่า เงินบาทแข็งหรืออ่อนค่าต้องบอกด้วยว่าแข็งค่าหรืออ่อนค่าเมื่อเทียบกับเงินสกุลอะไร เช่น ค่าเงินบาทแข็งค่าเมื่อเทียบกับดอลลาร์สหรัฐฯ ค่าเงินบาทแข็งค่าเมื่อเทียบกับเงินยูโร ค่าเงินบาทอ่อนค่าเมื่อเทียบกับเงินเยน เป็นต้น

ค่าเงินบาทแข็งหรืออ่อน เกิดขึ้นได้จากอะไร ? ถ้าเปรียบเทียบเงินตราของแต่ละประเทศเป็นสินค้าอย่างหนึ่ง อัตราแลกเปลี่ยนก็เหมือนเป็นราคาสินค้า ซึ่งก็กำหนดจากกลไกตลาดเช่นเดียวกับราคาสินค้าทั่วไป หรือกำหนดจากอุปสงค์และอุปทานของเงินตราแต่ละประเทศนั่นเอง

ในกรณีของเงินบาท หากความต้องการซื้อเงินบาทมากขึ้น โดยเอาเงินดอลลาร์สหรัฐฯ มาขาย เงินบาทก็จะแพงขึ้น (แข็งค่าขึ้น) ในทางตรงกันข้าม ถ้ามีความต้องการซื้อเงินดอลลาร์สหรัฐฯ มากขึ้น โดยเอาเงินบาทมาขาย เงินบาทก็จะถูกลง (อ่อนค่าลง)

Currency	US Dollar	Singapore Dollar	Japanese Yen	Chinese Yuan
US Dollar	34.56	35.98	27.98	5.08
Singapore Dollar	24.68	25.76	5.08	4.43
Japanese Yen	27.98	30.43	5.08	4.43
Chinese Yuan	5.08	4.43	4.43	4.74

อัตราแลกเปลี่ยนที่เปลี่ยนแปลงไปตามกลไกตลาดดังกล่าว เราเรียกว่า **ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัว (floating exchange rate)** ซึ่งประเทศไทยก็ใช้อยู่ในปัจจุบัน เพียงแต่แบงก์ชาติอาจเข้าไปแทรกแซงบ้างเพื่อไม่ให้อัตราแลกเปลี่ยนมีความผันผวนมากเกินไปในบางกรณี เรียกว่า **ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวแบบมีการจัดการ (managed floating exchange rate)** ซึ่งก็เป็นระบบที่ประเทศส่วนใหญ่ในโลกใช้กัน (อ่านเพิ่มเติมได้ในบทที่ 9)

คำถามชวนคิด...

อะไรคือดอลลาร์สหรัฐๆ ทำไมดอลลาร์สหรัฐๆ จึงสำคัญ ?

คำตอบ เพราะประเทศต่าง ๆ ในโลกส่วนใหญ่มักใช้เงินสกุลดอลลาร์สหรัฐๆ ในการซื้อขายแลกเปลี่ยน (settlement) ทั้งในด้านส่งออก นำเข้า กู้ยืมและลงทุน เนื่องจากเงินสกุลดอลลาร์สหรัฐๆ เป็นที่ยอมรับโดยทั่วโลก และยังมีสภาพคล่องสูงด้วย อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน เราก็มีการค้าขายในรูปแบบสกุลเงินบาทมากขึ้น โดยการชำระสินค้าออกตามสกุลเงินต่าง ๆ เป็นต้น

(สัดส่วน : ร้อยละ)	ปี 2536	ปี 2553	ปี 2561	ปี 2562
ดอลลาร์สหรัฐๆ	91.8	80.4	76.8	75.7
บาท	0.9	8.2	15.7	16.7
เยน	3.9	6.1	2.9	3.0
ยูโร	0.0	2.6	2.4	2.5
อื่น ๆ	3.4	2.7	2.2	2.1

ที่มา : กรมศุลกากร กระทรวงการคลัง

แล้วอะไรเป็นตัวกำหนดความต้องการในการซื้อขายเงินตราต่างประเทศ ?

สมมติว่าเงินตราต่างประเทศ คือ ดอลลาร์สหรัฐๆ ความต้องการซื้อเงินดอลลาร์สหรัฐๆ เกิดขึ้นก็ตอนที่เรายากใช้เงินดอลลาร์สหรัฐๆ (1) เพื่อซื้อสินค้าหรือบริการจากต่างประเทศ เพราะว่าผู้ขายสินค้าอยู่ในสหรัฐๆ จะใช้เงินดอลลาร์สหรัฐๆ ในการจ่ายค่าวัตถุดิบเพื่อผลิตสินค้า เขาคงไม่ต้องการเงินบาท (2) เพื่อลงทุนในต่างประเทศ เพราะว่าเราไปลงทุนในสหรัฐๆ ไม่ว่าจะไปสร้างโรงงานหรือไปซื้อหุ้น ผู้รับเงินลงทุนของเรา ก็ต้องการเป็นเงินดอลลาร์สหรัฐๆ (3) เพื่อชำระหนี้ต่างประเทศ เพราะเจ้าหนี้เราอยู่ในประเทศสหรัฐๆ จึงต้องการใช้เงินดอลลาร์สหรัฐๆ เช่นกัน

ขณะที่ความต้องการขายเงินดอลลาร์สหรัฐๆ จะเกิดขึ้นตอนที่เราได้เงินดอลลาร์สหรัฐๆ มา ซึ่งเกิดจาก (1) เมื่อเราส่งออกสินค้าและบริการ และได้รับรายได้มาในรูปของเงินสกุลต่างประเทศ เพราะเราไม่สามารถใช้เงินดอลลาร์สหรัฐๆ ที่ได้มาไปจ่ายค่าจ้างให้ลูกจ้างชาวไทยได้ จึงต้องเอาดอลลาร์สหรัฐๆ มาแลกเปลี่ยนเป็นเงินบาท (2) คนต่างประเทศที่ต้องการมาลงทุนในไทย ไม่ว่าจะมาสร้างโรงงานที่จังหวัดระยองหรือซื้อหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ ก็ต้องนำดอลลาร์สหรัฐๆ มาแลกเปลี่ยนเป็นเงินบาทก่อนนำไปเป็นค่าใช้จ่ายในการลงทุนสร้างโรงงานหรือซื้อหุ้นทั้งนั้น หรือ (3) คนไทยหรือภาครัฐกู้เงินจากต่างประเทศ ก็ต้องนำเงินที่กู้มาซึ่งเป็นดอลลาร์สหรัฐๆ มาแลกเปลี่ยนเป็นเงินบาทก่อนนำไปใช้ในประเทศเช่นกัน

ใครได้ ใครเสีย เมื่อเงินบาทแข็งค่า หรือ อ่อนค่า

ค่าของเงินบาทมีผลกระทบโดยตรงต่อผู้ส่งออก ผู้นำเข้า
ผู้ลงทุน และผู้มีหนี้ต่างประเทศ โดยเมื่อมีคนได้ก็ต้อง
มีคนเสีย เรื่องแบบนี้ก็เหมือนกับเหรียญ 2 ด้าน
แล้วแต่ใครจะมองทางด้านไหน

ค่าเงินบาทอ่อนเมื่อเทียบกับเงินสกุลอื่น
อาจจะเป็นผลดีต่อคนบางกลุ่ม ขณะที่ก็เป็น
ผลเสียต่อคนบางกลุ่มด้วยเช่นกัน โดยเมื่อ
ค่าเงินบาทอ่อนลงมา เช่น จาก 30 บาท/

1 ดอลลาร์สหรัฐฯ เป็น 32 บาท/1 ดอลลาร์สหรัฐฯ จะส่งผลดีต่อผู้ส่งออกเพราะทำให้ผู้ส่งออก ซึ่งมีรายได้เป็นเงินดอลลาร์สหรัฐฯ เท่าเดิมสามารถนำมาแลกเป็นเงินบาทได้มากขึ้น ขณะเดียวกันผู้ส่งออกเมื่อได้รายได้เป็นเงินบาทมากขึ้นก็อาจเลือกที่จะลดราคาสินค้าให้กับผู้ซื้อในต่างประเทศลงก็ได้ ซึ่งก็จะทำให้ต่างชาติเห็นว่า ราคาสินค้าส่งออกของเราถูกลง ทำให้ผู้ส่งออกขายสินค้าได้มากขึ้น แต่สำหรับผู้นำเข้าจะเป็นผลร้ายเพราะทำให้ผู้นำเข้าต้องใช้เงินบาทมากขึ้นเพื่อให้ได้สินค้าจากต่างประเทศที่มีราคาเท่าเดิม สำหรับผู้ลงทุนที่จะลงทุนพัฒนาเทคโนโลยีและประสิทธิภาพในการผลิต ค่าเงินบาทที่อ่อนค่าจึงทำให้เครื่องมือ เครื่องจักร และอุปกรณ์ที่ต้องนำเข้ามาจะมีราคาแพงขึ้น สำหรับผู้มีหนี้ต่างประเทศที่จะต้องชำระหนี้ ถ้าค่าเงินบาทอ่อนลงก็แสดงว่า ยอดหนี้เมื่อแปลงเป็นเงินบาทจะมากขึ้นหมายความว่า ต้องใช้เงินบาทมากขึ้นเพื่อไปชำระหนี้สกุลเงินตราต่างประเทศเท่าเดิมนั่นเอง

สำหรับเงินบาทที่แข็งค่ามักถูกกล่าวขานถึงแต่ผลเสียว่า ทำให้ความสามารถในการแข่งขันด้านราคากับต่างประเทศของผู้ส่งออกไทยแย่ลง เนื่องจากเงินบาทที่แข็งค่าขึ้น เช่น จาก 30 บาท/1 ดอลลาร์สหรัฐฯ เป็น 28 บาท/1 ดอลลาร์สหรัฐฯ จะทำให้รายได้ของผู้ส่งออกในรูปเงินบาทลดลง ทำให้ผู้ส่งออกอาจขึ้นราคาสินค้าในรูปดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งจะทำให้ความสามารถในการแข่งขันด้านราคาของการส่งออกของไทยลดลง แต่เงินบาทแข็งค่าก็มีผลดีด้วยเช่นกัน กล่าวคือ ผู้นำเข้าจะได้ประโยชน์จากบาทแข็ง เนื่องจากราคาสินค้าจากต่างประเทศจะถูกลง ซึ่งรวมถึงการนำเข้าวัตถุดิบ เครื่องมือเครื่องจักร และน้ำมัน ทำให้ต้นทุนการผลิตและการขนส่งลดลงตามไปด้วย สำหรับผู้ลงทุนเงินบาทที่แข็งค่าก็จะช่วยให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยีในการผลิตเพราะสามารถนำเข้าสินค้าทุนได้ถูกลง ซึ่งจะส่งผลดีต่อการลงทุนของไทยในอนาคตด้วยอีกทางหนึ่ง สำหรับผู้ที่ชำระหนี้ต่างประเทศก็ได้รับประโยชน์เพราะใช้เงินบาทที่น้อยลงมาแลกเป็นดอลลาร์สหรัฐฯ เพื่อชำระหนี้จำนวนเท่าเดิม

ธนาคารแห่งประเทศไทย
BANK OF THAILAND

ใครได้ ใครเสีย?

← ค่าเงินบาทแข็ง

สมมติว่าวันนี้ 30฿ = 1\$

ค่าเงินบาทแข็ง คือการใช้เงินบาทน้อยลง
28฿ = 1\$ ในการแลกเงินสกุลอื่นในจำนวนเท่าเดิม

ใครได้ประโยชน์?

- **ผู้นำเข้า** ลดต้นทุนการนำเข้าสินค้า เพราะราคาสินค้าจากต่างประเทศถูกลง
- **ประชาชน** ซื้อสินค้าและบริการจากต่างประเทศได้ถูกลง
- **ผู้ลงทุน** นำเข้าสินค้าทุนได้ถูกลง เช่น เครื่องจักร อุปกรณ์ต่าง ๆ
- **ผู้เป็นหนี้กับต่างประเทศ** มีการผ่อนลด เพราะใช้เงินบาทน้อยลง ในการชำระหนี้สกุลเงินต่างประเทศ

ใครเสียประโยชน์?

- **ผู้ส่งออก** นำรายได้ที่เป็นเงินสกุลต่างประเทศ มาแลกเป็นเงินบาทได้น้อยลง
- **คนทำงานต่างประเทศ** นำรายได้ที่เป็นเงินสกุลต่างประเทศ มาแลกเป็นเงินบาทได้น้อยลง
- **ผู้ประกอบการธุรกิจที่ขอทุนที่รับเงินสกุลต่างประเทศ** นำรายได้มาแลกเป็นเงินบาทได้น้อยลง

→ ค่าเงินบาทอ่อน

ค่าเงินบาทอ่อน คือการใช้เงินบาทมากขึ้น
32฿ = 1\$ ในการแลกเงินสกุลอื่นในจำนวนเท่าเดิม

ใครได้ประโยชน์?

- **ผู้ส่งออก** นำรายได้ที่เป็นเงินสกุลต่างประเทศ มาแลกเป็นเงินบาทได้มากขึ้น
- **คนทำงานต่างประเทศ** นำรายได้ที่เป็นเงินสกุลต่างประเทศ มาแลกเป็นเงินบาทได้มากขึ้น
- **ผู้ประกอบการธุรกิจที่ขอทุนที่รับเงินสกุลต่างประเทศ** นำรายได้มาแลกเป็นเงินบาทได้มากขึ้น

ใครเสียประโยชน์?

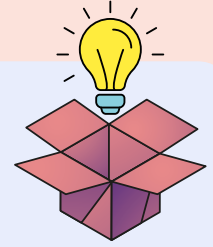
- **ผู้นำเข้า** เพิ่มต้นทุนการนำเข้าสินค้า เพราะราคาสินค้าจากต่างประเทศแพงขึ้น
- **ประชาชน** ซื้อสินค้าและบริการจากต่างประเทศแพงขึ้น
- **ผู้ลงทุน** นำเข้าสินค้าทุนแพงขึ้น เช่น เครื่องจักร อุปกรณ์ต่าง ๆ
- **ผู้เป็นหนี้กับต่างประเทศ** มีการเพิ่มหนี้ เพราะใช้เงินบาทมากขึ้น ในการชำระหนี้สกุลเงินต่างประเทศ

Bank of Thailand

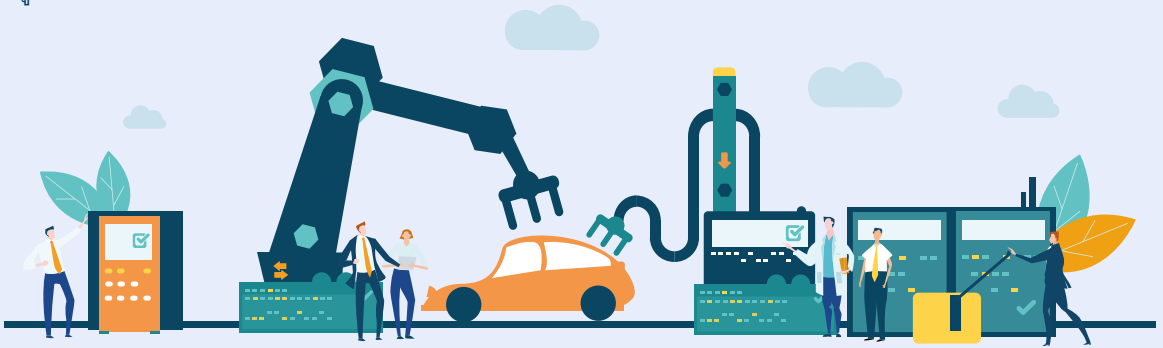
ดังนั้น ค่าเงินบาทอ่อนหรือแข็งจึงมีทั้งกลุ่มคนที่ได้และเสียเสมอ แบงก์ชาติจึงไม่สามารถฟันกลไกตลาดให้เงินบาทอ่อนค่าหรือแข็งค่าไปข้างใดข้างหนึ่งได้ การแทรกแซงอัตราแลกเปลี่ยนจะทำให้จำเป็นเพื่อไม่ให้อัตราแลกเปลี่ยนเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจนผู้เกี่ยวข้องปรับตัวไม่ทัน เช่น ในกรณีที่เราส่งออกสินค้าได้มากกว่าการนำเข้า รวมถึงมีผู้ลงทุนต่างประเทศเข้ามาลงทุนในไทยมาก ๆ ก็จะทำให้เงินบาทแข็งค่าขึ้น ซึ่งก็เป็นไปตามกลไกตลาดที่ควรจะเป็น ไม่มีความจำเป็นที่แบงก์ชาติจะต้องเข้าไปแทรกแซง อย่างไรก็ตาม ถ้าการแข็งค่าดังกล่าว เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วจนเกินกว่าความสามารถในการปรับตัวของผู้ส่งออกและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอุตสาหกรรมขนาดเล็ก แบงก์ชาติก็อาจเข้าไปแทรกแซงได้บ้างตามสมควรเพื่อซื้อเวลาให้ผู้เกี่ยวข้องเหล่านี้ปรับตัวได้ทัน (อ่านเพิ่มเติมได้จากหัวข้อ “การดูแลค่าเงินบาทของแบงก์ชาติ” ในบทที่ ๑)

กล่องความรู้ที่ 5

เงินลงทุนจากต่างประเทศมีความสำคัญแค่ไหน ?

เงินลงทุนจากต่างประเทศนับว่ามีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศผู้รับการลงทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งแม้ว่าประเทศเหล่านี้จะเป็นประเทศที่มีทรัพยากรและแรงงานเป็นจำนวนมาก ทำให้มีผู้ทางในการลงทุนมากมาย แต่ประชาชนโดยรวมยังมีรายได้น้อย ขณะที่การบริโภคมีสัดส่วนที่สูง ทำให้การออมภายในประเทศมีไม่เพียงพอกับความต้องการลงทุนของประเทศ จึงต้องพึ่งพาการลงทุนจากต่างประเทศ หรืออีกนัยหนึ่ง ก็คือ การนำเอาเงินออมที่เหลือใช้จากประเทศอื่นมาลงทุนในประเทศที่ขาดแคลนเงินทุน (ประเทศผู้รับการลงทุน) โดยการลงทุนที่เพิ่มขึ้นดังกล่าว ย่อมจะทำให้เศรษฐกิจของประเทศผู้รับการลงทุนขยายตัวในอัตราที่สูงขึ้น และยังเป็นการสร้างงาน ตลอดจนการนำเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาในประเทศอีกด้วย จึงไม่น่าแปลกที่รัฐบาลของประเทศเหล่านี้จะพยายามชักจูงให้คนต่างประเทศมาลงทุนในประเทศของตน โดยการให้สิทธิประโยชน์ในด้านต่าง ๆ การลงทุนประเภทนี้ เราเรียกว่า การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment) หรือที่รู้จักกันดีว่า FDI

FDI เป็นการลงทุนในระยะยาวเพื่อสร้างโรงงาน ซื้อเครื่องมือเครื่องจักรในการผลิต ซึ่งเป็นการเพิ่มกำลังการผลิตในภาคอุตสาหกรรม อีกทั้งยังเป็นการลงทุนที่มีคุณภาพ เพราะมักจะนำเอาเทคโนโลยีและวิธีการบริหารจัดการแบบใหม่ ๆ มาถ่ายทอดให้กับประเทศผู้รับการลงทุน นอกจากนี้ ยังกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศผู้รับการลงทุน ตัวอย่างเช่น การลงทุนจากต่างประเทศในอุตสาหกรรมรถยนต์ของไทยในทศวรรษ 1990 ทำให้อุตสาหกรรมรถยนต์ในไทยมีการเติบโตอย่างก้าวกระโดด อย่างไรก็ตาม การลงทุนจากต่างประเทศนั้น นักลงทุนต่างประเทศก็ต้องการผลตอบแทนที่คุ้มค่ากับความเสี่ยงต่าง ๆ ที่เคลื่อนย้ายเงินทุนและเทคโนโลยีมายังประเทศผู้รับการลงทุนด้วย

เงินลงทุนจากต่างประเทศยังมีอีกหลายประเภท เช่น การลงทุนในตลาดหุ้น การลงทุนในพันธบัตร และเงินกู้ยืมจากต่างประเทศ เป็นต้น ซึ่งเงินลงทุนพวกนี้จะมีความผันผวนมากกว่าเงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ บางครั้งเป็นการเข้ามาในรูปของการเก็งกำไร ทำให้มีเงินไหลเข้าไหลออกอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ค่าเงินผันผวนไปด้วยเช่นกัน ซึ่งจะกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ (อ่านรายละเอียดในบทที่ 8)

Key Points

- ทรัพยากร เทคโนโลยี ความชำนาญในการผลิตที่แตกต่างกันของแต่ละประเทศ ทำให้เกิดการค้าระหว่างกันขึ้น โดยแต่ละประเทศจะเลือกผลิตสินค้าและบริการที่ตนเองมีความได้เปรียบมากที่สุด (ชำนาญกว่า ต้นทุนถูกกว่า เพราะมีทรัพยากรมาก เทคโนโลยีดีกว่า) แล้วนำไปแลกเปลี่ยน (ทำการค้า) กับสินค้าและบริการที่ตนเองมีความได้เปรียบน้อยกว่ากับประเทศอื่น ๆ
- เมื่อมีการค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้น ก็จะมีประเทศที่ “เกินดุลการค้า” และ ประเทศที่ “ขาดดุลการค้า” จึงเกิดการกู้ยืมระหว่างกัน โดยประเทศที่เกินดุลการค้า จะเป็น “ผู้ให้กู้ยืม” ส่วนประเทศที่ขาดดุลการค้า จะเป็น “ผู้กู้ยืม” นอกจากการกู้ยืมเงินระหว่างกัน ยังทำให้เกิดการลงทุนระหว่างประเทศด้วย โดยจะมีการนำเงินไปลงทุนในประเทศที่มีทรัพยากรมากกว่า หรือมีต้นทุนการผลิตถูกกว่า
- ในการค้าขายระหว่างประเทศจะมีการตกลงอัตราที่จะใช้แลกเปลี่ยนสกุลเงินของประเทศตนและสกุลเงินของประเทศคู่ค้า หรือ “อัตราแลกเปลี่ยน” เพื่อทำการซื้อขายระหว่างกัน โดยอัตราแลกเปลี่ยนที่ตกลงกันนี้ จะขึ้นอยู่กับ “อำนาจซื้อที่แท้จริง” ของเงินสกุลนั้น ๆ หรือก็คือ สินค้าและบริการที่เงินสกุลนั้นจะซื้อได้
- ค่าเงินสกุลหนึ่ง ๆ อาจแข็งค่าหรืออ่อนค่า เมื่อเทียบกับอีกสกุลหนึ่งได้ในช่วงเวลาหนึ่ง เพราะอัตราแลกเปลี่ยนหรือราคาของเงินสกุลหนึ่งเทียบกับอีกสกุลหนึ่ง จะถูกกำหนดจากกลไกตลาดเช่นเดียวกับราคาสินค้าทั่วไป ถ้าความต้องการซื้อมากกว่าที่เสนอขาย เงินสกุลนั้นก็จะแข็งค่า (แพงขึ้น) แต่ถ้าความต้องการซื้อน้อยกว่าที่เสนอขาย เงินสกุลนั้นก็จะอ่อนค่า (ถูกลง)
- ค่าเงินบาทอ่อนหรือแข็งมีทั้งกลุ่มคนที่ได้และเสียเสมอ

กิจกรรมทดสอบความเข้าใจ

คุณเห็นด้วยหรือไม่ว่า เงินบาทอ่อนจะทำให้เราส่งออกสินค้าได้มาก จึงเป็นประโยชน์กับประเทศ
(คำใบ้ : โปรดพิจารณาผลกระทบทุกฝ่าย)

คุณเรียนรู้สิ่งเหล่านี้แล้วหรือยัง

- ทำไมต้องมีภาคต่างประเทศ การค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้นได้อย่างไร
- สาเหตุการแข็งค่าและอ่อนค่าของเงินบาท รวมทั้งบอกได้ว่า เมื่อเงินบาทแข็งหรืออ่อนค่าจะมีใครได้ใครเสียบ้าง

จากบทนี้เราทราบแล้วว่า ด้วยความแตกต่างของทรัพยากร เทคโนโลยี ความชำนาญในการผลิต ทำให้เกิดการค้าระหว่างกัน โดยแต่ละประเทศจะเลือกผลิตสินค้าและบริการที่ตนเองมีความได้เปรียบมากที่สุด แล้วนำไปแลกเปลี่ยน (ทำการค้า) กับสินค้าและบริการที่ตนเองมีความได้เปรียบน้อยกว่ากับประเทศอื่น ๆ จึงต้องมีการเปิดประเทศเพื่อทำการซื้อขายแลกเปลี่ยนกับต่างประเทศ นอกจากราคาที่ตกลงทำการซื้อขายระหว่างกันแล้ว ยังต้องมีการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนเพื่อเป็นอัตราที่ใช้แลกเปลี่ยนระหว่างเงินสกุลของประเทศตนกับเงินสกุลของประเทศคู่ค้า ทั้งนี้ เมื่อมีการค้าระหว่างกัน ก็เกิดการขาดดุลหรือเกินดุลการค้า ส่งผลให้ต้องมีการกู้เงิน (ให้กู้) จากต่างประเทศ และยิ่งก่อให้เกิดการลงทุนระหว่างประเทศด้วย เราทราบแล้วว่าระบบเศรษฐกิจแบบเปิดจะประกอบไปด้วยภาคครัวเรือน ภาคธุรกิจ ภาครัฐบาล และภาคต่างประเทศ ในบทต่อไป เราจะได้กล่าวถึงว่า แล้วเมื่อหน่วยเศรษฐกิจรวมกันเป็นระบบเศรษฐกิจเป้าหมายของเศรษฐกิจโดยรวมหรือเป้าหมายของเศรษฐกิจมหภาคคืออะไร

บทที่ 8

เป้าหมายของ เศรษฐกิจมหภาค

บทนี้เป็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายของเศรษฐกิจมหภาค ซึ่งก็คือความอยู่ดีกินดีของประชาชน โดยทำให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างเหมาะสม ประชาชนมีงานทำ ระดับราคาของสินค้าและบริการ มีเสถียรภาพ และเกิดการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม

จากบทก่อน ๆ เราทราบแล้วว่า ระบบเศรษฐกิจเป็นการรวมตัวกันของหน่วยเศรษฐกิจเพื่อดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยมีทั้งภาคครัวเรือน ภาคธุรกิจ และภาครัฐบาล ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ กันไป อาจจะเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต หรือเป็นผู้ผลิต หรือเป็นผู้บริโภค เป้าหมายแต่ละคนก็ไม่เหมือนกัน เช่น เจ้าของที่ดินอยากได้ค่าเช่าสูงสุด แรงงานอยากได้ค่าจ้างสูงสุด ผู้ผลิตก็อยากได้กำไรสูงสุด ผู้บริโภคเองก็อยากได้ความพึงพอใจสูงสุด แต่เมื่อมารวมกันเป็นระบบเศรษฐกิจแล้ว เศรษฐกิจโดยรวมจะต้องมีเป้าหมายร่วมกันเพื่อให้เราบรรลุเป้าหมายย่อยของแต่ละคนให้ได้มากที่สุด

หากพิจารณาเป้าหมายย่อยของแต่ละคนแล้ว คงไม่แตกต่างกัน คือ ทุกคนล้วนอยากได้ค่าตอบแทนสูงสุดเพื่อให้ตัวเองกินดีอยู่ดีได้นาน ๆ ดังนั้น การทำให้ทุกคนมีความเป็นอยู่ที่ดีจึงเป็นเป้าหมายร่วมกันของเศรษฐกิจโดยรวม หรือที่เราเรียกว่า เศรษฐกิจมหภาค ทั้งนี้ เราสามารถแบ่งเป้าหมายของเศรษฐกิจมหภาคออกเป็น 4 เรื่องหลัก ๆ ได้แก่ (1) การสร้างความเจริญเติบโต (2) เสถียรภาพด้านราคา (3) การจ้างงานเต็มที่ และ (4) การแก้ปัญหาการกระจายรายได้

1. การสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (economic growth)

กิจกรรมทางเศรษฐกิจทำให้คนมีงานทำ มีรายได้ มีกินมีใช้ ซึ่งการที่กิจกรรมทางเศรษฐกิจมีมากขึ้น หรือที่เรียกว่า เศรษฐกิจเจริญเติบโตนั้น ก็จะทำให้เกิดการจ้างงานมากขึ้นด้วย ส่งผลให้เกิดการผลิตสินค้าใหม่ๆ ที่ดีกว่าเดิม และสนองตอบความต้องการที่เพิ่มขึ้นได้ ทำให้ผู้บริโภคอย่างเรา ๆ ใช้ชีวิตได้สะดวกสบายขึ้นและได้รับความพึงพอใจมากขึ้น นั่นก็คือ แต่ละคนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นนั่นเอง

การที่เศรษฐกิจจะเติบโตได้นั้น จะต้องมีการลงทุน จึงจะเกิดการผลิ การจ้างแรงงาน และการใช้ปัจจัยการผลิตอื่น ๆ ซึ่งทำให้หน่วยครัวเรือนมีรายได้และสามารถบริโภคสินค้าและบริการได้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งความต้องการบริโภคที่มากขึ้นและต้องการสิ่งที่ดีขึ้นนี้เอง ทำให้มีการลงทุนคิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ก่อให้เกิดการผลิต การจ้างงาน และการใช้ทรัพยากรอื่น ๆ ต่อเนื่องไปอีก

ก่อนจะวัดว่าเศรษฐกิจเจริญเติบโตได้ดีแค่ไหน เราจะต้องวัดขนาดของเศรษฐกิจในแต่ละช่วงเวลากันให้ได้เสียก่อน เราทราบแล้วว่า สินค้าและบริการที่ผลิตออกมาเพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภคนั้นจะต้องใช้ปัจจัยการผลิตจากหน่วยเศรษฐกิจต่าง ๆ ซึ่งผู้ผลิตก็ต้องจ่ายค่าตอบแทนปัจจัยการผลิตทั้งค่าเช่าที่ดิน ค่าแรง ดอกเบี้ย และกำไร ให้กับเจ้าของปัจจัยการผลิตทั้งหมดที่มีส่วนร่วมในการผลิต ซึ่งรายได้จากค่าตอบแทนที่พวกนี้ก็นำไปใช้จ่ายเพื่อการบริโภคสินค้าและบริการ ดังนั้น **มูลค่าของสินค้าและบริการทั้งหมดที่เศรษฐกิจผลิตได้ในช่วงหนึ่ง ๆ จะต้องเท่ากับ รายได้ทั้งหมด**

ที่เป็นค่าตอบแทนปัจจัยการผลิต และย่อมเท่ากับค่าใช้จ่ายทั้งหมด ที่ทุกหน่วยเศรษฐกิจใช้จ่ายในการซื้อสินค้าและบริการนั่นเอง การจะวัดขนาดของเศรษฐกิจจึงสามารถวัดได้จาก 3 อย่าง ทั้งด้านรายได้ ด้านรายจ่าย และด้านมูลค่าของผลผลิต ซึ่งการวัดทั้ง 3 แบบนี้ย่อมต้องให้ผลลัพธ์ที่เท่ากันเสมอ เพราะเป็นมูลค่าของสิ่งเดียวกันแต่วัดในวิธีต่างกันเท่านั้น แต่ที่นิยมใช้วัดกัน คือ ด้านรายจ่ายและด้านมูลค่าของผลผลิต เพราะคำนวณและวัดได้ง่าย

การวัดมูลค่าของผลิตภัณฑ์ทั้งหมดที่เศรษฐกิจใด ๆ หรือประเทศใด ๆ ผลิตได้ในช่วงเวลาหนึ่ง เราเรียกว่า การวัด “มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ” หรือที่เราเคยได้ยินบ่อย ๆ ว่า GDP (Gross Domestic Product) นั่นเอง ส่วนการวัดค่าตอบแทนปัจจัยการผลิตก็คือการวัด “รายได้รวมในประเทศ (Gross Domestic Income)” และการวัดค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่เราจ่ายสำหรับการซื้อสินค้าและบริการก็คือการวัด “ค่าใช้จ่ายรวมของประเทศ (Gross Domestic Expenditure)”

เพื่อให้เข้าใจง่าย ๆ ขอยกตัวอย่างให้เห็นชัด สมมติว่าผู้ขายผลิตไม้กวาดได้ 1 ด้าม มีมูลค่า 50 บาท (มูลค่าผลิตภัณฑ์) ขายให้ผู้บริโภค ซึ่งผู้บริโภคก็จะจ่ายเงินเป็นค่าไม้กวาด 50 บาท เมื่อผู้ขายขายไม้กวาดได้เงิน 50 บาท เงินจำนวนนี้ก็จะป็นรายรับของผู้ขาย ซึ่งสามารถแจกจ่ายเป็นค่าตอบแทนแก่ปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ที่ใช้ในการผลิตไม้กวาดหนึ่งด้าม เช่น ค่าดอกหญ้า ด้ามไม้ไผ่ เชือกฟาง รวมกัน 15 บาท ค่าแรงคนงาน 10 บาท ค่าเช่าโรงงาน 5 บาท ถ้าไรสำหรับผู้ประกอบการ 20 บาท เป็นต้น ซึ่งแต่ละรายการก็คือ รายได้ของเจ้าของปัจจัยการผลิตแต่ละอย่าง ที่รวมกันแล้ว (รายได้รวม 50 บาท) ก็ย่อมต้องเท่ากับมูลค่าของสินค้าที่ผลิตออกไปนั่นเอง (มูลค่าผลิตภัณฑ์ 50 บาทเท่ากัน)

Exam Tip

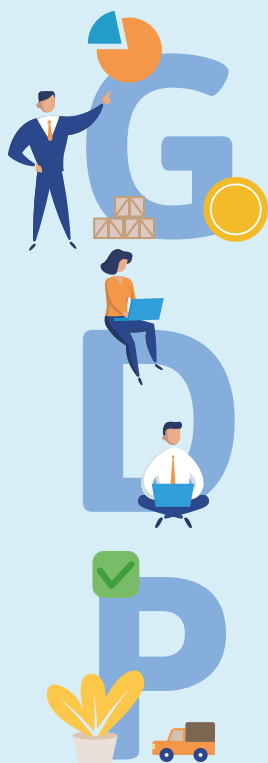
หากระบบเศรษฐกิจกำลังผลิต อยู่ในช่วงที่ต่ำกว่าระดับที่ใช้ทรัพยากรเต็มที่ ความต้องการใช้จ่ายโดยรวมที่เพิ่มขึ้นจะทำให้เศรษฐกิจขยายตัว แต่หากระบบเศรษฐกิจกำลังผลิตในช่วงที่มีการใช้ทรัพยากรเต็มที่แล้ว ความต้องการใช้จ่ายที่มากขึ้นจะทำให้ราคาสินค้าแพงขึ้น หรือเรียกว่า เกิดปัญหาเงินเฟ้อ เพราะผลิตไม่ทันความต้องการ เนื่องจากไม่มีทรัพยากรเหลือเพื่อใช้ในการผลิตแล้วนั่นเอง

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริโภคกับผู้ผลิตในระบบเศรษฐกิจ

รายได้ = รายจ่าย = มูลค่าของสินค้า/บริการ

* ผู้บริโภคอยู่ในภาคครัวเรือนซึ่งเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต

หากเราเอารายจ่ายของทุกคนในประเทศมารวมกัน ก็จะได้เป็นมูลค่าสินค้าและบริการที่ประเทศเราผลิตได้ทั้งหมด หรือก็คือ GDP ของประเทศนั่นเอง ดังนั้น การวัดมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ หรือ GDP ด้านรายจ่าย จึงเป็นการคำนวณจากค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้าและบริการขั้นสุดท้ายของผู้บริโภคในทุกภาคเศรษฐกิจมารวมกัน ทั้งภาคเอกชน ภาครัฐ และภาคต่างประเทศ โดยแบ่งรายจ่ายออกเป็น 4 ส่วน คือ

1. รายจ่ายเพื่อการบริโภคของภาคเอกชน (private consumption expenditure) (อ่านเพิ่มเติมได้ในบทที่ 5 หัวข้อ “ภาคครัวเรือนกับการบริโภค”)
2. รายจ่ายเพื่อการลงทุนของภาคเอกชน (private investment expenditure) (อ่านเพิ่มเติมได้ในบทที่ 5 หัวข้อ “ภาคธุรกิจกับการลงทุน”)
3. รายจ่ายของรัฐบาล (government expenditure) ทั้งรายจ่ายเพื่อการบริโภคและรายจ่ายเพื่อการลงทุน (อ่านเพิ่มเติมได้ในบทที่ 6 หัวข้อ “การใช้จ่ายของรัฐบาล”)

4. มูลค่าการส่งออกสุทธิ (net export) ซึ่งเท่ากับมูลค่าการส่งออกสินค้าและบริการ (exports) หักด้วยมูลค่าสินค้านำเข้าสินค้าและบริการ (imports) ทั้งนี้ การส่งออกเป็นการขายสินค้าและบริการที่ผลิตในประเทศเรา จึงถูกนับรวมในมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ หรือ GDP ขณะที่การนำเข้าสินค้าและบริการ จริง ๆ ไม่ควรถูกนับรวมใน GDP เพราะเป็นสินค้าและบริการที่ผลิตในต่างประเทศ แต่กลับถูกนับไปในรายจ่าย 3 รายการแรกแล้ว (รายจ่ายเพื่อการบริโภค รายจ่ายเพื่อการลงทุน และรายจ่ายของรัฐบาล) ดังนั้น เพื่อที่จะได้ผลรวมของมูลค่าของสินค้าและบริการที่ผลิตภายในประเทศจริง ๆ สุดท้ายการคำนวณ GDP เราจึงจำเป็นต้องหักมูลค่าการนำเข้าออก

สมการการคำนวณ GDP อย่างง่าย จึงเขียนได้ว่า

$$GDP = C + I + G + (X - M)$$

C	รายจ่ายเพื่อการบริโภคของภาคเอกชน (consumption)
I	รายจ่ายเพื่อการลงทุนของภาคเอกชน (investment)
G	รายจ่ายของรัฐบาล (government expenditure)
X-M	มูลค่าการส่งออกสุทธิ (net export)

เมื่อเราทราบแล้วว่า จะวัดขนาดของเศรษฐกิจในแต่ละช่วงเวลากันได้อย่างไร ต่อมาเราก็จะมาดูกันว่าขนาดเศรษฐกิจที่ว่ามันเติบโตแค่ไหนเมื่อเทียบแต่ละช่วงเวลา การวัดว่าเศรษฐกิจขยายตัวจริงหรือไม่ และขยายตัวเท่าใดนั้น ต้องวัดสินค้าและบริการที่เกิดขึ้นจริง ๆ ในช่วงเวลาหนึ่ง เช่น ไร่แห่งหนึ่งผลิตส้มออกมามากขึ้นหลายเป่ง ช่วงตัดผมให้บริการตัดผมลูกค้าได้มากขึ้นในแต่ละวัน ไม่ได้หมายถึง มูลค่าของสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น เพราะเป็นไปได้ว่าการที่มูลค่าของสินค้าและบริการเพิ่มขึ้นนั้นอาจเป็นเพราะราคาที่แพงขึ้น แต่แท้จริงแล้วปริมาณสินดียังเท่าเดิมเช่นนี้เราไม่ถือว่าเศรษฐกิจโต การที่เศรษฐกิจโตหรือขยายตัว จะหมายถึงประเทศจะต้องมีสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการมากขึ้นจริง ๆ ด้วย

ตัวอย่างเช่น สมมติว่าประเทศนี้มีแค่ นาย ก กับนาย ข และมีสินค้าเพียงอย่างเดียว คือ ปากกา หากในปีนี้นาย ก ซึ่งเป็นผู้ผลิต ขายปากกาหนึ่งด้ามให้นาย ข ในราคา 100 บาท ดังนั้น GDP ของปีนี้จึงเท่ากับมูลค่าของปากกา และเท่ากับรายได้ของนาย ก และเท่ากับรายจ่ายของนาย ข ซึ่งก็คือ 100 บาท นั่นเอง

คำถามชวนคิด...?

หากนายจอห์นพนักงานชาวอังกฤษ มาลงทุนสร้างโรงงานผลิตปลากระป๋อง อยู่ที่จังหวัดระยองของไทย ผลผลิตที่ได้ จากโรงงานของนายจอห์นนี้จะนับรวม ใน GDP หรือไม่ ?

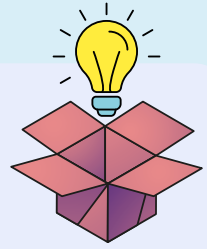
GDP หรือ Gross Domestic Product ใช้วัดว่า ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ๆ เช่น ในปีหนึ่ง มีผลผลิตสินค้าและบริการ จัสดท้ายที่ผลิตออกมาในเขตเศรษฐกิจ ไใด ๆ เป็นมูลค่ารวมเท่าใด เมื่อวัดอย่างนี้ แล้ว GDP จึงไม่ได้สนใจว่า เจ้าของปัจจัย การผลิตและทรัพยากรนั้น จะเป็นของชาติใด **ขอแค่เป็นผลผลิตที่ออกมาในเขตพื้นที่ ที่สนใจ เช่น ผลิตออกมาจากประเทศไทย แล้วละก็จะนับรวมใน GDP** กันก็ ดังนั้น ถึงแม้จะเป็นการผลิตด้วยนายจอห์น (หรือนายคิม นางหว่ง นางสาวมิเชลก็ตาม) และไม่ว่าจะใช้วัตถุดิบจากที่ใด (ไม่ว่า ปลาจากอ่าวไทย จากนอร์เวย์ หรือจากญี่ปุ่นก็ตาม) **หากผลผลิต จัสดท้ายมาสำเร็จที่เมืองไทยแล้วก็จะ นับผลผลิตที่ไ้รวมใน GDP ของไทยกันก็**

แต่ถ้าอยากรู้อะไรว่าคนชาติใด ผลิตสินค้า และบริการได้มากกว่ากัน เราจะวัดด้วย **GNP (Gross National Product) หรือ ผลผลิตกันที่มวลรวมประชาชาติ** ซึ่งวัดมูลค่า ของสินค้าและบริการที่เกิดจากการใช้ปัจจัย การผลิตของเศรษฐกิจนั้น ๆ โดยไม่สนใจว่า จะเอาไปผลิตในประเทศหรือนอกประเทศ นั่นคือ **ขอให้เป็นการใช้ปัจจัยการผลิต จากพื้นที่ที่สนใจ เช่น ยึดการผลิตของ “คนไทย” เป็นหลักไม่ว่าอยู่ที่ไหนในโลก** เช่น นายสมชาติตั้งโรงงานผลิตลัธยณต์ ที่เวียดนาม แต่ใช้วัตถุดิบจากแผ่นดินไทย ผลผลิตลัธยณต์ของโรงงานนายสมชาติ ก็จะนับรวมใน GNP แต่ไม่นับใน GDP นั่นเอง

ในปีต่อมา นาย ก ก็ผลิตปากกาได้หนึ่งด้ามเท่าเดิม แต่นาย ข มีความต้องการมากขึ้น เกิดการแย่งกันซื้อกับ นาย ค ดังนั้น นาย ก จึงฉวยโอกาสเพิ่มราคาเป็นด้ามละ 200 บาท ซึ่งนาย ข ก็ยอมตกลงที่ ราคานี้ ในกรณีถามว่าเศรษฐกิจโตเท่าไร ไข่เท่ากับ $(200-100)/100 = 100\%$ หรือไม่ คำตอบคือไม่ ถึงแม้มูลค่าสินค้าที่ได้จะเพิ่มขึ้นถึงเท่าตัว แต่ใน ความเป็นจริงเศรษฐกิจนี้ไม่ได้ขยายตัวเลย เพราะของที่ผลิตได้ก็มีแค่ ปากกาด้ามเดียวแบบเดิม ๆ สิ่งที่เพิ่มขึ้นมีเพียงราคาเท่านั้นเอง ไม่ใช่จำนวน สินค้าและบริการที่เพิ่มขึ้น แต่หากเป็นอีกกรณีหนึ่งที่นาย ก มีความสามารถ ในการผลิตปากกาได้เพิ่มขึ้นโดยอาจจะมีการปรับปรุงเครื่องจักร ทำให้ผลิต ปากกาได้เพิ่มขึ้นจาก 1 ด้ามมูลค่า 100 บาท เป็น 2 ด้าม โดยมีมูลค่ารวม 200 บาท อย่างนี้จึงจะถือว่าเศรษฐกิจโต เท่ากับ $(200-100)/100 = 100\%$

เราเคยได้ยินกันว่า เศรษฐกิจโตเท่านี้เท่านี้ เช่น 6% หรือ 8% บ้าง นั่นก็คือ อัตราการเปลี่ยนแปลงของ GDP ในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ (อาจจะในรอบ หนึ่งปีหรือหนึ่งไตรมาส) ซึ่งก็จะสะท้อน อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (economic growth) เช่น ปีนี้ GDP เท่ากับ 10.5 ล้านล้านบาท ปีที่แล้ว GDP เท่ากับ 10 ล้านล้านบาท เราก็คำนวณได้แล้วว่าเศรษฐกิจโต เท่ากับ 5% นั่นเอง $(\frac{10.5-10}{10} * 100)$

อย่างไรก็ดี การที่เราต้องการให้เศรษฐกิจโตอย่างเดียวนั้นคงไม่พอ ต้องให้โตอย่างยั่งยืนด้วย นั่นคือ ต้องรักษาการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (economic growth) ให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องยาวนาน หรือที่เรียกว่า การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน (sustainable economic growth) ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ เราต้องมีการลงทุนและปรับปรุงประสิทธิภาพเพื่อเพิ่ม ความสามารถหรือศักยภาพการผลิตของประเทศ ซึ่งช่วยให้เกิดการเจริญเติบโต ทางเศรษฐกิจได้ในระยะยาว

กล่องความรู้ที่ 6

GDP เป็นตัวชี้วัดความกินดีอยู่ดีของประชาชนที่แท้จริงหรือ ?*

GDP หรือผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ที่เราใช้เป็นตัวชี้วัดความกินดีอยู่ดีของประเทศ ถูกคิดค้นขึ้นเมื่อกว่า 60 ปีก่อน แม้ว่าจะเป็นวิธีพื้นฐานที่สุดในการวัดและสามารถทำความเข้าใจได้ไม่ยาก แต่ก็ยังมีข้อบกพร่องในการที่จะใช้วัดความกินดีอยู่ดีของประชาชน เพราะยังไม่คำนึงถึงทุกมิติอย่างรอบด้านทั้งทางด้านมิติชีวิตและสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ

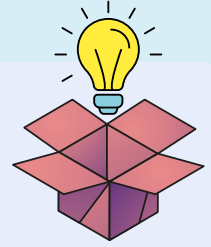
1. ไม่ได้คำนึงถึงการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมหรือความเป็นอยู่ที่ดีของคนส่วนใหญ่ของประเทศ เพราะการคำนวณ GDP เป็นการนำรายได้ของทุกคนมารวมกันเป็นรายได้ประชาชาติ โดยไม่ได้คำนึงว่าใครมีรายได้มาก ใครมีรายได้น้อย หรือช่องว่างรายได้ของผู้มีรายได้สูงและผู้มีรายได้ต่ำเป็นอย่างไร รายได้ส่วนใหญ่อาจตกอยู่กับคนส่วนน้อยของประเทศก็ได้
2. ไม่ได้คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรม เพราะ GDP ไม่ได้นำต้นทุนด้านสิ่งแวดล้อมมาคิดรวมด้วย เราทราบแล้วว่า การผลิตที่ก่อให้เกิดเป็น GDP นั้นมาพร้อมกับความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ก่อให้เกิดมลภาวะทางน้ำ ทางอากาศ ดังนั้น ระยะหลังจึงมีการพูดถึง Green GDP ซึ่งก็คือ การนำ GDP มาหักด้วยต้นทุนทางด้านสิ่งแวดล้อม (เช่น การบำบัดน้ำเสีย การกำจัดขยะ) ที่ต้องสูญเสียไปจาก GDP ที่เพิ่มขึ้น
3. ไม่สนใจที่มาของเงินที่ทำให้ GDP โต อาจจะเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจทางลบ เช่น การพนัน สุรา ยาสูบ และสถาบันเชิงจริยธรรม เป็นต้น ที่ทำให้เกิดอาชญากรรมและอุบัติเหตุ นอกจากนี้ ความแตกต่างของเมืองกับชนบท ทำให้มีการอพยพย้ายถิ่นมาทำงานในเมือง ทำให้เกิดปัญหาครอบครัวและสังคม ค่าใช้จ่ายที่ต้องดูแลปัญหาเหล่านี้ไม่ได้ถูกหักออกจาก GDP
4. ไม่ได้นับกิจกรรมที่สร้างสรรค์สังคม เช่น กิจกรรมสร้างความอบอุ่นในครอบครัว และการพึ่งพิงพึ่งพาธรรมชาติ เป็นต้น

การใช้ GDP เป็นตัวชี้วัดความกินดีอยู่ดีของประชาชน อาจนำมาซึ่งการใช้ทรัพยากรอย่างไม่คุ้มค่า จนนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน จึงเกิดความพยายามพัฒนาตัวชี้วัดใหม่ ๆ ขึ้นมา ที่เราอาจจะเคยได้ยินกัน เช่น **การวัดความสุขมวลรวมประชาชาติ หรือ GNH (Gross National Happiness)** เป็นแนวคิดของประเทศภูฏาน โดยสมเด็จพระราชาธิบดีจิกมี ซิงเย วังชุก พระบิดาของสมเด็จพระราชาธิบดีจิกมี เค เซอร์ นัมเกล วังชุก กษัตริย์แห่งราชอาณาจักรภูฏานองค์ปัจจุบัน ทรงมีพระราชดำริถึงเรื่องนี้ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเมื่อปี 2515

นอกจากนี้ ยังมีตัวชี้วัดตัวอื่น ๆ อีก เช่น ดัชนีโลกมีความสุข (Happy Planet Index : HPI) โดย New Economic Foundation (NEF) จัดทำขึ้นเมื่อปี 2550 โดยข้อมูลล่าสุดในปี 2559 ได้ประกาศผลการจัดอันดับ 140 ประเทศทั่วโลกปรากฏว่า ประเทศคอซอวอ ประเทศเล็ก ๆ ในภูมิภาคคอเคซัส (มีขนาดเล็กกว่าไทยถึง 10 เท่า และมีประชากรเพียง 5 ล้านคนเท่านั้น) เป็นอันดับ 1 ขณะที่สหรัฐอเมริกาประเทศที่ GDP มากที่สุดอยู่ในอันดับที่ 108 สวนทางกับเกณฑ์การใช้ GDP เป็นตัวชี้วัดโดยสิ้นเชิง

กล่องความรู้ที่ 6 (ต่อ)

GDP เป็นตัววัดความกินดีอยู่ดีของประชาชนที่แท้จริงหรือ ? *

ตอนนี้ถ้าใครได้อ่านข่าว คงจะได้ยินคำว่า “inclusive growth” ซึ่งกำลังได้รับความสนใจในแวดวงนักเศรษฐศาสตร์ เพราะเป็นการเปลี่ยนแปลงแนวคิดการเจริญเติบโตแบบดั้งเดิมที่เร่งรัดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในอัตราสูง ๆ ไปสู่การเจริญเติบโตแบบมีส่วนร่วมโดยคนส่วนใหญ่ ส่วนร่วมในที่นี้ก็คือ การกระจายโอกาสให้ประชาชนอย่างทั่วถึง ลองนึกถึงการขับรถบนถนน 2 เลน เวลาไฟเขียวหรือช่วงเศรษฐกิจดี รถทุกคันอยากวิ่งไปข้างหน้า แต่มีเพียง 1 เลนที่รถแล่นไปได้อย่างคล่องตัว ในขณะที่อีกเลนเคลื่อนตัวช้า ๆ เสมือนโอกาสที่คนในสังคมได้รับไม่เท่าเทียมกัน ในที่สุด รถบางคันทนไม่ไหวจึงเปลี่ยนเลน โอกาสที่ทั้งสองเลนจะชะลอหรือหยุดชะงักจึงมีสูง สะท้อนถึงความไม่ยั่งยืนของเศรษฐกิจที่มีการเติบโตอย่างไม่ทั่วถึงนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม ขณะนี้ก็ยังไม่มีตัวชี้วัดอย่างอื่นที่จะมาชี้แทน GDP และเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป ดังนั้น การใช้ GDP วัดความกินดีอยู่ดีของประเทศจึงต้องคำนึงถึงข้อจำกัดดังกล่าวด้วย

*บางส่วนของข้อมูลมาจากบทความ “วิพากษ์จีดีพี จีดีพีเป็นมาตรวัดความสุขและความมั่งคั่งของชาติได้จริงหรือ ?” โครงการให้ความรู้เรื่องแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนเพื่อสังคมสุขภาวะ www.thaiwellbeing.org และบทความวิชาการ “การเติบโตอย่างทั่วถึง (Inclusive Growth)” โดยนางณัฐกานต์ วรลง่าศิลป์

คำถามชวนคิด...?

หากระบบเศรษฐกิจมีความต้องการสินค้าและบริการโดยรวม (อุปสงค์มวลรวม) มากกว่า ปริมาณผลผลิตที่สามารถผลิตได้ (อุปทานมวลรวม) ในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ จะเกิดอะไรขึ้น เศรษฐกิจจะโตได้หรือไม่

2. เสถียรภาพด้านราคา (price stability)

ซึ่งหมายถึง ภาวะที่ราคาสินค้าและบริการไม่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงของราคาอยู่ในระดับที่เหมาะสมต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจ

หากความต้องการสินค้าและบริการโดยรวม (อุปสงค์มวลรวม) มากกว่าปริมาณผลผลิตที่สามารถผลิตได้ (อุปทานมวลรวม) ในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ ก็จะทำให้เกิดอุปสงค์ส่วนเกิน หรือพูดง่าย ๆ ความต้องการสินค้ามีมากแต่ปริมาณสินค้าที่ผลิตออกมามีไม่เพียงพอ หรือผลิตสินค้าได้ไม่ทันกับความต้องการ ซึ่งจะกดดันให้ระดับราคาสูงขึ้น ซึ่งถ้าระดับราคาสินค้าโดยทั่วไปเพิ่มสูงขึ้นต่อเนื่องก็จะทำให้เกิดภาวะที่เราเรียกว่า “เกิดภาวะเงินเฟ้อ หรือเงินเฟ้อ (inflation)” ประชาชนไม่สามารถคาดการณ์ราคาสินค้าและบริการได้ ซึ่งนั่นก็จะทำให้ระบบเศรษฐกิจไม่มีเสถียรภาพด้านราคา นอกจากระดับอุปสงค์มวลรวมที่สูงไป เงินเฟ้ออาจมาจากปัจจัยการผลิตที่ดิ่งตัวขึ้น อาทิ แรงงานขาดแคลน ทำให้ราคาปัจจัยการผลิตสูงขึ้น ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตของผู้ผลิตสูงขึ้นด้วย ในที่สุดผู้ผลิตก็จะปรับราคาสินค้าและบริการให้สูงขึ้นด้วย

ความจริงแล้ว เงินเฟ้อ ก็เหมือนกับอาการท้องเฟ้อ ลองนึกถึงอาการอืด ๆ ท้องจะพองขึ้นแต่กลวงเพราะเต็มไปด้วยแก๊ส เงินเฟ้อก็เหมือนกัน คือมีเงินหมุนเวียนในตลาดมาก ๆ แต่ค่าของเงินกลับลดลง เพราะของแพงขึ้นไปเรื่อย ๆ ทำให้ซื้อของได้น้อยลง (เงินก็เปรียบเหมือนกับแก๊สที่มีมาก ๆ แต่ไม่ได้มีค่า ไม่ได้ทำให้เราอึด) หน้าที่ของแบงก์ชาติ ก็คือ ทำให้มันแฟบลงโดยใช้อัตราดอกเบี้ยนโยบายเป็นยาขับลมนั่นเอง (อ่านได้จากบทต่อไป)

แต่ “ภาวะเงินฝืด หรือเงินฝืด (deflation)” เป็นภาวะที่ตรงข้ามกับภาวะเงินเฟ้อ ก็ไม่ดีเช่นกัน เพราะภาวะเงินฝืดเป็นภาวะที่ระดับราคาสินค้าและบริการทั่วไปลดต่ำลงเรื่อย ๆ อันเนื่องมาจากอุปสงค์รวมมีน้อยเกินไป ไม่เพียงพอ กับปริมาณสินค้าและบริการต่าง ๆ ที่ผลิตออกมา ทำให้ผู้ผลิตต้องลดราคาสินค้าเพื่อที่จะทำให้ขายได้ และลดการผลิตลงเพราะว่าถ้าผลิตออกมาเท่าเดิมก็ขายได้ไม่หมด ผลที่ตามมาก็คือ การจ้างงานจะลดลงตามไปด้วย ส่งผลกระทบเป็นลูกโซ่ต่อเศรษฐกิจโดยรวม ดังนั้น การดำเนินนโยบายการเงินของแบงก์ชาติ ถึงต้องให้ความสำคัญกับการรักษาเสถียรภาพด้านราคา ไม่ว่าจะเป็นภาวะเงินเฟ้อหรือภาวะเงินฝืด (อ่านได้จากบทต่อไป)

Exam Tip

การที่มีสินค้าอย่างใดอย่างหนึ่งแพงขึ้น จะยังไม่เรียกว่า เงินเฟ้อ เพราะภาวะเงินเฟ้อเป็นภาวะที่ระดับราคาโดยรวมสูงขึ้นต่อเนื่อง ซึ่งก็หมายถึง ราคาสินค้าและบริการที่ผู้บริโภคจ่ายไปรวมกันทั้งหมด โดยเฉลี่ยน้ำหนักตามสัดส่วนของค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้าของครัวเรือนแพงขึ้นอาจเทียบกับการเดือนที่แล้ว หรือปีที่แล้วก็ได้ ซึ่งเป็นไปได้ว่า อาจจะมีราคาสินค้าบางอย่างเท่าเดิม หรือถูกลงด้วยซ้ำในเวลาเดียวกัน แต่ก็มีสินค้าหลายอย่างที่ราคาสูงขึ้นจนทำให้ราคาสินค้าโดยเฉลี่ยสูงขึ้นได้

หากถามว่าการเกิดภาวะเงินเฟ้อไม่ดีอย่างไร (อ่านเพิ่มเติมได้จากบทความท้ายเล่ม เรื่อง “เงินเฟ้อมันน่ากลัวจริงหรือ?” โดยนายไพบุลย์ กิตติศรีกังวาน รองผู้ว่าการ ด้านบริหาร ธนาคารแห่งประเทศไทย)

ประการที่ 1 การเกิดภาวะเงินเฟ้อ จะทำให้เงินจำนวนเท่าเดิมที่เราถืออยู่มีค่าลดลง ทำให้ซื้อของได้น้อยลง (ใช้เงินมากแต่ซื้อสินค้าได้น้อย)

ยกตัวอย่างเช่น สมมติว่าวันนี้เงิน 100 บาท สามารถใช้ซื้อกล้วยเดี่ยวราคาขามละ 25 บาทได้ 4 ขาม แต่เมื่อเกิดภาวะเงินเฟ้อขึ้นอย่างรุนแรง วันพรุ่งนี้ราคากวี่ยเดี่ยวเพิ่มขึ้นเป็นขามละ 50 บาท ทำให้เงิน 100 บาทของเราใช้ซื้อกล้วยเดี่ยวได้เพียง 2 ขามเท่านั้น หรือกล่าวได้ว่าอำนาจซื้อของเงิน 100 บาทลดลงเหลือเพียงครึ่งเดียว

ในปี 2548 ประเทศซิมบับเว เคยเจอวิกฤติปัญหาเงินเฟ้อที่พุ่งสูงถึง 2,200,000% คนต้องพกเงินเป็นกระสอบ ๆ เพื่อไปจ่ายตลาด ราคาของเบียร์ 1 ขวดในขณะนั้น เท่ากับ 100,000,000,000 ซิมบับเวียนดอลลาร์ นี่เพียงเพราะรัฐบาลทำการพิมพ์เงินมหาศาลเพื่อใช้คืนหนี้สินของประเทศ แม้จะได้ผล หนี้หายวับไปกับตา แต่ผลที่ตามมา เมื่อเงินจำนวนมากไหลกลับเข้ามาในระบบค่าของเงินสกุลซิมบับเวก็ลดค่าลง เพราะใคร ๆ ก็มีเงินอยู่ในมือ ข้าวของก็เริ่มแพงขึ้น ๆ รัฐบาลก็พิมพ์เงินเพื่ออัดฉีดเข้าไปอีก เมื่อปริมาณเงินมากขึ้นเรื่อย ๆ อย่างขาดความสมดุลกับเศรษฐกิจ ในที่สุด ค่าของเงินสกุลซิมบับเวก็ตกลงเหว ไม่มีใครเชื่อถือและอยากใช้อีกต่อไป เงินสกุลซิมบับเวจึงไม่แตกต่างจากกระดาษใบหนึ่ง ในที่สุดการซื้อขายทั่วไปจึงถูกกำหนดราคากันใหม่ด้วยเงินสกุลเงินตราต่างประเทศ

และที่เพิ่งเกิดขึ้นกับประเทศเวเนซุเอลาที่ภาวะเงินเฟ้อขึ้นรุนแรงราคาสินค้าแพงขึ้นต่อเนื่องแบบรวดเร็ว เงินเฟ้อพุ่งทะลุ 1,000,000% ในปี 2561 ส่งผลให้เงินดอลลาร์ไม่มีใครอยากได้ จากประเทศที่เคยร่ำรวยด้วยน้ำมันและทรัพยากรธรรมชาติ แต่ด้วยการอัดฉีดเงินเพื่อประชานิยมแบบสุดโต่ง และการควบคุมราคาสินค้าให้ต่ำกว่าความเป็นจริงได้ทำลายกลไกตลาด เอกชนไม่สามารถอยู่รอดได้ รัฐจึงต้องผลิตเอง แต่เมื่อเกิดวิกฤติราคาน้ำมันตกต่ำตั้งแต่ปี 2557 รายได้หลักหายไป รัฐบาลกลับแก้ปัญหาด้วยการยังพิมพ์เงิน ซึ่งผลเสียของการพิมพ์เงินเพิ่มเพื่อมาเป็นค่าใช้จ่ายของรัฐบาล ก็ยังทำให้เงินเฟ้อยิ่งทะยานสูงขึ้นไปอีก จนในที่สุดประชาชนขาดความเชื่อมั่นในเงินสกุลตัวเองโดยสิ้นเชิงและนำมาสู่การล่มสลายของระบบเศรษฐกิจในที่สุด

ประการที่ 2 การเกิดภาวะเงินเฟ้อ จะทำให้ต้นทุนการผลิตสินค้าสูงขึ้น ทำให้เราต้องตั้งราคาแพงขึ้นเพื่อให้คุ้มกับต้นทุน เมื่อราคาแพง ลูกจ้างก็เรียกร้องปรับค่าแรงเพิ่ม (เหมือนเช่นตอนนี้) ก็ยิ่งทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นไปอีก ก็ต้องปรับราคาขึ้นอีก วนแบบนี้ไปเรื่อย ๆ (spiral) หรือที่เขาเรียกว่า **วงจรการขึ้นราคาสินค้า-ค่าจ้าง** (wage-price spiral) นี่แหละที่น่ากลัว ถ้าไม่สามารถหยุดวงจรนี้ได้ ก็จะนำไปสู่ปัญหาเงินเฟ้อที่รุนแรงขึ้นต่อไป

ประการที่ 3 การเกิดภาวะเงินเฟ้อ ทำให้ความสามารถในการส่งออกสินค้าและบริการของเราลดลง เพราะเราทราบแล้วว่า เมื่อเกิดเงินเฟ้อ ทำให้ราคาสินค้าแพงขึ้น ดังนั้น ถ้าเงินเฟ้อของไทยสูงกว่าคู่แข่งด้วยแล้ว ยิ่งทำให้ต้นทุนเราสูงกว่า ราคาส่งออกสินค้าของเราจึงแพงกว่าด้วย ขยายแข่งกับใครเขาคงไม่ได้

ประการที่ 4 การเกิดภาวะเงินเฟ้อ เพิ่มความไม่เป็นธรรมไม่เท่าเทียมกันในรายได้ เพราะเป็นการซ้ำเติมคนที่มีรายได้ประจำ เช่น ข้าราชการ ผู้สูงอายุที่มีรายได้จากบำนาญ เป็นต้น เนื่องจากมีรายได้เท่าเดิม แต่ราคาสินค้ากลับแพงขึ้น ในขณะที่คนที่มีรายได้จากการค้าขาย เช่น นักธุรกิจและพ่อค้า จะได้รับผลกระทบน้อยกว่า เพราะสามารถปรับราคาสินค้าให้แพงขึ้นเพื่อชดเชยต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นได้ ทำให้รายได้โดยรวมอาจจะเปลี่ยนแปลงไปไม่มากนัก

ประการที่ 5 การเกิดภาวะเงินเฟ้อ ทำให้ประชาชนคาดการณ์ราคาสินค้าและบริการในอนาคตได้ยากว่า ราคาข้าวของจะเพิ่มขึ้นเป็นเท่าไร ทำให้ยากต่อการตัดสินใจในเรื่องการบริโภค การออม และการลงทุนในปัจจุบันด้วย ตัวอย่างเช่น ถ้าคุณออมเงิน 100 บาท ได้รับผลตอบแทน 3% เมื่อครบ 1 ปี คุณจะได้รับเงิน 103 บาท แต่ถ้าระหว่างปีนั้น อัตราเงินเฟ้อเท่ากับ 5% ราคาสินค้าก็จะเพิ่มขึ้นจาก 10 บาท เป็น 10.50 บาท หากนำผลตอบแทนที่ได้รับจำนวน 103 บาท ไปซื้อสินค้าชนิดเดิม จะซื้อได้เพียง 9.81 หน่วย จากเดิมที่ซื้อได้ 10 หน่วย แสดงให้เห็นว่า เมื่อเกิดเงินเฟ้อขึ้น (5%) จะทำให้ผลตอบแทนที่ได้รับแท้จริงลดลง สะท้อนจากจำนวนสินค้าที่ซื้อได้น้อยลง (9.81 หน่วย) คราวนี้เป็นใครก็คงไม่อยากออมเงิน สู้กินใช้ในวันนี้จะดีกว่า ในที่สุดก็จะกลับกลายเป็นคนไร้เงินใช้จ่ายซื้อของ มีหน้าซ้ำอาจจะกู้ยืมมาใช้จ่ายด้วยซ้ำ เช่น ซื้อบ้าน ซื้อรถ เพราะซื้อวันนี้ดีกว่า แม้จะเสียดอกเบี้ยบ้าง แต่เมื่อเทียบกับราคาที่จะสูงขึ้นตามเงินเฟ้อ ยิ่งคุ้มกว่า และหากขึ้นรถต่อไปราคาอาจสูงขึ้นจนไม่มีปัญญาซื้อก็เป็นได้ หรืออาจจะกู้ไปลงทุนในสินทรัพย์อื่น ๆ ทั้งคอนโดมิเนียม ทองคำ ที่ดิน เพราะต่างก็คาดว่าราคาจะสูงขึ้นตามเงินเฟ้อ และการเกิดภาวะเงินเฟ้อทำให้ผู้รู้รู้สึกว่าต้นทุนการกู้เงินถูกลง เพราะรายจ่ายดอกเบี้ยที่ต้องจ่ายมีค่าน้อยลง ซึ่งนั่นก็เท่ากับว่าเป็นการเพิ่มความเสี่ยงให้กับระบบเศรษฐกิจด้วย และอาจสะสมจนเกิดเป็นภาวะเศรษฐกิจฟองสบู่เหมือนเมื่อช่วงก่อนเกิดวิกฤติปี 2540 ก็เป็นไปได้

wage-price spiral เคยเกิดในสหรัฐฯ ตอนช่วงวิกฤติการณ์น้ำมันครั้งก่อน ๆ เนื่องจากระบบสหภาพแรงงาน (โดยเฉพาะสหภาพแรงงานผลิตรถยนต์) เข้มแข็งมาก ทำให้การหยุดงานประท้วงเพื่อเรียกร้องค่าจ้างมีให้เห็นอยู่บ่อย ๆ แต่ในปัจจุบัน wage-price spiral ยังเห็นไม่ชัดเจน เนื่องจากตลาดแรงงานมีความยืดหยุ่นมากขึ้น เพราะบริษัทต่าง ๆ ไม่จ้องแรงงานในประเทศอีกต่อไปแล้ว เนื่องจากมีการใช้เครื่องจักรแทนแรงงานมากขึ้น และสามารถหาแรงงานต่างด้าวราคาถูกได้จากทั่วโลก

คำถามชวนคิด...?

ถ้าเราไม่พิมพ์เงินออกมามาก ๆ เพื่อให้ประเทศร่ำรวยขึ้น จะได้ไม่เป็นหนี้เป็นสิน

เสริมความรู้

ภาวะเศรษฐกิจฟองสบู่ คือ ภาวะที่เศรษฐกิจเติบโตอย่างรวดเร็วจนเกิดภาพลวงตา ทำให้เห็นว่า ทุกอย่างดูดี ราคาของสินทรัพย์ที่ถือไว้เพิ่มขึ้นอย่างมาก คนรู้สึกรวยขึ้น และแนวโน้มของราคาที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างมากระหว่างนี้ ยังทำให้คนคาดการณ์ว่าราคาน่าจะเพิ่มสูงขึ้นต่อไปเรื่อย ๆ เลยแห่กันซื้อเพื่อเก็งกำไร ก็ยังทำให้ราคาสินทรัพย์นั้น ๆ เพิ่มเร็วขึ้นอีก กระทั่งวันหนึ่งที่คนเริ่มไม่มั่นใจ เพราะราคาสินทรัพย์นั้นสูงมากเกินไปกว่าพื้นฐานที่ควรจะเป็น ราคา ก็จะเริ่มลดลง คนก็ตกใจรีบเทขาย แต่ส่วนมากไม่มีใครอยากจะซื้อเพราะเห็นว่าราคาเป็นขาลง ทำให้ราคายิ่งร่วงเร็วมากขึ้นอีก ในที่สุด ฟองสบู่ที่สวยงามก็แตกสลายไป สินทรัพย์ที่ซื้อมา มูลค่าลดหายไป หรือที่เรียกว่า “ภาวะฟองสบู่แตก” นั่นเอง

ตอนนี้ประเทศไทยเรามีการออกพันธบัตรชดเชยเงินเฟ้อ (inflation-linked bond) เป็นทางเลือกหนึ่งในการออมและการลงทุนของเราเพื่อที่จะสู้กับเงินเฟ้อ เพราะผลตอบแทนจากพันธบัตรนี้จะเพิ่มขึ้นตามเงินเฟ้อด้วย ทั้งนี้ การออกพันธบัตรชดเชยเงินเฟ้อเกิดขึ้นครั้งแรกที่ประเทศอังกฤษเมื่อปี 1981

ประการที่ 6 การเกิดภาวะเงินเฟ้อ ทำให้ภาคธุรกิจกำหนดราคาขายสินค้ายาก เพราะคาดการณ์ต้นทุนการผลิตล่วงหน้าไม่ได้ และถึงแม้ผู้ผลิตอาจจะผลักภาระต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นไปยังราคาขายให้กับผู้บริโภค แต่ก็เชื่อว่าผู้บริโภคจะมีกำลังซื้อ การที่เงินเฟ้อเพิ่มขึ้น กำลังซื้อของผู้บริโภคก็ลดลงด้วย ส่งผลต่อยอดขายของผู้ผลิต ผู้ผลิตอาจจะชะลอการผลิตลดการจ้างงาน ทำยที่สุดท้ายก็ส่งผลต่อรายได้และการขยายตัวทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ เมื่อเกิดความไม่แน่นอนเช่นนี้ การวางแผนการลงทุนก็ทำได้ยากมาก จะทราบได้อย่างไรว่าจะคุ้มกับที่ลงทุนไปหรือไม่ การเกิดภาวะเงินเฟ้อจึงเท่ากับเป็นการบั่นทอนการลงทุนที่ถือเป็นสิ่งสำคัญในการเพิ่มศักยภาพการผลิตของประเทศในระยะยาว อันจะมีผลต่อการขยายตัวอย่างยั่งยืนของเศรษฐกิจ

เมื่อเราทราบอย่างนี้แล้ว คงจะเข้าใจแล้วว่า ทำไมธนาคารกลางต่าง ๆ ถึงให้ความสำคัญกับการดูแลเงินเฟ้อ การดำเนินนโยบายการเงินของแบงก์ชาติ จึงต้องให้ความสำคัญกับการรักษาเสถียรภาพของราคา โดยพยายามให้อัตราเงินเฟ้ออยู่ในเป้าหมายที่กำหนดเพื่อไม่ให้เงินเฟ้อขึ้นสูงเกินไป การขยายตัวทางเศรษฐกิจ และขีดขวางการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจในระยะยาว อย่างไรก็ตาม นโยบายการคลังก็มีส่วนช่วยชะลอเงินเฟ้อได้ โดยรัฐบาลอาจจะลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลงและเพิ่มการจัดเก็บภาษีเพื่อดึงเงินออกจากระบบเศรษฐกิจอันจะเป็นการลดความร้อนแรงของเศรษฐกิจลง ซึ่งจะทำให้แรงกดดันเงินเฟ้อลดลงด้วย เพราะไม่ว่าจะเป็นการดำเนินนโยบายการเงิน หรือนโยบายการคลังก็มีเป้าหมายเดียวกันคือ ให้ประชาชนกินดีอยู่ดี ซึ่งการดูแลเงินเฟ้อมีความจำเป็นไม่แพ้กับการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (จะกล่าวอย่างละเอียดอีกครั้งในบทต่อไป)

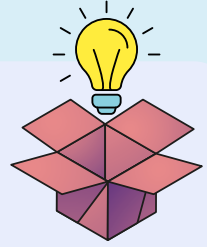

จริง ๆ แล้ว เงินเฟ้อไม่ใช่เป็นสิ่งเลวร้ายเสมอไป หากเป็นเงินเฟ้ออย่างอ่อน ๆ (mild inflation) เช่น สัก 2 - 3% จะเป็นผลดีช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจได้ เพราะจะช่วยสร้างแรงจูงใจให้ผู้ผลิตมีการลงทุนขยายการผลิต และมีการจ้างงาน ส่งผลให้เศรษฐกิจขยายตัวมากขึ้น

การเกิดภาวะเงินเฟ้อมีผลเสียต่อระบบเศรษฐกิจ ซึ่งจะส่งผลต่อไปถึงรายได้และการกินดีอยู่ดีของประชาชนด้วย

- ทำให้เงินในกระเป๋าของทุกคนมีค่าน้อยลง เพราะเงินจำนวนเท่าเดิม ซื้อของได้น้อยลง
- ลดแรงจูงใจในการออมเงิน ขณะที่เร่งให้เกิดการใช้จ่าย และอาจเป็นบ่อเกิดของการเก็งกำไร เพิ่มความเสี่ยงให้กับระบบเศรษฐกิจ
- หากคุมเงินเฟ้อไม่ได้ ทุกคนจะตกอยู่ในภาวะไม่แน่นอน ผู้บริโภคเองก็ไม่ทราบว่าจะราคาสินค้าและบริการจะปรับขึ้นไปอีกเท่าไร จะบริโภคหรือจะออมเท่าไรดี ในส่วนของภาคธุรกิจ จะตั้งราคายาวอย่างไรให้คุ้มทุน เพราะต้นทุนการผลิตสูงขึ้นเรื่อย ๆ ค่าครองชีพไม่ได้ ยิ่งถ้าคิดจะลงทุนด้วยแล้ว ความไม่แน่นอนเช่นนี้จะถ่วงทุนใหม่ ดังนั้น การเกิดเงินเฟ้อเท่ากับเป็นการบั่นทอนการบริโภค การออม การผลิต และการลงทุน
- สูญเสียความสามารถในการแข่งขันด้านราคา เพราะต้นทุนการผลิตและราคาสินค้าส่งออกไทยแพงกว่าคู่แข่ง
- วงจรการขึ้นราคาสินค้า-ค่าจ้าง (price-wage spiral) จะนำไปสู่ปัญหาเงินเฟ้ออย่างรุนแรงในอนาคต และอาจนำไปสู่วิกฤติเศรษฐกิจการเงิน

กล่องความรู้ที่ 7

อัตราเงินเฟ้อต่ำลงทั่วโลกเพราะอะไร และจะส่งผลอย่างไร

ต่อการดำเนินนโยบายการเงิน ?

คงจะเห็นแล้วว่า การดูแลเงินเฟ้อมีความสำคัญอย่างไร หากเงินเฟ้อพุ่งสูงขึ้น ต้นทุนการผลิตก็จะสูงขึ้น ซึ่งจะกระทบต่อความสามารถในการแข่งขัน และบั่นทอนการคาดการณ์การลงทุน ส่งผลต่อการจ้างงานและการบริโภคด้วย แต่ในทางตรงข้าม เงินเฟ้อที่ต่ำมาก ๆ ก็อาจไม่จูงใจหรือกระตุ้นให้เกิดการผลิตและการจ้างงานก็ได้ ซึ่งปรากฏการณ์ในขณะนี้ อัตราเงินเฟ้อทั่วโลกยังคงต่ำต่อเนื่อง แม้หลังจากวิกฤติเศรษฐกิจการเงินโลกได้ผ่านพ้นไปแล้ว ซึ่งเป็นผลจากปัจจัยเชิงโครงสร้างหลายอย่างทั้งจาก

- 1) **ต้นทุนการผลิตที่ต่ำลงจากการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต** ตัวอย่างที่เห็นชัดเจน คือ การขุดเจาะน้ำมันในชั้นหินดินดาน (shale oil) ที่ทำให้ปริมาณน้ำมันดิบในตลาดโลกมีมากขึ้นและราคาต่ำลง ความยืดหยุ่นของอุปทานน้ำมันต่อราคาจึงสูงขึ้นด้วย นั่นคือ จะตอบสนองต่อราคาได้เร็ว โอกาสที่ราคาน้ำมันจะเปลี่ยนแปลงเร็วและแรงจึงมีน้อยลง ขณะที่การผลิตสินค้าอื่น ๆ ก็มีการนำเครื่องจักรมาทดแทนแรงงาน (automation) เพิ่มขึ้น
- 2) **กระแสโลกาภิวัตน์ (globalization)** ซึ่งคงจะปฏิเสธไม่ได้ว่า หลายอุตสาหกรรมล้วนมีเครือข่ายการผลิตและลูกค้ากระจายอยู่ทั่วโลก กลายเป็นห่วงโซ่อุปทานโลก (global value chain) ที่เชื่อมโยงกันสูงขึ้น ทำให้ประเทศต่าง ๆ สามารถเข้าถึงวัตถุดิบได้ง่ายและมีราคาถูกลง การเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตล่องตัวมากขึ้น และยังสามารถนำเข้าสินค้าราคาถูกจากประเทศเกิดใหม่ได้ด้วย เช่น ประเทศจีนที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในเวทีการค้าโลกมากขึ้น ทำให้การแข่งขันเข้มข้นขึ้น ผู้ประกอบการจึงอาจต้องยอมลดราคาและกำไรบางส่วนเพื่อรักษาสถาบันแบ่งตลาด
- 3) **การขยายตัวของธุรกิจ e-commerce** ก็เป็นอีกปัจจัยที่ทำให้การแข่งขันด้านราคารุนแรงขึ้น เพราะการซื้อขายผ่านระบบออนไลน์มีสินค้าให้ผู้ซื้อเลือกมากขึ้น และผู้ซื้อก็สามารถเปรียบเทียบราคาได้ง่ายขึ้นด้วย (price transparency) ผู้ประกอบการจึงปรับราคาสินค้าขึ้นค่อนข้างยาก
- 4) **การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (aging society)** ที่อาจจะทำให้หลายคนใช้จ่ายน้อยลงเพื่อเก็บออมไว้ใช้ในยามเกษียณ และบางคนก็อาจจะมียาได้ไม่พอ ต้องพึ่งพาลูกหลาน ซึ่งจะลดทอนกำลังซื้อของประชากรวัยทำงานอีกด้วย

จะเห็นว่าปัจจัยที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ จะทำให้อัตราเงินเฟ้ออาจไม่สูงหรือเร่งขึ้นมากเท่าในอดีต และอาจใช้เวลาในการส่งผ่านผลบวกจากเศรษฐกิจที่ขยายตัวมายังการปรับขึ้นราคาหรืออัตราเงินเฟ้อขึ้น ซึ่งจะมีนัยต่อการกำหนดเป้าหมายนโยบายการเงินที่เหมาะสมในระยะข้างหน้า เพราะหากแบงก์ชาติกำหนดเป้าหมายที่อยู่ในระดับสูงเกินไปอาจจะกระทบความน่าเชื่อถือของการดำเนินนโยบายได้ และดอกเบี้ยต้องอยู่ในระดับต่ำและยาวนานขึ้น หรือดำเนินนโยบายที่ผ่อนคลายมากเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจให้เงินเฟ้อไปถึงเป้าหมาย ซึ่งอาจจะสร้างความเสี่ยงต่อเสถียรภาพระบบการเงินได้ เพราะดอกเบี้ยที่ต่ำ คนก็จะลงทุนในผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่มีความเสี่ยงเพื่อแสวงหาผลตอบแทนที่สูงขึ้น ผู้อ่านจะได้ทำความเข้าใจมากขึ้นเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายการเงินเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเงินเฟ้อในบทต่อไป

3. การจ้างงานเต็มที่ (full employment) คือ เราสามารถใช้กำลังแรงงานที่มีทั้งหมดอย่างเต็มที่ตามความสามารถหรือศักยภาพของแรงงานหรือพูดง่าย ๆ ว่า คนที่อยู่ในวัยทำงานทุกคนที่ต้องการทำงาน สามารถหางานทำได้ ไม่ปล่อยให้เกิดการว่างงานและเสียโอกาสไปฟรี ๆ ซึ่งจะไม่คุ้มค่ากับสิ่งที่ได้ลงทุนไปทั้งที่ลงทุนเองและส่วนที่รัฐลงทุนทั้งในด้านการศึกษา สาธารณสุข และสวัสดิการด้านอื่น ๆ และเมื่อไม่มีงานทำ ย่อมไม่มีรายได้ที่จะไว้จับจ่ายใช้สอย ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจและปัญหาสังคมตามมาอีกมาก

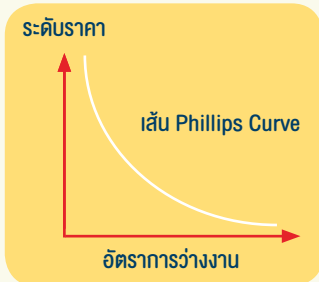
Exam Tip

การจ้างงานเต็มที่ (full employment) ไม่ได้หมายความว่า แรงงานทุกคนต้อง มีงานทำ อาจจะเกิดการว่างงานชั่วคราว ก็ได้ เช่น อยู่ระหว่างการหางานใหม่ การว่างงานหลังฤดูทำนา คนที่เพิ่ง สำเร็จการศึกษา เป็นต้น

4. การแก้ปัญหาการกระจายรายได้ (income distribution) คุณอาจจะเคยได้ยินคำว่า “รวยกระจุก จนกระจาย” คือ ผู้มีรายได้สูงมีไม่กี่คน แต่ผู้มีรายได้น้อยมีมาก และรายได้ของผู้มีรายได้สูงและผู้มีรายได้น้อยก็มีความแตกต่างกันมาก หรือ เกิดความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ (income inequality) จริงอยู่ว่า แต่ละคนมีความรู้ความสามารถ และโอกาสในการหารายได้ไม่เท่ากัน บางคนอาจจะเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตจำนวนมาก ขณะที่บางคนอาจมีน้อย การที่เศรษฐกิจโตหรือรายได้ประชาชาติสูงขึ้น ไม่ได้หมายความว่ารายได้เฉลี่ยของคนสูงขึ้น หรือทุกคนมีความกินดีอยู่ดีมากขึ้น เพราะรายได้ของประเทศที่เพิ่มขึ้นอาจจะไปตกอยู่กับประชาชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือเพียงบางกลุ่มเท่านั้น ซึ่งอาจก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคในการกระจายรายได้ ดังนั้น เป้าหมายของการเพิ่มระดับรายได้ หรือ การขยายตัวทางเศรษฐกิจ ต้องควบคู่ไปกับเป้าหมายในการกระจายรายได้ด้วย คือ ต้องทำให้ประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้เพิ่มขึ้น หรือมีรายได้เพิ่มขึ้นไปพร้อม ๆ กัน ไม่ว่าจะเป็นผู้มีรายได้สูงหรือผู้มีรายได้น้อย

ในความเป็นจริงเราก็อาจเห็น อัตราเงินเฟ้อสูงขึ้นพร้อม ๆ กับ อัตราการว่างงานได้เหมือนกัน อย่างในช่วงที่เศรษฐกิจก็ซบเซามาก (stagflation) จากต้นทุนสินค้าที่สูงขึ้นอย่างรวดเร็ว เช่น ราคา น้ำมัน ผู้ประกอบการจึงจำเป็นต้องขึ้นราคาสินค้า ทำให้ผู้ประกอบการบริโภค และการบริโภค และเมื่อผู้ประกอบการขายของได้น้อยลงก็ต้องลดการผลิต และการลงทุน ทำให้มีคนว่างงานเพิ่มขึ้นในที่สุด

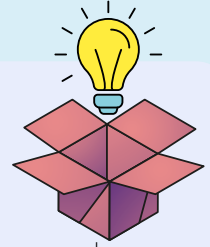
การดำเนินนโยบายการคลังมีส่วนช่วยแก้ปัญหาการกระจายรายได้ โดยผ่าน (1) การใช้จ่ายของรัฐบาล (government spending) โดยนำเงินภาษีมาใช้จ่ายเพื่อผลประโยชน์ของผู้มีรายได้น้อย เช่น การสร้างถนนในชนบท การใช้จ่ายด้านการศึกษาและสาธารณสุข เป็นต้น ซึ่งเสมือนกับการนำเงินจากผู้มีรายได้สูงไปช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อย (2) เงินโอน (transfer payments) หรือการให้เงินช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อย (โอนให้เปล่าๆ ไม่ได้รับสินค้าและบริการตอบแทน) เช่น เบี้ยผู้สูงอายุ โครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐเพื่อช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อย เป็นต้น และ (3) การเก็บภาษีผู้มีรายได้สูงมากกว่า ซึ่งอัตราภาษีในลักษณะนี้ เราเรียกว่า เป็นอัตราก้าวหน้า (progressive income tax) หรือก็คือ การเก็บภาษีในอัตราที่เพิ่มขึ้นตามรายได้ที่เพิ่มขึ้น อาทิ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

การผสมผสานเป้าหมายของเศรษฐกิจมหภาค

ดูเหมือนว่าเป้าหมายของเศรษฐกิจมหภาคที่กล่าวมานี้บางอย่างอาจจะมีความขัดแย้งกัน เช่น หากต้องการให้เศรษฐกิจโต โดยการกระตุ้นการบริโภค ก็อาจจะนำไปสู่ปัญหาเงินเฟ้อตามมา แต่แท้จริงแล้วถ้าเราสามารถผสมผสานเป้าหมายกันให้ดี เช่น ให้เศรษฐกิจโต ขณะที่ยอมให้มีเงินเฟ้อบ้างเล็กน้อย ก็อาจเป็นผลดี จูงใจให้มีการลงทุนขยายการผลิต เกิดการจ้างงาน ช่วยให้เศรษฐกิจขยายตัว ก็จะทำให้ประชาชนกินดีอยู่ดี แต่ถ้าเรามุ่งที่เป้าหมายใดเป้าหมายหนึ่งมากเกินไป ก็จะทำให้เศรษฐกิจเสียสมดุล เช่น หากต้องการให้เศรษฐกิจโตมาก ๆ อย่างรวดเร็วอาจเป็นผลดีในระยะสั้น แต่เงินเฟ้อที่เพิ่มขึ้นกลับจะเป็นอุปสรรคต่อการเติบโตในระยะยาวได้

กล่องความรู้ที่ 8

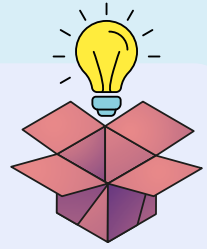
ทำไมต้องแบ่งแยกบทบาทหน้าที่รัฐบาลกับธนาคารกลาง

หากจะว่าไปแล้ว ระบบเศรษฐกิจสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตัวเอง เพราะเป็นการซื้อขายแลกเปลี่ยนของคนในสังคม ซึ่งแต่ละคนก็ทราบดีว่าตนเองต้องการอะไร แต่ด้วยความไม่เท่าเทียมกันของทรัพย์สิน ความรู้ความสามารถ จึงเป็นธรรมชาติที่ผู้ที่มีทรัพย์สินมากกว่า หรือมีความรู้ความสามารถสูงกว่าก็จะเป็นผู้ได้เปรียบ บางครั้งผู้ผลิตก็อาจจะกำหนดราคาสินค้าและบริการแพงเกินไปจนผู้มีรายได้น้อยหมดโอกาสในการบริโภคของเหล่านั้น หรือบางครั้งเองผู้ผลิตก็อาจไม่ยินดีที่จะผลิตของสิ่งนั้น หรืออาจจะผลิตแต่น้อยเกินไปสำหรับความต้องการของผู้บริโภค จึงต้องมีภาครัฐบาลเข้ามาช่วยจัดการ โดยผ่านการใช้จ่ายของภาครัฐบาล ซึ่งหากรัฐบาลมีเงินมาก ไม่ว่าจะมาจากรายได้หรือเงินกู้ ก็ยอมใช้จ่ายได้มาก แต่นั่นก็จะมีผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ เพราะการใช้จ่ายที่มากเกินไป ก็จะนำมาซึ่งเงินเฟ้อที่เร่งขึ้น และยังถ้าเงินที่ใช้จ่ายนั้นมาจากเงินกู้ด้วยแล้ว ก็ย่อมกระทบกับวินัยการคลังและความน่าเชื่อถือของประเทศ ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจตามมา

โดยปกติแล้วรัฐบาลมักให้ความสำคัญกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ (economic growth) ซึ่งเป็นเป้าหมายในระยะสั้นมากกว่าเป้าหมายระยะกลาง - ยาวที่ต้องรักษาเสถียรภาพเศรษฐกิจเพื่อให้เศรษฐกิจเติบโตในระยะยาว ทั้งนี้ ก็เพราะรัฐบาลมีเทอมในการบริหารประเทศ (อยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี หากไม่มีการยุบสภาผู้แทนราษฎรหรือการทำรัฐประหารก่อน) ทำให้ต้องทำนโยบายที่เห็นผลได้เร็วเพื่อหวังผลที่จะได้รับความนิยมและคะแนนเสียงในการเลือกตั้งครั้งต่อไป ซึ่งความพยายามกระตุ้นเศรษฐกิจในบางครั้งอาจทำให้เศรษฐกิจต้องประสบกับความเสี่ยงที่จะขาดเสถียรภาพในระยะยาว ดังที่อดีตประธานธนาคารกลางสหรัฐฯ Ben Bernanke ได้กล่าวสุนทรพจน์ไว้ที่กรุงโตเกียวว่า “การที่รัฐบาลมักกดดอกเบี้ยให้ต่ำเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ ผลลัพธ์ดังกล่าว อาจดูดีในช่วงแรกและมีประโยชน์มากในช่วงหาเสียงเลือกตั้ง แต่มันไม่ยั่งยืนเพราะในไม่ช้าผลดีเหล่านั้นก็เหือดหายไป เหลือไว้แต่ภาวะเงินเฟ้อที่ยังซ้ำเติมเศรษฐกิจระยะยาวให้ยิ่งย่ำแย่ลง ดังนั้น การแทรกแซงของนักการเมืองจึงจะทำให้เกิดวัฏจักรฟองสบู่ ซึ่งนำไปสู่ภาวะขาดเสถียรภาพและเงินเฟ้อในท้ายที่สุด”

แม้รัฐบาลจะผลัดเปลี่ยนกันเข้ามาบริหารประเทศ และอาจมีแนวนโยบายที่แตกต่างกันไปตามแต่ละยุคสมัย แต่สำหรับธนาคารกลาง ยังคงมีเป้าหมายหลัก คือ การรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ (economic stability) ควบคู่ไปกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นความท้าทายที่ต้องพยายามหาความพอดี หรือ balance ระหว่างเป้าหมายในระยะสั้นของรัฐบาลกับเป้าหมายในระยะยาว เพราะในฐานะผู้ดำเนินนโยบายไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลหรือธนาคารกลางต่างก็มีเป้าหมายสุดท้ายร่วมกัน คือ เพื่อให้เศรษฐกิจดำเนินไปได้อย่างดีและทุกคนมีความกินดีอยู่ดี ซึ่งแน่นอนว่า ไม่ได้หมายความว่า เศรษฐกิจจะต้องโตเพียงอย่างเดียว แต่ต้องโตแบบมีเสถียรภาพและยั่งยืนด้วย หากเราเปรียบรัฐบาลเป็นกองหน้าในกีฬาฟุตบอลที่ต้องคอยรุกขึ้นทำแต้มยิงประตู ธนาคารกลางก็เปรียบเสมือนกองหลังที่มีหน้าที่ป้องกันการบุกของคู่ต่อสู้ และสกัดกั้นประตูไว้อย่างเหนียวแน่น

กล่องความรู้ที่ 8 (ต่อ)

ทำไมต้องแบ่งแยกบทบาทหน้าที่รัฐบาลกับธนาคารกลาง

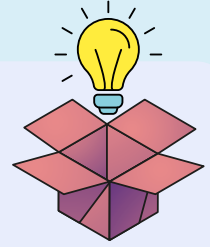
บทบาทหน้าที่สำคัญที่สุดของธนาคารกลางทุกแห่ง คือ การดำเนินนโยบายการเงินโดยการควบคุมปริมาณเงินให้เหมาะสมกับระบบเศรษฐกิจ ดังนั้น ธนาคารกลางจึงมีลักษณะพิเศษ คือ สามารถพิมพ์หรือสร้างเงินเองได้ จึงไม่น่าแปลกที่จะต้องแยกบทบาทหน้าที่ของรัฐบาลในฐานะผู้ใช้จ่ายเงิน กับธนาคารกลางซึ่งเป็นผู้พิมพ์เงินเอง ลองคิดดูหากเราไม่แยกบทบาทหน้าที่ของรัฐบาลและธนาคารกลางออกจากกันแล้ว ย่อมจะมีความเสี่ยงที่รัฐบาลอยากจะกระตุ้นเศรษฐกิจเพื่อให้เศรษฐกิจเฟื่องฟูด้วยการ “พิมพ์เงิน” เพิ่มเข้าไปในระบบเศรษฐกิจจำนวนมาก ๆ เพื่อให้ประชาชนมีเงินไว้ใช้จ่าย ซึ่งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจที่ง่ายมาก แต่ส่งผลร้ายต่อเสถียรภาพของประเทศในระยะยาว เพราะการพิมพ์เงินเพิ่มเข้าไปอย่างไม่เหมาะสมกับสถานะเศรษฐกิจ ย่อม “ผลักดัน” ให้ราคาสินค้าและบริการทั้งระบบ “สูงขึ้น” อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

เท่ากับว่ามีเงินเยอะ แต่ต้องไล่ล่าสินค้าที่มีจำกัด ในที่สุด ราคาสินค้าก็ต้องปรับขึ้นเพราะสินค้าเป็นที่ต้องการ ทำให้เงินที่พิมพ์ออกมามหาศาลจะด้อยค่าลง เสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจก็จะถูกทำลายไป ดังตัวอย่าง เมื่อครั้งประเทศเยอรมนีแพ้สงครามโลกครั้งที่ 1 และต้องจ่ายค่าปฏิกรณ์สงครามเป็นจำนวนเงินมหาศาลถึง 269,000 ล้านมาร์ก (2,790 มาร์กเทียบเท่ากับทองคำบริสุทธิ์ 1 กิโลกรัม) หรือคิดเป็นเงินกว่า 23,600 ล้านปอนด์ หรือ 32,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

รัฐบาลเยอรมนีในสมัยนั้นไม่ยอมเก็บภาษีจากประชาชนที่ต้องเดือดร้อนจากภัยสงคราม จึงสั่งให้ธนาคารกลางพิมพ์ธนบัตรออกมาใช้แทนแทน แม้จะได้ผล ปัญหาหนี้ของรัฐบาลหมดไป แต่มีปัญหาใหม่ตามมาแทน คือ ธนบัตรที่พิมพ์ออกมาจำนวนมาก ๆ นั้นกลับด้อยค่าลงทันที เงินที่ประชาชนถืออยู่ในมือมีค่าน้อยลง ไม่สามารถใช้ซื้อของได้เท่าเดิม จากนั้น รัฐบาลแก้ปัญหาโดยการขึ้นค่าแรงเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้ประชาชนและลดจำนวนชั่วโมงทำงาน ด้วยหวังจะทำให้ประชาชนมีความต้องการจับจ่ายใช้สอยเพิ่มขึ้น โดยลืมไปว่า การลดชั่วโมงทำงานกลับทำให้อุปทานของสินค้าและบริการมีน้อยลง จึงเกิดปัญหาว่าอยากซื้อของแต่ของไม่มีจะให้ซื้อ ขณะเดียวกันเงินเฟ้อก็พุ่งสูงขึ้นจนควบคุมไม่ได้ เกิดภาวะที่เรียกว่า ภาวะเงินเฟ้ออย่างรุนแรง (hyper inflation) ว่ากันว่าตามร้านอาหาร พนักงานต้องคอยบอกราคาใหม่ทุก ๆ 30 นาทีเลยทีเดียว ราคาสินค้าปรับเพิ่มขึ้นเท่าตัวในทุก ๆ 2 วัน หรือเท่ากับว่าอัตราเงินเฟ้ออยู่ที่ 3,250,000% ต่อเดือน เวลาจะซื้อของแต่ละครั้งต้องขนเงินใส่รถเข็น และเมื่อคนได้รับค่าแรงมาแล้วก็ต้องรีบไปซื้อของก่อนที่ราคาจะขึ้นไปอีก ทำให้แม้แต่อาหารที่จะซื้อก็ลดน้อยลงจนเหลือเพียงแค่ขนมปังและมันฝรั่งเพียงเท่านั้น เงินมาร์กของเยอรมนีในขณะนั้นก็เสมือนเป็นเพียงแค่เงินกระดาษที่แทบจะไม่มีค่าอะไรเลย เหตุการณ์ในลักษณะเช่นนี้ก็เกิดขึ้นซ้ำรอยในประเทศซิมบับเวในปี 2548 และประเทศเวเนซุเอลาในปี 2561 (อ่านเพิ่มเติมในบทนี้ หัวข้อ “เสถียรภาพด้านราคา”) เราเห็นแล้วว่า ธนาคารกลางในฐานะผู้พิมพ์เงินมีบทบาทสำคัญมากต่อการสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ สามารถเป็นได้ทั้งผู้สร้างภูมิคุ้มกันที่ดี แต่หากขาดวินัย ก็สามารถกลายเป็นผู้ทำลายภูมิคุ้มกันได้ง่ายเช่นกัน

กล่องความรู้ที่ 8 (ต่อ)

ทำไมต้องแบ่งแยกบทบาทหน้าที่รัฐบาลกับธนาคารกลาง

การดำเนินนโยบายของธนาคารกลางจึงต้องมีกรอบ กติกา และกฎหมายกำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่ชัดเจน และควรมีอิสระในการดำเนินนโยบาย ซึ่งสิ่งที่สังเกตได้ง่าย ๆ และสะท้อนความเป็นอิสระของธนาคารกลาง ก็คือ อัตราการเปลี่ยนผู้ว่าการธนาคารกลาง (turnover rate for central bank's governorship) ซึ่งถ้าอัตราการเปลี่ยนผู้ว่าธนาคารกลางยิ่งสูงก็แสดงว่ามีการแทรกแซงทางการเมืองมาก ตัวอย่างเช่น ประเทศอาร์เจนตินาในช่วง 80 ปีที่ผ่านมา มีการเปลี่ยนผู้ว่าการธนาคารกลางไปแล้วถึง 56 คน เฉลี่ยอยู่ในตำแหน่งแค่คนละประมาณ 1 ปีครึ่งเท่านั้น จึงไม่น่าแปลกใจที่การดำเนินนโยบายการเงินของอาร์เจนตินาค่อนข้างจะติด ๆ ขัด ๆ และไม่บรรลุเป้าหมายที่วางไว้มากนัก

สำหรับธนาคารแห่งประเทศไทย เรามีพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2485 และพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2551 (พ.ร.บ. ธปท.) ที่กำหนดอำนาจการแต่งตั้งและถอดถอนผู้ว่าการ โดยผู้ว่าการแม้จะแต่งตั้งโดยคำแนะนำของคณะรัฐมนตรี แต่ก็จะมีคณะกรรมการคัดเลือกเป็นผู้เสนอชื่อ มีการกำหนดวาระการดำรงตำแหน่ง และคณะรัฐมนตรีจะถอดถอนได้ต้องแสดงเหตุผลในการถอดถอนอย่างชัดเจนว่าเป็นการขาดคุณสมบัติหรือบกพร่องในหน้าที่อย่างร้ายแรงอย่างไร นอกจากนี้ พ.ร.บ. ธปท. ยังกำหนดวัตถุประสงค์ รวมทั้งอำนาจหน้าที่ของแบงก์ชาติในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น ๆ ไว้อย่างชัดเจนด้วย

คุณเรียนรู้สิ่งเหล่านี้แล้วหรือยัง

- สามารถบอกถึงเป้าหมายของเศรษฐกิจมหภาคได้
- อธิบายว่าเหตุใดจึงกำหนดเป้าหมายของเศรษฐกิจมหภาคเช่นนั้น

จากบทนี้เราทราบแล้วว่าเป้าหมายของเศรษฐกิจมหภาค ก็คือ ต้องการให้ทุกคนมีความกินดีอยู่ดี ในบทต่อไป เราจะได้ทราบว่า เราจะต้องดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาคอย่างไรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการนี้

บทที่ 9

การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาค (เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย)

บทนี้เป็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาคทั้งนโยบายการคลัง นโยบายการเงิน และการบริหารอัตราแลกเปลี่ยนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของเศรษฐกิจโดยรวมที่วางไว้ ซึ่งนโยบายการคลังสามารถกระตุ้นอุปสงค์ได้โดยตรงจึงมักใช้กระตุ้นเศรษฐกิจในช่วงซบเซา แต่อาจมีผลต่อเสถียรภาพเศรษฐกิจได้หากรัฐบาลไม่รักษาวินัยทางการคลัง ขณะที่นโยบายการเงินจะเน้นดูแลเสถียรภาพด้านราคาเพื่อไม่ให้เป็นการอุปสรรคต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และจัดวางการเงินภูมิคุ้มกันของเศรษฐกิจในระยะยาวสำหรับการบริหารอัตราแลกเปลี่ยนก็จะเคลื่อนไหวขึ้นลงตามกลไกตลาด การแทรกแซงทำได้เท่าที่จำเป็น และต้องไม่ขัดกับการดำเนินนโยบายการเงินภายใต้กรอบเป้าหมายเงินเฟ้อ

Exam Tip

การเพิ่มปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจจะทำให้คนเอาเงินส่วนนี้ไปซื้อสินค้าและบริการ ทำให้อุปสงค์รวมในสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น ถ้าอุปทานยังพอที่จะสามารถตอบสนองได้ อุปสงค์ที่เพิ่มขึ้นก็จะมีผลให้เศรษฐกิจขยายตัว แต่หากระบบเศรษฐกิจอยู่ในระดับที่ใช้ทรัพยากรเต็มที่แล้ว อุปทานไม่สามารถตอบสนองอุปสงค์ที่เพิ่มขึ้นได้ ก็จะทำให้เกิดเงินเฟ้อหรือมีผลต่อราคามากกว่าการขยายตัวของเศรษฐกิจ

จากบทก่อน เราทราบแล้วว่า เป้าหมายของเศรษฐกิจโดยรวม ก็คือความกินดีอยู่ดีของประชาชน อย่างไรก็ตาม การที่จะบรรลุเป้าหมายการกินดีอยู่ดี โดยมุ่งหวังให้เศรษฐกิจเติบโตในอัตราสูง ๆ อย่างต่อเนื่องนั้น ก็อาจจะก่อให้เกิดความเสี่ยงที่มากขึ้นได้ เปรียบเทียบเหมือนกับคุณกำลังขับรถ ถ้าคุณเหยียบคันเร่งเต็มที่ อยู่ ๆ เกิดฝนตกถนนลื่น เจอทางโค้งลาดชัน หรือมีสิ่งกีดขวางอยู่ที่ถนน ถามว่าจะเกิดอะไรขึ้น คำตอบก็คือโอกาสเกิดอันตรายสูงที่จะเอาชีวิตไปเสี่ยง ทางที่ดีเราควรประคองรถด้วยการผ่อนคันเร่งบ้าง เหยียบเบรกบ้าง เพื่อชะลอให้รถไปช้า ๆ พอที่จะบังคับได้ เศรษฐกิจก็เหมือนกัน เราก็ไม่ต้องการให้ร้อนแรงจนเกินไป นั่นคือต้องสร้างความสมดุลของระบบเศรษฐกิจทั้งภายในและภายนอกเพื่อให้เศรษฐกิจโตไปได้อย่างไม่สะดุดจากปัจจัยทั้งภายในและภายนอกที่เข้ามากระทบ ซึ่งก็ต้องมีการผสมผสานของนโยบายการเงิน นโยบายการคลัง และการบริหารอัตราแลกเปลี่ยนให้เหมาะสมเพื่อเอื้อให้เศรษฐกิจสามารถเติบโตได้ตามศักยภาพและยั่งยืน นโยบายทั้ง 3 อย่างที่กล่าวมานี้ในทางเศรษฐศาสตร์จะเรียกว่า “นโยบายเศรษฐกิจมหภาค”

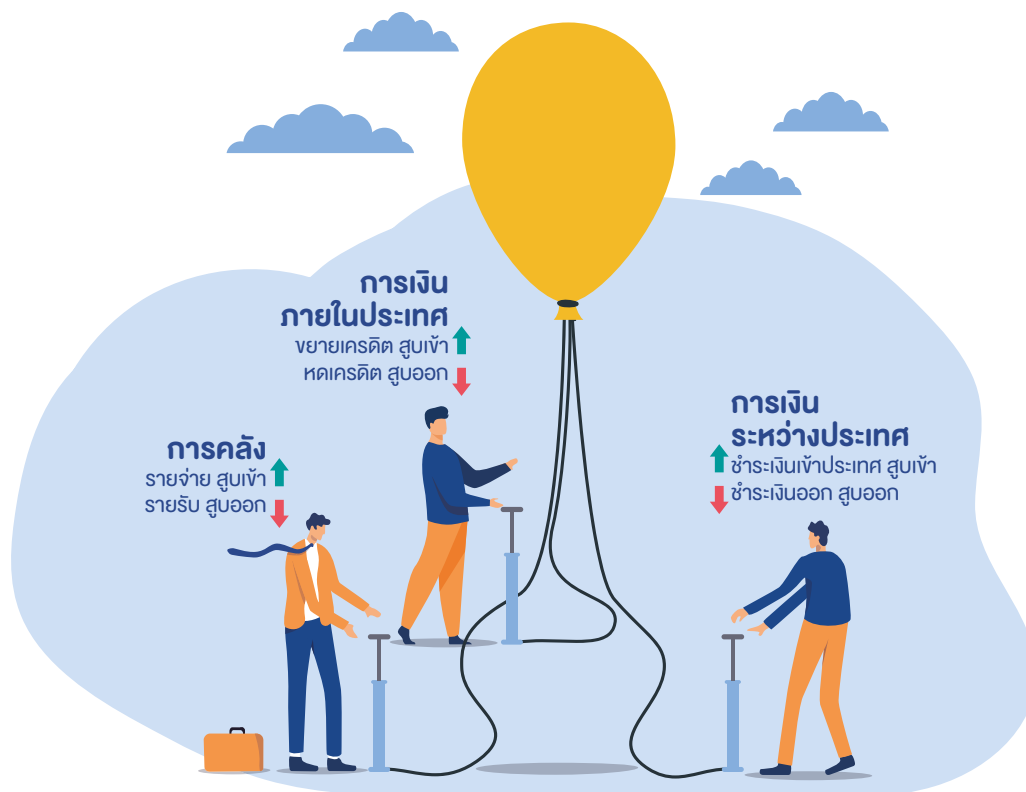
ทฤษฎีลูกโป่ง 3 ลูกของ ดร.ป๋วย เป็นกรอบที่แสดงให้เห็นถึงการผสมผสานของนโยบายเศรษฐกิจมหภาคทั้ง 3 อย่างเข้าด้วยกัน โดยให้ความสำคัญกับเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะต้องควบคุมปริมาณเงินที่หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจให้อยู่ในระดับพอเหมาะพอควรกับปริมาณผลผลิตที่ระบบเศรษฐกิจผลิตได้ หากปริมาณเงินที่หมุนเวียนมีน้อยเกินไป ย่อมเกิดปัญหาการขาดสภาพคล่องและอาจตามมาด้วยปัญหาเงินฝืด แต่ถ้าหากปริมาณเงินเพิ่มขึ้นมากเกินไปย่อมสร้างแรงกดดันให้เกิดภาวะเงินเฟ้อได้

ดร.ป๋วย ได้อุปมาอุปไมยปริมาณเงินที่หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจเสมือนหนึ่งลูกโป่ง ในยามที่ระบบเศรษฐกิจมีปริมาณเงินเพิ่มขึ้นเปรียบประดุจลูกโป่งพองลม ในยามที่ปริมาณเงินลดลงเปรียบประดุจลูกโป่งแฟบลม การกำกับปริมาณเงินที่หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจก็เช่นเดียวกับการกำกับปริมาณลมในลูกโป่ง โดยที่ช่องทางที่กระทบต่อปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจมีอยู่ 3 ช่องทาง เสมือนหนึ่งว่าลูกโป่งมี 3 ลูกสูบล้อ ประกอบด้วย (1) **ลูกสูบการคลัง** (การเก็บภาษีและการใช้จ่ายของรัฐบาล)

(2) ลูกสูบการเงินภายในประเทศ (การขยายหรือลดสินเชื่อของระบบสถาบันการเงิน) และ (3) ลูกสูบการเงินระหว่างประเทศ (การเคลื่อนย้ายเงินเข้าและออกระหว่างประเทศ) หัวใจของการบริหารนโยบายเศรษฐกิจมหภาคอยู่ที่การกำกับลูกสูบทั้งสามนี้ หากส่วนใดส่วนหนึ่งทำให้ปริมาณเงินในระบบมากเกินไป ส่วนที่เหลือก็ต้องทำหน้าที่ดูดเงินออกจากระบบ มิฉะนั้น ก็จะนำไปสู่เงินเฟ้อและเป็นอันตรายต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมได้ และหากปริมาณเงินในระบบน้อยเกินไป ส่วนที่เหลือก็ต้องทำหน้าที่เพิ่มเงินเข้าสู่ระบบเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาสภาพคล่องและปัญหาเงินฝืดตามมา ซึ่งก็จะเป็นอันตรายต่อเศรษฐกิจโดยรวมเช่นกัน ดังนั้น จะเห็นว่า นโยบายเศรษฐกิจมหภาคทั้ง 3 อย่างไม่สามารถแยกออกจากกันได้เลย แล้วนโยบายเศรษฐกิจมหภาคทั้ง 3 อย่าง ทำงานกันอย่างไร

ทฤษฎีลูกโป่ง 3 สูบ

ของ ดร.ป๋วย

นโยบายการคลัง

เราทราบดีอยู่แล้วว่าเครื่องมือของรัฐบาลในการดำเนินนโยบายการคลังมีหลัก ๆ อยู่ 2 อย่าง คือ การใช้จ่าย (รายจ่าย) กับการเก็บภาษี (รายได้)

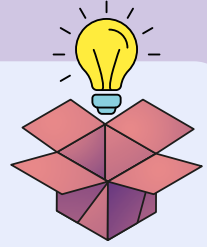

ถ้าต้องการกระตุ้นเศรษฐกิจ ก็จะใช้นโยบายการคลังเพื่อเพิ่มปริมาณเงินเข้าไปในระบบเศรษฐกิจ โดยผ่านการใช้จ่ายของรัฐบาลอาจออกมาในรูปของการซื้อสินค้าและบริการ หรือเงินลงทุนต่าง ๆ ของภาครัฐ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการเพิ่มการใช้จ่ายโดยรวม ทำให้มีการผลิตสินค้าและบริการมากขึ้น และ/หรือ ผ่านการลดภาษีให้ประชาชนมีเงินเหลือไว้ใช้จ่ายมากขึ้น รวมถึงการใช้จ่ายในลักษณะของเงินโอน (โอนเงินให้เปล่า ๆ) สู่มือประชาชน อาทิ เบี้ยผู้สูงอายุ เงินช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อย นโยบายช้อปช่วยชาติ ชิมช้อปใช้ ก็มีผลทางอ้อมทำให้การบริโภคของประชาชนเพิ่มขึ้น ซึ่งการกระตุ้นให้เกิดการใช้จ่ายนี้จะส่งผลให้การผลิตและการจ้างงานเพิ่มขึ้น ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น นั่นก็คือ เศรษฐกิจขยายตัว เราเรียกนโยบายการคลังแบบนี้ว่า “นโยบายการคลังแบบขยายตัว” หรือ “นโยบายงบประมาณแบบขาดดุล” (รายจ่ายมากกว่ารายได้) นั่นเอง

ในทางกลับกัน ถ้าต้องการชะลอเศรษฐกิจ ไม่ให้ร้อนแรงจนเกินไป ก็จะใช้นโยบายการคลังเพื่อดึงเงินออกจากระบบเศรษฐกิจ โดยลดการใช้จ่าย และ/หรือเพิ่มภาษี การใช้จ่ายก็จะน้อยลง ส่งผลให้การผลิตและการจ้างงานก็ลดลง การขยายตัวทางเศรษฐกิจก็จะชะลอตัวลง เราเรียกนโยบายการคลังแบบนี้ว่า “นโยบายการคลังแบบหดตัว” หรือ “นโยบายงบประมาณแบบเกินดุล” (รายได้มากกว่ารายจ่าย) นั่นเอง

แต่ก็มีเหมือนกันที่เห็นว่า เศรษฐกิจสมดุลและมีเสถียรภาพแล้ว ไม่จำเป็นต้องใช้นโยบายการคลังเพื่อกระตุ้นหรือชะลอเศรษฐกิจ ก็อาจใช้ “นโยบายการคลังแบบสมดุล” หรือ “นโยบายงบประมาณสมดุล” ซึ่งก็คือ รายได้เท่ากับรายจ่ายนั่นเอง

กล่องความรู้ที่ 9

ใครคือผู้ชี้ทิศทางแนวนโยบายการคลัง ?

ถ้าพูดถึง “นโยบายการคลัง” คนทั่วไปก็มักจะเข้าใจว่าเป็นเรื่องของรัฐบาลนำโดยกระทรวงการคลังเท่านั้น แต่รู้หรือไม่ว่านอกจากกระทรวงการคลังแล้ว ยังมีอีก 3 หน่วยงาน ซึ่งเป็นผู้ร่วมกำหนดนโยบายการคลัง เราเรียก 4 หน่วยงานหลักนี้อย่างไม่เป็นทางการว่า “Gang of Four ด้านเศรษฐกิจ” ซึ่งก็จะประกอบไปด้วย กระทรวงการคลัง สำนักงานงบประมาณ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช. หรือสภาพัฒน์ฯ) และธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท. หรือแบงก์ชาติ)

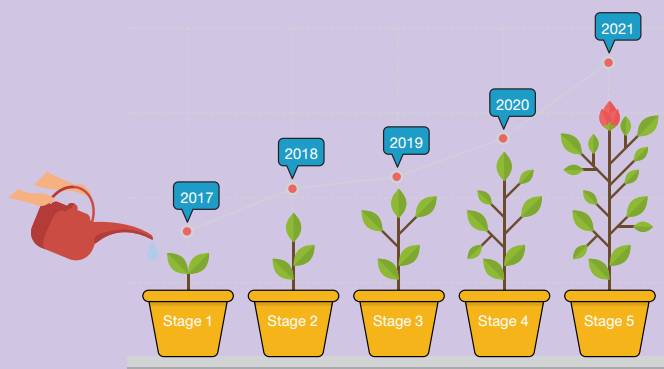
ลองมาดูกันว่าแต่ละหน่วยงานมีหน้าที่อะไรกันบ้าง เริ่มจาก**กระทรวงการคลัง**เปรียบเสมือนพ่อบ้าน มีหน้าที่ในการจัดหาเงิน ทั้งการจัดเก็บภาษีและรายได้ที่มีไม่ภาษี รวมถึงบริหารการใช้จ่ายให้มีประสิทธิภาพ ขณะที่**สำนักงานงบประมาณ**ก็เปรียบเสมือนแม่บ้านที่ต้องจัดสรรเงินงบประมาณของแผ่นดินที่มีอยู่จำกัดอย่างประหยัด คุ่มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด ทางด้าน **สศช.** ก็จะเป็นผู้ทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศในแต่ละช่วงเวลา รวมถึงยังเป็นผู้พิจารณาแผนการลงทุนของประเทศให้เป็นไปตามแนวทางการพัฒนาที่วางไว้ ส่วน **ธปท.** มีหน้าที่สำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจให้เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ โดยการสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบสถาบันการเงิน และสร้างเสถียรภาพให้กับระบบเศรษฐกิจ รวมทั้งการรักษาระดับเงินเฟ้อไม่ให้สูงจนเป็นอุปสรรคต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

ในแต่ละปี 4 หน่วยงานนี้จะประชุมร่วมกันเพื่อกำหนดกรอบและวงเงินงบประมาณรายจ่ายในปีนั้น ๆ ให้เป็นไปอย่างเหมาะสม โดยจะดูว่าแรงกระตุ้นทางด้านการคลังจากงบประมาณรายจ่ายสอดคล้องกับทิศทางเศรษฐกิจโดยรวมหรือไม่ เช่น ถ้าเศรษฐกิจชะงักงัน ภาคเอกชนอ่อนแอ การฟื้นตัวของเศรษฐกิจต้องการแรงกระตุ้นจากภาครัฐ รัฐบาลก็ควรทำนโยบายงบประมาณแบบขาดดุลเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ โดยมีการคิดถึงรายจ่ายด้านการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานเพื่อให้เศรษฐกิจขยายตัวได้ในระยะยาว แต่ก็ยังต้องไม่ลืมที่จะรักษาวินัยทางการคลังไปพร้อม ๆ กับการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ

แล้วพิจารณาอย่างไรถึงเรียกว่าเหมาะสม นโยบายที่ผ่านมามักจะเป็นการขาดดุลเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ โดยหลักการของขนาดการขาดดุลที่เหมาะสมจะพิจารณา 5 เรื่องด้วยกัน คือ (1) งบประมาณมีเพียงพอต่อรายจ่ายลงทุนที่ก่อให้เกิดการขยายตัวของเศรษฐกิจในระยะยาวและรายจ่ายเพื่อการดำเนินนโยบายของรัฐบาล (2) การขาดดุลจะต้องไม่กระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ซึ่งพิจารณาทั้งการขาดดุลในงบประมาณ ดุลเงินนอกงบประมาณ และรัฐวิสาหกิจ หรือเราเรียกรวมกันว่า ดุลของภาครัฐ (public sector balance) (3) ไม่เป็นการแย่งการใช้ทรัพยากรกับภาคเอกชน (crowding out) ที่มากเกินไป (4) หนี้สาธารณะต้องอยู่ในระดับที่จัดการได้ และ (5) ควรเป็นการขาดดุลจากการใช้จ่ายสำหรับการพัฒนาประเทศหรือเพื่อการลงทุนมากกว่าที่จะขาดดุลเพื่อนำมาใช้จ่ายทั่วไป

ไม่เพียงแต่ในเรื่องการกำหนดวงเงินงบประมาณเท่านั้น แม้ในด้านพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ 4 หน่วยงานนี้ยังร่วมกันทำหน้าที่เสนอแนะและให้ความเห็นเกี่ยวกับแผนงานการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเพื่อให้การลงทุนของ**ภาครัฐ**ดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้องและคุ้มค่า โดยในแง่การก่อหนี้เพื่อมาลงทุน ก็จะมีคณะกรรมการนโยบายและกำกับการบริหารหนี้สาธารณะเข้ามาดูแล ซึ่งทั้ง 4 หน่วยงานต่างก็มีส่วนร่วมเช่นเดียวกัน

ประสิทธิภาพของนโยบายการคลัง

แม้นโยบายการคลังจะถูกกำหนดจากรัฐบาลและหน่วยงานของรัฐในด้านเศรษฐกิจ แต่จะต้องผ่านการพิจารณาของรัฐสภาเพื่อออกเป็นกฎหมาย จึงทำให้การดำเนินนโยบายการคลังไม่สามารถทำได้ทันที แต่่นโยบายการคลังมีข้อดีตรงที่ว่า นโยบายการคลังโดยการใช้จ่ายสามารถกระตุ้นอุปสงค์ได้โดยตรง โดยรัฐบาลใช้เงินเข้าไปซื้อสินค้าและบริการ

ในตลาด ส่งผลให้การผลิตและการจ้างงานเพิ่มขึ้น นโยบายการคลังจึงมักจะใช้ในช่วงที่เศรษฐกิจซบเซาที่คนไม่ค่อยใช้จ่ายเพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจ แต่ก็อาจมีผลกระตุ้นเศรษฐกิจเพียงระยะสั้น ๆ หากการดำเนินนโยบายการคลังไม่ได้สร้างความมั่นใจให้ภาคเอกชนอย่างเพียงพอว่าเศรษฐกิจจะโตต่อเนื่องไป หรือขยายตัวอย่างยั่งยืน

ดังนั้น การดำเนินนโยบายการคลังใด ๆ จึงต้อง**ทำควบคู่ไปกับการสร้างความยั่งยืนของการขยายตัวทางเศรษฐกิจในระยะยาว**ด้วย ซึ่งคงหนีไม่พ้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านการลงทุนทางด้านการศึกษา สาธารณสุข รวมทั้งดูแลในเรื่องสังคมและสวัสดิการ ขณะเดียวกัน ประเทศไทยก็ยังมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอีกเป็นจำนวนมาก เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา การคมนาคมขนส่ง และการชลประทาน เป็นต้น เพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งจะช่วยให้ดึงดูดการลงทุนของภาคเอกชน หรือศัพท์ทางเศรษฐศาสตร์ที่เรียกกันว่า crowding in effect แต่แน่นอนมี in ก็ต้องมี out นั่นคือ การดำเนินนโยบายการคลังที่ไม่เหมาะสมก็อาจจะเกิดในลักษณะ crowding out effect ได้ด้วยเช่นกัน หากการใช้จ่ายของรัฐบาลอยู่ในช่วงที่เศรษฐกิจดี ภาคเอกชนมีความต้องการสินค้าและบริการมากจนเต็มความสามารถในการผลิตของระบบเศรษฐกิจแล้วการใช้จ่ายของรัฐบาลในสถานะเช่นนี้จะเป็นการแย่งใช้ทรัพยากรกับภาคเอกชน ซึ่งจะทำให้การลงทุนของเอกชนลดลงได้

อย่างไรก็ดี นโยบายการคลังอาจมีผลกระทบต่อเสถียรภาพของเศรษฐกิจได้ด้วยเช่นกัน หากรัฐบาลไม่รักษาวินัยทางการคลัง ซึ่งก็คงไม่แตกต่างไปจากวินัยการใช้จ่ายของครัวเรือนที่ต้องพยายามไม่ใช้จ่ายเกินตัว หรือก็คือ ต้องดูแลให้รายจ่ายสมดุลกับขีดความสามารถในการหารายได้นั่นเอง ถ้าจำเป็นต้องก่อหนี้บ้าง การใช้จ่ายนั้นก็ต้องมีผลตอบแทนที่คุ้มค่า เมื่อเทียบกับต้นทุนการกู้ยืมที่เสียไป นั่นก็คือ ควรเป็นการกู้มาลงทุน ไม่ใช่กู้เพื่อมาบริโภค หากลองนึกถึงบริษัทสักแห่งหนึ่ง หากต้องกู้เงินมาเพื่อใช้จ่ายประจำวันไม่ว่าจะเป็นค่าน้ำ ค่าไฟ เงินเดือนค่าจ้าง บริษัทนั้นจะอยู่ได้อย่างไร ผู้ให้กู้ก็คงต้องคิดดอกเบี้ยแพงเพราะเป็นการให้กู้กับผู้ที่มีความเสี่ยงสูง ซึ่งอาจจะเป็นหนี้สูญได้ ดอกเบี้ยที่คิดจึงต้องชดเชยกับความเสี่ยงที่มีทั้งหมด ทำให้ต้นทุนการกู้ยืมสูงขึ้น หรืออาจถึงขั้นไม่มีใครกล้าให้กู้เลยก็ได้

รู้ไหม
ว่า...?

ปี 2554 บางประเทศในยุโรป แม้แต่ยักษ์ใหญ่อย่างสหรัฐอเมริกาเอง ก็ประสบปัญหาวินัยการคลังจากการใช้จ่ายเกินตัว ทำให้หนี้สูง ต่างประเทศไม่เชื่อมั่นจนเกือบต้องพักชำระหนี้ หรือเบี้ยวหนี้ ส่งผลต่อความเชื่อมั่นทางเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาและยุโรป และส่งผลลามไปถึงเศรษฐกิจและการเงินโลก

นโยบายการเงิน

จากบทก่อน เราทราบแล้วว่า การเกิดภาวะเงินเฟ้อมีผลเสียต่อระบบเศรษฐกิจอย่างไร นโยบายการเงินของประเทศทั่วโลกจึงมีเป้าหมายหนึ่งที่สำคัญ คือ การดูแลเสถียรภาพด้านราคา เพราะเสถียรภาพด้านราคาหรืออัตราเงินเฟ้อที่ต่ำจะช่วยให้ภาระค่าครองชีพของประชาชนไม่เพิ่มขึ้นมากอย่างรวดเร็ว ต้นทุนการผลิตของผู้ผลิตไม่สูงนัก ซึ่งจะช่วยให้ขีดความสามารถในการผลิตและการลงทุนของผู้ประกอบการ เกิดการผลิตและการจ้างงานในระบบเศรษฐกิจที่ยั่งยืนในระยะยาว เศรษฐกิจขยายตัว แม้ธนาคารกลางจะมีเป้าหมายของนโยบายการเงินที่เหมือนกัน แต่ในทางปฏิบัติแล้ว วิธีการดำเนินนโยบายการเงินเพื่อให้บรรลุเป้าหมายมีหลายแบบ ซึ่งได้พัฒนามาเรื่อย ๆ จนในปัจจุบันหลายประเทศหันมาใช้ในการดำเนินนโยบายการเงินภายใต้กรอบเป้าหมายเงินเฟ้อแบบยืดหยุ่น (flexible inflation targeting) ซึ่งประเทศไทยก็ได้เปลี่ยนมาใช้กรอบนโยบายนี้มาตั้งแต่ปี 2543 การดำเนินนโยบายการเงินภายใต้กรอบเป้าหมายเงินเฟ้อมีข้อดี คือ มีความชัดเจน (clarity) เพราะมีการประกาศเป้าหมายอัตราเงินเฟ้อให้สาธารณชนทราบ เป็นตัวเลขที่ชัดเจนช่วยให้ประชาชนสามารถคาดการณ์เงินเฟ้อในอนาคต และมีกระบวนการทำนโยบายที่โปร่งใส (transparency) เพราะมีคณะกรรมการนโยบายการเงิน (กนง.) เป็นผู้พิจารณาและกำหนด

เสริมความรู้

วิธีการของการดำเนินนโยบายการเงินที่ธนาคารกลางของแต่ละประเทศใช้เพื่อควบคุมดูแลระดับราคานั้นมีหลายรูปแบบได้แก่

1. การตั้งเป้าหมายที่อัตราแลกเปลี่ยน (exchange rate targeting)
2. การตั้งเป้าหมายที่ปริมาณเงิน (monetary targeting)
3. การตั้งเป้าหมายเงินเฟ้อ (inflation targeting)
4. ไม่ได้ใช้ตัวใดตัวหนึ่งเป็นหลัก อย่างชัดเจน แต่จะปรับเปลี่ยนแนวนโยบายการเงินไปตามสถานการณ์ หรือเรียกว่า just-do-it approach

อัตราดอกเบี้ยนโยบาย พร้อมทั้งสื่อสารให้ประชาชนเข้าใจเหตุผลของการขึ้นลงอัตราดอกเบี้ยนโยบายแต่ละครั้ง ซึ่งคณะกรรมการนโยบายการเงินจะต้อง**รับผิดชอบ** (accountability) ในการดำเนินนโยบายการเงินเพื่อให้อัตราเงินเฟ้อในอนาคตเป็นไปตามที่ประกาศไว้ ซึ่งประชาชนสามารถตรวจสอบได้ ทั้งหมดนี้จะทำให้การดำเนินนโยบายการเงินมี**ความน่าเชื่อถือ** (credibility) ซึ่งความน่าเชื่อถือนี้อาจจะเป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้การดำเนินนโยบายการเงินภายใต้กรอบเป้าหมายเงินเฟ้อประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ การดำเนินนโยบายการเงินตามกรอบนโยบายนี้ยังมีความ**ยืดหยุ่น** (flexibility) สามารถใช้เครื่องมือผสมผสานได้ทั้งการส่งสัญญาณผ่านอัตราดอกเบี้ยนโยบาย และมาตรการกำกับดูแลเสถียรภาพระบบการเงิน เพื่อสามารถให้น้ำหนักในการดูแลเสถียรภาพราคา เสถียรภาพเศรษฐกิจ และเสถียรภาพระบบการเงินให้เหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ได้

การดำเนินนโยบายการเงินภายใต้กรอบเป้าหมาย**เงินเฟ้อแบบยืดหยุ่น** (flexible inflation targeting)

เมื่อเรากล่าวว่า แบงก์ชาติดำเนินนโยบายการเงินนั้น หมายถึง **การปรับขึ้น คง หรือลดอัตราดอกเบี้ยนโยบายโดยคณะกรรมการนโยบายการเงิน (กนง.)** เช่น ปรับขึ้นอัตราดอกเบี้ยนโยบายร้อยละ 0.25 จากร้อยละ 1.75 เป็นร้อยละ 2.00 ต่อปี ซึ่งเมื่อประกาศแล้ว แบงก์ชาติก็จะดำเนินการให้อัตราดอกเบี้ยนโยบายปรับตัวเข้าสู่อัตราที่กำหนดไว้โดยอาศัยเครื่องมือต่าง ๆ ที่แบงก์ชาติมี

เสริมความรู้

การปรับขึ้นหรือลดอัตราดอกเบี้ยนโยบายก็เพื่อควบคุมอัตราเงินเฟ้อให้อยู่ในเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยเป้าหมายเงินเฟ้อที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน คือ อัตราเงินเฟ้อทั่วไป ซึ่งก็คือ อัตราการเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้าและบริการที่มีความจำเป็นในการดำรงชีวิตประจำวันที่ซื้อขายกันในตลาด สอดคล้องกับคำครองชีพของประชาชน จึงง่ายต่อการสื่อสารและช่วยให้สาธารณชนคาดการณ์เงินเฟ้อได้ดี นอกจากนี้ เป้าหมายดังกล่าว ยังเป็นเป้าหมายนโยบายการเงินในระยะปานกลางและมีความยืดหยุ่นมากขึ้นด้วย หมายความว่า การปรับอัตราดอกเบี้ยนโยบายในวันนี้ มุ่งควบคุมอัตราเงินเฟ้อในช่วงเวลาหลายปีข้างหน้าเพราะใช้เวลาส่งผ่านผลไปยังภาคเศรษฐกิจจริง จึงไม่ยึดติดว่า นโยบายการเงินต้องดูแลเฉพาะเงินเฟ้อตลอดเวลา เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นให้อัตราดอกเบี้ยนโยบายสามารถปรับขึ้นหรือลงเพื่อดูแลการขยายตัวของเศรษฐกิจและดูแลเสถียรภาพระบบการเงินควบคู่กันไปได้

การดำเนินนโยบายการเงิน มี 2 แบบ คือ

1. นโยบายการเงินแบบผ่อนคลาย

หากในช่วงที่เศรษฐกิจซบเซา ไม่มีแรงกดดันเงินเฟ้อ เนื่องจากผู้คนไม่ค่อยมีการจับจ่ายใช้สอย ส่งผลให้การผลิตสินค้าและบริการลดลง หรือเลิกกิจการ เกิดปัญหาการว่างงาน ซึ่งก็จะส่งผลต่อเศรษฐกิจตามมาเป็นลูกโซ่ เมื่อเป็นเช่นนี้ แบงก์ชาติก็จะใช้นโยบายการเงินแบบผ่อนคลาย โดยลดอัตราดอกเบี้ยนโยบายลงมาเพื่อส่งสัญญาณไปยังอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ และเงินฝากในตลาดให้เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน เมื่ออัตราดอกเบี้ยเงินฝากลดลง ก็คือ ต้นทุนค่าเสียโอกาสของเงินลดลงด้วย (ดอกเบี้ยเงินฝาก ก็คือ ต้นทุนของเงินจากการที่เราจะถือไว้เพื่อใช้จ่าย) คนก็อาจจะนำเงินไปใช้จ่ายซื้อสินค้าและบริการมากขึ้นได้ ขณะเดียวกันการที่อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ลดลง คนก็อยากซื้อบ้าน ซื้อรถ รวมถึงการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตมากขึ้น ส่วนผู้ผลิตก็อาจจะขยายการผลิตมากขึ้นเพราะความต้องการบริโภคมีมากขึ้น และต้นทุนการกู้ยืมก็ถูกลงด้วย จะเห็นว่า เศรษฐกิจก็จะกลับมาคึกคัก เนื่องจากการบริโภคและการลงทุนเพิ่มขึ้น ซึ่งก็จะทำให้มีการผลิตและการจ้างงานมากขึ้นด้วย แต่ก็อาจจะทำให้ราคาสินค้าและบริการสูงขึ้นบ้าง

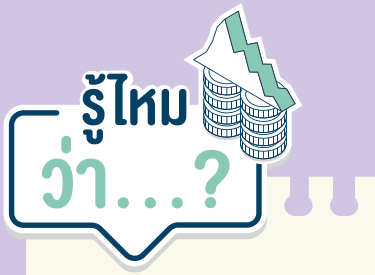
Exam Tip

แม้ว่านโยบายการเงินแบบผ่อนคลายจะสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการกระตุ้นเศรษฐกิจได้ แต่หากผู้ผลิตไม่สามารถผลิตสินค้าได้ทันกับความต้องการ ราคาสินค้าก็จะสูงขึ้นแทน ซึ่งจะนำไปสู่ปัญหาเงินเฟ้อ และทำให้เศรษฐกิจกลับชะลอตัวลงได้ในที่สุด

คำถามชวนคิด...?

กลไกที่อัตราดอกเบี้ยนโยบายส่งผ่านไปยังอัตราดอกเบี้ยในตลาด และมีผลกระทบต่อตัวแปรทางเศรษฐกิจไม่ว่าจะเป็นการบริโภค การลงทุน การจ้างงาน จนกระทั่งระดับราคานั้น เราเรียกว่า **กลไกการส่งผ่านนโยบายการเงิน** ซึ่งการส่งผ่านช่องทางนี้เราเรียกว่า “ช่องทางอัตราดอกเบี้ย” แต่คุณรู้หรือไม่ว่า จริง ๆ แล้ว ผลของอัตราดอกเบี้ยนโยบายยังเดินทางไปสู่เศรษฐกิจและอัตราเงินเฟ้อ ผ่านช่องทางอื่น ๆ ได้อีก ลองคิดว่าจะมีช่องทางอะไรได้อีกบ้าง (คำใบ้ : เวลาอยู่ในหัวข้อ “กลไกการส่งผ่านนโยบายการเงิน”)

การขึ้นดอกเบี้ย แม้จะกระทบต้นทุนของผู้ผลิตให้สูงขึ้นบ้าง และอาจเป็นการชะลอเศรษฐกิจ แต่ก็ เป็นเพียงผลในระยะสั้นเท่านั้น แต่ในระยะยาว ต้นทุนของผู้ผลิตจะลดลง เพราะการขึ้นดอกเบี้ยจะช่วยชะลอเงินเพื่อ ส่งผลให้เกิดการผลิตและการจ้างงาน เศรษฐกิจจะกลับมาเติบโต

คำถามชวนคิด...?

หากสมมติให้ระบบเศรษฐกิจไทยเปรียบเสมือนรถยนต์ โดยมีแบงก์ชาติเป็นผู้ขับ แน่นอนว่าในขณะขับรถ ผู้ขับจะต้องมองทั้งกระจกหน้าและกระจกมองหลัง โดยการมองไปข้างหน้าผ่านกระจกหน้ารถก็เพื่อดูเส้นทางและดูว่าระยะทางข้างหน้ามีอุปสรรคใด ๆ หรือไม่ ซึ่งถ้ามีอุปสรรค เช่น ฝนตกถนนลื่น ผู้ขับก็จะผ่อนคันเร่งหรืออาจต้องแตะเบรกเพื่อชะลอความเร็วของรถลง แต่หากระยะทางข้างหน้าไม่มีอุปสรรคและรถยังแล่นช้าอยู่ ผู้ขับก็สามารถเหยียบคันเร่งเพื่อเพิ่มความเร็วของรถขึ้นอีกได้ ดังนั้น คุณสมบัติของผู้ขับที่ดีต้องขับอย่างระมัดระวังและสามารถควบคุมความเร็วให้เหมาะสมตามว่าการมองกระจกหน้ารถเปรียบเสมือนวิธีการใดของการดำเนินนโยบายการเงิน

2. นโยบายการเงินแบบดั่งตัว

ในทางกลับกัน หากเศรษฐกิจเติบโตอย่างร้อนแรง จนทำให้ราคาสินค้าและบริการโดยทั่วไปแพงขึ้นอย่างต่อเนื่องหรือเงินเฟ้อสูงขึ้น เนื่องจากผู้คนแย่งกันซื้อสินค้า ผู้ผลิตแย่งกันขายสินค้าและขยายกิจการ และมีการกว้านซื้อวัตถุดิบ ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตและราคาสินค้าเพิ่มขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้ แบงก์ชาติก็จะใช้นโยบายการเงินแบบดั่งตัว โดยจะปรับขึ้นอัตราดอกเบี้ยนโยบาย ส่งผลให้อัตราดอกเบี้ยเงินกู้และเงินฝากในตลาดปรับเพิ่มขึ้นด้วย เช่นเดียวกัน เมื่ออัตราดอกเบี้ยเงินฝากเพิ่มขึ้น คนก็อาจจะนำเงินไปฝากธนาคาร การจับจ่ายซื้อสินค้าและบริการก็น้อยลง และเมื่ออัตราดอกเบี้ยเงินกู้เพิ่มขึ้น ต้นทุนการกู้ยืมแพงขึ้น คนก็จะไม่อยากซื้อบ้าน ซื้อรถ รวมถึงการใช้จ่ายผ่านบัตรเครดิตก็จะลดลง เมื่อการบริโภคน้อยลง และต้นทุนการกู้ยืมแพงขึ้น ผู้ผลิตก็จะผลิตน้อยลง ไม่มีการขยายการผลิต ในช่วงนี้ จะเห็นว่า เศรษฐกิจก็จะลดความร้อนแรงลง ราคาสินค้า โดยทั่วไปจะเพิ่มขึ้นช้าลง อัตราเงินเฟ้อจะลดลง และเศรษฐกิจกลับมาเติบโตแบบค่อยเป็นค่อยไปในที่สุด

หากสมมติให้ระบบเศรษฐกิจไทยเปรียบเสมือนรถยนต์ โดยมีแบงก์ชาติเป็นผู้ขับ แน่นอนว่าในขณะขับรถ ผู้ขับจะต้องมองทั้งกระจกหน้าและกระจกมองหลัง โดยการมองไปข้างหน้าผ่านกระจกหน้ารถก็เพื่อดูเส้นทางและดูว่าระยะทางข้างหน้ามีอุปสรรคใด ๆ หรือไม่ ซึ่งถ้ามีอุปสรรค เช่น ฝนตกถนนลื่น ผู้ขับก็จะผ่อนคันเร่งหรืออาจต้องแตะเบรกเพื่อชะลอความเร็วของรถลง แต่หากระยะทางข้างหน้าไม่มีอุปสรรคและรถยังแล่นช้าอยู่ ผู้ขับก็สามารถเหยียบคันเร่งเพื่อเพิ่มความเร็วของรถขึ้นอีกได้ ดังนั้น คุณสมบัติของผู้ขับที่ดีต้องขับอย่างระมัดระวังและสามารถควบคุมความเร็วให้เหมาะสมตามความต้องการและเป็นการถ่วงดุลด้วย ดังนั้น อัตราดอกเบี้ยนโยบายจึงเปรียบเสมือนคันเร่งและเบรก และการมองไปข้างหน้าผ่านกระจกมองหลังของผู้ขับ ก็เปรียบเหมือนการพิจารณาภาวะเศรษฐกิจและอัตราเงินเฟ้อ

ในปัจจุบันที่ได้เกิดขึ้นแล้ว แต่เท่านั้นยังไม่พอ การดำเนินนโยบายการเงินภายใต้กรอบเป้าหมายอัตราเงินเฟ้อแบบยืดหยุ่นยังต้องมองไปข้างหน้า เพราะกว่าเบรกและคันเร่งจะส่งผ่านไปสู่เครื่องยนต์เศรษฐกิจ และทำให้เศรษฐกิจชะลอหรือกลับมาคึกคัก ในความเป็นจริงต้องใช้เวลา การดำเนินนโยบายการเงินจึงต้องคาดการณ์อัตราเงินเฟ้อและแนวโน้มเศรษฐกิจล่วงหน้า กล่าวคือ หากธนาคารกลางคาดการณ์ว่า เศรษฐกิจในระยะต่อไปมีแนวโน้มที่จะร้อนแรง แรงกดดันด้านเงินเฟ้อมีมาก แบงก์ชาติก็จะปรับขึ้นอัตราดอกเบี้ยนโยบายเพื่อสกัดการคาดการณ์เงินเฟ้อที่จะเร่งขึ้น ชะลอความร้อนแรงของเศรษฐกิจ เป็นต้น

แนวทางการดำเนินนโยบายการเงินของ แบงก์ชาติจะยึดหลัก 3 ข้อ

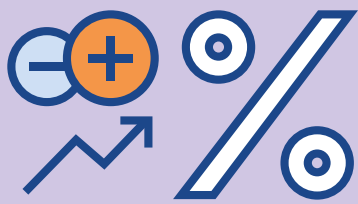
- (1) **ต้องสอดคล้องกับเป้าหมายการรักษาเสถียรภาพด้านราคา** (long-term price stability) และการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีเสถียรภาพ
- (2) **ไม่เป็นอุปสรรคต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจ** โดยให้มั่นใจว่าการบริโภคและการลงทุนภาคเอกชนมีการขยายตัวในเกณฑ์ดีต่อเนื่อง
- (3) **ไม่เข้าจนก่อให้เกิดปัญหาความไม่สมดุล** เช่น การคงอัตราดอกเบี้ยไว้ต่ำนาน ๆ อาจจะส่งเสริมให้มีการลงทุนในสินทรัพย์เสี่ยงหรือการลงทุนในรูปแบบที่ไม่น่าจะก่อให้เกิดผลผลิตภาพการผลิตในระยะยาวทั้งคอนโดมิเนียม ทองคำ และโคกมันท์อื่น ๆ ซึ่งอาจจะสะสมจนเกิดภาวะเศรษฐกิจฟองสบู่ตามมา ส่งผลต่อเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจ

คำถามชวนคิด...?

มีคนพูดว่า เงินเฟ้อที่เกิดจากต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น เช่นราคาน้ำมันเพิ่มขึ้น แรงงานขาดแคลนทำให้ค่าจ้างสูงขึ้น เช่นนี้ไม่ได้เกี่ยวกับการจับจ่ายใช้สอยที่ร้อนแรงเลย แต่เป็นเรื่องของต้นทุนของภาคการผลิตที่เพิ่มขึ้น กรณีเช่นนี้ แบงก์ชาติก็ไม่ควรขึ้นดอกเบี้ย **แนวคิดแบบนี้ถือว่าถูกหรือผิดอย่างไร ?**

คงต้องตอบว่า ถ้าเงินเฟ้อเกิดจากต้นทุนการผลิตสูงขึ้นเพียงชั่วคราว และผู้ผลิตต้องปรับราคาขึ้นตามต้นทุน อย่างไรก็ดี หากผู้บริโภคไม่มีความต้องการระดับราคาของสินค้าและบริการเหล่านั้น ก็จะไม่ได้เพิ่มขึ้นมาก แบงก์ชาติก็ไม่ควรเข้าไปทำอะไร แต่หากต้นทุนการผลิตสูงขึ้นเรื่อย ๆ และส่งผ่านไปยังสินค้าอื่น ๆ ในวงกว้าง เช่น ค่าขนส่ง ค่าอาหาร เป็นต้น และถ้าบวกกับมีความต้องการสินค้าและบริการนั้น ๆ เข้ามาเสริม ก็จะทำให้ระดับราคาสูงขึ้น และมีการคาดการณ์ว่าระดับราคาจะสูงต่อเนื่องไปอีก สุดท้ายแล้วจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจอย่างมาก เมื่อนั้น แบงก์ชาติก็ควรเข้าไปดูแล โดยขึ้นดอกเบี้ย เพื่อควบคุมเงินเฟ้อและลดการคาดการณ์เงินเฟ้อของประชาชน เพื่อให้ปัญหาเงินเฟ้อรุนแรงขึ้นไปอีก

INTEREST RATES

ช่องทางการส่งผ่านผลของนโยบายการเงิน และ ประสิทธิภาพของนโยบายการเงิน

เราทราบแล้วว่าเมื่อมีการปรับเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ยนโยบายจะส่งผลให้อัตราดอกเบี้ยในตลาดมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปด้วย ซึ่งอัตราดอกเบี้ยในตลาดที่เปลี่ยนแปลงไปนี้ จะมีผลต่อพฤติกรรมของประชาชนและนักธุรกิจ ทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจไม่ว่าจะเป็นการผลิต การบริโภค การค้า และการลงทุนเพิ่มขึ้นหรือลดลง และส่งผลกระทบต่อการทำงานของระบบการเงินเพื่อในที่สุด เราเรียกขั้นตอนการส่งผลกระทบของนโยบายการเงินต่อระบบเศรษฐกิจ ซึ่งเริ่มตั้งแต่อัตราดอกเบี้ยนโยบายจนถึงอัตราเงินเฟ้อนี้ว่า กลไกการส่งผ่านนโยบายการเงิน ซึ่งมีช่องทางหลักอยู่ 5 ช่องทาง ได้แก่

1. ช่องทางอัตราดอกเบี้ย หากแบงก์ชาติดำเนินนโยบายการเงินแบบตึงตัว (ปรับขึ้นอัตราดอกเบี้ยนโยบาย) เพื่อควบคุมเงินเฟ้อ จะทำให้อัตราดอกเบี้ยในตลาดเพิ่มขึ้นตามไปด้วย อัตราดอกเบี้ยตลาดที่เพิ่มขึ้นนี้จะทำให้ต้นทุนการบริโภคและการลงทุนสูงขึ้น การบริโภคและการลงทุนก็จะน้อยลง การผลิตและการจ้างงานก็จะน้อยลง ช่วยชะลอความร้อนแรงของเศรษฐกิจ ราคาสินค้าโดยทั่วไปจะเพิ่มขึ้นช้าลง อัตราเงินเฟ้อจะลดลงซึ่งได้กล่าวไปแล้ว

2. ช่องทางสินเชื่อ เมื่ออัตราดอกเบี้ยเงินกู้เพิ่มขึ้น ภาระการผ่อนชำระเงินกู้ของธุรกิจและประชาชนจะเพิ่มขึ้น ซึ่งธนาคารพาณิชย์ทราบดีว่าภาระที่สูงขึ้นนี้ทำให้ความสามารถในการผ่อนชำระหนี้ของลูกค้าลดลง ดังนั้น เมื่อมีการมาขอสินเชื่อใหม่ ธนาคารพาณิชย์มักจะเพิ่มความเข้มงวดในการอนุมัติสินเชื่อแก่ลูกค้า เมื่อประชาชนกู้เงินได้ยากขึ้น กิจกรรมทางเศรษฐกิจก็จะชะลอลง ซึ่งส่งผลให้อัตราเงินเฟ้อลดลงในที่สุด

3. ช่องทางมูลค่าสินทรัพย์ หรือก็คือ ช่องทางความมั่งคั่ง เมื่ออัตราดอกเบี้ยนโยบายปรับสูงขึ้นและอัตราดอกเบี้ยเงินฝากก็ปรับสูงขึ้นตาม ผู้ออมหรือนักลงทุนจะมีแนวโน้มต้องการนำเงินของตนมาฝากไว้กับธนาคารพาณิชย์มากขึ้น โดยบางส่วนอาจถอนมาจากการลงทุนในสินทรัพย์ประเภทอื่น เช่น หุ้น คอนโดมิเนียม และที่ดิน เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลให้ราคาของสินทรัพย์เหล่านี้ด้อยลงไป (ความต้องการลดลง ส่งผลให้ราคาลดลงด้วย) ประชาชนที่ถือสินทรัพย์เหล่านั้นอยู่จะรู้สึกมั่งคั่งน้อยกว่าเดิมและลดการจับจ่ายใช้สอย

4. ช่องทางอัตราแลกเปลี่ยน ช่องทางนี้ค่อนข้างจะซับซ้อน คือ อัตราดอกเบี้ยมีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกับอัตราผลตอบแทนในประเทศ ซึ่งจะส่งผลต่อการลงทุนของนักลงทุนต่างชาติ โดยอัตราดอกเบี้ยของไทยที่สูงขึ้นเมื่อเทียบกับต่างประเทศ ก็เป็นแรงจูงใจให้นักลงทุนต่างชาตินำเงินมาลงทุนในประเทศไทยมากขึ้น ทำให้มีการขายเงินตราต่างประเทศแลกเปลี่ยนเป็นเงินบาทเพื่อมาลงทุนมากขึ้น เงินบาทก็จะมีแนวโน้มแข็งค่าขึ้น และการที่เงินบาทแข็งค่าก็จะทำให้ต้นทุนการนำเข้าสินค้าวัตถุดิบ ตลอดจนสินค้าสำเร็จรูปต่าง ๆ จากต่างประเทศเมื่อคิดเป็นเงินบาทก็จะถูกลง มีการนำเข้ามากขึ้น แต่ขณะเดียวกันการที่เงินบาทแข็งค่าก็จะทำให้ราคาสินค้าส่งออกของเราแพงขึ้นในสายตาของต่างชาติ เมื่อการส่งออกลดลง การนำเข้ามากขึ้น เศรษฐกิจก็จะขยายตัวในอัตราที่ชะลอลง อัตราเงินเฟ้อก็จะลดลง

5. ช่องทางการคาดการณ์ ผลของนโยบายการเงินผ่านช่องทางนี้มีความไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับความคิดของประชาชนส่วนใหญ่ว่า การดำเนินนโยบายการเงินตามที่แบงก์ชาติประกาศจะมีผลต่อเศรษฐกิจอย่างไร แม้ว่าอัตราดอกเบี้ยเงินกู้เพิ่มขึ้นตามอัตราดอกเบี้ยนโยบาย ก็ไม่จำเป็นที่อัตราเงินเฟ้อจะลดลง อาจเพิ่มขึ้นก็ได้ คุณคิดว่าจะเกิดขึ้นในกรณีไหน

คำถามชวนคิด...?

ถ้าเมื่อ กนง. มีการปรับเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ยนโยบายแล้ว จึงทำให้อัตราดอกเบี้ยในตลาดมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงตามไปในทิศทางเดียวกันด้วย

คำตอบก็คือ เพราะเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า แบงก์ชาติมีหน้าที่ในการพิมพ์เงิน จึงสามารถเพิ่มหรือลดอุปทานของเงินในระบบได้ ดังนั้น เมื่อใดที่ กนง. ประกาศปรับอัตราดอกเบี้ยนโยบาย แบงก์ชาติก็พร้อมที่จะเพิ่มหรือลดสภาพคล่องแบบไม่อัน (อุปทานของเงิน) เพื่อให้อัตราดอกเบี้ยในตลาดปรับตัวตามอัตราดอกเบี้ยนโยบายที่ กนง. ประกาศไว้ โดยดำเนินการผ่านการปล่อยกู้เข้าคืนให้กับธนาคารพาณิชย์ (ไม่จำกัดปริมาณตราใบใดที่ธนาคารพาณิชย์มีหลักทรัพย์ขั้นต่ำวางเป็นหลักประกัน) หรือที่เรียกว่าหน้าต่าง standing facility ลองคิดดูว่าถ้า กนง. ประกาศขึ้นอัตราดอกเบี้ยนโยบาย แล้วธนาคารพาณิชย์แห่งหนึ่งจะขอกู้ที่อัตราดอกเบี้ยเท่าเดิม คงไม่มีใครยอมให้กู้ที่อัตราดอกเบี้ยเท่าเดิมอีกต่อไป เพราะอย่างน้อยถ้าเอาไปให้แบงก์ชาติกู้ผ่านหน้าต่าง standing facility จะต้องได้ผลตอบแทนมากกว่า การให้กู้งงแบงก์ชาติข้างต้น จึงทำให้อัตราดอกเบี้ยในตลาดมีแนวโน้มที่จะต้องปรับตาม แต่ทั้งนี้ก็อาจไม่เกิดการปรับอัตราดอกเบี้ยของธนาคารพาณิชย์ในทันที เพราะการปรับดอกเบี้ยของธนาคารพาณิชย์ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัยด้วยกันทั้งในเรื่องสภาพคล่องและโครงสร้างต้นทุนของธนาคาร รวมถึงการแข่งขันระหว่างธนาคาร

“
หากประชาชนเชื่อว่าการขึ้น
ดอกเบี้ยของแบงก์ชาติ
จะส่งผลให้ภาวะเศรษฐกิจ
ในอนาคตจะชะลอตัว
ประชาชนก็จะชะลอ
การใช้จ่ายใช้สอย

หากแบงก์ชาติเห็นว่า เศรษฐกิจร้อนแรงจนทำให้เงินเฟ้อสูงขึ้น แบงก์ชาติจึงประกาศขึ้นอัตราดอกเบี้ยนโยบายส่งผลให้อัตราดอกเบี้ยในตลาดเพิ่มตามไปด้วย แต่ถ้าประชาชนพากันเชื่อว่า แนวโน้มเศรษฐกิจในอนาคตจะยังคงดี และมีการเติบโตอย่างแข็งแกร่ง ก็จะส่งผลให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นและใช้จ่ายใช้สอยมากขึ้นแม้อัตราดอกเบี้ยจะสูงขึ้นก็ตาม นักธุรกิจเองก็ยังต้องการขยายกิจการเพื่อรองรับความต้องการที่เพิ่มขึ้นนี้ ส่งผลให้การจ้างงานเพิ่มขึ้น เศรษฐกิจคึกคัก ราคาสินค้าและบริการก็จะแพงขึ้น จนทำให้แรงกดดันเงินเฟ้อเพิ่มขึ้นไปอีกได้เช่นกัน

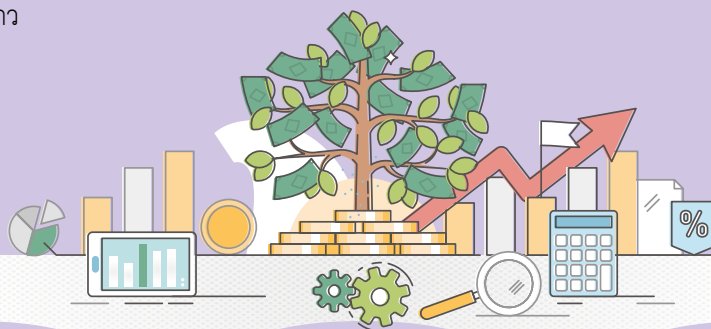
ในทางกลับกัน หากประชาชนเชื่อว่า การขึ้นดอกเบี้ยของแบงก์ชาติจะส่งผลให้ภาวะเศรษฐกิจในอนาคตจะชะลอตัว ประชาชนก็จะชะลอการใช้จ่ายใช้สอย ธุรกิจอาจจะยังไม่ปรับราคาสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น เนื่องจากเกรงว่าประชาชนจะลดการบริโภคลงไปอีก ยิ่งไปกว่านั้นอาจปรับราคาลดลงด้วยเพื่อกระตุ้นยอดขาย ส่งผลให้อัตราเงินเฟ้อลดลงในขณะเดียวกัน นักธุรกิจที่คาดว่าเศรษฐกิจจะชะลอตัวในอนาคตจะชะลอการลงทุนหรือขยายกิจการ งดการจ้างงานเพิ่ม หรือลดจำนวนคนงานลง เศรษฐกิจก็จะชะลอลง แรงกดดันเงินเฟ้อก็จะลดลง

จะเห็นได้ว่า ผลลัพธ์ของนโยบายการเงินผ่านช่องทางการคาดการณ์นี้ มีความสำคัญและค่อนข้างอ่อนไหว เป็นไปได้ทั้งสองทาง เศรษฐกิจคึกคัก แรงกดดันเงินเฟ้อเพิ่มขึ้น หรือเศรษฐกิจชะลอตัว แรงกดดันเงินเฟ้อลดลง ทั้งนี้ ก็ขึ้นอยู่กับความคิดของประชาชนหลังจากการรับรู้ข่าวสารเป็นสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นข่าวการกำหนดอัตราดอกเบี้ยนโยบายของ กนง. หรือข่าวเกี่ยวกับภาวะเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ดังนั้น การสื่อสารและสร้างความเชื่อมั่นในนโยบายการเงินที่ประกาศออกไปจึงมีความสำคัญเพราะจะส่งผลต่อประสิทธิภาพของนโยบายการเงินด้วย

จากช่องทางการส่งผ่านที่เรามาชำงต้น จะเห็นว่า การปรับเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ยนโยบายจะมีผลต่ออัตราเงินเฟ้อ มากน้อยแค่ไหน ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ (1) การเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ยในตลาดตาม อัตราดอกเบี้ยนโยบาย โดยเฉพาะอัตราดอกเบี้ยของธนาคารพาณิชย์ ซึ่งธนาคารพาณิชย์ยังคงเป็นตัวกลางทาง การเงินที่มีบทบาทมากที่สุด (2) พฤติกรรมการตอบสนองของประชาชนและนักธุรกิจต่ออัตราดอกเบี้ยในตลาด ที่เปลี่ยนแปลงไป และ (3) การคาดการณ์แนวโน้มเศรษฐกิจของประชาชน

นอกจากนี้ การส่งผ่านผลของนโยบายการเงินยังค่อนข้างจะซับซ้อนและอาจใช้เวลาานกว่านโยบาย การคลัง ซึ่งในแต่ละช่องทางก็ใช้ระยะเวลาไม่เท่ากัน โดยช่องทางการคาดการณ์จะมีผลกระทบเร็วที่สุด เพราะเมื่อแบงก์ชาติประกาศขึ้นดอกเบี้ย คนก็จะคาดการณ์เศรษฐกิจในอนาคตทันทีว่า จะดีขึ้นหรือแย่ลง และ ตัดสินใจว่า เราควรจะบริโภคและลงทุนมากน้อยแค่ไหน ซึ่งย่อมส่งผลต่อเศรษฐกิจในทันที ในขณะที่ช่องทางอื่น ๆ เช่น ช่องทางอัตราดอกเบี้ยตลาดและช่องทางสินเชื่อต้องอาศัยระยะเวลาสักพักหนึ่งจึงจะเริ่มส่งผล เนื่องจากต้องรอ ให้อัตราดอกเบี้ยในตลาดปรับตัวก่อน โดยอัตราดอกเบี้ยตลาดอาจจะไม่สามารถปรับตัวตามอัตราดอกเบี้ยนโยบาย ได้ทันที เช่น อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำระยะ 3 เดือน 6 เดือน หรือ 12 เดือน จะส่งผลต่อการออมเงินจริง ๆ ก็ต้องรอให้เงินฝากประจำก้อนเดิมครบกำหนดแล้ว จึงจะได้รับอัตราดอกเบี้ยใหม่ เมื่อฝากเงินเข้าระบบอีกครั้ง เป็นต้น แต่เราก็เห็นอัตราดอกเบี้ยในตลาดค่อย ๆ ปรับตัวไปในทิศทางเดียวกับอัตราดอกเบี้ยนโยบายเมื่อเวลาผ่านไป ดังนั้น ช่องทางอื่น ๆ จะมีผลต่อภาคเศรษฐกิจจริงช้ากว่า

จะเห็นได้ว่า ประสิทธิภาพของนโยบายการเงินมีข้อจำกัดเพราะการส่งผ่านผลของนโยบายขึ้นอยู่กับผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งหลายในระบบเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นธนาคารพาณิชย์ นักธุรกิจ หรือประชาชนซึ่งเป็นผู้บริโภค ทำให้ประสิทธิภาพ ของนโยบายการเงินจึงขึ้นอยู่กับความเชื่อมั่นของภาคเอกชนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ ผลของนโยบายการเงินยังอาจจะ กระตุ้นได้เพียงในระยะสั้น แต่ไม่สามารถยกระดับศักยภาพในระยะยาวได้ ไม่เหมือนกับนโยบายการคลังที่ทำได้ผ่าน การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน นโยบายการเงินเพียงแค่ช่วยสร้างบรรยากาศในการลงทุนของประเทศเพราะการรักษา ระดับราคาไม่ให้สูงจะทำให้ผู้ผลิตควบคุมและสามารถคาดการณ์ต้นทุนได้ ถ้าสามารถรักษาระดับอัตราเงินเฟ้อได้ ต้นทุนการผลิตก็จะไม่สูงกว่าคู่แข่ง ทำให้ส่งผลดีต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศ อันจะทำให้เศรษฐกิจ ขยายตัวได้ในระยะยาว

ธนาคารแห่งประเทศไทย
BANK OF THAILAND

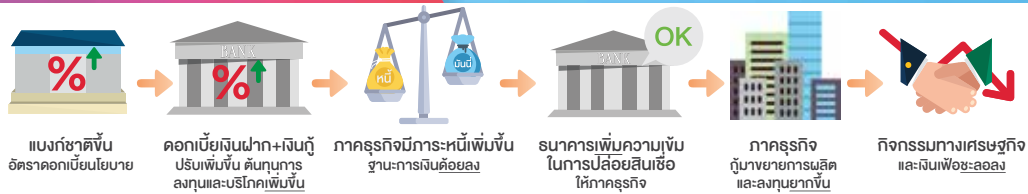
เพิ่มอัตราดอกเบี้ยนโยบาย แล้วจะเกิดอะไรขึ้น ?

เมื่อแบงก์ชาติประกาศเพิ่มอัตราดอกเบี้ยนโยบายเพื่อชะลอความร้อนแรงของเศรษฐกิจ
จะส่งผลมาถึงประชาชนและภาคธุรกิจผ่าน 5 ช่องทางด้วยกัน

1. ช่องทางอัตราดอกเบี้ย (Interest Rate Channel)

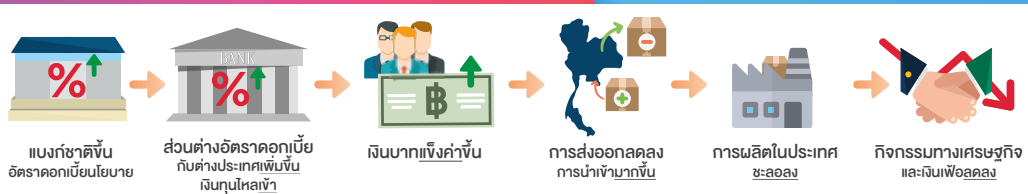
2. ช่องทางสินเชื่อ (Credit Channel)

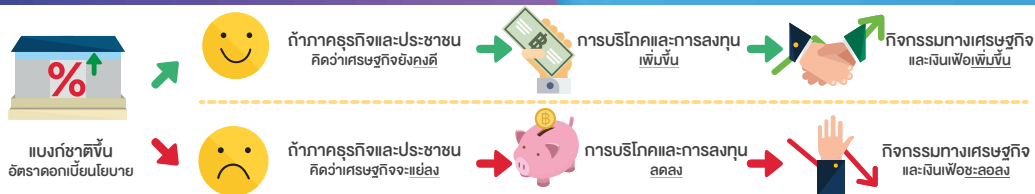
3. ช่องทางมูลค่าสินทรัพย์ (Asset Price Channel)

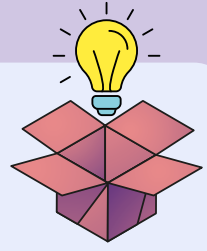

4. ช่องทางอัตราแลกเปลี่ยน (Exchange Rate Channel)

5. ช่องทางคาดการณ์ (Expectations Channel)

กล่องความรู้ที่ 10

การดำเนินนโยบายการเงินแบบพิเศษ (unconventional monetary policy) ของประเทศเศรษฐกิจหลัก

เรารู้แล้วว่า ธนาคารกลางจะส่งสัญญาณผ่านอัตราดอกเบี้ยนโยบายเป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายการเงิน แล้วปล่อยให้กลไกตลาดเป็นตัวกำหนดให้ดอกเบี้ยตลาดปรับตัวตาม หากต้องการกระตุ้นเศรษฐกิจก็จะใช้นโยบายการเงินแบบผ่อนคลายเป็นพิเศษ โดยลดอัตราดอกเบี้ยนโยบายลงมา อัตราดอกเบี้ยในตลาดมีแนวโน้มลดลงด้วย ทำให้การบริโภคและการลงทุนเพิ่มขึ้น แต่ในช่วง global financial crisis ปี 2551 ธนาคารกลางสหรัฐอเมริกา ธนาคารกลางยุโรป (ECB) และธนาคารกลางญี่ปุ่น ต่างใช้นโยบายการเงินและเครื่องมือปกติ โดยลดดอกเบี้ยนโยบายลงเหลือศูนย์ ซึ่งเป็นอัตราที่ต่ำที่สุดในประวัติศาสตร์ แต่ก็ยังไม่สามารถพลิกฟื้นเศรษฐกิจได้ อัตราการว่างงานเพิ่มสูงขึ้น สถาบันการเงินอ่อนแอ ไม่สามารถทำหน้าที่เป็นตัวกลางทางการเงิน ส่งผลต่อภาคธุรกิจและภาคครัวเรือน เครื่องมือที่ธนาคารกลางใช้ตามปกติถึงทางตัน จึงเป็นที่มาของการใช้นโยบายการเงินแบบพิเศษ หรือ unconventional monetary policy ซึ่งวิธีการหนึ่งที่ใช้กันแพร่หลาย คือ การผ่อนคลายนโยบายการเงินเชิงปริมาณ (Quantitative Easing : QE) เพื่อช่วยประคองเศรษฐกิจและทำให้ระบบการเงินทำงานได้เป็นปกติ

QE หรือพูดง่ายๆ คือ การอัดฉีดสภาพคล่อง (หรือพิมพ์เงิน) เข้าไปในระบบเศรษฐกิจแบบมหาศาล เพื่อช่วยลดต้นทุนการระดมทุนในระบบเศรษฐกิจการเงิน เพราะการซื้อสินทรัพย์จากสถาบันการเงิน ทำให้สถาบันการเงินมีสภาพคล่องมากขึ้น และเป็นการเพิ่มอุปสงค์ของสินทรัพย์ที่เข้าซื้อ ส่งผลให้ราคาสินทรัพย์เพิ่มขึ้น ในกรณีของพันธบัตรรัฐบาล เมื่อราคาเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้อัตราผลตอบแทนพันธบัตรรัฐบาลปรับตัวลดลง และเมื่ออัตราผลตอบแทนพันธบัตรลดลง ย่อมส่งผลให้ทั้งรัฐบาลและเอกชนสามารถระดมทุนโดยการออกพันธบัตรหรือหุ้นกู้ได้ในต้นทุนที่ถูกลง เป็นการลดต้นทุนทางการเงินให้ผู้ผลิต ผู้บริโภค และนักลงทุนกู้เงินได้ถูกลง กระตุ้นให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ ยังทำให้สถาบันการเงินและผู้ถือพันธบัตรอยู่มีความมั่งคั่งมากขึ้น ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจอีกด้านหนึ่งด้วย อีกเครื่องมือหนึ่ง คือ การสื่อสารทิศทางของนโยบายการเงินในอนาคต (forward guidance) ทั้งนี้ก็เพื่อให้ประชาชนคาดการณ์อัตราดอกเบี้ยในอนาคตว่า จะอยู่ในระดับต่ำไปอีกนาน (low for long) ซึ่งจะทำให้อัตราดอกเบี้ยระยะยาวลดลง ช่วยผ่อนคลายนต้นทุนทางการเงินและกระตุ้นเศรษฐกิจได้ต่อเนื่องมากขึ้น

การใช้นโยบายการเงินและเครื่องมือการเงินแบบพิเศษนี้ต้องมั่นใจว่า เศรษฐกิจจะไม่กลับไปแย่แยจนต้องกลับมาแก้ปัญหาอีกรอบ เพราะการดำเนินนโยบายจะมีขีดจำกัด (policy space) ที่จะน้อยลง อีกทั้งการดำเนินนโยบายลักษณะนี้เป็นสิ่งที่ธนาคารกลางไม่เคยทำมาก่อนในอดีต หากธนาคารกลางไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นว่า จะสามารถยุติแผนนโยบายเช่นนี้ และกลับมาใช้นโยบายการเงินแบบปกติในเวลาที่เหมาะสม ก็จะกระทบต่อความน่าเชื่อถือในการดำเนินนโยบาย ซึ่งเป็นหัวใจของธนาคารกลาง และหากประชาชนไม่เชื่อถือนโยบายของธนาคารกลาง ความเชื่อมั่นในการถือเงินของประชาชนจะหมดไป เงินเฟ้อก็จะไร้เสถียรภาพเพราะประชาชนจะไม่เชื่อถือเป้าหมายเงินเฟ้อที่ธนาคารกลางประกาศอีกต่อไป การคาดการณ์ต้นทุนและเงินเฟ้อในอนาคตของผู้ผลิตและนักลงทุนจะทำได้ยาก ส่งผลต่อการลงทุนและศักยภาพในการผลิตของประเทศ ซึ่งจะกระทบการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาว เราได้เรียนเรื่อง no free lunch มาแล้วคงทราบว่าการดำเนินนโยบายทุกอย่างต้องมีต้นทุนเสมอ การทำ QE ของเหล่าธนาคารกลางครั้งนี้ จึงต้องประเมินผลได้เสียให้รอบคอบเพราะการกระตุ้นเศรษฐกิจถึงแม้จะสำเร็จในระยะสั้น แต่ก็ต้องแลกมาด้วยความน่าเชื่อถือในการดำเนินนโยบายในระยะยาว

ทั้งนี้ การดำเนินนโยบายการเงินภายใต้กรอบเป้าหมายเงินเฟ้อแบบยืดหยุ่น (flexible inflation targeting) แบนก์ชาติไม่ได้ดูเพียงแค่เฉพาะเสถียรภาพด้านราคาเท่านั้น แต่ได้พิจารณาเสถียรภาพของระบบการเงินด้วย ซึ่งมีความสำคัญมากขึ้นหลังเกิดวิกฤติการเงินโลกในช่วงปี 2551 เพื่อประเมินความเปราะบางหรือความเสี่ยงในระบบการเงินที่อาจสร้างความไม่สมดุลในระบบเศรษฐกิจ (อ่านเพิ่มเติมได้จากบทความในกรอบ “การกำหนดกรอบและเป้าหมายนโยบายการเงินที่เหมาะสมของไทยท่ามกลางความท้าทายจากบริบททางเศรษฐกิจและการเงินที่เปลี่ยนแปลงไป” ในรายงานนโยบายการเงิน ฉบับเดือนธันวาคม 2561)

การประเมินเสถียรภาพระบบการเงินสามารถพิจารณาจาก 7 ด้านหลัก ได้แก่ (1) ภาคครัวเรือน เช่น ภาคครัวเรือนมีหนี้มากเกินไปจนควรหรือไม่ (2) ภาคธุรกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน เช่น มีกลุ่มธุรกิจใดที่หากธุรกิจหยุดชะงักแล้วจะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและระบบการเงินหรือไม่ (3) ภาคสถาบันการเงิน เช่น ธนาคารพาณิชย์มีฐานะการเงินที่แข็งแกร่งหรือไม่ มีสภาพคล่องเพียงพอหรือไม่ (4) ตลาดการเงิน เช่น ตลาดอัตราแลกเปลี่ยนและตลาดทุนทำหน้าที่ได้ปกติหรือไม่ (5) ภาคอสังหาริมทรัพย์ เช่น มีสัญญาณฟองสบู่ในราคาอสังหาริมทรัพย์หรือไม่ (6) ภาคต่างประเทศ เช่น เกิดความผิดปกติในดุลการชำระเงิน หรือมีสัญญาณหนี้ต่างประเทศเร่งขึ้นมากหรือไม่ และ (7) ภาคการคลัง เช่น หนี้ภาครัฐมีแนวโน้มเร่งขึ้นจนน่ากังวลหรือไม่ ซึ่งเสถียรภาพทั้ง 7 ด้านนี้มีความเชื่อมโยงกัน เช่น แม้ในภาวะที่เศรษฐกิจเติบโตได้ดี และไม่มีปัญหาเงินเฟ้อ แต่หากภาคครัวเรือนมีหนี้สินมากเกินไปจนไม่สามารถชำระคืนเงินที่กู้ยืมมาจากธนาคารพาณิชย์ได้ ภาคสถาบันการเงินก็จะเกิดความเสี่ยงที่มีหนี้เสีย (Non-performing Loans : NPLs) ตามมา หรือหากรัฐบาลกู้ยืมต่างประเทศมาใช้จ่ายในโครงการต่าง ๆ มากจนเกินไป เสถียรภาพด้านหนี้ต่างประเทศและภาคการคลังก็จะมีความเสี่ยงสูงขึ้น ต่างประเทศอาจหมดความเชื่อมั่นและเรียกคืนหนี้จนเกิดภาวะวิกฤติขึ้นได้

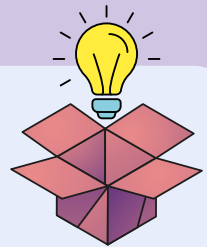
จากความเชื่อมโยงระหว่างภาคเศรษฐกิจที่สูงขึ้นนี้อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมได้ หากภาคใดภาคหนึ่งเกิดปัญหาและส่งผลกระทบต่อกันเป็นลูกโซ่ ดังจะเห็นได้ชัดจากวิกฤติเศรษฐกิจโลกปี 2551 ซึ่งมีจุดเริ่มต้นที่ภาคสถาบันการเงินในสหรัฐฯ แต่ท้ายสุดก็ลุกลามไปถึงตลาดเงิน ตลาดทุน รวมไปถึงปัญหาในภาคการคลัง (ใช้จ่ายเกินตัวเพื่อมาพยุงเศรษฐกิจ) จนส่งผลกระทบต่อการทำงานของเศรษฐกิจโดยรวม ดังนั้น การเฝ้าดูแลความเสี่ยงแต่ละภาคส่วนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อไม่ให้ความเสี่ยงก่อตัวและสะสมจนเกิดปัญหาที่รุนแรงและลุกลามไปยังภาคส่วนอื่น ๆ ซึ่งจะทำให้การปรับตัวในภายหลังอาจรุนแรงและมีต้นทุนสูงกว่าการจัดการตั้งแต่เนิ่น ๆ การประเมินความเสี่ยงต่อเสถียรภาพระบบการเงินจึงต้องมองไปข้างหน้า (forward looking) เพื่อให้

เท่าทันพัฒนาการและความเชื่อมโยงของความเชื่อมโยงใหม่ ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในรูปแบบที่หลากหลายและคาดเดาได้ยาก รวมทั้งอาจทวีความรุนแรงขึ้น อาทิ ความเสี่ยงเกี่ยวกับสกุลเงินดิจิทัล นวัตกรรมใหม่ ๆ ลักษณะนี้ ยังมีเข้ามาอีกมากภายใต้สภาวะแวดล้อมของโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทางเราและประชาชนจึงต้องติดตามและประเมินความเสี่ยงต่าง ๆ อย่างใกล้ชิดเพื่อให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและเตรียมตัวรองรับ

ในการดำเนินนโยบายการเงิน นอกจาก กนง. จะติดตามพัฒนาการของเสถียรภาพทั้ง 7 ด้านอย่างสม่ำเสมอแล้ว กนง. ยังให้น้ำหนักกับการดูแลเสถียรภาพระบบการเงินในการตัดสินใจนโยบายด้วย ยกตัวอย่างเช่น ในช่วงที่เศรษฐกิจทยอยฟื้นตัวและอัตราเงินเฟ้ออาจอยู่ในระดับต่ำ แต่หนี้ครัวเรือนยังก่อตัวและอยู่ในระดับสูง กนง. อาจตัดสินใจคงอัตราดอกเบี้ยนโยบายไว้ในระดับต่ำเพื่อช่วยดูแลเศรษฐกิจและเงินเฟ้อ แต่ไม่ลดอัตราดอกเบี้ยเพิ่มเพื่อป้องกันการก่อหนี้เพิ่ม และ ธปท. อาจใช้เครื่องมือหรือมาตรการทางการเงินอื่นเพื่อร่วมดูแลเสถียรภาพการเงินด้วย

กล่องความรู้ที่ 11

กระบวนการกำหนดนโยบายการเงินของแบงก์ชาติในปัจจุบัน

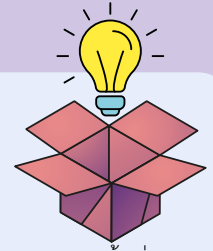

หลังจากเข้าใจทฤษฎีกันแล้วนโยบายการเงินคืออะไร เหตุไฉนจึงสำคัญ คำถามต่อไปคือ ในทางปฏิบัติแบงก์ชาติมีกระบวนการกำหนดนโยบายการเงินกันอย่างไร...

เริ่มแรกมาทำความเข้าใจกับผู้กำหนดอัตราดอกเบี้ยนโยบายกันก่อน โดยผู้กำหนดอัตราดอกเบี้ยนโยบายว่าจะเพิ่มขึ้น คงที่ หรือ ลดลง เราเรียกกันว่า คณะกรรมการนโยบายการเงิน หรือเรียกสั้น ๆ ว่า กนง. ซึ่งมีทั้งหมด 7 คน ได้แก่ ผู้ว่าการ ธปท. รองผู้ว่าการ ธปท. 2 คน และผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก ธปท. 4 คน ซึ่งจะมีการประชุมทุก ๆ 6 - 8 สัปดาห์ หรือปีละ 8 ครั้ง โดยหลังจากการประชุม กนง. แต่ละครั้ง จะมีการแถลงข่าวเพื่อแสดงผลของการตัดสินใจทุกครั้ง

อาจมีคนเคยสงสัยว่าการตัดสินใจนโยบายที่สำคัญอย่างนี้ กนง. พิจารณาอะไรกันบ้าง แน่นอนว่า กนง. จะพิจารณาจากข้อมูลต่าง ๆ อย่างรอบด้านเพื่อประเมินแนวโน้มการขยายตัวของเศรษฐกิจ แนวโน้มเงินเฟ้อ และเสถียรภาพระบบการเงิน

- **สำหรับการขยายตัวของเศรษฐกิจและเงินเฟ้อ** กนง. พิจารณาจากการวิเคราะห์ประเด็นเศรษฐกิจสำคัญทั้งในและต่างประเทศ ครอบคลุมการผลิต การบริโภค การลงทุน การส่งออก การเงิน การคลัง สถาบันการเงินและปัจจัยเสี่ยงทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สภาพแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ เช่น วิกฤติเศรษฐกิจในประเทศอุตสาหกรรมสำคัญ ภัยธรรมชาติ ความไม่สงบทางการเมือง การกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศ เป็นต้น
- **สำหรับด้านเสถียรภาพระบบการเงิน** กนง. พิจารณาจากความเสี่ยงและความเปราะบางทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ ภาควัฒนธรรม ภาควิชาการที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน ภาควิชาสถาบันการเงิน ตลาดเงินและตลาดทุน ภาคอสังหาริมทรัพย์ ภาคต่างประเทศ และภาคการคลัง

กล่องความรู้ที่ 11 (ต่อ)

กระบวนการทำนโยบายการเงินของแบงก์ชาติในปัจจุบัน

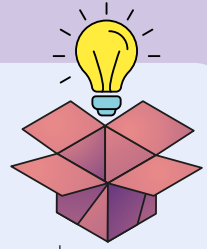
นอกจากนี้ กนง. ยังใช้ข้อมูลจากงานศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบการตัดสินใจ และยังพิจารณาข้อมูลจากการลงพื้นที่พบกับนักธุรกิจและประชาชนด้วยเพื่อให้ประเมินภาพเศรษฐกิจการเงินได้ชัดเจนขึ้น การพิจารณาในด้านต่าง ๆ ข้างต้นนี้ ไม่ใช่ประเมินแค่สิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเท่านั้น กนง. ยังต้องมองไปในอนาคตด้วย โดยคำนึงถึงสถานการณ์ทางเศรษฐกิจการเงินที่อาจเกิดขึ้นได้ เพราะการตัดสินใจของ กนง. ไม่มีผลต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นแล้วในปัจจุบัน แต่จะส่งผลกระทบต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่จะเกิดขึ้นในอนาคต หรืออาจกล่าวได้ว่าการตัดสินใจของ กนง. ในวันนี้ เป็นการตัดสินใจเพื่ออนาคตนั่นเอง

กนง. จะมีการแถลงผลการประชุมทุกครั้งเพื่อให้ประชาชนเข้าใจถึงเหตุผลในการตัดสินใจในแต่ละครั้งว่า กนง. พิจารณาข้อมูลใดและประเมินข้อดีข้อเสียรอบด้านก่อนตัดสินใจ การประเมินของ กนง. ไม่ได้ดูแค่เงินเฟ้ออย่างเดียว แต่จะมีการชั่งน้ำหนักระหว่างความเสี่ยงของเงินเฟ้อ การขยายตัวทางเศรษฐกิจ และเสถียรภาพระบบการเงินมาอย่างดีแล้ว และการตัดสินใจทุกครั้งคิดถึงผลประโยชน์ของประเทศเป็นหลัก โดยมีเป้าหมายท้ายสุดเพื่อความกินดีอยู่ดีของประชาชนผ่านการรักษาเสถียรภาพด้านราคาควบคู่ไปกับการดูแลการเติบโตทางเศรษฐกิจและการรักษาเสถียรภาพของระบบการเงิน นอกจากนี้ กนง. ยังให้ความสำคัญต่อข้อความในเอกสารแถลงข่าวอย่างมากเพราะข้อความที่จะสื่อสารออกไปจะมีผลต่อความเข้าใจและพฤติกรรมของนักธุรกิจและประชาชน

การแถลงผลการตัดสินใจของ กนง. จะมีขึ้นในเวลา 14.00 น. ของวันประชุม กนง. โดยผู้ช่วยผู้ว่าการ สายนโยบายการเงิน ในฐานะเลขานุการ กนง. จะทำหน้าที่แถลงผลการประชุม ซึ่งถ่ายทอดสดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และตอบข้อซักถามของสื่อมวลชน หลังจากนั้นในส่วนของภาคปฏิบัติ แบงก์ชาติจะเตรียมทำธุรกรรมในตลาดเงินเพื่อรักษาระดับอัตราดอกเบี้ยนโยบายให้เป็นไปตามที่ กนง. กำหนด ทั้งนี้ ท่านสามารถอ่านผลการประชุม กนง. โดยสรุปได้ที่เว็บไซต์ของแบงก์ชาติในเวลา 14.30 น. ของวันประชุมหลังการแถลงข่าว

สังเกตได้ว่า กนง. ให้ความสำคัญกับการอธิบายเหตุผลในการตัดสินใจนโยบายในแต่ละครั้ง โดยสื่อสารกับสาธารณะอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสรุปช่องทางการติดตามทั้งเหตุผลการตัดสินใจและมุมมองต่าง ๆ ของ กนง. ได้ดังนี้

กำหนดการ	เนื้อหาการเผยแพร่และสื่อสาร	ข้อมูลที่ประชาชนทราบ	ช่องทางการติดตาม กนง.
วันประชุม กนง.	แถลงข่าวการประชุมและข่าว ธปท.	ผลการตัดสินใจ และเหตุผลสรุปประกอบการตัดสินใจ	เว็บไซต์และสื่อออนไลน์ ธปท.
2 สัปดาห์หลังการประชุม	รายงานผลการประชุม กนง. ฉบับย่อ	เนื้อหาข้อมูลและมุมมองที่ กนง. พิจารณาในห้วงประชุม	เว็บไซต์ ธปท.
2 สัปดาห์หลังการประชุมของทุกสิ้นไตรมาส	รายงานนโยบายการเงิน	รายละเอียดการประเมินภาพเศรษฐกิจเงินเฟ้อ และเสถียรภาพระบบการเงินทั้งในปัจจุบันและการมองไปข้างหน้า	
ทุกไตรมาส หลังรายงานนโยบายการเงินเผยแพร่	งานประชุมนักวิเคราะห์ (คลิปวิดีโอที่ค้นและสไลด์นำเสนอ)	สรุปแนวโน้มเศรษฐกิจและนโยบายการเงิน พร้อมคำตอบข้อซักถามแก่นักวิเคราะห์และสื่อมวลชน	

กล่องความรู้ที่ 11 (ต่อ)

กระบวนการกำนโยบายการเงินของแบงก์ชาติในปัจจุบัน

นอกจากนี้ เพื่อให้เข้าถึงรูปแบบของการสื่อสารสมัยใหม่ แบงก์ชาติยังสื่อสารผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ อาทิ Twitter Facebook Youtube และ Line ด้วยภาพที่เข้าใจได้ง่ายและรวดเร็วอย่าง infographic

หลายคนอาจสงสัยว่า ทำไมต้องสื่อสารกันหลายทาง ที่เป็นแบบนี้ เพราะการสื่อสารให้ประชาชนเข้าใจถึงกระบวนการทำงานและเหตุผลการตัดสินใจของ กนง. นอกจากจะสร้างความโปร่งใสของการดำเนินนโยบายการเงินอันจะนำไปสู่ความเชื่อมั่นแล้วยังช่วยให้ภาคธุรกิจและประชาชนเข้าใจแนวทางการดำเนินนโยบายการเงินของ กนง. ได้ดีขึ้น ทำให้สาธารณชนปรับตัวและตัดสินใจวางแผนกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับแนวโน้มเศรษฐกิจการเงินในอนาคตได้ดียิ่งขึ้น

กิจกรรมทดสอบความเข้าใจ

หากตอนนี้ เศรษฐกิจไทยสามารถขยายตัวต่อเนื่อง จนที่อัตราเงินเฟ้อเพิ่มขึ้นตามต้นทุนการผลิต และความต้องการใช้จ่ายในประเทศยังขยายตัวได้ดี รวมทั้งการดำเนินการตามการใช้จ่ายของรัฐบาล ยิ่งเพิ่มแรงกดดันด้านราคา คุณคิดว่าในสภาวะการณ์เช่นนี้ นโยบายการเงินและนโยบายการคลังที่เหมาะสมควรเป็นเช่นไร

การบริหารอัตราแลกเปลี่ยน

การดำเนินนโยบายการเงินของแบงก์ชาติภายใต้กรอบเป้าหมายเงินเฟ้อแบบยืดหยุ่นเช่นในปัจจุบัน จะดำเนินการควบคู่ไปกับ**ระบบอัตราแลกเปลี่ยนในลักษณะลอยตัวแบบมีการจัดการ (managed float)** ซึ่งหมายความว่าอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศ (เช่น 30 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐฯ) จะเป็นไปตามกลไกตลาด นั่นคืออัตราแลกเปลี่ยนในแต่ละวันจะไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับความต้องการซื้อขายเงินบาทและเงินตราต่างประเทศของคนไทยและคนต่างชาติ (อุปสงค์และอุปทานของเงินบาทเทียบกับเงินตราต่างประเทศ) หากมีความต้องการซื้อเงินบาทมากกว่าขาย เงินบาทจะแข็งค่าขึ้นเมื่อเทียบกับเงินตราต่างประเทศ (มีราคาแพงขึ้น) ในทางกลับกัน หากมีความต้องการขายเงินบาทมากกว่าซื้อ เงินบาทจะอ่อนค่าลงเมื่อเทียบกับเงินตราต่างประเทศ (มีราคาถูกลง) ตลาดซื้อขายเงินตราต่างประเทศมีขนาดที่ใหญ่มาก เพราะมีผู้ซื้อขายจากทั่วโลก ดังนั้น จะเห็นว่า**แบงก์ชาติไม่สามารถกำหนดค่าเงินบาทให้อยู่ที่ระดับใดระดับหนึ่งได้** ทำได้เพียงเข้าไปแทรกแซง โดยซื้อหรือขายเงินตราต่างประเทศเพื่อลดความผันผวนในบางช่วงที่ค่าเงินบาทมีความผันผวนมาก โดยเฉพาะการเคลื่อนไหวจากเงินทุนไหลเข้าออกเพื่อเก็งกำไร ซึ่งอาจทำให้ค่าเงินบาทอ่อนค่าหรือแข็งค่าอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ ก็เพื่อให้ภาคเอกชนมีเวลาในการปรับตัว

เสริมความรู้

แม้ค่าเงินบาทที่แข็งขึ้นเมื่อเทียบกับดอลลาร์สหรัฐฯ จะทำให้ความสามารถในการส่งออกของไทยแย่ลง เนื่องจากราคาสินค้าของไทยที่อยู่ในรูปดอลลาร์สหรัฐฯ จะแพงขึ้น แต่จริง ๆ แล้วถ้าค่าเงินของประเทศคู่ค้าของเรารับแข็งค่าขึ้นเทียบกับดอลลาร์สหรัฐฯ ด้วยเช่นเดียวกับเรา การแข็งค่าของเงินบาทก็并不会ส่งผลกระทบต่อส่งออกของไทยมากนัก นอกจากค่าเงินของคู่ค้า เราต้องพิจารณาถึงค่าเงินของคู่แข่งด้วย เพราะถ้าค่าเงินของประเทศคู่แข่งปรับแข็งค่าขึ้นเทียบกับเงินดอลลาร์สหรัฐฯ ไปพร้อม ๆ กับการแข็งค่าของเงินบาทก็จะทำให้ราคาสินค้าทั้งจากไทยและประเทศคู่แข่งต่างสูงขึ้นเช่นกัน

ติดตามข้อมูล NEER
และ REER ได้ที่

การพิจารณาความสามารถในการแข่งขันจึงต้องพิจารณาค่าเงินของประเทศคู่ค้าและคู่แข่งไปพร้อม ๆ กัน ซึ่ง สปท. จึงได้จัดทำ**ดัชนีค่าเงินบาท (Nominal Effective Exchange Rate : NEER)** ขึ้น ซึ่งเป็นการคำนวณจากอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินบาทกับสกุลเงินของประเทศต่าง ๆ 21 ประเทศ ทั้งที่เป็นคู่ค้าและคู่แข่งของไทยโดยให้น้ำหนักตามความสำคัญด้านการค้าโดยเผยแพร่เป็นรายเดือนในเว็บไซต์ สปท.

ความสามารถในการแข่งขันนอกจากขึ้นอยู่กับอัตราแลกเปลี่ยนแล้ว ยังขึ้นอยู่กับต้นทุนการผลิตของเราว่า จะมากหรือน้อยกว่าคู่ค้าคู่แข่งด้วย ซึ่งถ้าราคาสินค้าของประเทศเราแพงกว่าประเทศคู่ค้าและคู่แข่ง ต้นทุนการผลิตของเราก็สูงกว่า เราก็จะเสียเปรียบในการแข่งขันด้านราคา ซึ่งการพิจารณาความสามารถในการแข่งขันที่แท้จริงที่รวมเอาผลจากทั้งอัตราแลกเปลี่ยนและราคาสินค้าเปรียบเทียบกับประเทศคู่ค้าคู่แข่งเข้ามาด้วยนี้ สะท้อนได้จาก**ดัชนีค่าเงินบาทที่แท้จริง (Real Effective Exchange Rate : REER)** ซึ่งก็ได้เผยแพร่ทางเว็บไซต์ สปท. เช่นกัน

การดูแลค่าเงินบาทของแบงก์ชาติ จะยึดหลัก 3 ข้อ เช่นกัน คือ

(1) ดูแลความผันผวน (volatility) ของค่าเงินให้อยู่ในระดับที่เศรษฐกิจ
รับได้

(2) รักษาความสามารถในการแข่งขันโดยพิจารณาจากดัชนีค่าเงินบาท
(Nominal Effective Exchange Rate หรือเรียกย่อ ๆ ว่า NEER) เป็นหลัก
ซึ่งประกอบด้วยสกุลเงินของคู่ค้าและคู่แข่งที่สำคัญ ไม่ใช่เฉพาะดอลลาร์
สหรัฐฯ (อ่านเพิ่มเติมในกล่องเสริมความรู้)

(3) ไม่ฝืนแนวโน้มที่สอดคล้องกับปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ
เพราะจะนำไปสู่ความไม่สมดุลของเศรษฐกิจ (imbalances)

เราทราบแล้วว่า การแข็งค่าหรืออ่อนค่าของเงินบาทมีผลกระทบ
โดยตรงต่อผู้ส่งออก ผู้นำเข้า ผู้ลงทุน และผู้ที่กู้เงินตราต่างประเทศ ซึ่งมีทั้ง
กลุ่มคนที่ได้และเสียประโยชน์เสมอ การดูแลค่าเงินบาทของแบงก์ชาติจึงต้อง
พิจารณาผลกระทบให้รอบด้าน อาจจะมีบางกลุ่มที่พยายามกดดันให้
แบงก์ชาติดำเนินนโยบายเพื่อให้ค่าเงินบาทอ่อนหรือแข็งตามแต่ผลประโยชน์
ที่ได้รับ แต่สิ่งที่ต้องทำความเข้าใจ คือ การดำเนินนโยบายการเงินภายใต้
กรอบเป้าหมายเงินเฟ้อแบบยืดหยุ่น (flexible inflation targeting) ควบคู่ไป
กับนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวแบบมีการจัดการ (managed float) นั้น
การดำเนินนโยบายการเงินโดยการขึ้นลงอัตราดอกเบี้ยนโยบายก็เพื่อดูแล
รักษาเสถียรภาพด้านราคา ในขณะที่อัตราแลกเปลี่ยนจะเป็นไปตามกลไก
ตลาด แบงก์ชาติจะไม่สามารถกำหนดระดับอัตราแลกเปลี่ยนให้อยู่ที่ค่าใด
ค่าหนึ่งได้ หรือพยายามฝืนกลไกตลาดเพื่อให้ค่าเงินบาทอ่อนหรือแข็งไป
ข้างใดข้างหนึ่งได้ เช่น หากเศรษฐกิจร้อนแรง เราส่งออกสินค้าได้มากกว่า
การนำเข้า และมีการลงทุนจากต่างประเทศ ก็จะทำให้เงินทุนไหลเข้ามามาก
ส่งผลให้เงินบาทแข็งค่าขึ้น จึงเป็นไปไม่ได้ที่แบงก์ชาติจะฝืนตลาดเพื่อทำให้
ค่าเงินบาทอ่อนลงเพื่อประโยชน์ของบางกลุ่ม

นับตั้งแต่ประเทศไทยได้เปลี่ยนมาใช้
การดำเนินนโยบายการเงินภายใต้
กรอบเป้าหมายเงินเฟ้อแบบยืดหยุ่น
ควบคู่ไปกับระบบอัตราแลกเปลี่ยน
แบบลอยตัว กลไกการทำงานของ
ระบบเศรษฐกิจมีความยืดหยุ่นขึ้น
นโยบายการเงินสามารถใช้รักษา
เสถียรภาพของระดับราคาได้
โดยไม่ถูกจำกัดที่จะต้องใช้เพื่อ
รักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยน

ธนาคารแห่งประเทศไทย
BANK OF THAILAND

ประเทศไทย ใช้กรอบนโยบายการเงิน แบบไหน?

สาเหตุที่เปลี่ยนมาใช้ กรอบเป้าหมายเงินเพื่อแบบยืดหยุ่น

- ยืดหยุ่นกว่าและมีต้นทุนในระยะยาวต่อระบบเศรษฐกิจไม่สูง
- ยืดหยุ่นต่อการรับมือกับกระแสเงินทุนเคลื่อนย้ายในตลาดการเงินโลกที่มีขนาดใหญ่และผันผวนได้
- ยืดหยุ่นต่อการดูแลค่าเงินบาทในจังหวะที่ค่าเงินผันผวนเร็วเกินไปได้อย่างทันท่วงที

แม้นโยบายการเงินแบบกรอบเป้าหมายเงินเพื่อแบบยืดหยุ่นจะยังตอบโจทย์รับกของไทยในช่วงนี้ แต่ธนาคารกลางทุกแห่งต่างต้องทบทวนความเหมาะสมของกรอบนโยบายการเงินเป็นระยะ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทั้งการเติบโตทางเศรษฐกิจ เสถียรภาพด้านราคา และเสถียรภาพด้านระบบการเงิน

ดังนั้น การเคลื่อนไหวของอัตราแลกเปลี่ยนจึงควรให้เป็นไปตามกลไกตลาดไม่ควรแทรกแซงให้ค่าเงินบาทอ่อนหรือแข็งกว่าความเป็นจริง การแทรกแซงของแบงก์ชาติจะทำได้เท่าที่จำเป็นในกรณีที่อัตราแลกเปลี่ยนเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจนผู้เกี่ยวข้องปรับตัวไม่ทันเท่านั้น และไม่ขัดกับการดำเนินนโยบายการเงินภายใต้กรอบเป้าหมายเงินเฟ้อ ทั้งนี้ การตั้งเป้าหมายเงินเฟ้อ จะทำให้ภาคเอกชนมีหลักยึดในเรื่องระดับราคา ซึ่งระดับราคาที่มีเสถียรภาพหรือเงินเฟ้อที่ต่ำ จะช่วยให้ต้นทุนการผลิตของผู้ผลิตไม่สูงนัก ส่งผลให้ความสามารถในการแข่งขันด้านราคาของประเทศดีขึ้น ขณะเดียวกันราคาที่ไม่ผันผวนมากนักก็ช่วยให้ภาคเอกชนวางแผนตัดสินใจลงทุนได้อย่างมั่นใจ ช่วยเพิ่มศักยภาพการผลิตและความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว

อ่านเพิ่มเติม “ฮาวทูดูแลค่าเงิน” ได้ที่

Key Points

การดำเนินนโยบายการเงินของไทย ภายใต้กรอบเป้าหมายเงินเฟ้อแบบยึดหยุ่นในปัจจุบัน จะดำเนินไปควบคู่กับการดำเนินนโยบายอัตราแลกเปลี่ยน สอดคล้องแบบมีการจัดการ นั่นคือ

- (1) แบงก์ชาติจะไม่กำหนดระดับอัตราแลกเปลี่ยน ณ ค่าใดค่าหนึ่ง
- (2) แบงก์ชาติอาจแทรกแซงได้บ้าง เพียงเพื่อไม่ให้อัตราแลกเปลี่ยนผันผวนเกินควรจนทุกฝ่ายปรับตัวไม่ทัน

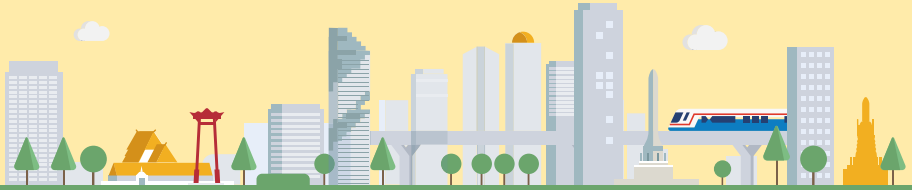

คุณเรียนรู้สิ่งเหล่านี้แล้วหรือยัง

- เข้าใจการดำเนินนโยบายการคลัง นโยบายการเงิน และนโยบายอัตราแลกเปลี่ยน
- เข้าใจว่าควรดำเนินนโยบายการคลัง และนโยบายการเงิน และนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนแบบใด จึงจะเหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจขณะนั้น

จากบทนี้เราทราบแล้วว่าเราจะต้องดำเนินนโยบายเศรษฐกิจมหภาคอย่างไร เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของเศรษฐกิจโดยรวม ซึ่งไม่ว่าจะเป็นการดำเนินนโยบายการเงิน หรือนโยบายการคลังต่างก็มีเป้าหมายเดียวกัน คือให้ประชาชนกินดีอยู่ดี และไม่เพียงแต่กินดีอยู่ดีแค่ ณ ปัจจุบัน แต่จะต้องรักษาให้ยั่งยืนในระยะยาวด้วย ซึ่งการกำหนดนโยบายให้ถูกทิศทางเพียงอย่างเดียวนั้นไม่พอ แต่ทุก ๆ นโยบายจะต้องประสานสอดคล้องกัน (policy mix) รวมทั้งได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย เพราะนั่นหมายถึงประสิทธิภาพของนโยบายในทางปฏิบัติ ซึ่งก็คือการสร้างความกินดีอยู่ดีที่ยั่งยืนให้กับประชาชนนั่นเอง

บทส่งท้าย

อ่านมาถึงตรงนี้ คงทำให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจแล้วว่า “เศรษฐศาสตร์” มิใช่เพียงแค่เรื่องเงินๆ ทองๆ แต่การเข้าใจเศรษฐศาสตร์อย่างแท้จริงจะช่วยให้เราเกิดกระบวนการคิดและตัดสินใจ “เลือก” อย่างมีเหตุมีผล และคุ้มค่ามากที่สุด ซึ่งแน่นอนว่าในชีวิตประจำวันของเรา เราต้องเผชิญกับเหตุการณ์ที่ต้องตัดสินใจเลือกอยู่ตลอดเวลา นั่นเพราะทรัพยากรมีจำกัด ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของเราได้ทั้งหมด เมื่อเราเลือกอย่างหนึ่งแล้ว ก็เท่ากับว่าเราต้องตัดใจเสียสละสิ่งอื่น ๆ ไป ดังนั้น ทุกครั้งที่เราเลือก จึงมีต้นทุนค่าเสียโอกาสที่เราต้องเสียไปเสมอ เราจึงต้องตัดสินใจเลือกในสิ่งที่คุ้มค่ากับสิ่งที่เราเสียไปมากที่สุด ดังนั้น **เศรษฐศาสตร์จึงเป็นเรื่องใกล้ตัวและมีความสำคัญ**

การเข้าใจเศรษฐศาสตร์ไม่เพียงแต่สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาในระดับบุคคลได้อย่างมีเหตุมีผลเท่านั้น ยังก่อให้เกิดประโยชน์ในระดับประเทศชาติในการจัดสรรทรัพยากรที่ประเทศมีอยู่จำกัดให้เกิด **ประโยชน์สูงสุด** และสามารถวางนโยบายที่เหมาะสมต่อเศรษฐกิจของประเทศเพื่อนำไปสู่ความอยู่ดีกินดีของประชาชน ซึ่งเป็นเป้าหมายของเศรษฐกิจโดยรวม ทั้งนี้ การดำเนินนโยบายการเงิน นโยบายการคลัง และการบริหารอัตราแลกเปลี่ยนที่เหมาะสม ก็จะเอื้อให้เศรษฐกิจสามารถเติบโตได้ตามศักยภาพและยั่งยืนในระยะยาว นั่นก็เพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายของเศรษฐกิจนั่นเอง

เงินเฟ้อ น่ากลัว จริงหรือ ?

นายไพบูลย์ กิตติศรีกังวาน
ธนาคารแห่งประเทศไทย

“แบงก์ชาติขึ้นดอกเบี้ยสกัดเงินเฟ้อ เอกชนปันต้นทุนเพิ่ม ค่าครองชีพสูง” พาดหัวข่าว หนังสือพิมพ์รายวันข้างต้น ทำให้น่าสงสัยว่า ทำไมแบงก์ชาติจึงต้องทำในสิ่งที่คนส่วนใหญ่เขาไม่ชอบด้วย เศรษฐกิจดี แบงก์ชาติจะกลัวอะไรกับเงินเฟ้อ อุปมาดั่งปาร์ตี้กำลังสนุก แบงก์ชาติเคาะแก้วแล้วบอกว่า งานเลิกแล้ว...คนไทยไม่เคยชอบเงินใส่กระสอบไปจ่ายตลาด แต่คนเยอรมันหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ชื้อขนมปังตอนเย็นแพงกว่าที่ซื้อตอนกลางวันและตอนเช้า ท่านลองจินตนาการดูว่าในเช้าวันรุ่งขึ้น คนเยอรมันในยุคนั้นจะรู้สึกอย่างไร สถานการณ์ทำนองนี้ยังไม่เคยเกิดขึ้นในบ้านเรา คนไทยจึงอาจเห็นผลเสียของการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของราคาสินค้าหรือที่เรียกว่าเงินเฟ้อไม่ชัดเจนนัก ดังนั้น ในบทความนี้ ผมจะพยายามอธิบายว่า เงินเฟ้อที่สูง ๆ เลวร้ายอย่างไรทั้งต่อตัวเราและต่อเศรษฐกิจของประเทศ เงินเฟ้อที่กล่าวข้างต้น ถ้าจะว่าตามหลักวิชา ต้องเรียกว่าภาวะเงินเฟ้อ ซึ่งเป็นภาวะที่ราคาสินค้าบริการ ค่าเช่า และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่ประชาชนทั่วไปต้องบริโภคสูงขึ้นเรื่อย ๆ อย่างต่อเนื่อง คำถามที่ตามมา คือ แล้วเงินเฟ้อสูงเลวร้ายอย่างไร

ผลเสียประการแรกก็คือ เงินในกระเป๋าของทุกคนมีค่าน้อยลง เช่น คนเยอรมันในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ที่มีเงินพอซื้อขนมปังตอนเช้าได้พอดี ตกเวลาบ่ายซื้อขนมปังไม่ได้แล้ว

ประการที่สอง คือ เงินเฟ้อเพิ่มความไม่เป็นธรรมและความเหลื่อมล้ำในสังคมให้มากขึ้น เพราะคนที่ได้รับความเดือดร้อนมากที่สุดคงหนีไม่พ้นคนที่ไม่มียานาจต่อรองให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งไม่เฉพาะแต่คนที่มียาได้น้อยเท่านั้น ยังรวมถึงคนที่ปากบั่นขยันหมั่นเพียรเก็บหอมรอมริบจนมีเงินออมฝากไว้กับธนาคาร เพราะในที่สุดแล้วเงินออมนั้นจะมีค่าเหลือนิดเดียวหากเงินเฟ้อสูงมาก ๆ แต่ในทางตรงกันข้าม ผู้ที่ใช้จ่ายเงินตัวเงินเป็นหนี้กลับได้รับประโยชน์จากค่าเงินที่ลดลง เพราะแม้เขาต้องให้หนี้เงินต้นรวมกับดอกเบี้ยแล้ว ค่าของเงินตอนที่ให้หนี้ก็ยังน้อยกว่าค่าของเงินตอนที่เขากู้มา ข้อเสียอันนี้ยังเกี่ยวโยงไปถึงพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินของภาครัฐด้วย ภาครัฐที่ใช้จ่ายเงินตัวและเงินระดับที่เหมาะสม ผลที่ตามมาคือเกิดภาวะเงินเฟ้อ ซึ่งผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนก็คง

หนี้ไม่พ้นประชาชนเพราะภาระที่เพิ่มขึ้นจากเงินเฟ้อ ทำให้ประชาชนต้องใช้จ่ายเงินเพิ่มขึ้นเพื่อบริโภคเท่าเดิม เปรียบเสมือนต้องเสียภาษี จึงเรียกกันว่า “ภาษีเงินเฟ้อ” ซึ่งเลวร้ายกว่าภาษีอื่น ๆ เพราะเก็บแบบไม่บอกกล่าว เตาสุ่มและที่แย่สุด คือ พวกไม่มีอำนาจต่อรองให้ทันกับเงินเฟ้อ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้มีรายได้น้อยต้องรับภาระมากที่สุด

ประการที่สาม คือ เงินเฟ้อสูง ๆ ทำให้ความเสี่ยงในการทำธุรกิจสูงขึ้น เนื่องจากผู้ผลิตกำหนดราคาขายได้ยาก เพราะคาดการณ์กำลังซื้อของลูกค้าไม่ได้ การวางแผนการผลิตและการลงทุนก็ทำได้ยาก เพราะต้นทุนต่าง ๆ ทั้งราคาวัตถุดิบ ค่าแรง ค่าเช่า ดอกเบี้ย สูงขึ้นพรวดพราด ถือเป็นการทำลายบรรยากาศการลงทุนในประเทศ เมื่อการลงทุนใหม่ ๆ ไม่เกิดขึ้น การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและศักยภาพการแข่งขันของประเทศย่อมทำได้ยาก

ประการที่สี่ ถ้าเงินเฟ้อของไทยสูงกว่าประเทศคู่แข่ง ต้นทุนการผลิตและราคาสินค้าของไทยย่อมสูงกว่า ทำให้ขายของแข่งกับประเทศอื่นไม่ได้ กระทบกับการส่งออก เศรษฐกิจก็มีปัญหา นักลงทุนต่างชาติที่คิดจะเข้ามาลงทุนตั้งโรงงานในไทย คงเลือกที่จะไปตั้งฐานการผลิตในประเทศที่มีต้นทุนต่ำ และคงที่มากกว่าแน่นอน

ประการที่ห้า คือ เงินเฟ้อมักมีพลังขับเคลื่อนตัวเองให้สูงขึ้นเรื่อย ๆ เพราะเมื่อของแพง ต้นทุนการผลิตก็สูงขึ้น ผู้ผลิตก็ต้องปรับราคาสินค้า ลูกจ้างก็เรียกร้องค่าจ้างเพิ่มขึ้น ผู้ผลิตก็บอกค่าจ้างแพง ปรับราคาอีก เป็นวงจรเรียกว่า wage-price spiral ซึ่งจะทำลายความมั่งคั่งของประชาชนและเป็นอันตรายต่อเศรษฐกิจของประเทศ

ผลเสียประเด็นสุดท้าย ที่อยากเน้น คือ เงินเฟ้อเป็นตัวทำลายทั้งบรรยากาศการออม การค้า และการลงทุน ดังนั้น ผู้รับผิดชอบนโยบายเศรษฐกิจของประเทศจึงต้องตระหนักอยู่เสมอว่า มาตรการที่มุ่งกระตุ้นเศรษฐกิจให้เติบโตอย่างรวดเร็วเกินธรรมชาติในระยะสั้นนั้น คงไม่ได้ผลที่จริง แต่กลับจะมีผลร้ายหากเกิดเงินเฟ้อ ซึ่งมีผลบั่นทอนความกินดีอยู่ดีของประชาชนและทำลายศักยภาพทางเศรษฐกิจในระยะยาว การดูแลเงินเฟ้อถือเป็นพันธกิจสำคัญของธนาคารกลางทั่วโลก โดยเครื่องมือหลักที่ธนาคารกลางส่วนใหญ่ใช้ดูแลเงินเฟ้อ คือ อัตราดอกเบี้ย จริงอยู่การขึ้นดอกเบี้ยเป็นการเพิ่มต้นทุนแก่ผู้กู้ในระยะสั้น แต่ถ้าไม่ขึ้นดอกเบี้ยและปล่อยให้เงินเฟ้อสูงจนควบคุมไม่อยู่ ผลเสียที่ตามมาในระยะยาวจะสูงกว่าดอกเบี้ยในระยะสั้นมาก แม้แต่ธุรกิจก็ต้องเดือดร้อน เพราะหากเงินเฟ้อสูงสัก 20% ในอนาคตท่านก็ต้องกู้มาลงทุนในอัตราที่ไม่ต่ำกว่า 20% หากทางการรักษาเงินเฟ้อให้ต่ำได้ในระยะยาว ต้นทุนการกู้ยืมก็จะถูกลงมาด้วย สุดท้ายนี้ผมขอฝากไว้ว่า เงินเฟ้อต่ำเป็นหัวใจสำคัญต่อการเติบโตของประเทศในระยะยาวก็จริง แต่เงินเฟ้อต่ำเพียงอย่างเดียว คงไม่พอที่จะทำให้เศรษฐกิจเติบโตได้ แต่เรายังต้องอาศัยหัวใจสำคัญ คือ การพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของเอกชน และการจัดโครงสร้างพื้นฐานที่เพียงพอและมีคุณภาพจากภาครัฐควบคู่กันไป

บทความนี้เป็นข้อคิดเห็นส่วนบุคคล จึงไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับข้อคิดเห็นของธนาคารแห่งประเทศไทย
เผยแพร่ในหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ ฉบับวันที่ 4 ตุลาคม 2554

อภิธานศัพท์ (Glossary)

กลไกราคา (Price Mechanism)

การซื้อขายสินค้าและบริการจะเกิดขึ้นได้นั้น ต้องบรรลุ 2 เงื่อนไข คือ ราคาที่ผู้ซื้อต้องการซื้อจะต้องเท่ากับราคาที่ผู้ขายอยากขาย และจำนวนสินค้าที่ผู้ซื้อต้องการซื้อจะต้องเท่ากับจำนวนสินค้าที่ผู้ขายอยากขาย ซึ่งกลไกราคาจะทำหน้าที่เป็นตัวปรับให้ราคา และจำนวนสินค้าที่ผู้ซื้อต้องการซื้อเท่ากับที่ผู้ขายอยากขาย เพราะถ้าผู้ขายตั้งราคาขายแพงไป สินค้าก็จะเหลือขายไม่ออก ราคาก็ต้องปรับลดลงมา จนกระทั่งถึงราคาที่เรเรียกว่าราคาดุลยภาพ ซึ่งเป็นราคาที่ทำให้ปริมาณที่ผู้ซื้ออยากซื้อเท่ากับปริมาณที่ผู้ขายอยากขายเท่ากันพอดี หรือก็คือระดับราคาที่อุปสงค์เท่ากับอุปทาน

การจ้างงานเต็มที่ (Full Employment)

การจ้างงานเต็มที่ คือ เราสามารถใช้กำลังแรงงานที่มีทั้งหมดอย่างเต็มที่ตามความสามารถหรือศักยภาพของแรงงาน หรือพูดง่าย ๆ ว่า คนที่อยู่ในวัยทำงานทุกคนที่ต้องการทำงาน สามารถหางานทำได้ ทั้งนี้ ก็ไม่ได้แปลว่า แรงงานทุกคนต้องมั่งคั่งทำตลอด อาจเกิดการว่างงานชั่วคราวก็ได้ เช่น อยู่ระหว่างการหางานใหม่ การว่างงานหลังฤดูทำนา คนที่เพิ่งสำเร็จการศึกษา เป็นต้น

การผูกขาดโดยธรรมชาติ (Natural Monopoly)

การผูกขาดโดยธรรมชาติ หมายถึง การที่มีผู้ผลิตเพียงรายเดียวที่สามารถผลิตสินค้านั้นได้ เพราะต้องใช้เงินลงทุนมาก อาศัยเทคโนโลยีทันสมัย และต้องใช้เวลาในการคืบคลานนาน จึงเสมือนเป็นการกีดกันไม่ให้คนอื่นเข้ามาผลิตแข่งขันด้วยโดยปริยาย ทั้ง ๆ ที่ไม่มีข้อห้ามในการผลิตแข่งขัน

กิจกรรมทางเศรษฐกิจ (Economic Activity)

กิจกรรมทางเศรษฐกิจ คือ กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ได้แก่ การผลิต การบริโภค การแลกเปลี่ยน การกระจายสินค้า และการแบ่งสรรปันส่วนรายได้ให้กับเจ้าของปัจจัยการผลิต

ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Economic Growth)

ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ หมายถึง กิจกรรมทางเศรษฐกิจมีมากขึ้น ทำให้คนมีงานทำ มีรายได้ มีกิน มีใช้ เกิดการผลิตสินค้าใหม่ ๆ ที่ดีกว่าเดิมและตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้มากขึ้น ชีวิตสะดวกสบายขึ้น และได้รับความพึงพอใจมากขึ้น นั่นก็คือ แต่ละคนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นนั่นเอง ซึ่งวัดจากจำนวนสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการว่า มีมากขึ้นหรือไม่ โดยดูจากอัตราการเปลี่ยนแปลงของ GDP ในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ

ความยืดหยุ่น (Elasticity)

แม้ว่าจะกำหนดให้ราคาสินค้าแต่ละอย่างปรับเปลี่ยนเท่า ๆ กัน แต่คนเราลดการซื้อสินค้าแต่ละอย่างมากน้อยไม่เท่ากัน โดยสินค้าที่เมื่อราคาเปลี่ยนแปลงไป ปริมาณความต้องการซื้อเปลี่ยนแปลงไปมากกว่าการเปลี่ยนแปลงของราคา เราถือว่า สินค้านั้นมีคามยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคามาก หรือ elasticity of demand เช่น พวกสินค้าฟุ่มเฟือย สินค้าพวกนี้ราคาเปลี่ยนแปลงไปเล็กน้อยก็ทำให้ปริมาณซื้อเปลี่ยนแปลงไปได้มาก แต่หากเป็นสินค้าที่จำเป็น เช่น ยารักษาโรค แม้ราคาจะสูงขึ้นแต่ปริมาณความต้องการซื้อก็เปลี่ยนแปลงไปได้ไม่มาก

เงินฝืด (Deflation)

เงินฝืด เป็นภาวะที่ตรงข้ามกับภาวะเงินเฟ้อ โดยเป็นภาวะที่ระดับราคาสินค้าโดยทั่วไปลดต่ำลงเรื่อย ๆ หรือพูดง่าย ๆ ว่าเป็นภาวะที่ข้าวของถูกลงเรื่อย ๆ นั่นก็จะเป็นเรื่องดี แต่การที่ข้าวของถูกลงเรื่อย ๆ อาจเนื่องมาจากการผลิตสินค้าออกมาขายมากเกินไป เกินกว่าความต้องการของตลาด ดังนั้น ผู้ผลิตจึงจำเป็นต้องลดราคาสินค้าลงมาเพื่อที่จะทำให้ขายได้ และลดการผลิตลงเพราะว่าถ้าผลิตออกมาเท่าเดิมก็ขายได้ไม่หมด ผลที่ตามมาก็คือ การจ้างงานจะลดลงตามไปด้วย ส่งผลกระทบเป็นลูกโซ่ต่อเศรษฐกิจโดยรวม

เงินเฟ้อ (Inflation)

เงินเฟ้อ เป็นภาวะที่ระดับราคาสินค้าโดยทั่วไปเพิ่มสูงขึ้นต่อเนื่อง หรือพูดง่าย ๆ ว่าเป็นภาวะที่ข้าวของแพงขึ้นไปเรื่อย ๆ เงินที่เราถืออยู่จำนวนเท่าเดิมจึงมีค่าลดลง เพราะซื้อของได้น้อยลง หรือเราต้องจ่ายเงินมากขึ้นเพื่อให้สามารถซื้อสินค้าได้เท่าเดิม

อภิธานศัพท์ (Glossary) (ต่อ)

เงินโอน (Transfer Payments)

เงินโอน เป็นเงินที่รัฐบาลโอนให้กับประชาชนเปล่า ๆ โดยไม่ได้รับสินค้าและบริการตอบแทน เช่น เบี้ยผู้สูงอายุ และเงินช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อย เป็นต้น แต่เงินที่รัฐบาลจะนำมาจ่ายเงินโอนเหล่านี้ก็มาจากภาษีของประชาชนทุกคนนั่นเอง

ดุลการค้า (Trade Balance)

ดุลการค้า คือ ผลต่างระหว่างมูลค่าการขาย (ส่งออก) สินค้าให้กับต่างประเทศ กับมูลค่าการซื้อ (นำเข้า) สินค้าจากต่างประเทศของประเทศหนึ่ง ๆ โดยเมื่อมีการค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้น ก็ย่อมมีประเทศที่ผลิตสินค้าได้ดี และขายได้มากกว่าอีกประเทศหนึ่ง โดยประเทศที่ขาย (ส่งออก) สินค้า มากกว่าซื้อ (นำเข้า) สินค้าจากประเทศอื่น ก็จะได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่ “เกินดุลการค้า” ส่วนประเทศที่ซื้อ (นำเข้า) สินค้าจากประเทศอื่นมาใช้ในประเทศของตนมากกว่าที่ขาย (ส่งออก) สินค้าไปขายประเทศอื่น ก็จะได้ชื่อว่า “ขาดดุลการค้า”

ต้นทุนค่าเสียโอกาส (Opportunity Cost)

จากความต้องการของมนุษย์ที่มีอยู่อย่างไม่จำกัด ขณะที่ทรัพยากรมีไม่เพียงพอที่จะผลิตสิ่งเหล่านั้นได้ทั้งหมด ดังนั้น คนเราจึงต้องเลือก ต้องตัดสินใจสละบางอย่าง เพราะไม่สามารถทำได้ทั้งหมดทุกทางเลือก **สิ่งที่ไม่ได้เลือก** ก็จะเป็นต้นทุนที่เราต้องเสียโอกาสไป หรือที่เรียกว่า ต้นทุนค่าเสียโอกาส

นโยบายการคลัง (Fiscal Policy)

นโยบายการคลัง เป็นการดำเนินนโยบายของรัฐบาลเพื่อกระตุ้นหรือชะลอความร้อนแรงของเศรษฐกิจ โดยใช้เครื่องมือที่รัฐบาลมี ก็คือ การใช้จ่ายของรัฐบาล (รายจ่าย) และการเก็บภาษี (รายได้)

ถ้ารัฐบาลต้องการกระตุ้นเศรษฐกิจ ก็จะใช้นโยบายการคลังแบบขาดดุล หรือดำเนินนโยบายให้รายจ่ายมากกว่ารายได้ เพื่อเพิ่มการใช้จ่ายโดยรวม ทำให้มีการผลิตสินค้าและบริการมากขึ้น การจ้างงานเพิ่มขึ้น ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น นั่นก็คือ เศรษฐกิจขยายตัว ในทางกลับกัน ถ้าต้องการชะลอเศรษฐกิจ ไม่ให้ร้อนแรงจนเกินไป ก็จะใช้นโยบายการคลังแบบเกินดุล (รายได้มากกว่ารายจ่าย) เพื่อดึงเงินออกจากระบบเศรษฐกิจ ลดการใช้จ่ายโดยรวม ส่งผลให้การผลิตชะลอลง ช่วยลดความร้อนแรงของเศรษฐกิจและเงินเฟ้อ

นโยบายการเงิน (Monetary Policy)

นโยบายการเงิน ก็เป็นการดำเนินนโยบายของแบงก์ชาติเพื่อกระตุ้นหรือชะลอความร้อนแรงของเศรษฐกิจ โดยใช้เครื่องมือที่แบงก์ชาติมี ก็คือ อัตราดอกเบี้ยนโยบาย โดยผู้ที่กำหนดอัตราดอกเบี้ยนโยบายว่าจะเพิ่มขึ้น คงที่ หรือลดลง ก็คือ คณะกรรมการนโยบายการเงิน หรือเรียกสั้น ๆ ว่า กนง.

ถ้าต้องการกระตุ้นเศรษฐกิจ ในช่วงที่เศรษฐกิจซบเซา ไม่มีแรงกดดันเงินเฟ้อ แบงก์ชาติก็จะใช้นโยบายการเงินแบบผ่อนคลาย โดยลดอัตราดอกเบี้ยนโยบายลงมา ส่งผลให้อัตราดอกเบี้ยเงินกู้และเงินฝากในตลาดการเงินลดลงไปด้วย คนก็อาจจะกู้เงินหรือนำเงินฝากไปใช้จ่ายซื้อสินค้าและบริการมากขึ้นเพราะต้นทุนการกู้ยืม และต้นทุนค่าเสียโอกาสถูกลง การใช้จ่ายโดยรวมเพิ่มขึ้น ทำให้มีการผลิตสินค้าและบริการมากขึ้น การจ้างงานเพิ่มขึ้น ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น นั่นก็คือ เศรษฐกิจขยายตัว แต่ก็อาจจะทำให้ราคาสินค้าและบริการสูงขึ้นบ้าง ในทางกลับกัน **ถ้าต้องการชะลอเศรษฐกิจ** เนื่องจากเศรษฐกิจเติบโตอย่างร้อนแรง จนทำให้ราคาสินค้าโดยทั่วไปแพงขึ้นอย่างต่อเนื่องหรือเงินเฟ้อสูงขึ้น แบงก์ชาติก็จะใช้นโยบายการเงินแบบตึงตัว โดยเพิ่มอัตราดอกเบี้ยนโยบาย ส่งผลให้อัตราดอกเบี้ยเงินกู้และเงินฝากในตลาดเพิ่มขึ้นตามไปด้วย คนก็จะกู้เงินหรือนำเงินฝากไปใช้จ่ายซื้อสินค้าและบริการน้อยลงเพราะต้นทุนการกู้ยืมและต้นทุนค่าเสียโอกาสแพงขึ้น การใช้จ่ายโดยรวมก็ลดลง ผู้ผลิตก็จะผลิตน้อยลง ไม่มีการขยายการผลิตในช่วงนี้ จะเห็นว่าเศรษฐกิจก็จะลดความร้อนแรงลง ราคาสินค้าโดยทั่วไปจะเพิ่มขึ้นช้าลง อัตราเงินเฟ้อจะลดลง และเศรษฐกิจกลับมาเติบโตแบบค่อยเป็นค่อยไปในที่สุด

ปัจจัยการผลิต (Production Factors)

ในการผลิตสินค้าและบริการ เราต้องใช้หลายสิ่งหลายอย่างในกระบวนการผลิต ไม่ว่าจะเป็นที่ดินที่ใช้ในการปลูกหรือตั้งโรงงาน คนงาน เครื่องมือเครื่องจักร รวมถึงเจ้าของที่เป็นคนรวบรวมสิ่งต่าง ๆ เข้าด้วยกัน **สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ที่เราต้องใช้ในการผลิตเพื่อให้เกิดเป็นสินค้าและบริการขึ้นมา เรียกว่า “ปัจจัยการผลิต”** ปัจจัยการผลิตในทางเศรษฐศาสตร์ แบ่งเป็น 4 ประเภทด้วยกัน คือ ที่ดิน แรงงาน ทุน และผู้ประกอบการ

อภิธานศัพท์ (Glossary) (ต่อ)

ภาวะเศรษฐกิจฟองสบู่ (Economic Bubble)

ภาวะเศรษฐกิจฟองสบู่ เป็นภาวะที่เศรษฐกิจเติบโตอย่างรวดเร็วจนเกิดเป็นภาพลวงตา ทำให้เห็นว่าทุกอย่างดูดี ราคาของสินทรัพย์ที่ถือไว้เพิ่มขึ้นอย่างมาก คนรู้สึกรวยขึ้น และแนวโน้มของราคาที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างมากนี้ยังทำให้คนคาดการณ์ว่าราคานั้นจะเพิ่มสูงขึ้นต่อไปเรื่อย ๆ เลยแหกกันซื้อเพื่อเก็งกำไร ก็ยิ่งทำให้ราคาสินทรัพย์นั้น ๆ เพิ่มขึ้นอีก กระทั่งวันหนึ่งที่คนเริ่มไม่มั่นใจ เพราะราคาสินทรัพย์นั้นสูงมากเกินไปกว่าพื้นฐานที่ควรจะเป็น ราคาก็จะเริ่มลดลง คนก็ตกใจรีบเทขาย แต่ก็ไม่มีใครอยากจะซื้อเพราะราคาอยู่ในช่วงขาลง ซื้อมาหากนำไปขายต่อก็จะขาดทุน ราคาจึงยิ่งร่วงเร็วมากขึ้นไปอีก ในที่สุดทุกอย่างที่เราเห็นว่าดูดี หรือเปรียบเหมือนฟองสบู่ที่สวยงามก็แตกสลายไป สินทรัพย์ที่ซื้อมา มูลค่าลดหายไป หรือที่เรียกว่า ภาวะฟองสบู่แตก นั่นเอง

เศรษฐศาสตร์ (Economics)

การที่ทรัพยากรมีจำกัด ขณะที่ความต้องการของคนเรามีไม่จำกัด เราจึงไม่สามารถผลิตทุกอย่างที่เราต้องการได้ จึงต้องเกิดการเลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งเศรษฐศาสตร์จะเป็นสาขาวิชาที่จะช่วยเราในกระบวนการตัดสินใจ “เลือก” เพื่อให้การเลือกแต่ละครั้งคุ้มค่ามากที่สุด ทั้งในการตัดสินใจเกี่ยวกับการผลิต การบริโภค การแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ เศรษฐศาสตร์จึงเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของเราทุกคน ทุกระดับ ตั้งแต่ระดับบุคคล ระดับครอบครัว จนถึงระดับประเทศ

สินค้าด้อยคุณภาพ (Inferior Goods)

โดยปกติคนเรา ถ้ามีรายได้เพิ่มขึ้น ก็จะต้องการซื้อสินค้าหรือบริการเพิ่มขึ้นด้วย แต่ถ้ารายได้ลดลง ความต้องการซื้อสินค้าหรือบริการก็จะลดลงตามไปด้วยไม่ว่าราคาจะเท่าไรก็ตาม แต่มีสินค้าประเภทหนึ่ง ที่เรียกว่าสินค้าด้อยคุณภาพ หากรายได้เพิ่ม ความต้องการซื้อสินค้านี้จะลดลง แต่เมื่อรายได้ลดลง ความต้องการซื้อจะเพิ่มขึ้น ตัวอย่างเช่น รถไฟชั้น 3 และเสื้อผ้าโหล เป็นต้น

สินค้าสาธารณะ (Public Goods)

สินค้าสาธารณะ เป็นสินค้าที่ไม่ว่าใครก็สามารถมาใช้ได้ และไม่สามารถกีดกันผู้อื่นได้ด้วย ดังนั้น ถึงแม้จะเป็นสินค้าหรือบริการที่จำเป็นหรืออยากจะใช้แต่ผู้บริโภคก็ไม่อยากจ่าย ภาครัฐบาลจึงต้องเข้ามาผลิตสินค้าและให้บริการเหล่านี้แก่ประชาชน เช่น การป้องกันประเทศ และการดูแลสุขภาพสงบเรียบร้อยของตำรวจ เป็นต้น

เสถียรภาพด้านราคา (Price Stability)

เสถียรภาพ หมายถึง หนึ่ง ๆ มั่นคง ไม่ผันผวนมากจนเกินไป ดังนั้น เสถียรภาพด้านราคา ก็จะหมายถึง ภาวะที่ราคาสินค้าและบริการไม่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ประชาชนสามารถคาดการณ์ราคาสินค้าและบริการได้

หน่วยเศรษฐกิจ (Economic Units)

หน่วยเศรษฐกิจ คือ ผู้ที่ทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจดำเนินไปได้ ซึ่งจะประกอบไปด้วย หน่วยครัวเรือน หน่วยธุรกิจ และหน่วยรัฐบาล

หนี้สาธารณะ (Public Debt)

หนี้สาธารณะ เป็นหนี้ที่รัฐบาลกู้สะสมต่อกันมา และมีผลผูกพันทุกรัฐบาลไม่ว่ารัฐบาลใดเป็นผู้ก่อ ซึ่งหนี้สาธารณะนี้ เป็นภาระของประชาชนทุกคน เนื่องจากต้องจ่ายเงินภาษีอากรในการชำระหนี้

อัตราแลกเปลี่ยน (Exchange Rate)

อัตราแลกเปลี่ยน พุดง่าย ๆ ก็คือ อัตราที่ใช้แลกเปลี่ยนกันระหว่างเงินสองสกุล หรือเป็นการเทียบค่าของเงินสกุลหนึ่งกับเงินอีกสกุลหนึ่ง เช่น 30 บาท = 1 ดอลลาร์สหรัฐ

อุปทาน (Supply)

อุปทาน หมายถึง ปริมาณเสนอขายสินค้าหรือบริการ ณ ระดับราคาต่าง ๆ ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง เมื่อกำหนดให้ปัจจัยอื่น ๆ ไม่เปลี่ยนแปลง เช่น ราคาปัจจัยการผลิต เทคโนโลยี และราคาสินค้าอื่น เป็นต้น

อุปสงค์ (Demand)

อุปสงค์ หมายถึง ปริมาณความต้องการซื้อสินค้าหรือบริการ ณ ระดับราคาต่าง ๆ ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง เมื่อกำหนดให้ปัจจัยอื่น ๆ ไม่เปลี่ยนแปลง เช่น รายได้ รสนิยม เงินในกระเป๋า และราคาสินค้าอื่น เป็นต้น

แหล่งค้นหาข้อมูลทางเศรษฐกิจ

ธนาคารแห่งประเทศไทย

- เครื่องชี้ภาวะเศรษฐกิจที่สำคัญของไทย
- เครื่องชี้เศรษฐกิจมหภาคของไทย (โดยรวม)
- เครื่องชี้ภาวะเศรษฐกิจที่สำคัญของโลก
- ดัชนีและเครื่องชี้ทางเศรษฐกิจที่สำคัญ (ดัชนีการอุปโภคบริโภคภาคเอกชน ดัชนีการลงทุนภาคเอกชน ดัชนีความเชื่อมั่นทางธุรกิจ)
- เงินให้กู้ยืมแก่ภาคครัวเรือน
- เงินสำรองระหว่างประเทศ
- จำนวนนักท่องเที่ยวต่างประเทศ และอัตราการเข้าพัก
- ธนบัตรและเหรียญกษาปณ์ที่หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจ
- อุดหนุนสภาพรวมระบบการชำระเงิน
- ปริมาณเงิน
- เศรษฐกิจภาคต่างประเทศของไทย (การค้าต่างประเทศ ดุลการชำระเงิน หนี้ต่างประเทศ)
- สินเชื่อและเงินฝาก และสินทรัพย์หนี้สินสำคัญของสถาบันการเงิน
- สินทรัพย์และหนี้สินของสถาบันการเงิน
- สถิติภาคเศรษฐกิจจริง (การผลิตในภาคการผลิตต่าง ๆ การค้าส่งค้าปลีก การจ้างงาน)
- อัตราดอกเบี้ยของธนาคารพาณิชย์
- อัตราแลกเปลี่ยนประจำวัน
- Financial Soundness Indicators

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ

- ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP)
- สถิติข้อมูลความยากจนและการกระจายรายได้

สำนักดัชนีเศรษฐกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์

อัตราเงินเฟ้อ

สำนักงานเศรษฐกิจ การเกษตร

ดัชนีผลผลิตสินค้าเกษตร และราคาสินค้าเกษตรที่สำคัญ

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

- เครื่องชี้ภาวะเศรษฐกิจที่สำคัญของโลก
- รายงานภาวะเศรษฐกิจต่างประเทศ
- สถิติภาคการคลัง (รายได้ รายจ่าย รัฐบาล ดุลการคลัง โครงสร้างงบประมาณ)

สำนักงานบริหารหนี้สาธารณะ

หนี้สาธารณะของไทย

สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ข้อมูลและสถิติพื้นฐาน (จำนวนประชากร อัตราการว่างงาน รายได้รายจ่ายของครัวเรือน ความยากจน จำนวนลูกจ้าง และค่าจ้างเฉลี่ย)

แหล่งค้นหาข้อมูลทางเศรษฐกิจ (ต่อ)

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

จำนวนนักท่องเที่ยวต่างประเทศและอัตรา
การเข้าพัก

กองทุนการเงินระหว่างประเทศ
(International Monetary Fund : IMF)

- World Economic Outlook Databases (WEO)
- International Financial Statistics (IFS)
- Financial Soundness Indicators (FSIs)

ธนาคารโลก
(World bank)

World Development Indicators

รายงานติดตามภาวะเศรษฐกิจ

ธนาคารแห่งประเทศไทย

รายงานเศรษฐกิจและการเงินรายเดือน

สำนักงานสภาพัฒนาการ
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

- รายงานภาวะเศรษฐกิจไทยรายไตรมาส
- รายงานภาวะสังคมไทยรายไตรมาส

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

รายงานเศรษฐกิจ การเงิน และการคลัง

กองทุนการเงินระหว่างประเทศ
(International Monetary Fund : IMF)

- World Economic Outlook Reports (WEO)
- Global Financial Stability Report (GFSR)

บรรณานุกรม

หนังสือภาษาไทย

- จรินทร์ เทควานิซ และคณะ. (2553). เศรษฐศาสตร์ ม.4-ม.6.
- จารุวรรณ บุญยรัตพันธุ์. (2552). เศรษฐศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แม็ค.
- ชาวินทร์ ลินะบรรจง. (2554). เศรษฐศาสตร์ติดดิน. (1). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชอกแสวอน. (2548). เด็กชายกางมารู ขวนรู้ เศรษฐศาสตร์. (1). กรุงเทพฯ : เนชั่นบุ๊คส์.
- ณัฐกานต์ วรสง่าศิลป์. (2554). การเติบโตอย่างทั่วถึง (Inclusive Growth). (1). กรุงเทพฯ : ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- ธนาพรพรณ ออยู่ประยงค์. (2553). อยู่ท่ามกลางเงินซูเปอร์เพื่อ...เมื่อดอลลาร์จ่อล่มสลาย. (1).
- นิสิต พันธมิตร. (2553). ความรู้พื้นฐานด้านเศรษฐศาสตร์และเศรษฐกิจการเงิน. เป็นเอกสารประกอบการบรรยายอบรมครู
สำนักงานภาคเหนือ ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- ปกป้อง จันวิทย์. (2543). บัญญัติ 10 ประการของวิชาเศรษฐศาสตร์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัตนา สายคณิต. (2542). หลักเศรษฐศาสตร์ : มหเศรษฐศาสตร์. (1). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาดิน. (2539). เศรษฐศาสตร์มหภาค Macroeconomics. (3). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ. (2550). เศรษฐศาสตร์ ม.3 ช่วงชั้นที่ 3.
- สำนักงานคณะกรรมการการกฤษฎีกา. (2485). พระราชบัญญัติ ธนาคารแห่งประเทศไทย พุทธศักราช 2485. (1). กรุงเทพฯ :
ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2542). ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน. กรุงเทพฯ : search จาก
<http://www.nso.go.th/>

หนังสือภาษาอังกฤษ

- Bradley R. Schiller. (1996). Essentials of Economics. (2). : McGraw-Hill.
- Alain Anderton. (2009). Economics AS Level. (4th Edition). : Causeway Press.
- Ian Chambers, Linda Hall, Susan Squires. (2006). Longman Business Studies For IGCSE. (3rd ed). : Longman.
- International Monetary fund. (2011). World Economic Outlook. (1). Washington D.C.
- Mankiw Gregory. (2007). Principle of Macroeconomics. (4th Editin). Massachusetts : Harvard University.
- Mr.Malcolm D Knight. (2007). Inflation Targeting in Emerging Market Economics. (1). : Bank for International Settlements.
- Robert Dransfield , Terry Cook and Jane King. (2010). Economics for IGCSE. (1). : Endorse by University of Cambridge
International Examinations.

วารสาร / บทความ

- ชนาภรณ์ เสรีวิทย์กุล และคณะ (21 ธันวาคม 2561) ความท้าทายของกรอบนโยบายการเงินไทยในโลกที่เปลี่ยนไป.
บทความสั้น.. ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- โชติพัฒน์ กลิ่นสุคนธ์ และมณฑล ศิริชนะ (2562). การปรับตัวของธุรกิจไทย ในยุค E-commerce. บทความสั้น..
ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย (ไตรมาส 2 2561) ความท้าทายเชิงโครงสร้างของเศรษฐกิจไทยและการประสานนโยบายเศรษฐกิจ.
บทความในกรอบ รายงานนโยบายการเงิน.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย (ไตรมาส 4 2561) การกำหนดกรอบและเป้าหมายนโยบายการเงินที่เหมาะสมของไทย ท่ามกลาง
ความท้าทายจากบริบททางเศรษฐกิจและการเงินที่เปลี่ยนแปลงไป. บทความในกรอบ รายงานนโยบายการเงิน.

ภาสกร ตาปสนันท์ (27 พฤศจิกายน 2561) อัตราเงินเฟ้อโลกต่ำเพราะอะไร? ไขข้อสงสัยผ่านมุมมองเทคโนโลยี. บทความสั้น.. ธนาคารแห่งประเทศไทย.

รุ่ง โพษานนท์ มัลลิกะมาส. (2554). ทำไม ธปท. ต้องดูแลสภาพคล่องเพิ่มเมื่อมีการขึ้นอัตราดอกเบี้ยนโยบาย? Focused and Quick (FAQ). Issue 32.. ธนาคารแห่งประเทศไทย.

วราพงศ์ วงศ์วิเศษ และคณะ (5 กุมภาพันธ์ 2562). มิติใหม่ของนโยบายการเงินและการรักษาเสถียรภาพระบบการเงิน. บทความ oBRIDGEd.. สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์.

วรินทร์ วรรณศักดิ์ (20 สิงหาคม 2562). การดำเนินนโยบายการเงินไทยภายใต้พลวัตเงินเฟ้อที่เปลี่ยนแปลงไป. บทความสั้น.. ธนาคารแห่งประเทศไทย.

เสาวณี จันทะพงษ์ และกัมพล พรพัฒน์ไพศาลกุล (20 กุมภาพันธ์ 2562). การยกระดับทักษะแรงงานไทย : โจทย์ใหญ่ในยุคเทคโนโลยีเปลี่ยนโลก. บทความสั้น.. ธนาคารแห่งประเทศไทย.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2552). “มองเศรษฐกิจผ่าน...บัญชีเศรษฐกิจเงินทุน”. จดหมายข่าว บัญชีประชาชาติ. ฉบับที่ 15 ประจำไตรมาส 3.

อรัญญา ศรีวิโรจน์. (2554). วิฤตน้ำมันปาล์ม : บทเรียนจากนโยบายควบคุมของภาครัฐ. Focused and Quick (FAQ). Issue 23.. ธนาคารแห่งประเทศไทย.

World Bank. (2011). World Development Report. ชื่อวารสาร, New York, Oxford University.

วิทยานิพนธ์

จริยา เปรมศิริ. (2548). ทางเลือกในการวัดอัตราเงินเฟ้อพื้นฐานสำหรับกรณีของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต.. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

หนังสือพิมพ์

จริยา เปรมศิริ. (25 มกราคม 2553). แจงสี่เบี้ย : วินัยการคลังท่ามกลางวิกฤติและความท้าทาย. (1). กรุงเทพ : กรุงเทพธุรกิจ.

ไพฑูรย์ กิตติศรีกังวาน. (2554). เงินเฟ้อมันน่ากลัวจริงหรือ?. (1). กรุงเทพ : กรุงเทพธุรกิจ.

วิมุต วานิชเจริญธรรม. (21 มิถุนายน 2550). “ปรานี-ฉลงภพ” กับความเป็นอิสระของธนาคารแห่งประเทศไทย. ประชาชาติธุรกิจ.

ศุภวุฒิ สายเชื้อ. (2 สิงหาคม 2553). “ความหวังดีแต่ได้ผลเสียของนโยบายเศรษฐกิจรัฐบาล”. กรุงเทพธุรกิจ.

เสาวณี จันทะพงษ์ และขวัญวิ ยนต์สกุล (19 กรกฎาคม 2559). แจงสี่เบี้ย : ‘นวัตกรรม’ : แรงขับเคลื่อนใหม่ของเศรษฐกิจไทย. (1). กรุงเทพ : กรุงเทพธุรกิจ.

เว็บไซต์

<http://www.bot.or.th> ธนาคารแห่งประเทศไทย.

<http://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/Pages/MonetEducation.aspx> นโยบายการเงินฉบับประชาชน

สายนโยบายการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย.

<http://th.wikipedia.org> วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี.

<http://www.thaiwellbeing.org> วิพากษ์จีดีพี จีดีพีเป็นมาตรวัดความสุขและความมั่งคั่งของประเทศไทยได้จริงหรือ ? โครงการให้ความรู้เรื่องแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนเพื่อสังคมสุขภาวะ.

<http://www.uinthetai.net> สารเศรษฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์จุลภาค เศรษฐศาสตร์มหภาค เศรษฐกิจพอเพียง ข้อมูลออนไลน์.

<http://www.nesdb.go.th> สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

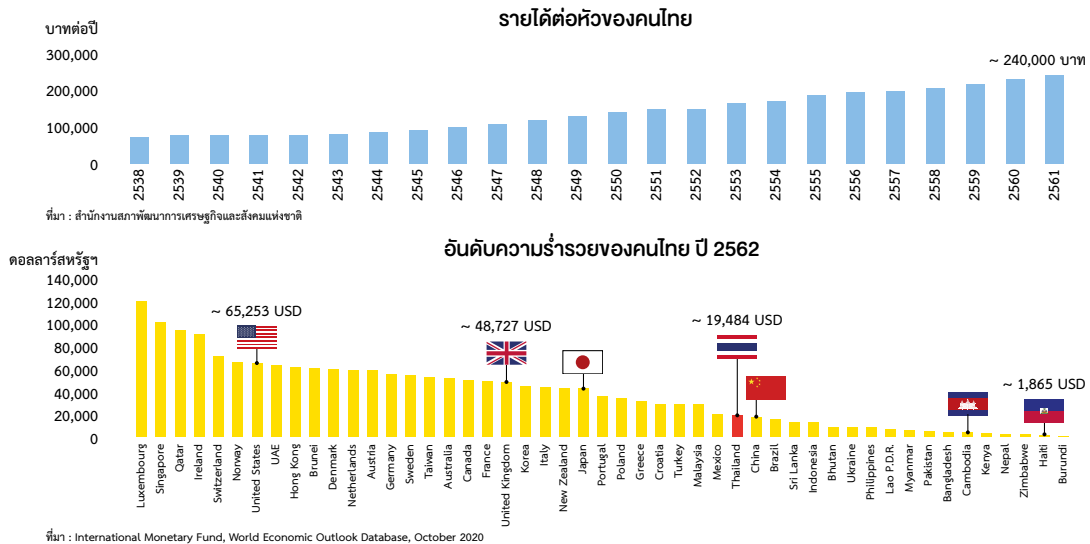
http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/themes/theme_2-7-3.html สำนักงานสถิติแห่งชาติ ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน.

<http://www.stou.ac.th/stouonline/lom/data/sec/Lom12/02-01-02.html> มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

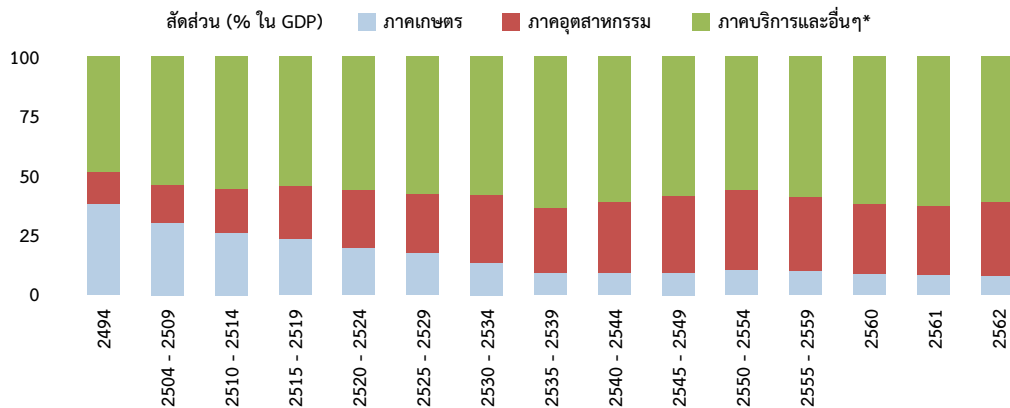
วิภาคเศรษฐกิจไทย

(Anatomy of Thai Economy)

GDP per capita : แม้รายได้ต่อหัวของไทยจะเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี แต่ยังต่ำเมื่อเทียบกับประเทศอื่น

โครงสร้างเศรษฐกิจไทย : ภาคเกษตรมีบทบาทน้อยลง ขณะที่ภาคบริการมีบทบาทมากขึ้นในปัจจุบัน

*หมายเหตุ : ภาคบริการและอื่น ๆ ประกอบด้วย ภาคก่อสร้าง การค้าปลีกค้าส่ง การขนส่งคมนาคม การไฟฟ้า ประปา โรงแรมและภัตตาคาร การค้าปลีกค้าส่ง การศึกษา การบริการสุขภาพ เป็นต้น

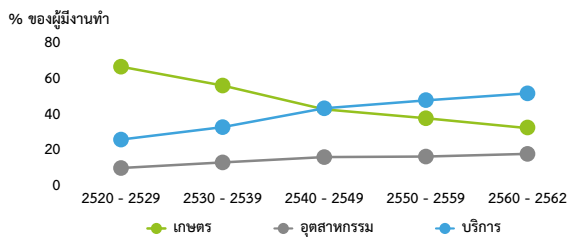
ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

กำลังแรงงาน : เกือบ 1 ใน 3 อยู่ในภาคเกษตร

ประชากร : 66.56 ล้านคน
กำลังแรงงาน : 38.18 ล้านคน
อัตราการรู้หนังสือ* : 93.8%

สัดส่วนแรงงานตามสาขาการผลิต **

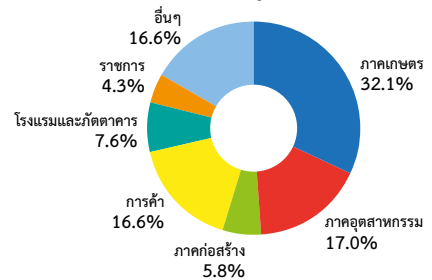

*หมายเหตุ : อัตราการรู้หนังสือของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป (สามารถอ่านออกเขียนได้) ข้อมูลปี 2562 อ้างอิงจาก UNESCO Institute for Statistics (UIS)

** ตั้งแต่ปี 2541 มีการเปลี่ยนแปลงการจำแนกประเภทอุตสาหกรรม ตาม ISIC Revision 4

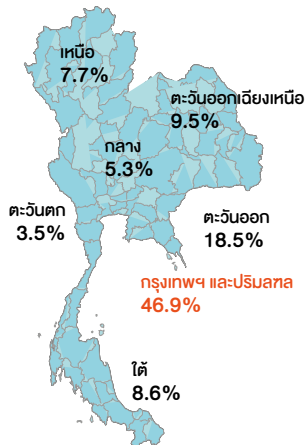
ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ข้อมูลปี 2562

สัดส่วนอาชีพของผู้มีงานทำ ปี 2562

สองเศรษฐกิจฐาน : รายได้ยังกระจุกในกรุงเทพฯ และเมืองที่เป็นเขตอุตสาหกรรม

สัดส่วนผลิตภัณฑ์ภาค ปี 2561 เทียบกับ GDP ทั้งหมดของประเทศ

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

5 อันดับแรกที่รายได้ต่อหัวสูงสุด

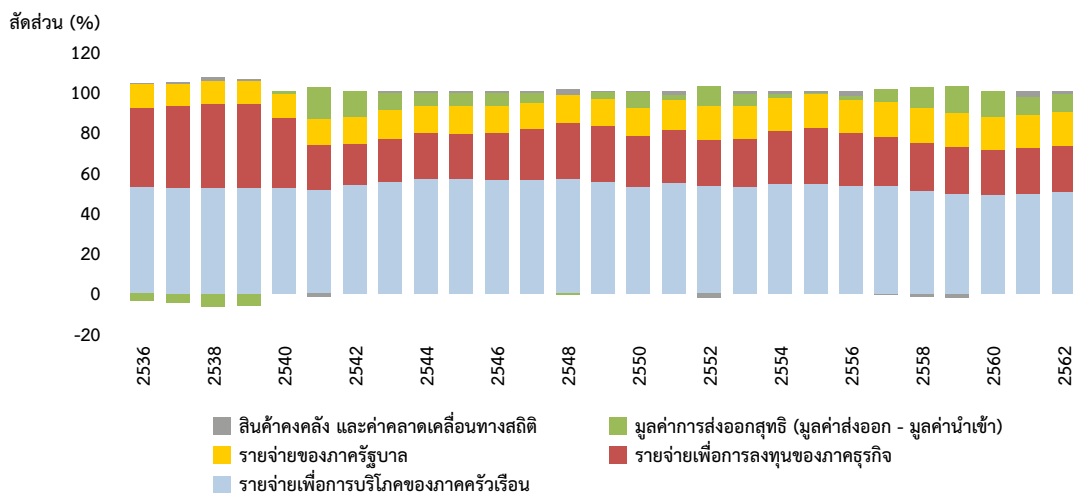
	บาท/ปี
1. ระยอง	1,067,449
2. กรุงเทพมหานคร	604,421
3. ชลบุรี	566,801
4. ปราจีนบุรี	513,789
5. ฉะเชิงเทรา	469,539

5 อันดับสุดท้ายที่รายได้ต่อหัวต่ำสุด

	บาท/ปี
1. แม่ฮ่องสอน	58,370
2. ยโสธร	60,055
3.หนองบัวลำภู	60,776
4. นราธิวาส	62,066
5. บุคตาหาร	62,766

สัดส่วนการใช้จ่ายใน GDP : การบริโภคของภาคครัวเรือนเป็นตัวจักรสำคัญในเศรษฐกิจ

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ช่องว่างระหว่างผู้มีรายได้สูง - ผู้มีรายได้น้อย : แม้ผู้มีรายได้น้อยจะน้อยลง แต่รายได้น้อยก็กระจายไม่ถึง

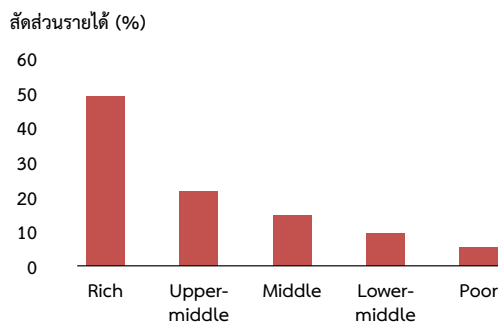
เส้นแบ่งความยากจนและสัดส่วนผู้มีรายได้น้อย

	2533	2543	2552	2557	2562
เส้นความยากจน (บาท/คน/เดือน)	960	1,555	2,174	2,647	2,763
จำนวนผู้มีรายได้น้อย (ล้านคน)	31.6	25.8	11.6	7.1	4.3
สัดส่วนผู้มีรายได้น้อย (ร้อยละ)	58.0	42.3	17.9	10.5	6.2

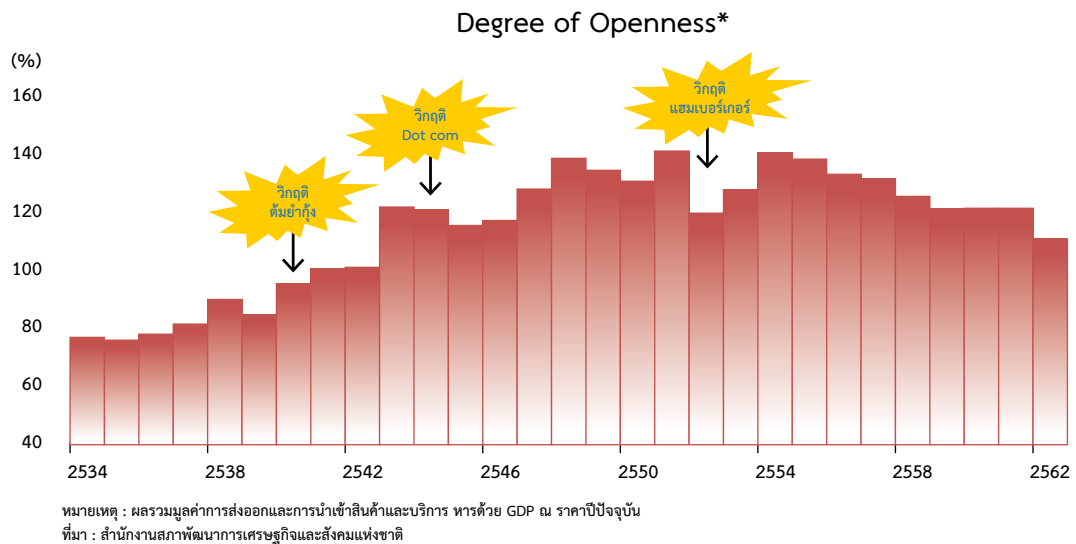
หมายเหตุ : สัดส่วนผู้มีรายได้น้อย คำนวณจากจำนวนประชากรที่มีรายจ่ายเพื่อการบริโภคต่ำกว่าเส้นความยากจน หาดด้วย จำนวนประชากรทั้งหมด คูณด้วย 100

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สัดส่วนการกระจายรายได้ ปี 2562

ระดับการเปิดประเทศของไทย : ไทยเปิดประเทศมากขึ้น เศรษฐกิจไทยจึงเชื่อมโยงกับต่างประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

สินค้าเข้าและสินค้าออก : สินค้าที่ Made in Thailand ส่วนใหญ่เป็นการนำเข้ามาเพื่อประกอบแล้วส่งออก

ที่มา : สถิติการค้าระหว่างประเทศปี 2562 กรมศุลกากร

เศรษฐศาสตร์...เล่มเดียวอยู่

ฉบับปรับปรุงใหม่

หนังสือเรียนเสริม วิชาเศรษฐศาสตร์

ผู้เขียน

ดร.ทรงธรรม ปิ่นโต

จริยา เปรมศิลป์ และคณะ

สายนโยบายการเงิน

ที่ปรึกษาทิตติมศักดิ์

ไพฑูรย์ กิตติศรีกังวาน

เมธี สุภาพงษ์

อำนวยการผลิต

ฝ่ายบริหารการสื่อสารองค์กร ธนาคารแห่งประเทศไทย

273 ถนนสามเสน แขวงวัดสามพระยา เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

ดร.ทรงธรรม ปิ่นโต

จริยา เปรมศิลป์ และคณะ

เศรษฐศาสตร์...เล่มเดียวอยู่ ฉบับปรับปรุงใหม่ - กรุงเทพฯ : ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2563. 172 หน้า.

1. เศรษฐศาสตร์ 2. นโยบายการเงิน 3. อุปสงค์และอุปทาน I. ชื่อเรื่อง

ISBN : 978-616-7220-36-9

พิมพ์ครั้งที่ 1 : พ.ศ. 2563

จำนวน 5,000 เล่ม

ลิขสิทธิ์ของธนาคารแห่งประเทศไทย

ออกแบบและพิมพ์ที่

บริษัท ฮีธ จำกัด

32/580 ไพรเวทวิลล่า ถนนนวมินทร์ แขวงคลองกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพฯ 10230

โทรศัพท์ 0 2948 8165-6

ธนาคารแห่งประเทศไทย
BANK OF THAILAND